

نیروەیی زکری دیوانا

فەوژارتن و بەرھەفکرن
د. فاخر ھەسەن گۆلی

دیوانا

زکری نیروهیی

زکری حەبیب تەمەر دووتازایی - نیروهیی

۱۹۴۲-۲۰۲۰

قەوژارتن و بەرھەفقرن

د. فاخر حەسەن گولی

سەنتەری زاخۆ بۆ هەكۆلینین كوردی

دیوانا

زكری نیرومی

پەرتووك

د. فاخر حەسەن گوئی

هەوژارتن و بەرهەشكەرن

ئێكج / ۲۰۲۲

چاپ

دیار عبدالله

دیزاین

جەگەرخواین جەمیل

بەرگ

وارهیل عبدالباقی

978-9922-9168-3-5

ISBN

D- / ۲۶۶۵ / ۲۱

ژمارا سپاردنئ

ماضی چاپی یی پاراستیه بۆ

سەنتەری زاخۆ بۆ هەكۆلینین كوردی

Zakho Centre
for Kurdish Studies

سەنتەری زاخۆ بۆ هەكۆلینین كوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964 750 471 0863

📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

دیوانا

زکری نیروهیی

پیشهکی

دهمەق مرۆف ئەفەق دیوانە دخوینیت، خەبات و زەحمەت و دلسۆزیا هەلبەستقانی ژبو ئاخ و وهلاتی رۆهن و ئاشکرا دبیت، ئەف دیوانە یا پرە ژ هەمی جورە هۆزانان بگرە ژ ئالیع جفاکی هەتا دگههیتە سیاسی و وهلاتپاریزیع. هەلبەستقان کەسەکی ئەفینداری نیشتمانی خوە بوویە و ب دەهان هەلبەست د ئەفی بیافیدا نفیسینە، ئەف دیوانە هژمارەکا زیده یا هەلبەستان ب خوەفە دگریت. د ئەفی پیشەکییدا هەول هاتیهدان پوختهیهک ل سەر ژیاننامەیا (زکری نیروهی) و گرنگترین تیبینیین گریدای ب دیوانیقه بهینه نفیسین.

هەلبەستقان ژالیع جفاکیه:

(زکری حەبیب تەمەر)، ل ساللا (۱۹۴۲) ئ ل گوندی (دووتازا) سەر ب دهقەرا (نیروهمیان) قە چاڤین خوە ل دونیایع قەکرن، نافبری ژ بنهمالهکا ناقدار ب ناقی (بهدران) ه، ژبەر رەوشا ئالۆز و نهخوشا دهقەری ب تنع شیابوو خواندنا خوە د قۆناغا (ناقنجی) دا ب داوی بینیت. هەلبەستقانی ژيانا هەفژینیع ل گەل خانم (ناجیا رەسوول سەعید) پیکهینابوو، خودایع مەزن چار کور (عەدنان، نەوزاد، وەسفی و فەرهاد) و دوو کچ (ناهییدا و جاهیدا) ب ئەوان بەخشی. نافبری ل ریکهفتی (۲۰۲۰/۱/۲۶) ل باژیری دهۆکی بو هەتا هەتایی ماناقایی ل ئەفی جیهانک کر.

هەلبەستقان ژالیع سیاسیه:

هەر ژ دەستپیکا گەنجاتیا خوە کەسەکی کوردپەرور و وهلاتپاریز بوو، پشکداری د هەر دوو شۆرەشین ئەیلول و گولانیدا کربوو، ل دەمی کو (مەلا مستەفا بارزانی) ل ریکهفتی (۶ تشرینا دوویع ۱۹۶۱) ئ گەهشتی دهقەرا نیروهمیان، (زکری نیروهی) وهکی پتیریا نیروهیان گەهشته بارزانی و مل ب

ملح ئەوی بەرپهانی ل گەل و ئاخ و وهلاتی خوه کر، ههلبهستفانی پشکداری د چهندين شهراندا کربوو ب تاييهتی دناقبهرا سائین (۱۹۶۲-۱۹۶۳) ئ وهک شهريں دهرهندی کۆری، کویسنجاق، چيایي مهتینی و... هتد.

ل سالا (۱۹۶۸) ئ ههلبهستفان ب پشتگيریا فهريمانده (ئهسهده خوشهوی) بۆ ماوی شهش ههيقان پشکداری د خولا (بیتهیلی- لاسکی) یی ل دهقهرا بائهکايهتيدا کر، ل سالا (۱۹۶۹) ئ بۆ دهقهرا زيباريان هاته فهگۆهاستن و ل دهق فهريمانده (حسو دۆلهمهري) ل سهري بيتهیلی دهست ب کار بوو و ههتا سالا (۱۹۷۰) ئ بهردهوام بوو، پاشان بۆ بارهگايي هيزی ل دهقهريں (ئاكري) و (شيخان) هاته فهگۆهاستن، لی پشتی بهيانا (۱۱ ئادارا ۱۹۷۰) ئ هاتی راگههاندن وهک زيرهقانی سنووری (حهريس حودود) ب پهليا (پۆلهوان- عهريف) هاته دامهزراندن.

پشتی شۆرهشا ئەيلولی ب رپکهفتننامهيا (الجزائر) ل سالا (۱۹۷۵) ب داوی هاتی، (زكري نيروهی) و مالباتا خوه وهکی گهلهک مالباتین ديتريين كوردان بهرهف سنوورين ئيرانيقه چوون و خوه رادهستی رژیما ئەوی سهردهمی يا ئيرانی کرن و ل باژیري تهبريزي ئاکنجی بوون، لی پشتی شۆرهشا ئيسلامی ل سالا (۱۹۷۹) ئ سهركهفتی و حكومهتا پههلهوی زناقچووی، رهوش بهرهف ئاقارهکی ديترفه چوو، شۆرهشا گولانی بهيزتر كهفت، ههلبهستفانی پهيوهندی ب شۆرهشا گولانی کر و ل سالا (۱۹۸۰) ئ ل دويف فهريمانا سهركردايهتيا پارتی ديموکراتی کوردستان بۆ بارهگايي (قيادا موهقهت) ل دهقهرا (کوماتهی) هاته هنارتن و شيا چهندين كهسان فيری بيتهیلی بکهت. ل سالا (۱۹۸۳) ئ بو ماموستايي خولین کاروبارين گريداي ب بيتهیلی ل دهقهرا (رازان) ل رۆژهلاتی ئيرانی، پاشان بۆ دهقهرا بارزان هاته فهگوهاستن و پشتی ئەنزالا رهش ب سهري مللهتی کوردان هاتی زقريفه ئيرانی.

پشتی سهريهلدانا (۱۹۹۱) ئ وهکی گهلهک پيشمهريگين ديتري زقريفه وهلاتی خوه کوردستانی و ب فهريمانا سهركردايهتيا پارتی بوو ئەندامی (بيتهیلیا

گشتی) و ل باژێرێ (پهواندووزی) جهوار بوو، پاشان بۆ (مهسیف سه‌لاحه‌ددین) هاته فه‌گه‌هه‌ستن و هه‌تا ساڵا (١٩٩٨) ئی به‌رده‌وام بوو، ناڤبری هه‌رده‌م د کار و خزمه‌تی دابوو و کیماسی د بزاف و چالاکیین خوده‌دا نه‌کر، هه‌ر ژبه‌ر خزمه‌تا ئه‌وی یا ئاشکرا ژلایع به‌ریز (مه‌سه‌وود بارزانی) فه‌ خه‌لاتی میدالیا بارزانی ب ئه‌وی هاته به‌خشین، ناڤبری هه‌تا وه‌غه‌رکرنی ژێ خوه‌ وه‌ک که‌سه‌کی خزمه‌تکاری دوزا کورد و کوردستانی ددا نیاسین.

چه‌ند تیبینیین گ‌رنگ ل سه‌ر فی دیوانی:

ل قی‌رێ دئ هه‌وێ ده‌ین ئاماژه ب گ‌رنگترین تیبینیین ئه‌قی دیوانی به‌دین و ب ئه‌قی شیوه‌یی ل خوارینه:

- ئه‌ف دیوانه ژ (٢٢٦) هه‌لبه‌ستین جفاکی، سیاسی، وه‌لاتپاریزی ب خوه‌فه دگ‌ریت.

- ئیکه‌مین هه‌لبه‌ستا هۆزانانی فه‌هاندی و ل به‌ر ده‌ست ژبۆ ساڵا (١٩٧٦) ئی ل ژیر ناڤونیشانی (ده‌نگی ده‌ولێ ژ دیر خۆشه) دزق‌پیت، د ده‌ستی‌کی هه‌لبه‌ستا ناڤبریدا هاته:

هه‌ده‌ک ئاواره سه‌لبوون زق‌پین چوونه‌ف عیراقی
وه‌کی ریشیا که‌فنه‌ ته‌لیا هه‌رێ دکهن واق واقی

- دویمه‌یک هه‌لبه‌ستا ئه‌قی دیوانی ل ژیر ناڤونیشانی (دیمه‌یک هۆزان) ه‌کو ل ساڵا (٢٠١٨) ئی هاته فه‌هاندن پشتی ئه‌قی هیج هه‌لبه‌سته‌ک نه‌هاته نقیسن و هه‌لبه‌ستمان وه‌ها دی‌ژیت:

ئیشی ئاگر به‌ردا له‌شی
قه‌د من نه‌ما حال و خۆشی
زکری گه‌له‌ک تونه‌خۆشی
بۆ مرنا خو‌تو پی‌خۆشی

- ناسناق (نېروهی) بۆ خوه هلبژارتیه و د گهلهك مالکین دیوانا خوه دا
ئامازهپیکریه بۆ نموونه:

کەسێ دلسۆز بیت نا ترسیت
ئەزم نیروهی شیرێ مەیدانی

ل جههك دیتر دبیژیت:

عافه رین ئه ی نیروهی
پاساتی بیژێ ویقتهی
تۆژی ههر خوینا مهی
تۆژی تی را خو هه ی

- لئ د کیمهکا مالکاندا خوه ب نافع بنه مالا خوه (به دران) دایه نیاسین و
دبیژیت:

ئهی هۆزانقانی به درانی
تۆ بۆچی پشتی گرانێ

ته ههیه پاریهکی نانی
ناق شهکا تۆژی به رانی

- شیوازی نھیسینا ئەق دیوانی ب دهقوکا دهقرا (نېروهیان) هاتیه نھیسین و
هەر کەسێ ب هویری ئەق دیوانی بخوینیت دئ بۆ ئەوی دیار بیت.

- ههول هاتیه دان هەر په ی شهکا نه رۆهن یان په یقین پیدقی ب پیناسه کرنی د
دیوانیدا، ب شیوهیهکی پیکوپیک ل په راویزان هاتینه نھیسین.

- ئیک ژ خالین گرنگین ئەق دیوانی ئەوه کو هه لبه ستقانی نھیسینا سالا
هەر هۆزانهکی ته نشت ناقونیشانی هه لبه ستی نھیسیه، ئەق چەندئ ژ
تایبه تمه ندیا خوه یا هه ی.

- ئەف دیوانە مینا گەلەك دیوانیڭ دیتەر، ھندەك ھەلبەست دوو یان سۆ جاران ھاتینە قەھاندن، ھەر ب ئەف مەبەستە مە ھەولدا دانەبەستە ژ ئەوان وەك ھەلبەستا بنەرەتی ل قەلەم بدەین و ل گەل دانەبەستە دیتەر بەروارد بکەین و جیاوازیڭ ئەوان ل پەراویزان بنفیسین، داكو ب ئەف چەندى پتر ببیتە جەھ مفا وەرگرتن.

- یا دیار ھەلبەستقانی ماوہیەكی دریز دەست ب قەھاندنا ھەلبەستان کریوو، لئ ژبەر پەموشا ئالوزا کوردستان پتریا ھەلبەستین وی یڭن کەفن ژناقچووینە و ب تنئ ئەفین ل بەر دەست ماینە.

- ھژمارەکا زیدەیا ناڤونیشانیڭ ئەف دیوانی وەك ئیکن مینا "کوردستان"، "سەرھاتی"، "گازندە"، "گلە و گازندە" و... ھتد.

- ب ھیچ رەنگەکی مە دەستکاریا پڭنقیسا ھۆزانیڭ نەکرە، ب تنئ د ئەوان پەیفاندنا کو ب شاشیا پڭنقیسی دەینە ھژمارتن و کارتیکرنئ ل ریتم و واتایا ھۆزانی و چارچووڤئ گشتیڭ ئەوئ ناکەت، راستقەکرن ھاتینە ئەنجامدان، بۆ نموونە: (چو - چوو)، (بو - بوو)، (بو - بۆ) و... ھتد.

- تیببەنیەکا دیتەر یا ئەف دیوانی ئەوہ کو ھەلبەستقانی ھندەك ھەلبەست ب داوی نە ھیناینە وەسا دەیتە زانیڭ کو ھندەك جھان دیرەك و یان دوو کیم بن.

- ھەلبەستقانی ھژمارەکا زیدە یا پەیفین فارسی دناڤ ھەلبەستاندا بکارھیناینە وەك: بیھودە (بج مفا، بج قازانج)، نیگەھبان (زیرەھقان)، ئیست (راوہستان)، ماھی (ماسی) و... ھتد.

- ھژمارەکا زیدەیا بیٹین عەرەبی دناڤ ئەف دیوانیدا ھاتینە بکارھینان وەك: طەعام (خوارن)، وەطەن (وہلات)، ئینتیظار (چاقەرپکرن)، نەفط (نەفت، گاز)، و... ھتد.

- ههلبهستقانی د نقیسینا خوه دا پیتین عهزهبی تیکهلی پهیقین کوردی
کرینه مینا: طۆلاز (تۆلاز)، مهطال (مهتال)، طهنگ (تهنگ)، پط پط (پت
پت)، طام (تام)، طان (تان)، طاری (تاری)، طۆپ (تۆپ)، طهلی (تهلی)، طهنیر
(تهنیر) و... هتد.

- (زکری نیروهیی) چهند ههلبهستین خوه ب نافع کوردستان قههاندینه، کو
کوردستان د هزرا ناقبریدا ههمی تشتهکه بگره ژ ئاخ، وار، دایک، بهحشت
و... هتد، د چهند مالکین ههلبهستا ب نافع "کوردستان و وهلاتی من" ب
قی شیوهیی دبێژیت:

کوردستان وهلاتی من
چهند لائیقه بو ژینا من
ئهگهر جیهانی بدهنه من
ناگریت شینواریت من

واری باب و باییرییت من
ئهز خۆدان کرم دهیکا من
قینا وی کهفته دل من
خوینا وی یا ل ناف لهشی من

- ههلبهستقانی ئهو ئهنفالا ب سهری ملهتی کورد هاتی وهک رۆژهکا پەش بو
ملهتی کورد ل قهلهم ددهت و د ههلبهستهکا خوهدا یا ب ناقونیشانی (رۆژا
رهشا ئهنفالا) د چهند مالکاندا دبێژیت:

رۆژهکا پەش مه دیت د خافلهتی
مه دیت قیامهت رابوو ل ناف ملهتی
خۆرت و طۆلاز دیل کرن ب رهزالهتی

گهلی کوردا قی ژبیر نهکهن

- هه‌لبه‌ستفانی د ناڤ هه‌لبه‌ستین خودا باسج گرنکیا مالا بارزان بۆ کورد و کوردسانیان دکهت، بۆ نموونه د هه‌لبه‌ستا ب ناڤی (رۆژا کوردستانی) سه‌بارهت که‌سایه‌تیا سه‌رکردی گه‌لج کورد (مه‌سه‌وود بارزانی) دبێژیته:

کاک مه‌سه‌ووده شیڕی چیا مه‌یدانی ل هه‌میا مه‌ردتیه
له‌و مه‌ کوردا هه‌ر ئه‌و قیا سه‌رهاتی و شاره‌زاتیه
ئه‌وی گه‌می کیشا و شیا حیت و نه‌هنگا خوڤرتیه
ژ ئه‌صای میدی و شاریا ژ کاوه‌ی که‌فن مه‌زنتیه

- هه‌لبه‌ستفانی ب درێژایا هه‌ر دوو شوڤه‌شین (ئه‌یلول و گولانی) دناڤ پزین پیشمه‌رگه‌یدا خزمه‌ت کربوو، له‌ورا گرنکیه‌کا زیده‌ دایه‌ خزمه‌تا پیشمه‌رگه‌یان د هه‌لبه‌ستا ب ناڤی (شوڤه‌شا ئه‌یلول و گولانی) وه‌ها دبێژیته:

شوڤه‌شا ئه‌یلولێ نه‌فرۆزا که‌فن
شوڤه‌ش گی‌را که‌هره‌مانه‌کی مه‌زن
کورد هه‌می بوونه‌ پشته‌قان می‌ر و ژن
بوونه‌ شی‌ر ناڤ سه‌نگه‌را دا نا‌ره‌فن
گولان بیست و شه‌ش بوونه‌ دوو جار
پیشمه‌رگه‌ هاتنه‌ مه‌یدانی ده‌ست ب‌ژار
تی‌که‌ لێ‌کبوون پاست و چه‌پ بوون چه‌ند هزار
بوونه‌ ئێ‌ک هی‌ز ئامر و چینا هه‌ژار

- هه‌زی گۆتنبییه‌ کو هه‌لبه‌ستفانی دوو هه‌لبه‌ستین خوه‌ ب ناڤونیشانی "عاده‌تیت داوه‌تیت که‌فن ل ده‌ڤ نێ‌روه‌یا" و "عاده‌تیت جه‌ژنیت نێ‌روه‌یا" ب تیتالین هۆزا نێ‌روه‌یان تایبه‌ت کرینه‌ و ب رێ‌کوپێ‌کی ئاماژه‌پیکرینه‌.

- (زکری نێ‌روه‌یی) دناڤ هه‌لبه‌ستین خودا ئاماژه‌ ب رۆژین نه‌خوه‌شین ئاواره‌یی، دویریا وه‌لاتی، کوچه‌راتی، هه‌ژاری، خیانه‌تی و... هتد) دکه‌ت.

- ههلبهستفانی وهك هیمایێ خودپراگریێ ئاماژه ب چهندیڤن چیاپین
كوردستانێ مینا: قهندیل، مهتین، گاره، ههنگورد، سهفین، پیرس و... هتد
كریه.

ل داویێ سوپاسیا چیکهړی ئهرد و ئهسمانان دکهین كو شیان داینه
مه، ئهم ئهقی دیوانێ ب داوی بینین، ههروهسا سوپاسیا ههردوو كورپین
ههلبهستفانی (عهدنن و نهوزاد)ی و ههركهسێ د گهلهدا مهدا بوویه هاریكار
و پشتهفانبوون دکهین، هیشیخوازین ئهف كاره ببیته جهی مفا وهرگرتنا
تهفایا خواندهفانان.

د. فاخر ههسهن گولی

دهۆك ۲۰۲۱

دهنگی دهولئ ژ دیر خۆشه (١)

هنگدهك ئاواره سلبوون^(٢)
زفرین چوون هه عیراقئ
وهکی ریشیا کهفنه طهلیا^(٣)
هه رئ دکهن واق واقئ
ئهوان گولئ بوون به عسی
چه نهد پارا دهن هزارا
ته شه بوس^(٤) و خدوعی^(٥)
بو وان کر وهکی جارا
ئهو ئیرانئ دهرکههفتن
داخل بوون هه عیراقئ
دیسای پشه شیمان بوون
دهست کرهف ئیلتیحقاقئ^(٦)

(١) ئەف هه لیهسته ل سالآ (١٩٧٦) ئ هاتیه فهانندن.

(٢) مه بهست ئەو ئاواره بوون ئەوین ل سالآ (١٩٧٥) ئ پشتی شکهستنا شۆرهشا ئەیلوولئ
ئاواری ئیرانئ بووین، پشتی گه هشتین ئیرانئ خوه رادهستی حکوومهتا عیراقئ کرن،
ژیهه سه رده دریا نه باشا حکوومهتا عیراقئ ل گهل ئەوان ههه زوی په شیمان بوون.

(٣) تهلی، تهلهه، داق و...

(٤) پیقهمان.

(٥) خوهشکاندن.

(٦) په یوهندی.

دوو رۆژا خاترمه خاست
 رۆژا سى سهلام و عهليك
 دهنگى دهولى ژديرهات
 زى تيگه ههشت ئيك و ئيك
 وى رۆژى بر بوو ئهمنى
 ريز لى گرتن ريك و پيك
 رۆژا سى خاسته ئهمنى
 سهرو بن لى كرنه ئيك
 زقپى هاته مالا خو
 عه يالى وى نه نياسى
 گوت ميخان توب خيرهاتى
 چه نهد بيچاره و خلاسى
 گوت حورمهتى دهنگ نهكه
 نهگه ر ئهمنى گوه لى بيت
 دهري صندوقى فهكه
 جهى من تيدا چى بيت
 بو سهعت ههشتى شهقى
 صندوقى هاته دهري
 خو حازكر بو رهقى
 خاترا خو نه خاست پهري
 گه ههشته ناف پيشمهركا
 تازه بينا خو فهدا
 خلاس بوو حايلا لنگا
 دهست هافيت هه گازندا

گۆت ئەز گەلەك مەغدورم
دقیقت بـمـه ئـامـر^(١) هـیـز
چەند رۆژه خزمەتی كەم
ب ئیحتیـام^(٢) و ب رێـز
ئەری بۆ كورد ا ج بـكـەم
مـن نـەـمان قـووت و هـیـز

(١) سەرکردە، سەرلەشكەر.

(٢) رێزگرتن.

ئەز چوومە ئاف وی واری^(۱)

ئەز چوومە ئاف وی واری ئاف ەلز و کەرکولی
من دیت پەوشا ئاقاری سیلاق وەرینە دۆلی
نیچیرقان ئینتیظاری^(۲) نیری دکەن دەست کولی
شاخ پیتیت کەلەزاری ەری دکەن بولە بولی
شەق مامە ل ئاقاری ەتا ەتاق ەللات
وی شەق بەفر باری سپیکر کیری و کەلات
بۆ مژ و طەم و طاری^(۳) گورگا بۆ شاهی و دەوات
ئاف پیل و دار و باری دەنگ گۆهیت خۆش ەات
پەنی ەات سەری ژۆری نیری چوونە حسارا
زستان ەات بەار بۆری جەمەد شین بوو ل نزارا
گوری تەمە ئەز گۆری توی خۆشیا ەزارا
کوردستانە ئەو حۆری خۆشتقا دۆست و یارا
ئەز چوومە ئاف گولزارا من گولا زەر ەلبژارد
ەندی بەلگیت دیندارا نەسیم^(۴) سییدی ئقاند
ژ ەمی دار و بارا کەقوتی خۆ ەملاند

(۱) ئەف ەلبەستە ل ساللا (۱۹۷۷)ی ەاتیە فەهانن.

(۲) چاقەپێ.

(۳) تەم و تاپی.

(۴) بایح ەین.

بەر کەفییەت بەفری ل وارا نێرگزی خۆ قە ھەژاند
ئەز چوومە ناف ھەلالا من بێن کرە بەییئە
من گازیکر ھەلالا کا خەملا گوڵە رۆیین
سەر گرک و سەر کەندالا زۆزانیت کیلەشین^(۱)
رەبەنووک لات و چالا بەھین گەرما ھاڤیین

^(۱) کیلەشین دەڤەرەکە دکەڤیتە سەر سنووری ھەر سێ وەلاتین ئیران، عیراق و تورکیا.

ما چ مایه من نه دیتی^(۱)

ما چ مایه من نه دیتی
هه ر ل ژینیی بیی بـارم
ناف تهراش و ناف سهنگه را
مشك و مارا ئه ز خـارم
شهف و پۆزا نههرا وه سه تام
هه ر فه قیر و هه زارم
وهکی کیشیا هه ر چه ل و چیا
دی بیی ژی دی ن و هـارم
ناف چه ل و چیا
دگه ل دوژمنی بووم هه قـرک
من خه بات کر بو ملله تی
ئه قی پهنگی نان و زک
من دیت ئه فه ندیه ک تازه
هات ده ست و باسکیت هه لـکری
سه نبیاییت خو یییت تراشین
سه ر و په یییت شه کـری
گۆته من بیه پیشمه رگه
دی نـاقع تـه نقیسـم
ئـه زم کـادری ده قـه ری
جه تی خانن بـه دلیسـم

(۱) ئەف هه لبه سه ته ل سالا (۱۹۸۰) ی هاتیه فه هاندن.

پیرمه‌پیره‌کی نه‌زان‌ی
زه‌حه‌تا ته‌ چوو به‌لاش
دا توژی وه‌کی باب‌ی من
شیست و ئیک‌ی^(۱) بییه جاش
پیشمه‌رگیت که‌فن وه‌کی من
په‌ش‌یمان بوون نه‌زیه‌نی
ئه‌ف دهرده گه‌له‌ک نه‌خۆشه
خه‌لک‌ ب مه‌ دکه‌ته‌ که‌نی

^(۱) ده‌ست‌پیکا شۆره‌شا ئه‌یلوئێ ساڵا (۱۹۶۱) ئه‌ ه‌ژماره‌کا کوردان مل ب ملێ له‌شکه‌ری
عیراق و دژی شۆره‌شا کوردی ب رێبه‌ریا مه‌لا مسته‌فا بارزانی راوه‌ستیان و ب (جاش،
جه‌ته و جه‌حشک) ناقدار بوون.

شۆره‌شا ئه‌یلول و گولان^(۱)

شۆره‌شا ئه‌یلول^(۲) نه‌فرۆزا که‌فن
شۆره‌ش گێرا که‌هرمانه‌که‌ مهن
کورد هه‌می بوونه‌ پشته‌قان می‌ر و ژن
بوونه‌ شیر ناف سه‌نگه‌را دا نا ره‌فن

وه‌کو پلنگا گه‌رین چیا و چوولا
وه‌کو شیرا که‌فتنه‌ ناف گه‌لی و دوولا
په‌یمان به‌ستن پێشمه‌رگا دگه‌ل مه‌ستوولا
چاف نه‌ده‌ن دونیا داری و ژین و پوولا

ژن و می‌ر هه‌می رابوون بۆ خزمه‌تی
بوونه‌ زی‌ره‌قان هه‌می بو‌قی خه‌تی
دوژمن ب هێز بوو نه‌شیا چاری بده‌تی
بوونه‌ شیر و مه‌طال^(۳) بۆ کوردایه‌تی

گولان^(۴) بیست و شه‌ش بوونه‌ دوو جار
پێشمه‌رگه‌ هاتنه‌ مه‌یدان ده‌ست بژار
تیکه‌لیکبوون راست و چه‌پ بوون چه‌ند هزار
بوونه‌ ئێک هێز ئامر و چینا هه‌زار

(۱) ئەف هه‌له‌سته‌ ل سالا (۱۹۸۰) ئ هاتیه‌ فه‌هاندن.

(۲) شۆره‌شا ئه‌یلول ل سالا (۱۹۶۱) ئ ب رێبه‌ریا مه‌لا مسته‌فا بارزانی ده‌ستپێکر و ل سالا (۱۹۷۵) ئ ب داوی هات.

(۳) مه‌تال.

(۴) شۆره‌شا گولان ل سالا (۱۹۷۶) ئ ده‌ستپێکر و ل سالا (۱۹۸۸) ئ ب دویمه‌یه‌ک هات.

گولان^(۱)

شۆرەش بوۆ پارتی^(۲) زانی
بیـرا دوژمنی ئانی
نەشیان بیـنە دەرخانی
بەر وان فیلیت زەمانی

شـیرین زەمانی کـوردن
خۆش میـر و سەر بلـدن
پیشـمەرگە ئازا و تـوندن
بوۆ شەرا فیـل و فـندن

پیشـمەرگە وەکی پـلنگی
عـهرین وی نەهنگی^(۳)
ئەـی برا حەتا کەنگی
گەل دوژمنی دئ جەنگی

پیشـمەرگەیی قەهرمانی
سـیندا وی هەر بارزانی^(۴)

(۱) شۆرەشا گولانی (۱۹۷۶-۱۹۸۸)، ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۲) ئی هاتیە نقیسین.

(۲) پارتی دیموکراتی کوردستان- عیراق، ل سالا (۱۹۴۶) ئی هاتیە دامەزراندن.

(۳) حویت.

(۴) مەلا مستەفا بارزانی ل (۱۴ ئادارا ۱۹۰۳) ئی ل گوندی بارزان هاتیە ل سەر دونیای ب

ناقادرتین و مەزنتین پێبەری تەفگەرا ئازادیحوازا کورد دەیتە هژمارتن، گرنگترین

خال د ژيانا بارزانی چوون و زقینا وی ژ رووسیا (۱۹۴۶-۱۹۵۸) ئی و رێبەریا شۆرەشا

ئەیلوئ (۱۹۶۱-۱۹۷۵) ئی بوو، ل سالا (۱۹۷۹) مالئاقایی کر.

دئ فیدا کەن وی گیانی
بۆ کورد و کوردستانی

شۆرەش بۆ سنگ سنگانی
خانەقین^(۱) هەتا وانئ
وەکی طاقییەت بارانی
پیشمەرگە دا رژییانی

شۆرەشا مە بۆ زنجیر
گازی کرە کوردین دیر
خلاس بوون ئاغا و میر
مەیدان بۆ چینا فەقیر

پارت و مللەت بوونە ئێک
دوژمنی نەمان چ رێک
ئاشتی کەرن رێکوپێک
بوونە ئێک سەنگەر گەل ئێک

کورد مافی خۆ دقیتن
لەوما خوینا خۆ ریتن^(۲)

(۱) خانەقین دەقەرداریەکا کوردنشینە و سەر ب پارێزگەها دیالا قەیه.

(۲) هەلبەستقانی ئەف مالکە ب دویمایەیک نە هینایە.

ژنا شوڤه‌شگێر^(١)

دئ كهم به‌حسئ خیره‌تئ
وئ ژنئ وئ حورم‌ه‌تئ
رێی‌ازا كوردایه‌تیئ
پش‌ته‌فان و ماله‌تئ

ئه‌وان ن‌اف كوردایه‌تئ
زی‌ره‌كی و جرعه‌تئ
خۆش‌كوك جه‌ماله‌تئ^(٢)
دلس‌ۆز و ته‌رییه‌تئ

پێش‌مه‌رگه‌ بووم ده‌وره‌كی
بووم می‌قانع گونده‌كی
مالا به‌راده‌ره‌كی
روونش‌تبووین به‌ئ ده‌نگی

دل نه‌خۆش و دل طه‌ه‌نگی^(٣)
بیرا مه‌ تاته‌^(٤) هینگی
خوینا شه‌هیدا به‌لكی
ئاماده‌بووین بو‌جه‌نگی

من دیت ژنه‌ك هاته‌ ژۆر

(١) ئەف هه‌لبه‌سته ل سالا (١٩٨٢)ی هاتیه‌ فه‌هاندن.

(٢) جوانی.

(٣) ته‌نگی.

(٤) هاته‌.

طام كره وئ شهريه تي
شهريه تا شهاده تي
دئ بيت حوري ل جنه تي
سه رپكا كوردايه تي

گازنده (۱)

ئیشه کاج بیج دهرمانه
ئهف به لایه ب سه ری مه هات
عه رهب و ترك و عه جهم تهف
ئهو بو مه بوونه جه لاد

ئهم ههر بهرخین ئهو قه صاب
رؤژا مه قهت نه هه لات
ناف مالا مه قهت نا رابن
وان ئه قه كره ئیجاد

ههر سه روهرن بو مه شاهن
ههر ئهو مه دكه نه خه لات
كوردستان لیک نا جدا بن
چ كاوه و چ كهی قوباد

وهرن میژوو بیجا بخوینن
دم دمه كرن كه لات
خانی موکری و لهب زیپرین
ههر دوو بوون كهوی پباد

كورد ملله تی قه هره مانن
هه بوون كومه له و جقات
بوچی ئه فرۆكه قه مان
بوونه چار پارچه و بی داد

(۱) ئهف هه لبهسته ل سالا (۱۹۸۲) بی هاتیه قه هاندن.

پیشمه‌رگه شـیـرن بـارزانی
دئ هـەر مه کـهـنـه ئـازاد
رێـبـازا پـیـرۆز مه زانی
ئـهـو بـۆ مه بـوویـه خـهـلات

گازنده و زەرپر^(۱)

صهد مخابن ئەف مللهتی هو ههزار
دۆست و دوژمن هه می ئی بوونه نه یار

کوردستان رهشکر ئی صۆتی^(۲) دار و بار
بو گاقلی رهش وهلات بو چوول و به یار

لهو هه می ئاواره بوون د بی وهطه ن^(۳)
وهکی گولا ل مهیدانی پینا ئیدن

گهل دلسۆز قی جارئ خو زیرهک نه کهن
ناف دیرۆکی میژوو دئ هه تکا وان بهن

نالنه نالا بجیکا و رۆندکیت دایکا
دوژمن بو خو مه جهربهت کهن چهکا

ههر رهقه نند و مهاجرین دهریه دهر
خارنا کوردا یا بوویه کیمیا و ژهر

ئه گهر بمرین دئ مه ژقه برپا ئیننه دهر
ما بهس نینه بی تفاقی و ههر زهرپر

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۲) ئی هاتیه قه هاندن.

(۲) صۆتی.

(۳) نیشتیمان.

كوردستان^(١)

ئەه ی گول ل نیئا جیهانی
بـۆـچـی پانـابـی ژ خـهـو
تـو نـهـژاـدا مـیـدی و ماـدا^(٢)
کـهـی قـوبـاد و کـهـی خـسـرـهـو
پـۆـژـهـهـلـات و مـهـهـیـدـانـی
قـهـب قـهـبـه و هـکـی کـهـوی
تـو گـهـهـک یا خـهـو گـرانی
پـاـبـه سـهـر خـۆ ل خـهـوی
قـهـب قـهـبـه و هـکـی پـاـدا
هـهـر و هـکـی مـیـدی و ماـدا
خـۆـدـانـا کـوچـک و جـقـاتـا
حـسـارا مـیـر و شـاـهـزادا
حـسـارا مـیـر و ئـهـمـیـرا
خـۆـدـانـیـت مـهـطـال^(٣) و شـیـرا
چـو و دـهـمـی قـهـید و زنجـیـرا
هـهـات دـهـمـی راق و نیچـیـرا

(١) ئەف ههلبهسته ل سالا (١٩٨٢)ی هاتیه فهانندن.

(٢) میدیا یان ماد دناقههرا سالی (٧٠٠-٥٥٠) بهری زایینی خودان دهستهه لاتنداری بوون، لی ل داوین ب دهستی کوروشی مهزن بی ههخامه نشی (ئهخمینی) ژناف چوون.

(٣) مهتال.

هات دهمی نیچیر و راقا
دوژمن ئیخستی داقا
تو بوویه بیك سهر فان چاقا
ته پیروز بیست ئه و زاقا
تو بوویه نوو بیکا سائی
ئه ز قورپانا وئ جه مائی
ههر تو دئ ئاقا که هی مائی
بو مه دایکی شیر حه لالی
تو دایکی چه ندا شیرینی
کوردستانه کا رهنگینی
تو بو مه ژیان ئه قینی
به حه شتی بو مه دئ مینی
به حه شتی دئ ته پاریزین
ئه م کوردین خوش میرو ب هیزین
ئه م ههر دئ ناقی ته بیژین
قی خوینی دئ بو ته ریژین

كوردستان⁽¹⁾

دوژمن خوینا ته دمیلتن
ئیه قیندارا من تووی
رۆژا ته قهت نا هه لیتن
بو من هه رئاخ و ئووی
من کرو نه کرته بینم
رۆژه کئی ل نواق دیوانی
دا خه ملا ته ئه ز بینم
دهنگ و پهنگ کا چاوانی
تو قهشارتی بن پهردی پش
نا بینم رۆناهییا ته
سه ر خۆشا پر ئیش و قهرقهش
بو حه پامه دیتنا ته
خازگینیلت ته ئیکجار زۆرن
نه ختی ته بوویه مه زاد
چه ند نه خۆشی سه ر ته د بوورن
مه سه با که ویت پراد
ئه ز دی سیندخۆم ته نا هیلم
حه تا ما بم سه ر دنئی
دی بو ته گریم ئو نالم
خه نا شیل و گول چنی

(1) ئەف هه لبهسته ل ساللا (1982) ئی هاتیه قههاندن.

ئەو سوورقا تە پەشاندى
نەف پەز و بەاغى ياران
ئەو گولە ئەوا تە چاندى
خوينا شەھىدا ئافدان

مه دونيا گرت و دين هيتلا^(١)

مه دونيا گرت و دين هيتلا
تيدا چهريـن وهـكى چيتلا
شارمزا بووين لهـعب و فيتلا
كى گوت قيامهت ديف^(٢) مهـتى

چ خوـش چهـروان چ خوـش چهـرام
مه خوـشى ديتن بهـردموام
دونيا گهـلهـك خوـشه و ئارام
كى گوت قيامهت ديف مهـتى

دونيا خوـشه بو لهـزهـتى
سوـلطان و كهـمى قوهـتى
كانى رۆزا قيامهـتى
كى گوت قيامهت ديف مهـتى

دونيا بيكه تهـوى زاـقا
مه خهـملاند لبهـر چاـقا
سهـيرانگهـها خوـش و راـقا
كى گوت قيامهت ديف مهـتى

قيامهت ناهيـت چ جـارا
دونيا ملكـى دين و هـارا
بو وان بى دين و خهـم سـارا

(١) نهف ههـلبهـسته ل سالا (١٩٨٣)ى هاتيه قهـهاندن.

(٢) دويـف، دووـف.

کۆ گۆت قیامهت دیت مەتێ

ئەم حازرین هەمی وهختا

دێ لێ بار کەین وهک مشهختا

دێ هێلین قان تانج و تهختا

به لێ گۆت قیامهت دیت مەتێ

بیرموریا بارزانی^(۱) مەزن^(۲)

ئەى بهار نەب خیرھاتی نەخۆشى
بەهارەکا رەش پۆشى
تو دینی یان مەندەهۆشى
بۆچی گوئیەت گەش فرۆشى

بەهارەکا رەش و شینی
چەند ب خەم و دل بخوینی
قى مەلەتەتى تو نابینی
تو بارزانی نەف هەلینی

تە هەیفال مە ئاقا کرى
تە رۆژا ل مە طاری^(۳) کرى
تە ئەو گولا بەرزەکرى
ئەرى بۆچی کەیه گرى

گرى و تازى فایەدە نینە
رۆژەکا گەش بۆ مە بینە
گوئەکا دی بۆ مە بچینە
نەببێژە ئەو شپێرى مری

ئەف رەسەنە هەردى شین بن
دى بۆ مە ریبەر و میر بن

(۱) مەلا مستەفا بارزانی.

(۲) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۳) ى هاتیه قەھاندن.

(۳) تارى.

بۆ سوحبەت^(۱)

غورفا مەلای ئەقى بەلای
پایتەختیەت مشکا بپرا
هەم ریز و ریز هەم تیب و تیت
مشک چوونە سەربانیت کەلا

فەرت و فەرت خوۆ تاڤیژن
گووھ درێژن وەکی کەرا
هەر دەمی مە خارن دانا
دئ ل رەخیت مە کەنە هەلا

پاڤئ مشکا گەلەك زۆرە
چ جار ل مشکا نابیت خەلا
پرزقی مە هەر نیسکا رۆنە
دەست شل بوون دۆخین و شەلا

عەرد نەمان مە نە پیس کر
بن تەپاش و پشەتی بەرا
سئ هەیشا مامە ل کوماتەى
ئەووە جەهى خیر و شەپرا

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۳) ڤ هاتیە قەهانەن.

بانگه‌وازی^(۱)

کوردی نه‌یار تو گون‌هه‌کاری
بو دوزا خو چه‌پ و خاری
کوریکی نه‌شییه باری
زک درپان چاف ل پاری
هه‌ر وه‌کی تو دین و هاری
میژوو‌یا ته میدی و ئاری

بی وه‌لات و شـوینواری
بن ده‌ست و فه‌قی‌ر و ژاری
هه‌ر زه‌حه‌ه‌ت‌کی‌ش و بی باری
دوژمنی مافی ل ته خاری

ده‌رسوک نابیت‌ه‌ه‌گاله
ره‌شک^(۲) نابیت‌ه‌ نه‌عاله
ناقله‌کی پیچ و به‌طاله
بی ده‌ریخ نه‌خوش هه‌قاله

گوه نه‌ده‌ن وی لیف ره‌شی
مافی خو تو بی به‌شی
بی شه‌پاب هه‌ر سه‌رخوشی
بی قی‌مه‌ت خو د فرۆشی

(۱) نه‌ف هه‌لبه‌سته ل ساللا (۱۹۸۳)ی هاتی‌ه‌ه‌ه‌اندن.

(۲) ره‌شه‌ک جوړه‌ک پیلان‌بوو کو د که‌فندا ژ مو‌یخ بزنی چید‌کرن.

چره و راستی گهل هندهك ئاغا^(١)

ئەف شاعری نیی — روهی^(٢)

چەندی عەزمان درێژە

تو گەلەك خو زی دەی

بەس قان طانا^(٣) پاقیژە

بەحس ماقیلا نەكە

ئەو گەلەك تە زی دەیه

تووی بوویە مەهاكە

بەس بكە بەحس مەیه

بەرا من چ نە گۆتیە

هین هەندە ل من عاجزن

ئەفە بەحس وی ئوتیە

ئەوئ ماف مە دزن

بۆچی گەل من هەق پکن

هەر حەجەتال من گرن

دیاره پیرا ب خو شکن

ئەوما ل من خنزن

سەحاری دا زی پابن

گەرن کولکیت مریشکا

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (١٩٨٣)ی هاتیە قەهانن.

(٢) هەلبەستقانی ئەف دیوان.

(٣) تان، تەعن.

مێقمان بلا خه و رابن
 ماییت جیران و خیشکا
 مادی مێقمان بی چابن
 هه رنه ماییت عه بدیشکا
 ئه فه بوو ئاغاتیا وان
 هنده ئه و خو مه زن دکهن
 نوکه یا زانی چیلکا وان
 خو سه ر ملله تی فه رز دکهن
 ژنکا وی ما چ بکه تن
 هنده گه ریت کولانا
 نه شیا هه تکا خو به تن
 هه ر خازیت ماست و نانا
 گه ل ئیک هاته مالا ته
 تو دی س نینبلا باده ی
 هبنان پهره ژ خالا ته
 سینیت په لاقی ریزکه ی
 خو لی و گه ر سه ر سه ری ته
 ئه ز دی ره قم تو حه زکه ی
 به سه به سه به سه بیژه
 خه لک بیته من ئاغایه
 ئه ف گۆتنه هه یه میژه
 ئه فه بوو مه به لایه
 خه لک عه زمان دریژه
 نزانن مه خه لایه

نوکە یا بوویە شۆرەش
 ھات دەورئ ئاغا و بەگا
 ئەز دئ بمە گولا گەش
 مەشکا فەقیرئ مە کا
 مە پی وەرکر گەر و ھەش
 ئەم زانین حیلە و لەکا
 فەقیر دئ چیتە شەپری
 ئەز دئ بمە ئامر ھێز
 ئەو حەرەسە ل بەر دەری
 بو منە کورسیک و میز
 فەقیر خۆدانئ کەری
 سیارە بو من بوون پیز
 تو صەبری بکیشە ژنی
 فەقیر دئ بیتە شەر
 فەقیر دئ تە کوشتن
 ئەز دئ بمە سەر لەشکەر
 چەند پارە بو من بیتن
 فەقیر ھەرئ خۆلیبەر
 ئەرئ براپەن شاعیر
 بوچی ھنە پەریژنی
 ئەوە ئی حەتا ئاخەر
 تو فەقیران دووا داد ریژنی
 بازارئ تەھییە سستە
 ئاقلئ وان تەھنا بپن

تو چەند زيرەك و بستە
شان دورا كەس نا كەپن
باوەريان يا بستە
دئ هنادى خوون پەي دەپن

مهقەر دانا كهتینه^(۱)

مهقەر دانا كهتینه
بهەر ئاقا گهرم تینینه
جهر ئینینه
عهرهت گهردینه

گهردی چهند خۆش جامیرن
ههر وهکی كهوین نیرن
نهت برسینه و نه تیرن
شۆلیت خو نا قهشیرن

چووینه ماییت فهقیرا
ییت بن قهید و زنجیرا
قهدر گهرتن وهکی میرا
بوۆ كهیفنا جان و پیرا

چووینه ماییت جووتیارا
مه كهس نههدیته وارا
ههمی چوو بوون ئاقارا
كیلن عهرد و بهییارا

چهند میر و قهدر گهرن
ئهو گهلهكهكا چیترن
سههر بهركا خو نامرن
خۆش میر ناق وان نابرن

(۱) نهف ههلبهسته ل سالا (۱۹۸۳) خ هاتیه قههاندن.

بى عارى قەبوول ناكەن
شەين گيانى خو فېداكەن
ب دوژمنى كىم ناكەن
ناقى خو ھەردى پاكەن

كەس لى ناكەن چ چارا
دوژمن نەشەين چ چارا
خوش ھەقائىن بو يارا
دوژمنن بو نەيارا

ئەو ھەمى دىنە مېرن
پالنگن ۋەكى شەين
نە برسەينە و نە تېرن
خوش مەرۆف و جامېرن

چرە ل گەل نەزانا^(۱)

ئىكى گۆت ھەرە وەبىژى

بانگى وى ناکەين نقيژى

بلا ئەو پىلايت پىر بىژى

نا پاقر كەت قىن قىژى

ئەى ھۆزانئان بەدرانى^(۲)

تو بوچى پشتى گران

تە ھەيە پارىەكى نانى

ناق شەكا توژى بەرانى

تو بوچى قايشى دكىشى

تو سەرىن خو پىقە تىشى

خوش مروف و راس تىژى

تونە ھەقنىركى گامىشى

دەستىن خو بكىشە قىن شۆلىن

دىن دىن بى دىن كەقى چۆلىن

دىر خوشە دەنگى دەولىن

كەس نەشىت بکەت پىكولىن

ئەز نەشىم دىن راستىن بىژم

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۳) نى ھاتىە قەھاندن.

(۲) بەدران) نائفى بنەمالا (زکرى نىروەى) يە ھەلبەستئان نەفق دىوانىيە.

بوچی دی خوینا مه میژن

من نهقییت نانع حهپام

بهرزهبوون چهنه دلوقان

برسینه زارۆک—ین وان

ئهژی ئیکم وهکی وان

حهپامی بو وان لهزهته

ئهو نیک⁽¹⁾ مه گهلهک خهلهته

(1) نك، دهف و جهه.

بارزانی^(١)

دارا ئازادىڭ تە بۆ كوردا چاند
ئەو گویا^(٢) مەزن بۆ كوردا پەقاند
ناقى مە كوردا ل دونياىڭ گەھاند
شېرى زۇزانا كەسى نە بەزاند

تە نىشا مە دان خىرەت و خەبات
هەيڭا چاردىيە بۆ كوردا ھەلات
رۆنھى و رۆزى تە رۆنكر وەلات
موژدە بۆ قازى^(٣) و شارى مەبات^(٤)

موژدە بۆ تە ھات شەنگالا رەنگىن
جەزىرا بۆطا و بەدلىس و ماردىن
سۆرداش^(٥) و قەندىل^(٦) و گارە و مەتىن^(٧)
كاوھى نەقرۆزى^(٨) ب شاھ سەلاھەددىن^(٩)

(١) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (١٩٨٤) ئ ھاتىە قەھاندن.

(٢) توپ.

(٣) قازى مەھمەد، دامەزىنەرى كۆمارا كوردستان (١٩٤٦) ئ بوو، ل (٣١ ئادارى ١٩٤٧) ئ ل مەباد ھاتە سىدارەدان.

(٤) مەباد (سابلاغ) باژىرەكى كورد نىشەنە ل رۆژھەلاتى كوردستانى.

(٥) چىايى (سورداش) سەر ب پارىزگەھا سلىمانىي قەيە.

(٦) چىايى (قەندىل) سەر ب پارىزگەھا ھەوليرى قەيە.

(٧) ھەر دوو چىايىن (گارە و مەتىن) سەر ب پارىزگەھا دھۆكى قەنە.

(٨) كاوھىي ئاسنگەر.

(٩) سەلاھەددىن يووسف نەجمەددىن ئەيووب دامەزىنەرى ئەيووبىان (١١٦٨-١٢٥٠ز) ئ

سەلاھەددىن ب قەھرەمانى شەرىن خاچپەرستان ھاتىە نىاسىن.

کوردستان^(۱)

جهن مه وهکی جنهتن
چهند جیهانی لئ ب گهری
ئاخ و بهره شیشکیت وئ
باغ و دارستانین وئ
کولیک و نیرگزیت وئ
کهل و خهزالیت کیفی
پووبار و سلاقیت وئ
چهند سار و چهند شرین
گهش و ههوايئ پاقر
گول و گیای وئ ههمی
ئهگهر ئەم بیژین ههمی
چونکه شهرق و غهرب ههمی
ئهوه تشتی پهرتیخیت^(۳)
بهر هندی ههیف ئیخسیر بوو
بهری سیندا مه ئەو بوو
پهردئ وی سهر ههلینا

ههمی میرگ و کانینه
کوردستان ئیک ئەمینه
زیڕ و زیف مهعهدهنینه
مینا پرچا سهپینه
کیری و مل نهخشاندینه
کهباب و قابلینه
ههر وهکی شیرئ سپینه
مینا دووبا هنگقینه
نیعهتهتن قودرهتینه
دهرمانییت نوژدارینه
بهحس نهفطن^(۲) گهل نینه
حهسیدی پیر و لینه
گهمیکیت عهسمانینه
نوکه چ قیمهت نینه
مهه گۆت ئەم بهحهشتینه
ئاخ و بهر لئ سووتینه

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۴) ئ هاتیه فههاندن.

(۲) نهفت، گاز.

(۳) بهر دئیخیت.

گازیهك بۆ مللهتی و خیانهتکارا^(۱)

رَابِن رُوْزَا مَه هَه لَات

بَارزَانِ هَاتَه وه لَات^(۲)

خَه بَات بۆ مَه كَر خَه لَات

بۆ شَاهِی و كَه یِف و دَاوَات

مَزگِیْنِی بۆ كُورْدَسْتَانِی

شُؤْرَهْش هَه لَبُوو^(۳) ل بَارزَانِی

شِیْسِت و ئِیْكِی دَه سْتِیْیَكِر^(۴)

رِیْكَا ئَا زَادِیْن قَه كَر

پَارْتَا مَه بۆ عَه لَه نِی

ئَه و كَادِرِیْت كَه قِن و نِی

كَادِر بَه لَاف بُوون گُونَدَا

مَزگِیْنِی دَا یَه كُورْدَا

چَه نَد سَا لَه مَانَه ت خَه و دَا

رَابِن رُوْزِی شَه فَه ق^(۵) دَا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (۱۹۸۴) ئی هاتیە قەهانەن.

(۲) پشتی زھرینا مەلا مستەفا بارزانی ژ پرووسیا ل ساڵا (۱۹۵۸) ئی.

(۳) مەبەست شۆرەشا ئەیلوولی ساڵا (۱۹۶۱) ئی.

(۴) ساڵا (۱۹۶۱) ئی دەستپیکا شۆرەشا ئەیلوولی.

(۵) ئاقابوونا رُوْزِی.

خۆش میـر رابوونە سەرخۆ

دەست ھاڤیتە چەکیـت خۆ

کەس نەچتە ماییت خۆ

دابکەین خەباتا خۆ

سەریت چیا ھاتنە خار

دوژمن کرنە ھەوار

کا نەیار و کورەمار

ئەو دوژمنی دین و ھار

زەرپـهـک لـیـدا ب دژواری

دوژمن رەڤـەـن ئیکجاری

ھەمی کوردستان بەردا

چوونە شنگالی و پـیـدا

ھندەک رابوون ناک کوردا

وہکی ھرچیت ناک لەندا

رەڤـەـن چوونە باژیرا

لنگ رویتن وەکو چیلایا

شەرم نەکر مائەت ھیلا

لەوما بوۆ مە بوون بەلا

بەری وان دا چەل و چیا

بوونە رپـهـریت جنـدیا

سیلەحـی وان بوۆ لەندی

بوۆ مە لیس ئەفەندی

ئەوان پېشكەفتنەك كـر
ناقەكەن خۆش پەيدا كـر

چ ناقەكەن نەبەر شەك
كوريك بوون بوونە جەحشەك

ناقەدېر بېت ئەو ناقەن خۆش
ژين بئ حەيا و پەردە پووش

بەريەك پركـرن پارا
بوونە نوکەرئیت جارا

براكـوژى ب پارسـتى
زەعيم خەليل^(۱) پەرسـتى

سەيد حەمو^(۲) بابى وە
دېرۆكە بو ناقەن وە

عەبدلكەريم^(۳) مەجنوون
ئەو و سەلام^(۴) هەر دوو چوون

هەتات بەزاز^(۵) و عارف
جەحشا بوويە ئەه و ئەف

(۱) خەليل جاسم الدباغ (۱۹۱۶-۱۹۶۹) سەرکردى ئەشكەرى عىراقى بوو.

(۲) سەعيد حەمو (۱۹۱۹-۲۰۰۰) ئەك ژ سەرکردىن ناقەدارین ئەشكەرى عىراقى بوو.

(۳) عەبدولكەريم قاسم، هەر ژ (۱۴ تەمموزا ۱۹۵۸) ئە هەتا (۸ شوبباتى ۱۹۶۳) ئە حوكمرانى عىراقى بوو.

(۴) عەبدولسەلام مەحەممەد عارف، هەر ژ (۱۸ جريا دوويى ۱۹۶۳) ئە هەتا (۱۳ نيسانى ۱۹۶۶) ئە سەرۆك كومارى عىراقى بوو.

(۵) عەبدولرەحمان عەبدوللەتيف بەزاز، دناقبەرا سالىن (۱۹۶۵-۱۹۶۶) ئە سەرۆك وەزيرىن عىراقى بوو.

ئەو ژى چوون ب وئ كەسەرى
وەكى ھەر دووكيىت بەرى

ھات سەدام^(۱) و بەكر^(۲)
عيراق ھەمى بۆ ئاگر

چەند گەرى ئاڧ دەولەتا
بۆ حياكەكى ھەولەدا

ھەم شاھ و ھەم ئەمريكان
بوونە پش تەقانىت وان

ھەمى لىكبوونە شريك
جەحشا بوويە فيكە فيك

خلاس بوون جەھ و ئاليك
ھنگى لى بېرى نينيك

سەدام پىكەفت گەل دۆستا
شۆرەشا مە راووستا

(۱) سەدام حسين تىكىتى، ھەر ژ(۱۶ تەمووزى ۱۹۷۹) ئى ھەتا (۹ نىسانا ۲۰۰۳) ئى سەرۆك كۆمارى عيراقى بوو. ل ساللا (۲۰۰۶) ئى ھاتە سىدارمدان.

(۲) ئەحمەد ھەسەن بەكر، دناقبەرا سائىن (۱۹۶۸ - ۱۹۷۹) ئى سەرۆك كۆمارى عيراقى بوو.

ئەم جدابووین ژ هەقال و هوگرا^(۱)

ئەم جدابووین ژ هەقال و هوگرا
ئەم قەدەر بووین ژ دادی و باب و برا
بووینە کوچەر هەر وهکی مه چیترا^(۲)
کەفتینە بەر چەرخی و داخ و ئاگرا

ئەم دەرکەفتین ژ وهلاتی ب ماک و زاخ
صەد هزار فیغان و کەسەر و ئاخ و داخ
بۆ کوردستانا گران پر شاخ و داخ
ئێ جدا بوون خانەدان^(۳) تیب^(۴) و ئیجاخ

ئێ دەرکەفتن پلنگ و قولیت شیرا
ئەقرو ریشی جهی وان دکەت گیرا
ژن نەشیت راگرن پارسەنگیت میرا
بۆ وه شەرمە رەبەنیت کەفتینە دیرا

ئەو مه ئەف پەند و میساله ب سەر ئینا
دا هەمی باش بکەن هزر و تەخمینا
ئەم هاتین ئیرانی وهکی دینا
خومەینی^(۵) هات نشتن بۆ مه ئینا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۴) ئی هاتیه قەهانەن.

(۲) دناف کوردان دا پەیقین ژ مه چیترا یان ژ مه پترا ژبو (ئەجنان) دەپنە بکارهینان.

(۳) بنەمال، مائبات.

(۴) دەستە.

(۵) سەید پۆح اللە مستەفا خومەینی ناقدار ب (ئیمام خومەینی)، دناقبەرا سائین (۱۹۷۹-)

۱۹۸۹) پئبەری کۆمارا ئیسلامیا ئیرانی بوو.

بۇ پېشمەرگەیی (۱)

دئ بـــــۆ وه بـــــیژم هۆزانـــــا
مـــــزگین بـــــۆ دلوقانـــــا
كـــــه و بـــــین بارى هات زۆزانـــــا
دئ چـــــیکه بـــــین هیابین و لانـــــا

ئـــــاش دگـــــپیت قـــــغ گـــــاغ
هـــــوین بـــــهره قـــــن بـــــۆ بزا قـــــغ
هـــــوین شـــــاره زانـــــه بـــــۆ پا قـــــغ
دئ شـــــه قـــــینن طـــــه لـــــى و دا قـــــغ

نـــــاق ســـــهنگه را دا نه رابـــــن
كـــــه و بـــــیژم بـــــیژم دئ قـــــه بـــــن
مـــــاده م زـــــیره قانـــــیت مـــــه بـــــن
دوژمـــــن دئ ل بـــــه ر هـــــه وه ره قـــــن

وهكـــــى عـــــه قـــــر بـــــیت رهش و طـــــارى
مـــــژ و مورانـــــه و دئ بـــــارى
برســـــیا قـــــه دهن دژواری
دئ رۆن كـــــه مـــــلا مـــــهت و واری

دئ لـــــیدهن هـــــین قـــــه هـــــر مـــــان
هـــــین پلنگـــــیت چـــــه ل و چـــــیانن

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۹۷) بى ھاتىيە قەھاندىن.

كوردخ و ميدي و بابانن
خۆ ژبير نهكهن سهر كاروانن

قهنديل و سۆرداش و مهتئين
دوژمن گهلهك ناقددا قهئين
خابوور و زى لهو بوونه خوئين
ئهلهوهند و سيروان ههر بيژين

ههنگورد و مهقاييب⁽¹⁾ و گاره
من خهباتا وه باومره
سهفين و كاروخ و حهمرين
چاقين سهرينه ههر بيژين

⁽¹⁾ مهقلووب.

عادتیت دمواتیت كهفن ل دمف نیرمویا^(۱)

وی رۆژی كهس نه چوو شوولی
بو دنگه دنگه دهولن
کی دخۆتن پین و گولن
گوھی بدهنه ئصلولن

جووت جووته سیارکرن بهریک
هه می پیکه بوونه ئیشیک
دهول و زینا و چیکه چیک
خۆش گۆتن مهقام و نارینک

وان بهریک گارویارکر
بیک خانی دهرئینا سیارکر
به دهری زاقای پهیاکر
بو مالا زاقای خهلات کر

جووت جووته بالیفک بو دانان
نارینک گۆتن لیک فهگیان
کوچک و دیوان هه می ههژیان
زاد و زهرهوات خۆش خاران

زاقا زی بهره سه ره ئاقن
پن گۆتن سه رکیت سیلاقن

(۱) نهف هه لبهسته ل سالا (۱۹۸۵) ی هاتیه فههاندن.

عادمیت جهزیت نیرومیا^(۱)

گه ل بهیانج گه ل هه تاقن
ژن رابوون چووننه سهه ر ئاقن
وه سا كه فنه لاقه لاقن
دا چي كه ن گوشت و په لاقن

دایکا فه رمان دا بجیکا
یا ئه للاه ژ خه و رابن زیکا
ئه و ریزکرنه سهه ر سینیکا
زی بخوون نان و پاریکا

دی بخوون ئارخافک و نانا
په قینن چاقیت شهیتانا
ئه قرو جه ژنه ل پیر و جانا
هه رنه ناف كه یف و سهیرانا

زه لام زی چووننه مزگه فتنن
زکرو ته سه بیح و خه له وه تن
ئه دا بکه ن فه رز و سونه تن
ته قوا بوون بووی بابه تی

هه می هاتنه مالا مه لای
هه میا ل دیوانن پالقه دای

(۱) ئەف هه له سهه ل سالا (۱۹۸۵) ی هاتیه فه هاندن.

حه‌مد و سه‌نا هه‌ر بۆ خودای
ئه‌ف نبعمه‌ته یا بۆ مه‌ دای

دیسا چونه‌ه مالا ره‌سپی
هه‌میا بی‌نا خودا ئیدی
سوحبه‌ت کرن هی‌دی هی‌دی
قه‌هوه و چا قه‌خارن چ دی

مه‌زن روینشه‌تته دیوانا
جه‌حیل ده‌رکه‌قنه‌ه کولانا
سفره‌ کیشه‌ان بۆ می‌ثانا
هه‌می ریزبوون ره‌خ و چانا

پاکیشه‌ان په‌لاف و گول
سه‌ر وی سفری بۆ هول‌ه هول
وه‌کی شیره‌ دکه‌ن ده‌س گول
زک پرکرن کرنه‌ه ده‌ول

فاتیحە و سلاف ل سەر پێغەمبەری (س)^(۱)

طۆلاز^(۲) بە لاف بوونە مالا
هەژاند ل هونیدی و ئالا
جانن وەکی مەمەج ئالا
هەر وەکی مومك و شەمالا

عافەرین بۆ پیر و جانا
ئەو بەزینە سەر قازانا
پەلاف و دینگیت بەرانا
حازرکرن بۆ میقانا

هەدەب لەز و شەپرزەنە
گل و گازنەدە و زینەدەنە
میقان کیمەن ما هەدەنە
هەتکامە چوو گەر ئەقەنە

ئەو شل و مل چەند خەملین
گۆقەنەند گریدان کەملین
تیل و ل هونیدی صوور و شین
دلخۆش کەرن ساخ بوون برین

گۆقەنەند گریدان و رەقاس

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۵) ڤ هاتیە قەهانەن.

(۲) تۆلاز.

گرێدان هه‌میا عام و خاس
خۆش گۆتن مه‌قام و ئاواز
شه‌ف سه‌ردا هات ئێدی خلاس

ئەز بوومە میقان^(۱)

شەفەکی ئەز بوومە میقان
مالەکا ژن دل چریک
خەلکی گوندی من دا هاندان
یارەبسی بگریت نینیک
من سالاڤ کره وئ مالى
سالاڤا من نەقەدا
روونشتین بو مالخی^(۲) مالى
سەرئ خۆل من بادا
بو پطه پطه^(۳) شەپالى
دەست هاقیتە گازندا
من گۆتخ خوشکی ئەف شەفە
رزقە من هاتە هیـره
تول مالا خۆ نەدەرکەفە
زکی من هەرئ تـیره
نـن نـه رۆژەك و دوونـه
حالی من دگەل میقانا
ما میقان سەر مه طاپونه
دئ خون هنگینئ شانا

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۵) ئی هاتیە قەھاندن.

(۲) مەزن، خودانئ مالى.

(۳) پتە پتە.

عەزیز و ئەقە ژى گوندە
 دئ ھەرە مال ھەکا دی
 طام صارپی ژى بەسە ھنە
 چ دی نەبەبێژە ئیەدی
 قى رە ببۆزى^(۱) چ پێخۆشە
 ھات و چووننا میقاننا
 چ ب کەیف و چ بەشۆشە
 دئ خۆن دینگیت بەراننا
 چ یلا زەر ژى فروشە
 چ نەمال خان و ماننا
 ھەر وەکی رەبەنەن دێرا
 دئ کەفیت کوزیە خانى
 چ نەمال بنەن تێرا
 تو لنگەن خۆت ھەژینى
 دئ چ دەبەبە میقاننا
 ئەف شەقە پەن نەینى
 ھوین بینن گەلە جیراننا
 شەبە شەبە شەفا قى دىلى
 ھەر سەپدەن ھەتا ئیقارن
 ھەف ھەفا کچا چیان
 ھەتکامە بر نەف عالەمەن
 ئەقەن ھەرچا نەیان

(۱) رەسپى.

وئى گاقى گەلەك لەز كەفتم
مىن دەسدا تەهنگا خو
ئەز ژوئى مالى دەركەفتم
مىن ژبىركر پىلاقا خو

مهته لوك (1)

يا هات هه يقا پاهيزي (2)

درې بهر كا فه قيرا

دهمى به فر و گيز گيزي

گوھى خو بدەنن برا

باى وەراند به لگيت گيزي

دهمى صوپه و ئاگرا

خه و خوشه گه ل عه زيزي

شهف دريژن بو سهرا

(1) ئەف هه لبهسته ل سالا (1985) ئه هاتيه قههاندن.

(2) پاييز.

هه‌ی هه‌وار^(١)

هه‌ی هه‌وار و سه‌د هه‌وار
ئه‌م‌ی‌ت بووینه به‌ند‌وار
که‌ف بوونه چوول و به‌یار
وه‌کی ئه‌وی‌ت دین و هار
ل‌غ هه‌د‌ک بوونه ت‌جار
هه‌د‌ک بوونه قه‌له‌مدار
هه‌د‌ک بوونه کول نه‌دار
هه‌د‌ک بوونه کوره‌مار
هه‌د‌ک‌ا فه‌قی‌ر دو‌تن
گوش‌ت خار هه‌ستی قه‌رۆ‌تن
پی‌ره کانه پاس‌ت جو‌تن
له‌و مه‌ هۆ‌زان پی‌ گۆ‌تن

^(١) ئەف هه‌له‌سته‌ی ساڵا (١٩٨٥)ی هاتیه‌ قه‌هان‌دن.

دۆستینیا ل گەل نەزانا نەدامەتە^(۱)

پەزقانەك گەل هرچهك بوو هەقال
هەر وهكى هەر دوو برايیت شیر هەلال

رۆژ بو رۆژی خۆپترتەر بوو بایهتەتی
دۆستینا هەر دوو کا بوویه تایهتەتی

ئیک نقت ئیک دا لی بیتە زیرهقان
چەند سال و وهختا سەر فی عادهتی مان

رۆزهك نقت پەزقان خەو خۆش
خەو لی كهفت هەر وهكى نەخۆش و بی هوش

نوبهتا مامی هر چه بو زیرهقان
ناف لەندی هەل سەنگەری و بو نیگەهبان^(۲)

چ دیت هەقائی وی میشا بەردانی
مامی هرچ لەندی دەرکهفت چوو بو تانی^(۳)

دەست هاقیتە كهفرهكى هەلگرت ب زۆر
دا میشا ژ پەزقانی بکهتەتە دور

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۵) ئی هاتیه قەهانن.

(۲) نیگەهبان) په یقه کا فارسیه و رامانا (زیرهقان) ددهت.

(۳) هاریکاری.

میوا بیج بهر^(۱)

بهگ و بهگزاده^(۲) و پسمیر و ئاغا
کهوین داڤ دوزن ناکهڤنه داڤا
نیچیری ناکهن نابینه راقا
رؤزا ههلهخی مرنا ل پیش چاڤا

بهگ و بهگزاده و ئاغا و میر
کهوین بهزیینه ئهو ناکهن نیچیر
وهختی تهناهی دئی خوڤن ل دیر
وهختی شهڤ خوش بوو دئی بنه ئیخسیر

طهیری نیچیری ههڤ فهقیر و ژار
کهوین زوزانا نابهنن چ جار
وهختی تهناهی برسی و بهندهوار
دهما شهڤ خوش بوو بیته گورگی هار

پاش چهند ساللا ئهو بیرا مه هات^(۳)
موژده بو وانه رؤزا وان ههلات
نیشانا وانه خزمهت و خهبات
دهولهتا کوردا بو وان بو خهلات

(۱) ئەڤ ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۵)ی هاتیه ڤههاندن.

(۲) کوڤین بهگان.

(۳) ل جههکی دیتەر: چینا ههزاره ههڤ کهوین ڤیاد.

ئاستهنگا پیشکهفتن^(۱)

من دیت شیخ هات شل و مل
شهقهکی بهر و مل
دهمان شووری ب جبه و جل
خازخازوکی و چپر و چل

دهما پییری وهسا زانی
کره خیر طه نیپرا^(۲) نانی
ئهگهر شیخ لی بیت میغانی
توبه رکی قودبی^(۳) زهمانی

شیخ هات گه هشته کولانی
پییرا دهتن تلیلانی
حه مکئ گازیکر شیخ کانی
که یفا رابوو جدیدانی

لهزکه حه مکا پاکه گاغا
تو کوره بووی ژ ههردوو چاقا
شیخ دئ هیتیه مالیت ئاقا
چه مینه پۆل^(۴) و دراقا

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۶) ئی هاتیه فهانندن.

(۲) ته نیر.

(۳) مهزن و گرگره.

(۴) پۆل پهبهکه فارسییه و پامانا (پاره) ددهت.

شایخ گه هشته مالا پیری
کربنه ند طهیری نیچیری
پیر نه خوشه دی کهت خیری
بهرخ و بهرانیت بهر کیری

پیری گۆتئ شایخ مهزن
قهسره کئ ل بهحه شتئ بده من
ههر هیلانه و مه رگ و مرن
دئ ده مه ته پینجی بز

شایخی گۆتئ گاو بهرانی
ئه گهر نه ده دی ناخۆم نانی
دئ بیئ حوری چی عه سمانی
تو وه کی من ئئ نزانئ

ئئ جه ما بوون⁽¹⁾ صوفی بچیک
دوریت شایخ بو فیکه فیک
وه کی کهر تیتته سه ر ئالیک
شایخ کمیده صوفی کوریک

گوه نه ده نه ده مان شورا
چ نزانئ وه کی حولا
نا ده فعه کهن⁽²⁾ که رب و به لا
بو عاله من بوونه به لا

(1) کومبوون، خرپوون.

(2) پال نادمن.

گازی و گازنده^(۱)

کهنگی دئی بهارا مههیت ئهه ئهفین
دابچینه وه لاتن ئهم لئ ژین

کهنگی دئی ئافاکهین هیلینیت بلند
کهنگی دئی بنه ئافه دان کافله گوند

کهنگی دئی ل گوھیت مه جیت دهنگن طوڤا
کهنگی دئی کوردستان ئارام بیت وهکا

کهنگی دئی ل بن تهراشا هینه دهرئ
کهنگی دئی فرین چینه لیسیت بهرئ

کهنگی دئی دایکیت دلدار کۆرا بینن
کهنگی دئی باب و کور دهستا تیک وهرینن

کهنگی دئی خیشک و برا ئیک ماچی کهن
کهنگی دئی دهرگی ژینئ ل ناف خو فه کهن

ههتا کهنگی ئهفینی دئی ههر هویت
ژینا سه ریخو ئهم دئی بهیقی بیت

ههتا کهنگی دئی ل خینا خو گه فزین
چه ند هزار سهر طه نشتیت خودا زفرین

کهنگی دئی رۆندکیت مه هشک بن ئهفینئ
کهنگی دئی دهر باز بین قئ دهریا خینئ

(۱) ئەف هه لبهسته ل ساللا (۱۹۸۶) ئه هاتیه فه هاندن.

ما بهس نینه ئەهێ ئەهقینێ رابه ژ خه
مورکا خهوی سهرخۆ راکه بهسه لهو

ههقائ بوورین ههمی چوونه سهیرانا
تو بوویه عابد کههتیه خهلوهخانا

رابه سهر خۆ خهلوهخانا عابدا
مریدیت ته بوونه قوشانه و جدا

ناکهن طاعهت و عیبادهتی بهطائ
بۆ دیرۆکا خۆ بوونه شیر و مهطائ⁽¹⁾

⁽¹⁾ ل جههکی دیتەر: بۆ دوزا خۆ بوونه شیر و مهطائ.

بۆچی هەر بى دەولەتن^(۱)

هەر دیوانى میرهگهك دانا
دهستپيكر چيكرنا شانانا
ئەو شانانا دەستى نەزانانا
يا خرشه و بى هنگىنه
نەتەو روونشتنه دیوانى
شەر و خیر و جیدیدانى
وهناكەن بچینه كولانى
دا بزانی كا ئەم كینه
ئەم نە بچیکیت دوهینه
پیرەمپریت سەرھاتینه
ئەم زی مرۆقیت كەهینه
ناف دیوانى مە جە نینه
ئەو كەس ناپرسن كینه ئەم
ئەو عەرب و تورك و عەجەم
دا هەر بۆ وان بینه قەلەم
بى نقىسینا مە خوینە
بى تفاق لەوا نەحەقن
ماسى بەحرا دا د خەنداقن
بەر ھندى طەلیت وان شەقن
هەر قەممايى و دیمایینه

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۱۹۸۶) ى ھاتیه قەھاندن.

بیرھاتن^(۱)

رۆژەکی ئەز بوومە میثان
خۆدانیت قەسەر و قوسیر
کوچک و دیوانیت پەر کرین
هەم ل بەر و ل مەحزیر
مەرحەبایەکی ل گەل من کر
گۆت خیرھاتی ئەهی فەقییر
ئەف میثانە بەلکو برسێه
بۆ بینن نان و پەنییر
من دیت ئێکی هاتە دیوانی
پیلای دانان بەر ئاغای
رەو و سەر خو قەهەژاند
وەکی دێوارێی طلەقەدا
ئەو دەرکەفتە ناک لیوانی
هێشیا بەگزادەکی مای
بۆ زەنگینا قەهەوچای
دیوانخانێ دەنگ قەدا
من دیت ئێکی هاتە دیوانی
خودانی شاش و پەرا
دەفنا وی طەهرزی^(۲) پتاتی

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۶)ی هاتیە قەھاندن.

(۲) وەکی.

گوهیـت وهکی بـهـپـرا
 هـهـر وهکی گیـقـری شـاتی
 خـۆـش میـقـان هـاتی ژ مـهـپـرا
 خـۆـلا موشـك كهـقنه خزمهـتی
 رێـزیـوون بالیفکیـت پـهـپـرا
 ئەز هینگـی كهـقمه حییهـتی
 گـهـل وی عـالـهـمـی بـپـرا
 كهـس گـهـل مـن نهـهاته خهـتی
 بـووم سـهـری فـطـن و شـهـپـرا
 گۆـته مـن رابـه دهـرکهـقه
 گـهـل مه نهـکه چـرچـپـرا
 قـان شـیرهـتا تـول مه نهـکه
 ناغایـه بـابـع کـوـپـرا

ئەز بەرزە بووم^(۱)

ئەز بەرزە بووم نەف جیھانی
کەفتیمە چەرخا زەمانی
ئەز جەدا بووم ژ وەلاتی
من ئاگاہەک لێ نەزانی
ئەو تەمەنی من بووراندی
هەمی من دوراند ئەرزانی
غەریب بووم کولانیت خەلکی
بێ وەلات و مال و خانی
ئەز عەبدی عەبدا بووم حاشا
بوو وی عاڵەما بیانی
هەچی هەقساری من کیشا
دا من کیشیته کاروانی
قەت لەشێ من پێ نە ئیشا
مافی من بوۆ کەری نانی
لەوما گیسکیت بووینە نیری
بەرخا گوھ نەدا بەرانی
گورگن هار دی بیتە بییری
گازندا نەکنە شانی^(۱)

^(۱) ئەف هەلبەستە ٧ ساڵا (١٩٨٦) ی هاتیە قەهاندا.

(1) تێبینیا ههلبهستقانی کو دبیژیت: "بیست و دوو سالان ل ئیرانێ مایین و ژینا غهیریبی و دویر ژ وهلاتی مه ب پهزالهتی بووراندن".

گازنده^(۱)

هه‌رێ ب هه‌ی و دوعانه
دا بـزانین پـشته‌فانه
ئهم زی وه‌کی ملله‌تانه
ئهو نه پـشتی گـرانه
ناق و ی کوردسـتانه
چونکه یا بی خودانه
بی دوعا بوونه ده‌ولت
به‌رجاقت مه‌ بوون هه‌له‌مه‌ت
ئهم نه‌شیاین بکه‌ینه گول
گوفکا مه‌زی کره‌ چوول
سه‌ر سه‌رێ مه‌ د خوړن
ئهو دوریت مه‌ زقـرن
بی قیمه‌ت دی مه‌ کـرن
عه‌زمانی مه‌ دی بـرن

بۆچی مافێ مه‌ کوردا
که‌نگی ئهم بووینه تفاق
ئهوێ ئهم داین وه‌کی عه‌بدا
ئه‌گه‌ر بۆ خو‌ج نه‌که‌ین
جه‌هک بۆ مه‌ کر خه‌لات
چه‌ندا خو‌شه‌ و بی مراد
هه‌وه‌ دیت ئهو عه‌بدیت ڕه‌ش
ئیکـگرتن بوون خو‌دان به‌ش
چه‌ند جارا بۆ مه‌ هه‌لکه‌فت
بی‌نا دوژمنی قـی که‌فت
ته‌عال^(۲) و گه‌لدی^(۳) و بیبا^(۴)
ئهم که‌هویت قه‌فسیینه
بۆ ڕاف و نیچیریـت خو
ئه‌گه‌ر مه‌ گۆت ئهم کوردين

(۱) ئەف هه‌له‌سته‌ ل ساڵا (۱۹۸۶)ی هاتیه‌ فه‌هاندن.

(۲) ته‌عال) د زمانێ عه‌ره‌بیدا ڕامانا (ومره‌) دده‌ت.

(۳) گه‌لدی) د زمانێ تورکیدا ڕامانا (ومره‌) دده‌ت.

(۴) بیبا) د زمانێ فارسی ڕامانا (ومره‌) دده‌ت.

بیرا وه نهچیت^(۱)

ئەو زەقیکا وه چانیدی
دوژمنی بوۆ خوۆ دوری
بەرهم هەمی بوۆ وانە
ناگەهیتە تە ب نیقی
هندی ئەو ئیت پازی بن
تو مەجبوووری دئ پیقی
چ جار نە ترسە ل گەفا
عەزمانە و پانکا دەقی
هندی کو ئەو گەفا بکەن
نە ترسە و بەر نە پەقی
تو خوۆرتتری ل دوژمنی
وەکی شیرا لی ب خوۆرە
تو چەند خوۆ بەرچەمینی
ئەو هەری ب گەف و گورە
ئەگەر نەهاتە خەتی
عەزمانی وی لی ب برە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۶) ی هاتیە قەهانەن.

ئەز و دوژمن^(۱)

وەرن دلێ من کەر بکەن
خوینا لەشی من فر بکەن
گوشتی لەشی من خۆی بکەن

نەبیژن تو بوچی کوردی

وەرن چاقییت من دەریینن
یان زکی من هەل درینن
طۆیا^(۲) ل سینگ من پەقینن

نەبیژن تو بوچی کوردی

ئەگەر گوھیت من کەر بکەن
دەست و پیت من سەقەت بکەن
شفا پشتا من خیل بکەن

نەبیژن تو بوچی کوردی

ئەگەر عەزمانێ من بپن
وەکی کەری بو من زپن
هین ییت دیرۆکا من خوینن

نەبیژن تو بوچی کوردی

هەوێ ماد و میدی دیتن

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۶)ی هاتیە قەھاندن.

(۲) توپ.

دیرۆك هه‌ر پێشكه‌فتن
به‌ری ل ده‌شتخ نا شین بیتن

نه‌بیژن تو بوچی کوردی

پاوه‌ند و سیرت و کاشووی
کاشک و مندان و لولووی
ئه‌ژداد و باپیری‌ت چووی

(¹) نه‌بیژن تو بوچی کوردی

بیرا مه‌ ناچن قی گافی
ئه‌م دئ هه‌ر که‌ین قی بزافی
که‌وئ شاره‌زا بو ل پاقي

نا ترسیت خه‌رته‌لا ئیدی

مصر و شام و یه‌مه‌ن ئیکدان
رۆم و پاریس هه‌می ئیکدان
خو‌تبه‌ (²) ب ناقي ئه‌یوبیان دان

نه‌بیژن تو بوچی کوردی

ئه‌یوبیا فله‌ستین پاراست
تیپه‌ گرێدان چه‌پ و راست
هه‌وه ئیمداد (³) ژ کوردان خو‌است

نه‌بیژن تو بوچی کوردی

(¹) ل جهه‌ک دیتەر: ناف دیرۆک قه‌هرمان بوون

نه‌بیژن تو بوچی کوردی

(²) خو‌تبه‌.

(³) هاریکاری.

مصر و شام و فلسطین

چیا یق مقله دهس طور و سین

ههوار کر نه صلاحه ددین

نوکه ژى ئەم ههه کوردین

دلۆپا بها گران^(۱)

چ بهاره چیمه نئی زۆزان نهخشاندن
چ دیمه نه کولیکا چیا خهملاندن

چ دلداریه ب نهفهلئ خۆ لیک ئالاندن
چ گۆقهنده گول شیرا باقیضک ههژاندن

چ نهسیمه ربه نوک هه می لهرزاندن
چ شاهیه شالیل و بلبلا خاندن

چ ئاوازه قهه قهبا کهوئیت پیدان
ئهو چ تازیه نیرگزا کولیک و مراندن

ئهو چ دهنکه دهشت و چیا تیک ههژاندن
ئهو چ شیره گورگ و پیتی راپه پاندن

چ زانایه عالم و جادوک بهزاندن
چ چهکیمه ئەف برینیت کول کهواندن

چ گورخانن دهوروبه را سهنگه رن
چ شهیدن هه ر دوو کیلی خهنجهرن

دلۆپا خوینا گهشا پیشمه رگهیه
ئاقدانان واری قی وه لاتئ مهیه^(۲)

موژدا^(۳) ئازادیا کوردستانا مهیه
دوبا هنگشینئ شاننا شلخا مهیه

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۶) ئه هاتیه فههاندن.

(۲) ل جههکئ دیتر: ئاقدانان واری کوردستانا مهیه.

(۳) مزگینی.

ئەز و پەيغ (1)

دئ قىغ ھۆزانغ قەھيىنم بلا

من گەلەك كەيف تىت كىرى و ملا

ئەز باغم بۆ شائيل و بلبلا

ئەز مـزگىنم بۆ خۇشيا دلا

ئەز ئاگرم نا قەمرم ژ كوقلا

ئەز بىنامە بۆ كورە و چاف زلا

ئەز ئاشتى مە بۆ شەپكەر و سلا

ئەز طام خۇشم وەكى باھيغ و كاكلا

ئەز گوسـتيرا زىـپرم تـلا

ئەز نيشانم بۆ سەر ملا

ئەز لاتەكا پىرم ژ ھەلال و سنبلا

ئەز دژوارم بۆ نەزانا وەكى فلزلا

ئەز گەلەك دۆستم گەل ئاقلا

ئەز گوپالم بۆ سەقەت و شالا

ئەز كلى رەشم بۆ چاف كلا

ئەز بلبلم ئاشق باغ و گولا

(1) ئەف ھەلبەستە ل سالا (1986) غ ھاتىە قەھاندىن.

ئەز شىرەتكەرم بۆ بى ئاقلا

ئەز تان ھاقىزم بۆ چىر و چلا

ئەز شىرم دەستى زانا و ئاقلا

ئەز ئىمانم بۆ بى دىن و غافلا

رۆزا حەشەری تو دئی لال بی
هه‌ی عه‌بدئ عه‌زمان درێژ
تول دادگه‌ها نا خلاس بی
چه‌ند زیڕه‌ک بی و پر بێژ

بارزانیی مهن (1)

بارزانی ئەز شەرم دکەم نافی تە بینم
یان نافی کۆچک و دیوانا نافی تە بخوینم
هەندی پەیفشا بیژم چ یال هەژی نابینم

نافی تە هەندە گرانه چ چیا هەلناگرن
پهنگی تە هەندی بە لاف بووی دوژمن پاناگرن
ترسا تە ل دلی دوژمنی شەقی نا نغن

(1) ئەف هەلبەستە ل ساللا (1987) ی هاتیە فەهاندن.

مللەت و بزاف (۱)

مە دیت چاڭ هاقین
طەرگهك^(۲) واری مە باری
چ جهـ نەمان بچینـ
بو مژ و طهم و طاری^(۳)
بو زەمانی رەقینـ
لانەك هیلان ئیك جار
مەرن خۆشترە ل ژینـ
گورگا گوشتی مە خاری
ئەف طەرگه بوویە لیسەر
زاخو هەتا خانەقین
مەتین و گارە و سەفین^(۴)
حەسەن بەگ و کێشەشین
هەمیما سەری خۆراکر
مەوزدە دا چیا یئ شـیرین^(۵)
بوهارە چیا یئ مە خۆش بوون
کە یئ مەزن نەف چەرین

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۷) ئی هاتیە فەهانەن.

(۲) تەرگ.

(۳) تاری.

(۴) چیا یئ (سەفین) سەر ب پارێزگەها هەولێری قەیه.

(۵) چیا یئ (شیرین) دکەقیته دەفەرا بارزان.

ملا هت هودا رابوون
ئهم كوردین ئهم نا رهقین
شیر واری پهیادا بوون
وان خه تی رین هه لک رین
طوقی^(۱) مه چاندی شین بوون
بن عهردی ئه و پاپه رین
شیریت قهفه سه سغ به ر بوون
دوژمن هه می به رهقین

(۱) توقی.

گازیا دی گورگی^(۱)

پیر و کال بووم قهدر نهما
دهف و ددان بووننه شه ما
کهفتیمه بهر چه رخا خه ما
ئاڤا بوو ستیرا جه حیلا

ئاڤا بوو ستیرا مه خۆرتا
دی هیلین سه رهاتی و وهختا
بووینه کوچهر گهل مشهختا
واری خرابهت مه هیلا

بووینه کوچهر ئاواره بووین
قئ دونیایئ دمر بهدەر بووین
ژین و ژیانئ بی بههره بووین
تعل و شرین مه تیک شیلا

دنیا ملکئ بیهودهیه^(۲)
هه میا طه ماعی^(۳) تی ههیه
نه بوو منه نه بوو تهیه
چه روانگه ها کهر و چیلا

چه روانگه هـ بو لهزه تی

(۱) نهف هه له بهسته ل ساللا (۱۹۸۷) ئی هاتیه قه هاندن.

(۲) (بیهوده) په یقه کا فارسیه و پامانا (بی مفا و بی قازانج) ددهت.

(۳) قه لسی، چوریک.

سوڤطان و حالم و قووتی
مرن نهخۆشه ل دی مهتی
مه خاتر خاست ژ ههڤالا

مه خاتر خاست ژ قی واری
نهشیین ههنگرین قی باری
کهفتینه ناف چالا طاری
وهکی کهوئ کهفتی داڤا

کهس نامین سهرفقی دنئ
ئهقی ریکئ ههردئ چینی
ئامادهینه بو مرنئ
رێڤینگیت ریکا خهیالا

وهکی ههلال و بهیبینی
بنهفشووک گوله رۆینی
بههین ل گهرما هاقینئ
وهکو پیشیئ ل کهندالا

ئهم ژی وهکی پوش و پهلهخ
پیرو کال بووین بووینه کهلهخ
دونیا بوو مه بوویه دۆزهخ
وهکو زینی و مهمنئ ئالا

بیرمومریا ئیدریس^(۱) بارزانی^(۲)

ئەف مللەتە ئاوارە بوون بوونە بەلاڤ
سەرکیشیت مە ل مە بەرزەبوون چ بکەین بزاق

قان کاودانا چەند گول ژ باغی مە وەمین
نیرگز ژووری لەو چەرمسین سەردا نخوین^(۳)

ستیرەکا گەش شەفا طاری ل ناف مە هەلبوو
بەختی مە بوو لەوما زیکا ل مە ئاقابوو

چیاپەک بەرز ل کوردستان کەفتە خاری
گولەکا دی وەری ژ ئەقی توخمە داری

دوربینەکا گەلەک روون بوۆ نیزیکی و دیر
غەواسەکی^(۴) شارمزا بوو بوۆ بەحریت کیر

(۱) ئیدریس مەلا مستەفا بارزانی، رۆلەکی باش د هەر دوو شۆرەشین ئەیلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) و گولانی (۱۹۷۶-۱۹۸۸) دا هەبوو. پستی مائاڤاییا مەلا مستەفا بارزانی، وەک رێبەری پارٹی دیموکراتی کوردستان- عیراق هاتە هلبزرتن و ل ساللا (۱۹۸۷) ئی وەغەرا داویع کر.

(۲) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۷) ئی هاتیە قەهاندن.

(۳) سەر چەمیایی.

(۴) تقوفان.

هزر ونگازنده^(١)

قید^(٢) بکهن هزر و تهخمینا
خانیه قین تاکو بادینا
کورد ئالۆزن وهکی دینا
ژینا وان بن پهرچ و کینا

چه نده هزر مندالیت ساقا
ئهو تییر ناخۆن نان و ئاقا
شلخا میشا ل سهروچا قا
لهوما مرن لیت لهت پا قا

ئهو مندال دئ مرن وهسا
ئهو حهرام بوون ل مهدره سا
قید^(٣) ئهم بکهین قان قیاسا^(٤)
ناق مه کوردا عام و خاسا

دیسنانی ههمی میرو ژن
ئهو ژی حهرام بوون ل خاندن
ئهو نه مرۆقن نه ئهجن
دئ هین ژی ههر وهکی وان چن

(١) ئەف ههلبهسته ل ساللا (١٩٨٧)ی هاتیه فهاندن.

(٢) دقیت.

(٣) دقیت.

(٤) بیشان.

گەل دوژمنی^(۱)

دوژمن بوۆ مه بوو دپى
وهكى كيتكى گيڤىرى
سهر سهري مشكى خورى
وهكى كهرى زپ زپى

ئەم نە مشكىن پانگىن
ناف كوردستانا رەنگىن
گەل دوژمنى دى جەنگىن
خۆپتە مپرو نەهەنگىن

دى پياريزين وهلاتى
ئەقرو رۆزا مه هاتى
دى وهگرين خهلاتى
موژده بو قى مللهتى

خهلات بوۆ مه پيرۆزه
كوردستانه ئهف دۆزه
نیشانا وئ نهق رۆزه
دوژمن نافدا بسۆزه

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۸۷) ى هاتیه قەهاندىن.

دەردی غەریبی و هه‌زاریی (١)

شەف و پوژا نەشیم بنەم
کەفتیمە بەحرا خەمان
زارۆکیەت من فەقیڕ حالن
من هیلان گوندی رازان
ببە وەلات و جەه و وارن
ببە کەسن و ببە سەمیان
ما گەل و ئەز دئ چ لیکەم
بۆ من بوونە ئیش و ژان
سە دەولەتەتا من گیراندن
تەرک و عیراق و ئیران
کەفتینە بەر چەرخا زەمانی
چەند یەتیم وەکی وان مان
چونکە مە نەمان چ هیلین
نە ل عیراق و نە ل ئیران
ئەم بووینە طەیرپیت ئەبابیل
نە ل عەردینە نە ل عەسمان
مە نەما جە و وەطەن (٢) ل قی دنئ
عەیان فەقیڕ چ ل بکەم بتنی

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (١٩٨٨) ی هاتیە قەهاندن.

(٢) وەلات، نیشتمان.

من نهفیت ئیدی بمینم فی زینئ
کهفتینه کولانیت خه لکی و مرنئ
گهر پسیارکهن ئهی برا کا واری مه
مه نهما خاک وهطهن ئیدی ئهم بچینئ

ئەفرۆ قەلەم تو پراوستە^(۱)

ئەفرۆ قەلەم تو پراوستە
يا شهري كهت برنو و غەدار
شهري ته ل مهيدانئ سسته
ناترسـيـتن دوژمنـئ هـار
ماف پـهـرودەك نينه سسته
بيژيت مافئ كوردا كئ خار
بەرگـري ل مافي دروسته
نه بي دينه و نه تاوانبار
تولا شهقئ پين و مسسته
دا بشيـت دوژمنـئ خوین خار
قەلەم هەمى نفسـتـينه
ئەفرۆ مهيدان بو وه نينه
لهوما وه ئاخفتن نينه
حبرئ وه ل مهيدانئ خوينه
خهتن وه گهلهكئ هويره
دهنگئ وه نـاجـيتن دويره
برنو ئەفرۆ حاكم ميره
لغاقـا دوژمنـئ پـيرـه
قەلەم پراگره قئ هؤزئ
هەسپئ ته ناکهتن تووزئ

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۸) ئ هاتيه قەهاندىن.

برنووییه حاکمه دوزی

ئهو دئی پهرجان کهت کوزی^(۱)

برنو و غهدار و پیشمه رگه

ل گهل قهله می ههف دهنگه

شورهش نابنن پی ئهف رهنگه

جابا دوزمنی تهنهنگه

قهلهم تو پیزی بهرنهدهی

دهنگه برنو و پیشمه رگه می

ئههه پیروژین ئومییدا هه می

دوزمنی لیلت ترسیت وهکی صه می

قهلهم تو راوسته ریزی

غهداره و برنو وهک تیزی

دوزمن کیشانه سهه میزی

برنوویه سهه روههرا هیزی

قهلهم دئی رۆزا ته هیتن

شهه ری تهه ب هیزه دئی شهیتن

دوزمن بقییت و نهقییتن

تاوانییت خو هههردی بیتن

دئی هییت بوته چهرخ و فهلهک

دئی ئاخفن قهلهم گهلهک

دئی بی حاکم برجا بهلهک

وه پیروژ بییت ئهه و نافودهنگ

(۱) کوزا پهزی.

ژین و ژان (۱)

مخاابن بـؤ زهلامـی
كهفتیه دهسـتـی ژنـی
مشك كهفته قهفهسـی
نهشیت دهر كهفیت ژ كـۆنـی
ههمی گاڤا سهـر شووره
ههر مهلیاه و دامای
ههر وهکی ئیـكـی كووره
كووژی خانـی پازایـی
خۆزی هندهك میـر نهـبان
كهفتینه شوکا ژنـی
چ ئالهت پیقه نهـبان
ئهو باشه بـؤ مرنـی
گهر ماهین ما بـی لغاف
ما زحمهت بیته گرتنـی
ماته نینه عهقل و چاف
تیبگه ههه قـی گـۆنـی
میـری سهقایهکی یـی ههـی
جدایه دگهل حورمهتـی
مادهم تو پـی شۆل نهـکهـی
تونه گره حهجهتـی

(۱) ئەف ههلبهسته ل سالا (۱۹۸۹)ی هاتیه فههاندن.

ئەگەر گا جووتی نەکتە
 دلخ خو پئی نە سوۆزە
 ئاقلدارا ییا گۆتی
 نەهیلە زی قەه کۆزە
 ژنا بی توره و پەردە
 قەت دەرفەتخ پئی نەدە
 ئەو بوۆ تەه ژان و دەردە
 نە هەهکیفە زی بەردە
 ئەو ج ئالەتە ب تەقە
 ماتە ژئ نینە سەقا
 ما مییری بەس هەر دەقە
 دئ لیخ بیدە بەر شەقا
 خوشی نەکو هەر شەقە
 بلا هافیژییت لەقا
 یان ژئ بەر ژنی بپهقە
 وهکی مار دجیتە بەقا
 گەلەک ژن ئاقلەندن
 ریبەرن بوۆ زەلاما
 گەل زەلاما هەقبەندن
 وهکوو زانا و عالما
 هەند ژانەن هەند ژینەن
 مەن بەحسەن هەندەکانە
 کەس قی طوۆفی نەچینەن
 بەش و خپراب بزانیە

ل گهل وژدانع^(۱)

بزانن فان فارس و عهجهما
ئهوان چ وژدان و چ دین نیک نهما
هندهک دینئ ئیسلامع دکهن تهشقهلا
مزگهفت کرنه قههوهخانه و سینهما

بوونه فتنه^(۲) عالمئ و بوونه بهلا
ناق مللهتی وان کره کول بو خهلا
چهند رۆحانی^(۳) و حوجته^(۴) و ئایهتوللا^(۵)
بوونه دژی ویزدانئ و مافیته گهلا

ئهو هاتنه سهر کورسیکی خافل قهدا
بوویه پیش رهویته دینئ روحی خودا
بو موسای فیرعهونی وهختئ مهدا
دیسا بو کورهمار و مهژی قهدا

ما چ فهرقا ساواکانه^(۱) و پاسدارا^(۲)

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۸۹)ی هاتیه قهاندن.

(۲) فتنه.

(۳) ل ئیرانی بو گشت کهسایهتیین ئایینی دهیته بکارهینان.

(۴) (حوجته) پهلهیهکا ئایینییه بو ئهوان کهسان دهیته گۆتن ئهوین دست ب خواندنا

بلند یا ئۆلئ شیعیع دوازه ئیمامی دکهن.

(۵) (ئایهتوللا) ئیکه ژ پلین بلندین ئایینی ل دهف ئۆلئ شیعیع دوازه ئیمامی، بو ئهوان

کهسان دهیته گۆتن ئهوین گههشتین پلهیا (ئیحتهادی).

هه‌رێ زلمێ دکه‌ن خراب‌تره‌ ل جارا
ساواک چوون پاسدار هاتنه‌ شینوارا
شکه‌نجه‌ چه‌نده‌ بوونه‌ مافی‌ت ژارا

ئهم بووینه‌ ئاشی‌ت ئه‌وان بی‌ مز و پێز
ئهو بوونه‌ ئاشه‌قان ئاغایی‌ت به‌پێز
چه‌رخا مه‌ش که‌ست مه‌ نه‌مایه‌ ماف و هی‌ز
پارچه‌ پارچه‌ بووین ئیدی نابینه‌ پێز

(1) ساواک، بۆ دهمزگه‌هێ هه‌واڵگێریا ئێرانی ل سه‌رده‌می پادشاهیا موحه‌ممهد پزا شاهێ
په‌له‌وی (1941-1979) ئی ده‌یته‌ بکاره‌ینان کول ساڵا (1956) ئی هاتبوو دمه‌زراندن.
(2) ناغی به‌شه‌کی له‌شکه‌ری ئێرانی یه‌.

شەفەکی ئەز چوومە گوندە (۱)

شەفەکی ئەز مال دەرکەفتم چوومە نیک جیرانی گوندە
پاسدارا پێک ل من گرتن گۆتە من خۆنە بزێشە
ئەز پراوەستام نیقا پێکی دابزانن کا ئەز کیمە
وان نەزانی کو ئەز کوردم هزرکر ئەزئ کیشیمە
جرسی (۲) پاکرە سەر شیلکی (۳) هەمی پێکە ل من خۆپین
بو ئیستە ئیست (۴) و کمندی هەر وهکی کەری زپین
من دیت ئیک هاتە پەخنی من تەهنگا وی سیارکری
سەرشووری بەرئ خۆدا من هەر وهکو باب لی مری
جارەکا دی گۆتە من ئیست پشت و پشت هەر پاشقە چوو
ئەوی ترسادا ب خۆقە میست پاشی گۆتە من بچوو
چار پۆژ کەتە وی نابەینی من دیت کەناسە ل باژپیری
من گۆت ها ئاغا چتوری (۵) هەی خویری کوری خویری

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۸۹) ی هاتیە قەهانندن.

(۲) جۆرەکی تەهنگایە.

(۳) تەهکرن.

(۴) ئیست) پەیفەکا فارسییە و پامانا (پراوەستە) ددەت.

(۵) (چتوری) پەیفەکا فارسییە و پامانا (جەوانی باشی) ددەت.

تە نانەکا بو مە پاتی
ئەفرۆ رۆزا مەیا هاتی
تە ئاش گیرا بو وەلاتی
مە هەر هیرا و تو بەر ئاشی

گۆفه ندی گازیکر بو مه تین
برادۆست و چیا یی شیرین
هه می نالین پیکه هه گرین

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

مه گازیکر گوندی دۆری
بو قی زۆرداریی و قی زۆری
هه هواره خه ودا یخ هه وۆری

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

سه دام تو چه ندی خوینمیژی
خوینا کوردا هه ر درییژی
کور و بابا پیکه هه دکوژی

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

هه هواره ل عه سه مانا مه له که
فه رمانا کوردا بوون گه له که
مه ره شاندن ژه هه را کوژه که

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

فه رمان نه هات بوو ژ نه زه لی
کوردا بکوژن ئیک هه لی
وی لیف ره شی گۆتی به لی

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

فه رمان ژ عه به ده کی پیس هات
بی وژدان و بی نامیس هات
بی ده ریی و پیخاس و ریس هات

گه لی کوردا قی ژبیر نه کهن

شیر و خوین تیکه‌لی ئیک کرن
زارۆک و داییک پیکشه مرن
دەرك و كولاننا ریزکرن

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

ناق کولانا مرن گه‌له‌ک
وه‌کی میشا بوونه گه‌له‌ک
بو وان گرین جن و مه‌له‌ک

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

چه‌ند هزار گوندیت مه سۆتن
کور و کچیت مه فرۆتن
به‌ند و هۆزان پی گۆتن

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

بس‌امانه‌ک نه‌بوو ئیکجار
سه‌د ملیم به‌را بکه‌نه هه‌وار
چ فه‌رمانه‌ ل کوردی هه‌زار

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

که‌سه‌ک نه‌بوو خۆدان ویژدان
بیژییت هه‌واره و سه‌د ئەمان
بوچی ل کوردا پاکر فه‌رمان

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

فه‌رمانا کوردا کر حه‌لال
هنه‌ده‌ک مه‌لا بوونه ده‌لال
دیر بوون ژ دینی بوونه چال

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

سه‌دام نه‌ما وه‌خت و مه‌جال
فه‌رمان ژ خالق^(١) جه‌لال
خوڊئ بو وی ئینا زه‌وال

گه‌لی کوردا قی ژبیر نه‌که‌ن

خوڤراگین هه‌ردئ مینین
چار دیوارا هه‌ردئ شکینین
تانج و ته‌ختیت خوڊئ بینین

ئه‌م کوردين ئه‌قی ژبیر ناکه‌ین

(١) خالق: ژ ناڤین خودایه‌ مه‌زن و رامانا (چیکه‌ر) دده‌ت.

بیرھاتنا واری^(۱)

مزگینى بو خەلکى چیا
بھار خۆش بوول بەر کەفیا
سەیرانگەھن بو ھەمیا
دلى مە ھەر ئەفە دھیا

خەملا کولیک و چیمەنى
گول بشکۆتن بلبل کەنى
سەرھەدان رێفاس و بەنى
خۆش خارنە بو مە ئەزبەنى

بھار خۆش بوول کیری و ملا
دەنگى شالیل و بالابلا
خەملا ھەلال و سەنبلا
خەم رەفینن بینا گولا

بیرییا گۆتە وان شەئانا
پەزی بەنە نەف چەروانا
شەفینا نیری و بەرانا
دا شەیر بەیتە گوھانا

بینا ھەلال و بەیینا
بەفشوک و گولە رۆینا

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۱۹۸۹) ى ھاتیە فەھاندن.

کهوا قه باندا سهر هیلینا
من بیرا خو ل واری ئینا

ومرن دا بچینه زوزانه
ناف کوزیت بهرخ و بهراننا
دهما چهرن ناف چهرواننا
دا بکهین کهیف و سهیراننا

دا تیر بخوین شیرئ گیا
قه خوین ئاقا بهرکه قیا
مه هه میا هه ر ئه قه دقا
دهرمانن بوو مه ئه و گیا

دهما په ز ئینا بهر بیئری
چ هه لایه چی بوو ل ویئری
وه کی پوژا شه پ و خیئری
یان شانده دیره ل بهر دیئری

بیری خو ش تین گه له ک له زن
کار و بهر خیت دیرا به زن
سهر پشکا په زی مه رهن
په زی دوور هچ نه حه زن

زنگه زنگه مه نه جه لووکا
بیری روونش تنه سهر چوووکا
دا بدوشن کال و به لووکا
بوویه جپرا خه سی و بووکا

کالی گازی کره کرى
گۆت دهرکهفه نائفى بېرى
خالى چوو شير مهشکا درى
دا بهس بکهن قى جرجېرى

کوچى گازی کره پوشى
صهد عافه رين هه شير خوښى
بيرييا ته هه ردهم کهيفخوښى
توياد چهرى دهشتا موښى

کوچى گازی کره کالى
هه تشتيرکا ئه قى سالى
کهيفخوښى بوو کابانيا مالى
کوچى گازی کره بهلى^(۱)

هندي کوچن هندي پوشن
رۆژى دوو جار قىد^(۲) بدوشن
بيرييت وان گه لهک کهيفخوښن
لهوما شقان مه ندهوشن

هندي بخون کهفا شيرى
خوښتره ل سهرتى و په نيرى
ژعهيب و عله تا ديرى
وهكى زيننا شاهى ميرى

(۱) ل جههکى ديتر:

زى پرکه شيرمهکا هلى

دهما گههشتين مهخهلى

(۲) دقيت.

تشتت سروشتی مه هه بوون
دهرمان و نوژدارین مه بوون
له و ما ژان و پیری نه بوون
ئهف میژوویه ل بیرا مه بوون

خیر و خوشی ل مه بهرزه بوون
مادم ئهم ل واری قه بووین
ل زینگه ها خوش جدا بووین
پیر و کال بووین و لاواز بووین

وار دایکه کا حه قیه ته
بی دایک ناژیت ئهف ملله ته^(۱)

^(۱) یا دیار مالکهک ژ فیرئ یا کیمه.

مههممهدهه بهدوللای
وی ل پیرسی پالقهدهای
حهتا نوکه ئاخ و ئای

صهدهیقئ موحهممهدهه عهلی
خوینا وی هیش یاد کهلی

خۆش میرهکئ وهکی پهشووی
ناف و دهنگئ وی یئ چووی

شیخ ههیدهر شکل عنتر
وهک وی نهبوون سههرانسهر

موحههممهدهه ئههمین زیوهی
موعتهدل و فایدهی
هههمی میهرا زیدهی

دیسان شوور و ئو ئیقبال
چهند شرین بوون خۆش ههقال
شیرئ وان خاری ههلال

عهه بهدوللا پمههزان
خۆش میرهک بوو بئ یهمان
جههشکا پاکر بوو فهرمان

عهلی عههباس و شوپوو
ئهگهر مابانه ئهقروو
پاشی وان کهس دی نهبوو

ئهو پمههقانع سهعهوووی
ئاقا کههوسهرئ فهخوووی
رئیکا وی کوردینئ راچوووی

ئەو كەرىمىڭ حەياتى
پىلىڭ بوو كەفتى لاتى
بوۆ خزمەت و خەباتى

نەھنگەك وەكى سەنعان
جەحياھەكى گەلەك جان
ھەمى بووى پەشيمان

ئەو حسىنى سلىمان
بوۆ شەر و ئاخىر زەمان
دېماھىكى پى حەسىان

دىسان حەسەن زىرووى
ئەو بەحس ئەفرۆكە يا چووى
ھات كوشتنى خۆب خووى

حەسەنى مالا سىدە
بى حىلە و لەعب و لىتە
ئەو ل رىزا شەھىدە

بىادىنى بىرۆمىانى
رەحمەت سەر ئەوى گىانى
مە خۆش مېرىا تە زانى

خۆش مېر ھەمزوى سىنى
ھەم گىرى و تازى و شىنى
گورزىت گىران وەشىنى

دىسان خۆش مېر مصطەفا
رۆزا وى چوو بوو ئاقا
نەشيا ھاڧىزىت گاڧا

ديسان شههيد بوو ياسيني
شرين بوو وهكو هنگڤيني

ئهمڙى وهكى وى دئ چين
بهلى بهرزه نابيت خوين

ئهو ئهحمه دئ ئهلهى
وهكى پلنگى شهى
ئهم ژبير ناكهين يا دوهى

ديسان شههيد بو خامبيس
چ ب شهرف و چ ناميس
دهنگى وى چوو بو پارس

صوفى ئهحمه دى شكان
دا چيت بو پيكا چوومان
خير نه بوو وهغها وان

برا عهدنان و عوسمان
حه تا بيت ئاخ زه مان
سه د رحمة سهر گيانى وان

ئهو لهزگينى سلحين
ئهمڙى وهكى وان دئ چين
دئ وهكى وان شههيد بين

ديسان ئهقه هادى بهگ
ئهو هه لگرت بوو چهك
خوش ميهرهك بوو زور چه لهنگ

دیسان برادر شہعبان
گہل کوردا بوو شان بەشان
وہختہک مان و نہمان

دیسان ئەفہ خال حەجی
قی شہرینہ ئەقی دی
نہمری خودی یہ دی چی

دیسان شہہید بادین
چ پپر وژدان و پپر دین
گہلہک وەکی وی دی چین

ئەو ئیسماعیل جانگیر
پیکہک بەر بو کیر و دیر
تہ پپرۆز بیت ئەو نیچیر

موحوممەد ئەمین عەطەم
پەشیمانین بوو تہ ئەم
تہ ژبیر ناکەین گاف و دەم

دیسان شہہید بوو شہریف
شہہیدکر جەحشین بی دیف
صەد مخابن و صەد حەیف

دیسان شہہید بوو عادل
چەند ئەدەب و پپر ئاقل
ئەوئ چرمساندی گول

دیسان بەرا خۆشەقی
بەر دوژمنی نہرەقی
ناف شہہیدا دی نقی

ئەو حسی پێنێ دزگەهی

بەلگە وێ ل داری بەهی

خوینا وێ ل عەردی مەهی

خالدێ نەقی عادل

ئەوی چرمساند دوو گول

کەهیم و عەبدولستار

هەر دوو شیرین دەست بزار

شەهیدکرن بێ هەوار

دیسان شەهید بوو تحسین

شرین بوو وەکی هنگشین

پاش وێ مە نەقیات ژین

دیسان شەهید سماهیل

ژیانا نەخۆش و مەلیل

شەهیده خودی وەکیل

ئیسماعیل موحمەد

سەر بلنە و بێ مننەت

ئەو چوو حەیات ئەلئەبەد

شەریفی زیووە سەری

لاوەکی گەردەن زەری

دیل بەحەشت تیدا چەری

ژینا کوچەراتی (۱)

چەند خۆشە ژینا کوچەراتی

ئەم سەربلەندین ئەقی وەلاتی

ئەم سەربلەندین ئەقی سروشتی

سەفر و گوزار و سەیران و گەشتی

خارنا پەنیری و نیشک و ژازی

ژینا سەرشک و تەمەن درێژی

شەف بێریا شەقی دەنگی گۆهینی (۲)

گەش و هەوا ل کێلەشین

رەقاسا بەرخا زەنگلا نیی

گۆفەند و چەرخا شان و بیی

سێپیکا مەشکی و رەشمالی چارستین

گولە کەشکی و رین و هنگقین

رەش بێک لێلەدان قەهانەن کەزی

ئاقا بەر کەفیا و شیرئ پەزی

قوچانا نیی و دنگا بەرانا

بۆ رەوشا بێریا کەرە شانانا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۰)ی هاتیە قەهانەن.

(۲) جۆرە باننەدکە و دەنگی ئەوی مەلویە.

شههینا ماهینا و حرینا ههسپا
غارپ و بهزین ل ئاستهنگ و کوسپا

گیسک و نیریا برپ کرن بزن
لهنگ و لاوازا هیلان شاخ مهزن

جوك و جوباریت بهرکهقییت زهلال
گولیت سیسنا و بهیبین ههلال

پهزئی ل مهخهلی شقانی ل مال
خۆش زیرهقانی کهپهن و گوپال

دنگینا مهشکا سپیدی دهنگ قهدا
قهب قهبا کهوا خۆش بۆ ل سهرقهدا^(۱)

شائیل و بلبیل چوونه سهر گولا
سوڤ و زهر کولیک ل کیری و ملا

چهند خارن بخۆی ب ههردوو ملا
نابیزی بهسه نابیزی بلا

لیش و سوڤریاز و ترشووک و کاری
کهیفا میقانا شیقا ئیقاری

گوشتی کافرا و قهخارنا شیري
لهزمت و زاخن نهخۆشیا دیری

دیوانا شهقی و دوریت ئاگری
لیرینا گورگا و هرچا خنزری

(۱) سنوور، تووخویب.

خۆش و لهزەتن گەش و هه‌وای
خۆناقا شه‌قن ل سهر گول و گیای

هارییت شقانا و بارینا^(۱) به‌رخا
چه‌رینا میها و که‌ندال و که‌رخا

ده‌نگن بلایا که‌ره شقانی
رەو رەوا گورزوی^(۲) ل بیابانی

سه‌رکیشا په‌زی بو نی‌ری قلۆز
که‌ندال و که‌رخا بو غه‌مام و تۆز

ژینا ناف چیا وه‌کی به‌حه‌شتن
گه‌رما هاقینن ل سه‌حرا و ده‌شتن

له‌زەت و خۆشه‌ شیشا شقانی
شیری میها ره‌ش پی خارنا نانی

(۱) ده‌نگن.

(۲) ناقن سه‌یه.

ئەف شۆلە من زانی میژە
ئەى هەقال تو وەنەبیژە
شەپشانم گەلەك میژە

پیر و کالم سەرھاتیمە
بۆ خەباتن زۆر هەژیمە
باش بزانه کائەز کیمە
ئەز نە بچیکن دوھیمە

بھارا مللھتھ من- گوندئ من^(۱)

دھما کھقی بوونھ بھلھک
گول و گیا بوونھ خھلھک
ھینگئ کھیفھ من هات گھلھک

سھیرانا پیر و جھیل

گول و گیا لئک ئالۆزن
رھبھ نوک سۆر و قورمزن
کار و بھرخ پئکھھ رھقین

نئیریا زھنگ و ناقوس لئدا

خۆناقئ چیمھن تھپرکرن
کولیلکا سۆر و زھر کرن
گول شینا باقیف خیل کرن

لھو خیساری شھقق لئدا

کھققوتئ گازیکر پھری
دیندار ژ کھیفھادا هھلپھری
کھویت خۆریتن بو شھری

دھنگ قھدا دۆل و نئیل

کھوا قھبانند و لئک خۆپین
ھرچ ل ناف لھندا نرین
کھر دناف چیمھنادا زرین

رھققیت ماھین و کھعیلا

(۱) ئەف هھلبھستھ ل ساللا (۱۹۹۱) ئھ هاتیھ قھھاندن.

په لاتینک کر باوشین
طهیر^(۱) و کهوال و غولغولین
رهف رهف فرین و پرپرین

قولنگا خوډا دا زیلا

بینا هه لال و بهیین
بنه فشوک گوله رین
نه فه ل ئالی ل ئاسمین

نیرگز ژووری ژى مهه یلا

نزارا گۆتسه بهه رۆزا
کولیک پر بوون ژ بشکۆزا
تیر خهونا بین شهف و رۆزا

بهه دهنگه طهیرا ناف ریلا

ل دهنگه طهیر و ئاوازا
شالیل و بلبیل و قازا
بو نیخه نیخا بهه پارا

میرگو چیمهن ههمی کیلا

نیریا خو بهردانه گازا
کارا خو هاقتیه بهه پارا
پلنگه زیره قانا پارا

(۱) تهیر

مێژوونخیزی (١)

هنا دهكا يا نخيسى ميژوو
باوهري يا خو پي بي ن
وهكي شهيطان و ئيبليسي
ئهو بو كوردا بوون علاهت
ئهگهر ئهم ئهجنهينه
بوچي ئهم بووينه ملاهت
هنا دهك هاتن موسسه ته شـرق^(٢)
دا نخيسى ن ديرۆك
داري نخيسى ن سه ره چـهق
وهكي به يـت و چـيروك
ئهم ملاه ته كـه كـه قـنـين
كه هـفتـين دهـسـتـن ئـبوـك
نه شـيـن رايـينه سهـرخـو
هـهـر كهـفتـينه سهـر چـوك

(١) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (١٩٩١) ئى هاتيه قەهاندىن.

(٢) رۆژهه لاتناس.

دیسان دوژمنی دکهت گهف و گورا^(۱)

بهسه بهسه نهکهن گهف و گورا

بهسه زۆرداری و خوین میژتن و شهرا

بیرا وه نهجیت عهبدولکههریم^(۲) مهجنوون

ئهو عهبدولسهلام^(۳) قی دهردی چوون

هات عارف^(۴) و بهزاز^(۵) و حهسهن بهکر^(۶)

شهرمزاری و نهدامهتی وان گهل خوۆ بر

ههوه دیت سهدامی خوینمیژ و عهقلهقی

بهرچاقیت وه سیدارهکا رهشقه چهقی

قی بکهنه عیبرهت و ژبیر نهکهن

کهرکیکی کوردستانه نهشین پارچهکهن

هزاران شههید مهدان و مه پاراست

کهرکیک کوردستانه چهپ و راست

کهرکیک بیکه بارزانی بو کوردا خاست

ئهف شیره مه هیقین کری دی بیته ماست

(۱) ئهف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۹۱)ی هاتیه فهاندن.

(۲) عهبدولکههریم قاسم.

(۳) عهبدولسهلام عارف.

(۴) عهبدولپرحمان عارف، دناقههرا سائین (۱۹۶۶-۱۹۶۸) سهروک کۆماری عیراق بوو.

(۵) عهبدولپرحمان بهزاز.

(۶) ئهحمهد حهسهن بهکر.

بهسه بهسه یاریا نهکه ن گهل ئاگری
زۆردار سوۆتن هوین بوو وان که نه گری

مه دهرکرن ناف قی واری ئهو کوره مشک
مه نهقییت ل واری مه بنه ههقیشک

ئهو جدانه ل بیابانال عهردی هسک
ریس و برسی تزی پاخییت وان سپیه و رشک

شەھیدئ کوردستانئ^(١)

تە ژبیر ناکەین ئەى شەھیدئ کوردستانئ
وہ ژبیر ناکەین ئەم دئ دەین عەھد و پەیمانئ
وہ ژبیر ناکەین ئەو رۆژئیت مان و نەمانئ
وہ بلندر ئالا کوردستانئ ل ناف جیھانئ

خەمئ نەخۆن پلنگیت چاف شرین
خەمئ نەخۆن ئەى طۆلازیت دیرە بین
خەمئ نەخۆن کەلیت کاروخ و سەفین^(٢)
خەمئ نەخۆن رۆبادیت گارە و مەتینئ

خەمئ نەخۆن کەوئیت ھەلگورد و قەندیلی
خەمئ نەخۆن نەھنگیت مەقلیب^(٣) و ژیلی
خەمئ نەخۆن خۆشمیریت سۆرداش و خیری
خەمئ نەخۆن ھەمرین^(٤) و پیرس^(٥) قئ جارئ

خەمئ نەخۆن ئەى نیچیرفانیت شنگالئ^(٦)
خەمئ نەخۆن بەرخیت نیر باشن بو کیرئ
خەمئ نەخۆن ئەو گورزئ وە ل دوژمنئ دای

(١) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (١٩٩٢)ئ ھاتبە قەھاندن.

(٢) ھەر دوو چیاپین (کاروخ و سەفین) سەر ب پارێزگەھا ھەولێرئ قەنە.

(٣) چیاپئ (مەقلووب) سەر ب پارێزگەھا نەینەوا قەیە.

(٤) ھەمرین) زنجیرە چیاپە کو دکەقینە سنۆرئ پارێزگەھا دیالا و کەرکووکئ.

(٥) چیاپئ (پیرس) سەر ب پارێزگەھا ھەولێرئ قەیە.

(٦) شنگال یان شنگار (سنجار) دقەرەکا کوردنشینە و سەر ب پارێزگەھا نەینەوا قەیە.

خەمەن نەخۆن قەن دۆنیايەن یەن دەنگ قەدای

خەمەن نەخۆن ئەو کورپیت وەل پاش خۆ هیلاین

خەمەن نەخۆن تیشکیت شیرانە هەریت ماین

خەمەن نەخۆن دئ شوینواریت وە گرن

خەمەن نەخۆن چ جار شیر بیشیا نابرن

خەمەن نەخۆن سەنگەریت وە ئاقا کرین

خەمەن نەخۆن وە دوژمنیت لضاف کرین

خەمەن نەخۆن دئ کەین خەبات و دەست کولی

خەمەن نەخۆن دئ هەر قەکەین ئەوئ تولئ

هزر و باومری (۱)

دئ قس هـۆزانئ چیکهم
به حسـئ خوش و لائـق کهم
دئ گه له کاکا پۆن کهم
پۆشه نـبیـرئ به لاف کهم
پهوشه نـبیـر و هۆزانـان
دئ بنه سـتـین بـۆ کـوردان
کورد نامیننه بهـئ شـان
ئه ی پـیشـمهـرگـیت قهـهرمان
ئه وه شـانـیت ئهـمینن
ئه وه پـیشـمهـرگـیت بالهـقان
چهـند ساـئه ئهـو نا پـۆینن
خهبات کهرن ئوب ژقان
دئ ههر مافـئ خو سـتـینن
یان کوردستان یان نهـمان
دوژمن ئیـدی نا مینن
بـارزانی سهـره شـان

(۱) ئەف ههلبهسته ل سالا (۱۹۹۲) ئه هاتیه فههاندن.

گوھ بدەنە قى شەئرى^(۱)

باوەریا خو پى بینن	گوھ بدەنە قى شەئرى
دەستیت خو تىك وەریینن	ئىكگرتن و تىقاقى
دى ل سەر تەختى خو روىینن	دى بن حاکم و دەولەت
دوژمن دارىت سەر روىینن	کورسیک وە ل جیهانى
ەندەك پەشن ەندەك شىینن	ەندەك زەرن ەندەك صۆپ
ئەقى طوقى نەجىینن	ەەر لىك جدانە و ناجۆر
چ فاىدەى لى نابىینن	ئەگەر نەگەھىت بەرخۆر
جى ئىك دوو شەوتىینن	ەندەك كىمن ەندەك زۆر
ناق جقاتا بخوینن	مىژوو دىرۆکا كورد
ئەوى ناق خو ەلەینن	ەیناد و دووبەرەكى

^(۱) ئەف ەلەبەستە ل سالا (۱۹۹۲) جى ھاتىە قەھاندن.

داومتا بی زرنا^(۱)

دونیئا خوۆشه تیدا چه رین
بی زرنا و شاهی هه ل پهرین
مه زانی کو ئه م نامرین

چ شاهیه ئه م دی چین

ئه م دی چین بی په رده پۆش
بی مه ی خارن بووینه سه ر خوۆش
ره ش به له که گۆقه ندا خوۆش

ئه م بووینه عه بدین نه قین

ئه م بووینه عه بدیت دلدان
مه نه مان ئه قروۆ دۆست و یار
ئی دی نه مان قه ول و قرار

چ جه نه مان بوۆ خوۆ بچین

خیرت نه ما رابوو حه یا
رۆزی و نقیژ بوونه رتیئا
هنده کا هه ر ئه قه ت^(۲) قیا

بوونه سه رکیش بوۆ جه ه نه م

ژن دی گه رن بی په رده پۆش^(۱)

^(۱) نهف هه له سه ته ل سالا (۱۹۹۳) ی هاتیه قه هانن.

^(۲) نهفه دقیا.

كهيف و سهيران و جهيت خوښ
وهكي خيدانا پهزي بوښ
خوښ خوښ و مرن ئهم زي بچينـ

(١) نهفه دقيا.

سەردا چوون (۱)

گېرۆههك مه جدابوون
گۆت دئ بنه بسلمان
بهري نوکه کافر بووین
دئ کهن پۆژی و نقیژا
وهك موسله مع کهزاب (۳)
شۆلا وه نه پێبهریه
نابیت بینه دورپیت مه
سهر حیسیلکا ل مزگهفتی
بهس مللهتی ب خاپینن
ئهقرازی خو نیزیك کر
سهر حیسابا کاروانی
دیرۆک وه قه بوول ناکهت

بوونه حزبا ئایینی
دئ قاهیم کهن قی دینی
دئ مه هیدایهت (۲) ئینن
دئ مزگهفتا دا رویینن
دئ کورد ا غافلینن
هه پ ن مالیت خو رویینن
دئ مه ژى هه پرمینن
دهور (۴) و تهزیجا (۵) ب خوینن
کاروانی وان شه لینن
پێباز و یاسا بخوینن
گرارکا خو بکه لینن
مللهت وه نا حه بینن

(۱) ئەف هه لیهسته ل سالا (۱۹۸۹) ئی هاتیه قه هانندن.

(۲) پێکا راست.

(۳) گروپ، دهسته.

(۴) خواندنا قورئانی.

(۵) تهسبیح.

كوردستان^(١)

شانا چار پارچه دهنگهك دئ لئ هیت
باران لئ باری كانیئا وئ دئ زیت

دوژمنئ خوین خار چهند سائله ئهو میت
بهلئ ئهو رۆژ چوون ئیدی ئهو نهشیت

شانا چار پارچه ههر دئ شلخا دت
زر میشیت كهفن وان ژئ دئ چیکهت

ئهو جهیت خالی ههر دئ توزئ كهت
شانه بوونه ئیک بهرهمی دئ دت

^(١) ئەف هەلبەستە ٧ ساڵا (١٩٩٣)ی هاتیە فههاندن.

وینیت قەھەردمانیت ھەقچەرخ
 سەر کەقەر و شکەفتا کولان
 بو دیرۆک و رۆژگاریت مە
 باب و باپیرا قەمان
 کورد ھەر ھەنە ھەردی مینن
 چەند بچن سأل و زەمان
 چەند زوحاک و ئەسکەندەر^(۱)
 ھولاکو^(۲) چوون و نەشیان
 توخم کورد بقیەتینن
 ل قی واری شۆرەشمان
 وە پیرۆز بن ئەو ناف و دەنگ
 دی ب وە بیژن ھۆزانەمان
 میژوویا ب خوین نقیسی
 رەش نابن پەنگ و ئەلوان

(۱) ئەسکەندەری مەقدونی (یونانی).

(۲) ھولاکو خانە مەغوولی.

گازنده (1)

هندی ئەز میژووویا کوردا بخوینم
ئەزج زاقا ل ناق دا نابینم
هەر بیکێ بۆ خەلکێ خۆ د خەملینن
هەر پالەنە بۆ تێرک و عەجەما
عەردێ وان پارچە کر و چ نەما
دیاره دیرۆکا کەقن نا خوینن
وەکی سەلاحەددینێ سولطان
رۆم و سەلیب بۆ عەرەبا تیکدان
بنکەک نەدانا بۆ کوردا لێ پینن
قودس و شام رزگارکرن بن دەستا
هزاران کورد شەهیدکرن ژ قەستا
نوکه ژێ ناقێ وئ نا ئینن
مە هەرێ خۆ کری قورپان بۆ دوژمننا
نوکه ژێ دبیت (2) کورد قەومی ئەجنا
قی گۆتێ پەرتووکی واندا بینن
هندی گازندا بکەین هەر کیمە
ئاقا ل گۆما (3) مە گرتی هەرا دیمە
لەوما هەر تینینە ئاقێ نابینن

(1) ئەف هەلبەستە ل سالێ (1994) ئی هاتیە قەهانن.

(2) دبیت.

(3) دمیاچە.

بارزانی هاته مهیدانا خهباتی
بو زاقا رۆژئاقا و رۆژهه لاتی
بورجهك ئاكر دا كورد ئی رینن

ناشتی خازین ئەم (١)

ئیرۆ برنۆ تو و پاوسته
ئەم دئی شەپری کەین ب قەلەم
تو شەپری دکەهی مرۆف کوزی
دئی زیدە کەین ئیش و ئەلەم
ئەم حەس ناکەین کەسێ بکوژین
بلا قەلەم بیتە حەکەم
مە نەقیۆتن بینە پادشاه
مە دقۆیت مەژی هەبیت پەرچەم
مە نەقیۆتن چ تانج و تەخت
مە نینە غایەت و مەرەم
مە نەقیۆت ئەم جدا بین
مە دقۆیت سەیبەرا پەرچەم
گەل مەلەتا هەر برا بین
ئەم کوردین ناشتی خازین ئەم
مە نەقیۆت عەردی کەسێ
کورد و کوردستانی نە ئەم
دۆست پەرسەتین نە ئەم دژین
گەل عەرەب و تورک و عەجەم
ئەم مەلەتین مە دقۆیت بژین
ئەو قەبیل ناکەن کورد بین ئەم

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (١٩٩٤)ی هاتیە قەهاندن.

وهلات^(١)

وهلات شـانا هنگـينه

شـهـريهـ تا ژينه زانينه

ئهم ژى مروقيت كههينه

ناف جيهانن مه ماف نينه^(٢)

(١) نهف ههلبهسته ل سالا (١٩٩٤) بن هاتيه فههاندن.

(٢) ل جههك ديتـر: ناف ديوانا مه جه نينه.

سەرهلدان و شەڕی ناھخۆ^(١)

مـزگـین مـەدا جـیە تـانـ
هات بو مە چەرخ و فەلەك
دا ئاڤاك مە یـن كوردسـتانـ
دم دمە و بـرجـین بـەلـەك
چ شـاھـی بـوو ئـەم داچـینـ
پـیش مـە بـوو مـیرـیت چەلەك
وەكـو سـسـتـیرا دارژـیـانـ
چار پارچە بوونە گەلەك
رۆژھەلات و وە چ نەكـر
شەف سەردا هات بو درەنگ
وە بو طـاری رـئ بـەرزەكـر
سـۆتن رـیبار و فـەرھـەنگ
بـۆ ھـەلـال كوردسـتانـ
تالانـە و زـیمـار و دەنگ
ھەمـی چوونـە وئ ب دیلانـ
بـۆ داوەتـا رەش بـەلـەك
كوردسـتان بـۆ دەریـا خـوینـ
بەر ئاڤ بوون گەمـی و كەلەك
مـلـلـەتـی ھـەزار غـەرقـینـ^(٢)

(١) ئەف ھەلبەستە ل سالا (١٩٩٤)ی هاتیە قەھاندن.

(٢) خەندقین.

لهو گـرین جن^(۱) و مهـلهـك^(۲)
 كورد بهـلاقـن هـهـر پهـقهـندن
 پهـرچهـم^(۳) چيـكـرن حـهـف^(۴) پهـنگ
 ژين و خانی شكهفت و لهـندن
 ياسا كرنه شهـر و جهـنگ
 پارتیـت كـوردا تـهـف دژوارن
 ركبـهـرن ئيـك گـهـل ئيـك
 خوـش ميـريـت ميـژوو خـارن
 لهـو بهـرزهـبوون قـيـر پـيـك
 ئهـف پـيـكهـ نهـ كـوره پـيـكه
 شـارهـزا لـيـق بهـرزهـبوون
 كوردسـتان چـار پارچهـ ئيـكه
 پـيـبهـهـر هـهـر دئـهـبهـبوون
 ئاشـنقـسـت هـهـفرانـي ئيـكه
 بهـلا ئاشـنقـمان نهـ نقـن
 گـهـنـم و زيـوان ئهـو نهـ ژيـكه
 كوميـت ناـقـدا لـقـن
 لهـو خـهـباتـا پـيـنجـه سـالا
 نهـپاراسـت هـنـدهـك هـهـفـالا
 كوچـك و ديـوان مانـه قـالا
 ناـهـژن پـهـرچهـم و ئـالا

(۱) نهـجنه.

(۲) فرشته، مهـلائيكهـت.

(۳) ئالا.

(۴) حهـفت.

صەدە مەخابن بۆ کوردە (١)

صەدە مەخابن بۆ کوردە
بۆچی هەمەمی پێز ناین
حەتەتا کەنگی ئەهی برا
دێ چار پارچەهە و جەداین
چەند کوسپا هەلنگفتن
هێشتا شەارەزا ناین
بەئ خانەدن و بەئ سەنعەت
دێ هەر بەگ و ئاغا بن
عەلم و سەنعەتی بەزانن
نە هەر صوفی و مەلای بن
داخازا مەفەق هەهەو
هەر نەشتی و دوعا بن
یان خەون رۆژکا بیەنن
کو هەین پاشا و سوڵطان بن
خەون هەزر و تەخمینن
مەفەق خۆ پێ ژفان بن
عەلم و سەنعەت ئەفرۆکە
بۆ جیهانی پێهەرە
ئێکگرتن و تەفەق
بەئ گومان تەنەج سەرە

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٩٤) ئ هاتیە فەهانەن.

ههوه دیت ئهوه عهبدیت رهش
بو مافه خو بو بزقین
وهکی کرمیت ناف شانا
هیدی هیدی لفا لقا
زانین کره چه که خو
پیش کهفتن مه را برین
ئهم ماینه دیمه اهیکه
ههه رهوین و په رچهین

ئەي شەھىدىي قەھرەمان ئەي پىشەمەرگە ^(۱)

ئەي شەھىدىي قەھرەمان
خۆشەتقى ئەي پىشەمەرگە
پابە سەرخو رۆژ نەمايە
بەفر و بايە شەف درەنگە
ئەو خەلاتە چىكەرى
تېدا روونشتى يا بى دەنگە
ئەو بىكا تە دەللاندى
خەملاندى يا بى رەنگە
كفنى تە مەرەكا خاكى
درىاي و طەنگ ^(۲) و كەقن
گەرمى ^(۳) تە مال بەرەتاقى
بۆ زەخىرى مېش و مورا و بى دەقن
گورا تەيا بەرزەيە
ھندى گەرن قى ناكەقن
خاننى تە بوويە كافل
لەندىت ھرجا خەلك لىت رەقن
ئەو شىرى دەيكا تە دايە تە
حەلال قەت نە مەھى

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۱۹۹۴) ئى ھاتىە قەھاندىن.

(۲) تەنگ.

(۳) كەلەخ.

ئەو رەزى تە ب خۇ چاندى
فېقى نەدا ھەمى بەھى
ئەو مېرگا تە پاراستى
بۆ گەقزكا كەوئت كەھى
ھندەكا بەرھەمى رەزى تە
خارن ئەقرو ھەمى
كوپى تە ماىە برسى
دەست ناكەفیت نانە جەھى^(۱)

^(۱) ل جەھكى دىتر:

ھەر دى بېئىت كا مافى من كا بابى من
ھەر دى بېئىت ئەقروكە نە سوباهى

شەڕی ناڤخۆ^(١)

ئەف مللەتە لێك بژاندىن حزبوكا

كورد وەكو ماسيا ئیخستنه ناپ شوکا

چ ویزدان و چ مپروهتە هەو هەى

بزانن صە چ جار ناخۆت گوشتى صەى

چ خەبات و خزمەتە هوین بۆ مە دكەن

دوو بەرەكى ناپ مللەتى پەيدا دكەن

چ شوپرهشمان و خەبات هوسا نینن

چ بەسە ل ناپ مە بچینن

هەند كوشتن و تالانكرن خائینن

چ ئازادى ناپ كوردا ئەو ناچینن

دارا ئازادى ب تضاقي بچینە

شاننا زركیتكا یا بی هنگشینە

ئەف مللەتە لێك بژاندىن بوون بەلاف

رۆژ بۆ رۆژى یا كیم بیت كار و بزاق

ماقن هەژارى دانە ب گوشت و پەلاف

دیسا رۆژا رەش دى ل وە هییت رەق و راق

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٩٤) ى هاتیه قەهاندىن.

گازندا مه دگهل وانه ئهوین زانا
خودانییت کوچک و سهرا و دیوانخانا

بوونه ئامر دیف نانی و پاره و عانا
خارنا وان قهیماغ و هنگشینى شانا

ئەف هەر چاره مکروبین ناف مللهتا
قیید^(۱) دیر بیخن نههینه ناف خلمهتا^(۲)

جیلئ تازه دئ لئ گرن عادهتا
پاش کهفتنه بو مللهتی ههتا ههتا

نه بیژن ئەف مللهته چی نهزانه
گهلهک زانا و سهرهاتی و شارهزانه

چینا ههژار مهیدانئ قههرمانه
وان ئاڤاکر بو وه ئەف دیوانخاناه

مللهتی کورد دقیتن هه بیت بابهک
نه پازینه ههر و هه بیت زربابهک

نه ژبیرکهن قان طۆلاز و قان جهحیلا
دایک و باب و کوردستان ههمی هیلا

په قین چوونه غوربهتی وهکی عیلا
فیل بوونه توریت خه لکی و لهعب و فیلا

کوردستان ئەقروۆ رپیهه ههمینه
نزانن ئەو رپیهه ریت ئەصلی کینه

(۱) دقیت.

(۲) کاروباران.

ئەگەر ئەف كوردە ئەهلى قى جەينە
پېيەر و شارەزا بو ئەجنەبىنە^(۱)

بەپرسيەت مە ئەقرو هەمى پېيەرن
سەر حسابا هەزارا باش چەرن

كورد ئىك پەنگن نە كەسك و سوپ و زەرن
گونەھىت قى مللەتى دى هەلوەرن

دى هەلوەشن بەر دوعا بى تاوانا
دەنگى وان دى بلند بيت چىت عەسمانا

دى عەدالەت كەقىتە دەستى زانا
ئەف مللەتە دى زرگارىيت ل ژانا

كوردستان دم دمەيه دەستىت خانا
بەپرسيەت ھندەك سەرخوشن ناف مەيخانا

خودانىيت كوچك و سەرا و ديوانخانا
گوھ بدەنە قى مللەتى و ئىش و ژانا

(۱) بيانى.

هشیاری^(۱)

گەل تەمە عەبدی گونەهکار
گوھ — بـدە قـش شـیرەتـئ
تو خوۆرتئ چی بوۆ ریکاکا خار
دئ بەرزە بی ل قش خەتئ
تو لـەوما هاتی وجوودی
بوۆ طاعەتی و خزمەتئ
پۆزا حـەشـەری دئ چ بیـژئ
پیغـەمبـەری ئوممەتئ
تە چ کریه بوۆ وئ پۆزا ئاخرتئ
تو مەشغولی^(۲) ب قش دینئ
هەقـال و هولداش^(۳) هیلاتئ
وئ پۆژی مایـە ب تـئ
دئ هیـلی واری خرابەت
بوۆ تە نامین چ تشت
ملک و مال و زینر و زینەت
بوۆ تە نابنە پالپشت

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۵) ئ هاتیە قەهانندن.

(۲) مژویلی.

(۳) هولداش، پەیفشا دروست (ئولداش)ە، ژ زمانئ تورکی هاتیە وەرگرتن و پامانا (هەقـال و هۆگر) ددەت.

تو سههفه رچی بو ریكا دیر
 قوتن خو باش داگره
 ریكه كا چون و نههاتی
 ل پیشیا ته ئاگره
 نهو زهقیكا ته بو خو چاندی
 لئ نه شین بوویه چ طوف^(۱)
 گورا ته پرریخا چایلا
 کرم و کیزا بوویه طوف
 نهو طوفی ته چاندی زهغل
 ههمی یا بوویه زیوان
 چوو خینا ته مایه خالی
 تییدا نینه دهخل و دان
 شهیطانی دلی ل ته گرتی
 قن جارئ مهشکا ته كا
 چوو خینا ته مایه قالا
 دان خلوشه مایه كا
 ئالیکا ته ب خودا گرتی
 پی تییر ناخون کهر و گا
 بی ههقال تو دی کیفه چی
 رییه ریكا ته كا
 نهف واری نوکه تو تییدا
 بو ته نینه خولیبهر

(۱) توف.

دئ قى وارى هيلى و دئ چى
 دئ بـهـرزه بى مسـوگهر
 خو حازركه بو مهـكـهـمى
 بو روزه كا ب تـرس و لـهـرز
 خو دىر بىخهـل جهـهـمى
 راستى بىـژم بو ته ئهـز
 دئ كه قى چاله كا نهـخوش
 چار پهـخا هـمى دىوار
 گهر ته نهـبن خىـر و خىـرات
 دئ ب ته وهـركـهـن مشك و مار
 چهـند بـژى ل سهـر قى دنيايى
 ئهـف رپـكه يال بهـر تهـفه
 روزه كا رهـش دىـل ته هـيـتن
 طاريـه و هـهـردهـم شهـفه
 تهـنـابن هـهـوار و هـهـقال
 نه بهـرتياـه و نه رهـفه
 دئ ل مهـيدانـكـهـر و لال بى
 نه ته زاره و نه دهـفه
 هـمى ئهـندامىـت لهـشى ته
 شاهـد بىـت دىـف تهـفه
 دئ پهـزىـل بى ل مهـيدانـكـهـر
 كهـس نابىـت دل ب تهـفه

دوژمنی باب و باپیرا نابیته دۆستخ کوری^(۱)

دوژمنی باب و باپیرا
نابیته دۆستخ کوری
وهك خۆلامییت ئاغا و میرا
نانهكا جهههی کوری
باوهر نهكهن ژ خائینا
خۆ نادهنه خلمهتخ
دیروکخ بیرا مه ئینا
دا بزاین خصلهتخ
شۆرهشگیپین كهفن شیر بوون
شۆرهش گهههاندە سههری
وان خهلیت دوژمنی ستانن
نوکه مانه ل پشت دهری
شهراډا روسته مین زال بوون
قهههره مان و شارمزا
شهری گران هه می خان بوون
بۆ پاق داننا بههرازا
پر قیمهت قهدر و گران بوون
گۆت بهرانییت حهف برن
ئهفرۆکه پیرو لهواز بوون
مهیدانکخ کهس ناکرن

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۹۵)خ هاتیه فههاندن.

به‌رانیت بژار فه‌شارتن
ن‌اف خ‌ودا به‌رزه‌ک‌رن^(۱)
گ‌یس‌ک و ب‌زن پ‌یش‌قه ه‌اتن
ن‌اف ج‌ه‌له‌به‌بی ب‌رک‌رن
سه‌ره‌اتی‌ا ر‌ۆن و په‌وان‌ه
خ‌ودان‌ئ دوز‌ئ ک‌ان‌ئ
وه‌ک‌ئ په‌زی ب‌ئ په‌رجان‌ه
ب‌ۆ مه‌خ‌ه‌لا گ‌اران‌ئ
دا چ ج‌ارا ب‌یرا مه‌ نه‌چ‌ن
ر‌ۆژ‌ئ ت‌مان و نه‌مان‌ئ
ش‌یر نه‌ستن ن‌اف له‌نادا
که‌فتنه ن‌اف خ‌ه‌له‌وه‌خان‌ئ

^(۱) ل جهه‌ک‌ئ د‌یت‌ر: ن‌یری و به‌رانیت شاره‌زا ل ش‌فانا جداک‌رن

منهتێ نه هه‌لگرن ل دوژمنی^(١)

منهتێ نه هه‌لگرن ل دوژمنی کهر
ئه‌و دوژمنی گه‌لێ ته‌یه هه‌ر و هه‌ر
گوه‌ نه‌ده‌نه وان دوژمنی خۆلێسه‌ر

گوه‌ نه‌ده‌نه وی سه‌ی بابێ زریابی
نابیت ل قه‌ومێ خۆچ جار جدا بی
تو ملله‌تی هه‌ر دئ بۆ خۆ ئاڤا بی

چه‌ند ساله‌ ئه‌ف مه‌رامه‌ دان یا هه‌ی
تو نوکه‌ری خه‌رامه‌تی هه‌ر دئ ده‌ی
قێ زه‌حمه‌تی بۆچی هه‌ر و هه‌ر دئ به‌ی

چوو خینا^(٢) ته‌ پره‌ ده‌رامه‌ت تو ژێ
به‌ره‌مه‌ن ده‌ستێ ته‌یه داکو تو بژی
بۆچی دئ چوو خینا خۆ هه‌ر سوژی

وان دقێتن ته‌ ل مالا ته‌ ده‌ریخن
دئ چه‌جه‌تا هه‌رۆ ل ته‌ هه‌لیخن
گه‌ر گوه‌ نه‌ده‌ی هنگێ دئ ته‌ مه‌زیخن

پابن وه‌کی می‌را خۆ هه‌لیخن
زی دوژمنی ناڤ مالا خۆ ده‌ریخن
نه‌ مورید و نه‌ سوڵطان و نه‌ شیخن

(١) ئه‌ف هه‌لبه‌سته ل ساله‌ (١٩٩٥) ێ هاتیه قه‌هاندن.

(٢) خوین، خوون.

زۆڭم و زۆردارى قەبىل نەكر خان عەبدال
دوژمن ترساندن وەكى رۆستەمى زال
قەهرەمان بۆ شيرى وى خارى حەلال

گوھ نەدەنە پيسە ميرا و خرابا
ئەو ناھيلن خۆلامەتيا زىبابا
خۆزى ناقى كوردا سەر وان جدابا

ئەم حەس ناكەين چ جا بەحسە كەسە بکەين
يان ناف ھۆزانا ھەتكا ھندەكا بەين
ئەم دى كايى و دانى لىك جدا كەين

دلىق مە ھەرى ب ھندەكافە
نازقېن رۆزى بۆ وان ھەر شەقە
خەباتا وان رۆزانە زك و دەقە

مە ھەر گۆت و ئەف چىرۆكە درىژ بوون
ھندى مە گۆت سەرى مە پىقە گىژ بوون
دلسۆزىت مللەتى مە گەلەك رىز بوون

گەھشتە قۇناغى گەلىك خۆش بوون
كاروانى مە نەپراوہستان و ھەر چوون
ئاگرىت خەتيرا بەراھىكا وان ھەلبوون
دى گەھنە قۇناغى و سەرىخۆبوون

هندەك زەنگین^(۱)

هندەك بەر دوزمنی رەقن
تجارن دیش مالی دکەقن
هندی ب رەقی دی کیقەچن
چ جە نە مالی قەحەون

پا ئەو نابینن عامیا
بەحس وانی زک گەمیا
ئەو ژێ وەکی مە هەمیا
هەر داخازا ئەوان قیا

من بەحس هندەك زەنگینا
ئەوان بی بەخت و بی دینا
ئەو ناکنەن هزر و تەخمینا
هندە میژن خوینا چینا

بەحس وانی حەفک بەشا
خودان کوچک و ئاش و میشا
هەزار برسەدا زک ئیشا
ئەوان جەهنەم بوۆ خوۆ کیشا

من گازنەدە نینە ژ جاشا
چاقی وان هەری ل معاشا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۵) ی هاتیە قەهانن.

خۆ هشیار کهن گهلی کوردا^(۱)

خۆ هشیار کهن گهلی کوردا
هوین پالنه نه و ههر بیخ بارن
وه دهست ریپازا راست بهردا
دوژمنیت وه گه لهك دیارن
وه نیشان کر ریپک و ریپاز
بو گه له ئیک و دوو دژوارن
شهری نه کهن ئیدی بهسه
شهر زمره پاش بیخ بهسه
دوژمن کاری چه نه بهسه
ژ ورا دیپژن گوت و قهسه
مللهت ههمی گه له و ئیکن
ههر برانه و ریپک و پیکن
شهر و خیرا ههمی ژیکن
بو دوزا خو ههمی خیکن
ئه گهر مهزن شهری نه کهن
مللهتی چ عیناد نینه
دی زمره ری ههر زیده کهن
دوژمنکاری ل نفاق مه نینه

(۱) نهف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۹۵) بی هاتیه قههاندن.

مــــرادا وه هــــهر كورســــيكن
 شهـر ژى نهـبيت هـهر مهـزنىن
 مللهـت ههـمى كهـر مهـسينكن
 ئهـو ههـر لىـنىت چار چنـبلن
 ئهـو دارن بــــؤ وه هــــرميكن
 هـوين رهـزقـانن ههـر وان بچيـنن
 شهـرى نهـكهـن ههـمى پارە
 ههـر بــــؤ وهـنه دا پــــچ دىن بن
 ههـزار لاوازه و بــــچ چاره
 چهـند ساآه ههـر شهـرا دابن
 ههـموو بــــؤ وهـيه ئهـف ماله
 مللهـت ئىكـه جهـودا نابن
 ئهـف گۆتـنه نهـيا خاره
 من باوهره هـوين سلنابن
 لهـوما دوژمن وهـسا هاره
 خوڤمىـر كهـفتن نهـشـين رابن
 ياريا نهـكهـن گهـل ئاگرى
 هـوين دى ســــؤژن دهـرمان نابن

ئەقىندارى (۱)

من جانەك ديتە سەربانى
وەكى رۆژەكا نى ھەلات
ھەيڤا چاردى ل عەسمانى
خودى دابوو مە ئەو خەلات
وەسا چىكر بوو ئەو نازك
مينا حورى و پەريا
من گۆت فرىشتەيە بى شك
خال و دەقىن ل سەر پىيا
سەر و سىما جانن گەلەك
ھەر وەكو ھەيڤا كەوچەرى
مەشى كر سەر برجا بەلەك
رۆناھى دابوو پەنجەرى
چاف ھاڤىزا وەكى تىرى
خودانا شەمشىر و زەرىا
وەكى روستەم چوو نىچىرى
گورزى گران وەشاند كەرىا
سنگ زوزانا فەراشىنى
سەيرانگە و وارى من با

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۵) بى ھاتىە قەھاندن.

شیرەت (١)

ئەگەر سەرا بەفر باری
گەلی بوونە مژ و طاری
بئ چاره و دەرد و هەژاری
بلا نە ئینن کەعیلا

بلا نە ئینن کەمیدا
وان نە ما وەختی ئۆمیدا
ئەگەر هات و پینەک لیدا
هین چاف نە دەنە جعیلا

هین نە شین زەب دکەن لفافی
وہ زاخ نە ما بوؤ بزاقی
شیرئ پیر بوؤ ناکەت راقی
ئەو ناگە هەیتە خەزالا

خودانکەن پیرە ماہینا
مسکینن بوؤ جل و زینا
پەند و شیرەت من بوؤ ئینا
خۆ نە هاقین بازیت کەلا

خۆ نە هاقین بازیت کیشیا

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (١٩٩٦) ی هاتیە قەهانن.

دوعا بکهن و بخازن هیشیا

شیرئ بو ههقائئ ریشیا

دئ بیته لیبوکن قههلا⁽¹⁾

⁽¹⁾ باسئ ئهوان میرهمیرانه ئهوین کچکین چارده سالی د هینن؛ ژ یادداشتین ههلبهستفانی.

خهون و سهههاتی (١)

خهونین نهخۆش شهقیین طاری ل چهل و چیا
پیس و برسی چوونه راقتی وهکی طاژیا
ژینا دونیایین و مالدارى لهو نهت قیا
دا پاقتز کهن ئەهقی واری ل کیشیا
پیتا (٢) نهقرۆزی هه لکرن وان راق چیا
رۆناهییدا وهکی چرقیت برسییا
نهخشی ل بهری وان نهقیسی بو هه میا
موژده گیان ناک وهلاتی کوردوخیا
قه لهم بیژه چ کر میژوو یا میدیا
هه لهوشانن تانج و تهختین زۆرداریا
صا لاهه ددین ئەه یووی و بابانیا
تیک شکانن تیپیت فرهنگ و گه لهک رۆمیا
شیرئ بارزان بو پیشه وایین راق چیا
چ رپهرو شارهزا بوو ل هه می رپیا
شۆره شقانا لهو هه لبارت و لهو قیا
شهرقان نه مان هه دهک گه هشتنه خۆزیا
سه ره لدانن ئازادی چانن ل دهشت و چیا

(١) نهف هه له بهسته ل ساللا (١٩٩٦) ئه هاتیه قه هانن.

(٢) ناگر.

كەسك و زەر وان كرنه ئالا بۆ هەميا

صەد مخابن دوژمنى كارەب لى ئاليا

لەو بچىك بوون نەشىن رابىنە سەر پيا

كوردستان بۆ بىكا سالىخ دونيا تىك هەژيا

صندانى كاوهى ئاسنگەر ژى حەليا

بىقە لەرزە ل كوردستانى چەند لەرزيا

دوژمنى باب و باپيرا ئەقە دقيا

جارەكا دى تيرا ژەهرى ل مە چەقيا

كەقنە برين مابى دەرمان لەو پەقيا

ئەز و ئەفیندار^(۱)

رەش پۇحانا طا^(۲) بەلاقى
سفرەيا گوشت پەلاقى
چیمەنا میرگا ب خۇناقى
يان تو پۆزى يان هەتاقى

يان هەلالى يان بەیینى
يان سوپگولى يان ناسیمینی
يان نیرگزی و گولە روینی
يان شەکر و هنگفینی

چەند نازک و چەند تەرکولى
لیله پەر و بنهفشوکی
يان گول شین و رەبەنوکی
يان سیسن و بەاروکی

يان تو زینی يان زولەیخا
يان شرینی يان بلقیسا
يان سەرتەما قەومع عیسا
يان تو حوری بو من دیسا

دی بو تە شیعری قەهینم

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۶) ئى ھاتیە قەھاندن.

(۲) تا، چەق.

دئ مه دحا ته تیدا خوینم
گهر رۆژی ئەز ته نه بینم
ژ عشقا ته هار و دینم

دهفتەری دئ بۆتە پرکەم
خەم و خەیاڵا دئ خرکەم
قەشە پابە ئەز دئ فرکەم
دا کولا دلێ خۆ دەرکەم

ئەز گەلەك نەساخ بووم شەفەكە (۱)

ئەز گەلەك بېچارە و نەخۆش بووم شەفەكە
چەند گەقزیم سەر تەنشتی و سەر كیلەكە
نە نقستم و نە حەویام هەر بېنەكە
من گۆت دیارە مقەدەر حال بوو ئەف شەفە

ناھ و نالین ل بەر تایی چوون فەلەكە
نە دەرمان بۆ نە دكتور بوو نەچارەكە
وئ شەفەكە هند درێژ بوو وەكی ساڵەكە
كەس من نەبوو خۆدان دابیم دلئ مەفە

هند دەردئ من گران بوو من چوو گری
وەكی دیکلی قەكوشتی و سەر لئ بپری
دلئ من پابوو من گۆت گەوریا من دپری
خۆدئ نەكەت ئەو شەف بێتە سەر عمرئ مەفە

چوومە دەرئ دا خۆ ژبیر كەم فایدە نەبوو
ئیشا لەشی من گاف بۆ گاف هەر زیدە بوو
دیکل پابوونە بانگی بەر سپیدە بوو
ئەز هەر گەقزیم شۆلا من بۆ ئەفە

دەست و پیت من مرن هەر ب جارەكی
ئیشا لەشئ من زیدە بۆب قپارەكی
من كەس نەدیت بێتە دەرقلە مالەكە
دا بپزیتە من بېنەكە دئ پەرچقە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (۱۹۹۷)ی هاتیە قەهانەن.

من مەسین ھەلگرت چوو مە سەر ئاقن
 من خو حازر کر بو نقیژئی وئی گاقن
 ئەز لەز کەفتم وەسا کەفمە لاقە لاقن
 خێرخازەکی دەستئ من گرت بر مە وئقە
 ئەز راوەستام بو نقیژئی من ئەلحەمد گۆت
 وەکی رکو عا ئەولی تەحیات ھاژۆت
 ئیشئ ھەردوو پیت من کرنە جۆت
 وەکی دارەکی ھشک مامەش پێقە
 مرۆف چ بکەت بی فایدەییە ل سەر قن دنن
 ھەر وەکی ھەقائینی دگەل بیژنن
 ئەو نە بوومە وەفایە بی سەر و بنن
 نە لازمە و نە فایدەییە ئەف حەف حەقە
 گەلی برا بوچی ھندە فر کیلین
 گەلی برا قن بیژنن ھەر دئ ھیلین
 بوچی گیلما گاقانی ھەر دئ شیلین
 ئەگەر چووین کەسئ دل نامینتە مەقە
 تو دئ پیر مری ئەو جەحیلە
 تو ناگەھی چ قۆناغا دئ بەیلە
 چونکی ملکئ کەسئ نینە قەحبە حیلە
 ئەو دوژمنا بابی تەییە ئن ب رەقە

كهمپا⁽¹⁾ بلديشا⁽²⁾

چوومه كهمپا بلديشا
ئەز نقسەتم وئ شەقەئ
ئەز گەهاندمە دختوری
بو من پۆژەكا نوى بوو
دەما مە خارن دانا
بەرچاقیت مە بی تام بوو
نەشیاین خانى بچینە دەر
حالی مە بو ئەو خەبەر
كەقنە جەئ پەكەكا
كوزا بەران و شەكا
وەكو ئەوئیت دین و هار
كومەلگەها غەریبا
كەفتینە كونییت خانیا
هەر خارنەكا مە خار بوو
دیسان ئەم فەگوهاستین
خۆدئ ئەمیت پاراستین
هەردەم سوپاس گوزارین

مەسكەنئ پیشی و میشا
سپیدئ لەشئ من ئیسا
گەلەك ب كوتەك و زۆرى
كو ئەو پۆژ ل سەر من بوورى
دا بیتە شالخا میشا
مەت گۆت زەهره حاشا
بەر بیرو بەركا پێزا
ژبلی دوییشك و كێزا
ئەم لیبووینە وەسیدار
بو مە بوو دەست بژار
بووینە ئاوارە دوو جار
تیدا دژین فەقیرو ژار
وەكى هرچا بریندار
مە د بوو زەهرەمار
ئەم ئیناینە تەناهی
ئەم قورتالبووین ساناھی
بو رەحما قى ئیلاهی

(1) ئەف هەلبەستە ل سالا (1997) ئى هاتیه قەهاندىن.

(2) گوندئ بلديشا دكەفیتە د سنورئ جوگرافيا دقەرا (ئەتریش) دا يا گریدای ب دقەرداريا شىخان.

ئەفرۆ تەمشیتە (۱)

گەلەك جارا پیز بوون چوونە تەمشیتە
بوونە زیرەقان پاسەقان بو میتی (۲)
وەکی پەزی بو خیریزی خوش چیتە
میت شقانه بو وان کەتن فیت فیتە

جەندرمە ئەفرۆ بوونە ریبەریت وان
دولك و نهال وەکی کەوا تیک قەدان
هەمی جها طەلی (۳) و داف بو وان قەدان
برپرکرن وەک کەوا کەفتە سیتە

شەپئ شایرانە و نرپرا پلنگا
پیشی و پاشی هەری وان دەنە بەر دنگا
هەسپیت فالن گریداینە سەرسنگا
جەووری وان هەرب خالیە و گیتە

گەلی برا نەباشە هوین وە نەکەن
نەباشە هوین فان عادەتا پەیدا کەن
جەندرمە ناف مالا خو شارمزا دکەن
مالا وە بو ئەدەبخانە دئ ریتە

چ فایدە هەندە خو دەنە کوشتن

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۹۷) ئی هاتیە قەھاندن.

(۲) دەزگەمی هەولگیپریا تورکیا ل سالا (۱۹۶۵) ئی هاتیە دامەزراندن.

(۳) تەلی، تەلەه و داف.

بێهۆدیه^(۱) هنده ئەف خوینه رشتن
نه هه‌قال و نه دۆست و پالپشتن

بۆ وان خۆشه گۆشتی پەزی و پبیتیی

صەد مخابن ئەفرۆکە کورد لیکدژن
ترک زانن دئی دووا بەرهکی کوژن
ئەو ئاگرن هوین بەفرن دئی بهوژن

بهار خلاس بو زقستان گه‌هشتیی

دوژمنی ناف مالا خۆب خودان نه‌که‌ن
ئەو زربای یاریان ب دهیکا مه‌که‌ن
نه دوژمنن گهر دوو برا شه‌ر بکه‌ن

دئی ناشتی کهن دوژمن ههر نه‌ویرتیی

ئەف ئاگره وانئ ل ناف مه‌هه‌لکری
دوژمن چ جار نابیته پشت و بری
تفه‌نگا خۆه‌را بۆ مه‌سیار کری

زی‌ره‌قانن چه‌په‌را دئی شه‌قیتییی

گهر راسته ئه‌وان بقییت مه‌پاریژن
نی‌ری نه‌مان ما ئەفه گیسک و بز
دئی وان ژیی به‌ر تالان کهن و دئی دزن

دئی گورگ هار ههر چار په‌خا به‌زیتی

دوژمنی مه‌هه‌می ده‌ما ئەفه دقیا
تو ههر بگه‌ری شه‌ف و رۆژا چه‌ل و چیا
دا پاریژن ئه‌وان زۆردار و تورییا

دا تی‌ر بنقن جه‌ندرمه‌ل ناف تابوتیی

ئەگه‌ر می‌رن بلا پابنه سه‌رخۆ

(۱) په‌په‌که‌ فارسیه و پامانا (بج مفا و بج قازانج) ددهت.

بلا دمرکەن وان گورگا ل ناف پەزى خو
دا تىر بنىن رەخ تەنشتەى ژنىت خو
دەف تەنشتا وى قەحبى و وى فەلىتەى

بۆچى دى چن قۇناغا چەند فەرسەخا
دى مە ھاندەن نەوئىرن ب چنە رەخا
ئەم بىنە طاژى رافى بدەف چەرخا
ھەر مە بکوژن بەر ئاگرى بارىتەى

چەند خزمەتا دوژمنى بکەن قى رەنگى
چەند سەقەت بۆ ھندەك ماىە نە ب ئىك لنگى
دى دوو برا پىكفە کوژن بى دەنگى
رۆژەکا نەخۆش و رەشى يال دىتەى^(۱)

كەس ماىى خو ئىدى ل مالا مە نەكەن
چار برانە بەسە ئىك جدا نەكەن
گەر نەزانن دى چار مالا خراب كەن
ئەف مالە دى سوژن ئاگر بەرىتەى

كەس ماىى خو ئىدى نەكەن مالا مە
طوڤ رەشكى خو نەچىنن ناف زەفيا مە
بنە شانە بىنە سەر بىدەرامە
ئەم برسى بىن ھوین ھەر بخوون قەلىى

گەئو شقان ھوین پەزى خو نابىنن
پەزى وە بر پر كر ھوین بچەمىنن
شیرى وە زاخە بۆچى نامەھىستن
بى پەردەيە مىش و مور دى چەمىتەى

^(۱) يال دویف تیت.

شاره‌زاینه مه نه‌گرن ساناھی
هزرکه‌رین قیّد^(۱) بزانین دووماھی
مه دوعاکر ئیله‌ام دامه ئیلاھی

خۆش می‌ر ئه‌وه هه‌می شه‌را بچیتی

(۱) دقیقت.

ئەقىندارى (١)

تو كەسەرى ل سەر قى دلى
رەش پوحاننا شىل و مىلى
تە كوشتەم ب زەرپا (٢) عەولى (٣)
كەو گوزەلا كىرى و مالا

دئ جارەكى لمن نەزەر كە
دلى من بەسە كەر كەر كە
ئەقى كولى بۆ من دەر كە
چارە ناكەت شىخ و مەلا

تو دلدارا منى گەلەك
هەى خاتىنا برجا بەلەك
بۆ مە ناھىت چەرڭ و فەلەك
خەلكى تىرە بۆ مە خەلا

من ژىن و ژيان ما بوو چنە
طۆلازى چوو مخابنە
گەرى و تازى بارا منە
ژىنا لمن بوويە بەلا

(١) ئەف ھەلبەستە ل سالا (١٩٩٧) ئى ھاتىە قەھاندن.

(٢) دەر ب و كۆلم.

(٣) ئەولى واتە ئىك.

خوزیا رۆزا من تو دیتی
مه پهیمانەك گەلیك گۆتی
ته جەرگن من هنگن سۆتی

چیا ته گۆتی من گۆت بلا

ئەقینا ته ئەز نا ژبیر کەم
هەر دئ هزریت کویر و دیر کەم
دلن طۆلازی دئ پیر کەم

تو نیرگزی ل حەودا گولا

گولزاری ل حەودا منی
خۆش بەهاریا دلن منی
تو نوژدارا دمر دئ منی

دئ کەرەمکە بیژە بلا

ژ عهشقا ته پيرو كال بووم⁽¹⁾

ژ عهشقا ته پيرو و كال بووم
بي چاره و كهپر و لال بووم
رۆژ بو رۆژي چ بي حال بووم
ئهغه نه چيت ل بيرا ته
ل دلداري وه لئ هاتم
گه لهك نه خووشي ب سهر هاتم
گه ليهك نه ما نه شه قاندم
چ جار نه كه فتمه داڤا ته
ته نهز كرمه طه يري بي پهر
هياين من بهردا دهر به دهر
ههمي بوونه قهر و كه سهر
چ جار نه كه فتمه پاڤا ته
چهند عاشق وهكي من پير بوون
نه فيلي پاڤ و نيچير بوون
ههمي چوون بيسهر و شين بوون
خو نا هيلمه ل ژفانا ته
دهر يا دلداري چوومه دهر
ههمي بوونه خهم و قههر
تو بيه شهراپ و شهكههر
طام نا كه مه شهريه تا ته

(1) ئهف ههلبهسته ل سالا (1997) بي هاتيه قههاندن.

ناف طۆلازا ئەز بژار بووم
ئەفرۆکە بی هیز و ژار بووم
بی قەدر و قیمەت و صار بووم
نا هەلگرم پار سەنگا تە

گەر زوزان ژ بەفری سی بوون
گوئی ت باغا بیهن خیف بوون
چەند عاشق وەکی من دین بوون
ئەز چینابم ب نقش تیا تە

بهار لەو خۆشە عەوەلی
خەملا دارا بەلگ و چلی
ئەگەر رەزی نەمان تلی
من نەقی ت رەز و باغی تە

بو ویزداننا ئەقیندارا
ئەوان نازک و نازدارا
بیرا من بکە جار و بارا
من تو هیلائی بو خاترا تە

ئەز و دلداری (۱)

ئەز كەفتمە عشق دەریایەكا بئ بن
چەند غەواس مرن وهكى من مخابن
ئەف پیرەمیرییت وهكى ههوه و من
ئەف گەر و نازە بو نانبه ژن

بەری خۆ نەدەنە ئەقرازییت دیر
ئەو شیرێ پیر بوو ئەو ناکەت نیچیر
کابرای خولام ئەو نانبیتە میر
کی دیتە شانەك ببتە وهزیر

قینا پیرۆزە كەشف و ئیلهامە
خودئ هەر كەسك ئەف فامە دامە
نەبێژن پیرە دل بەردەوامە
خۆشی هەر خۆشە بوچی كەرامە

دل ئەقرو شیرە قالب بو ریقی
ناقئ تە میرە ژیانى بئ هیقى
گایئ بنگیری لایقئ چیقى
زى ل قیری هەرە ئەى هرچئ كیقى

دلئ تە تەرە چاقییت تە كوورە
زى لیـرە هەرە رێكا تە دورە

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۱۹۹۷) ئ هاتیە قەهانەن.

گەر من تو نهفئ ب كوتهك و زوره
نانئ ته بترسئ ما خهلك پئ خوره

من قهت تو نهفئى ما توچ تشتى
تو چهندئ چرئ و قير و بهنىشتى
تيرا ته ل مندائى خوينا لمن رشتى
ته ب گازا عشقئ ئەزا گفشتى

سؤزا ته كانئ وهختئ مه هنده
دهريا قيانا مه يا پپر و مهنده
پهيقين لييقين ته شهكرو قهنده⁽¹⁾

ههچيا ته گؤتى ههمى شهكرو
ئەز هار و دينم تو لمن نهگره
جره دگهل قيانئ ئيلهام و سره
قيانا دژواره پييت و ئاگره

رؤزا مه دئ هيت گهلهك نيزيكه
كانيا مه دئ زيت چهمن ئافيكه
ئيدى كەس نهشيت بيژيت نه شيكه
ئەز هەر زاقامه و ئەو ژى هەر بيكه

⁽¹⁾ بهشهكن ئەوئ كيمه.

كوردستان وهلاتیخ من^(۱)

كوردستان وهلاتیخ من
چهنه لائیقه بو ژینا من
ئهگهر جیهانی بدهنه من
ناگریت شینواریت من

واری باب و باپیریت من
ئهز خۆدان کرم دهیکا من
قینا وی کفته دللی من
خوینا وی یال ناف لهشی من

من دقین ئهه و شوینوار
ئهه و بهه پۆز و ئهه و نزار
ئهه و کانی و ئهه ئاقییت ساپ
ئهه و چیا و ئهه دار و بار

من دقین دۆل و نهال
ئهه و نیرگز و ئهه و ههلال
ئهه و رووباریت ئاف زهلال
ئهه و سیلاف و ئهه و شهلال

ئهه و نزار و ئهه و بهه پۆز
ئاوازیت طهیرا چهنه خۆشن

(۱) ئەف ههلبهسته ل سالا (۱۹۹۸) ی هاتیه فههاندن.

سههیرانگهههن شهف و رۆژ
فیردهوس بههشتهشتا خوشن

ئهه و بهه رۆژ و ئهه و نزار
ئهه و کیهستان و ئهه و ههوار
ئهه و گول شیهن و دار دینهدار
ئهه و چیههن و ئهه و گولزار

دی قیه خوینیه بو وی رپاژم
ئهه ز نه دهلال و پیر بیژم
بهه زانن ئهه زی چ دبیژم
ئهه ز کوردم و بو وی دلسۆزم

بۆجییه هۆزانا چۆکم (۱)

هندی کو ئەز قان هۆزانا هەر قههینم
چ بهرهمهکی باش ئەز پیقه نابینم
یان دارهکا خرشه ئەز بو خو دچینم
یان گورهکا بهرزیه ئەزی ئی دخوینم

ئەو گورا بهرزە یا ب ناڤودهنگه
ئەف واری خرابهت پر داخ و شهپر و جهنگه
ئەف داستانا پر شهنگ بی خهمل و بهلگه
سیاریا مه یا ل مهیدانی ههسپن لهنگه

ئەف مهیدانه چهندا خۆشه ئی نابهزم
ههسپن من گهلهک خۆش ناچیت و بههزم
هەر کهسێ بهری گههشته قۆناعی نه ئەزم
هەر کهسێ من باژۆت نهشپم بهزم

هندی کو ئەز بیژم و بیژمهقه
ئەز ههری دیرم ل وهلاتی ناهیمهقه
هندی کو میژوو یا بخوینم حالی مه هەر ئەقه
دوژمنی مه خورته ههری دیف مهقه

نهخیر نهخیر دوژمنی مه گهلهک لاوازه
ئهگهراستی بزانی پساری لهن بخازه

(۱) ئەف ههلبهسته ل سالا (۱۹۹۸) بی هاتیه قههاندن.

ئى ئەم بادهرىن ل دوژمنا دوژمن فېلبازه
خۆ په‌رستى و بى تىزاقى بو مه داخازه
دوژمن قه‌له‌په‌شكى كورد هه‌ر بازه
كورد هه‌ر سه‌ر بلنده و سه‌ره‌رازه

شۆپه‌شگێڕی^(١)

شۆپه‌شگێڕی شه‌پ كرى وى ده‌مى پارتى زانى
وان رېبازا ژبه‌ر كرى نه بو كورسيك و ناڤى

كوردستان ئازادكرن قه‌هرمانين زه‌مانى
وان دوژمن دهركرن پاڤزكر سه‌رۆكانى

و داخاز كه‌نه گرى كه‌س ناكرن ئه‌رزانى
عه‌زمانى وان يى برى وان چ حيله نه‌زانى

^(١) ئەف هه‌لبه‌سته ل سالا (١٩٩٨) ڤ هاتيه قه‌هاندين.

گازنده (١)

چه‌ند پیش‌په‌ویست کوردستان
هندهك گه‌له‌هك لاوازن
وهكی كه‌هوا ل می‌دان
قه‌به قه‌به لیك دخازن
له‌وما دوژمن هه‌ر شیان
بع تفاقى و جه‌نبازن
وه‌لات هاتمه به‌ردان
توژی (٢) گورگ و په‌زن
میشا نه چيكه‌ت شان
هنگفینى ژى نه‌خازن
ئه‌گه‌ر په‌عیه‌ت چ نه‌ما
مه‌زن ئیدى بع شو‌لن
كارمه‌ند مه ناخون خه‌ما
هه‌رى قه‌برى مه دكولن
كوردستان خارج نه‌ما
گوند و باژیر هه‌ر چو‌لن
هندهك كارمه‌ند ئامرن
هه‌ر دى ملله‌تى قه‌ پین

(١) نهف هه‌لبه‌سته ل سالا (١٩٩٨) ى هاتیه قه‌هاندن.

(٢) تژی.

ئەگەر گورگا پەزەرن
 ئىدى مەشقان نەقىن
 لەو دوژمن گەف و گورن
 ژىلى خووان كەس نەقىن
 ھىدەكا ھەر پىخۇشەن
 مەلەت ئەقى نەزانەن
 ھەكى پەزى بدوشەن
 ھەمى وەختا دوو دانەن
 پەزى كەقەن فرۆشەن
 ئەفرۆكە گىسەك بەرانەن
 ھىدەكا ھەر پىخۇشەن
 مەلەت خەوئ نەپابەن
 ما مەلەت ھەمى دىنە
 نەزانەن ھەتا كەنگى
 سەرى وان ھەرى ب شىنە
 دى مەنە سەرقى پەنگى
 پابەن خەو بىزىنە
 ئىقارە بۆ درەنگى
 چەند سالا ھە ئاف نىنە
 بركا ھە نوکە پەنگى
 مە دىت چاى ھاقىنە
 ئىسە ھەر پابەن و پەنى
 مە جە نەمان بچىنە
 گوھ نادەن ئەزىنەنى
 بابى مەزنى يەنە مەرى
 دوژمنە كەتە كەنى

كوردســـــــــــــــــتانا داخ كـــــــــــــــــرى
 يا لى تىت بىنا گەنى
 گۆڧهك مه چاند ئەڧىنى
 طهپگهك هات و لى بارى
 كەس نەمال بەر چوو خىنى
 نەما پزقى هەزارى
 بىدەر توژى بۆل خونى
 لى تىت بىنا مـــــــــــــــــرارى
 سەرزۆكەنى بۆ شىلى
 چ جار جوك زەلال نـــــــــــــــــابن
 ئەگەر وەسا بەيلى
 شۆل ســـــــــــــــــاناھى چىنا بن
 تول هىڧىا مرييا پىلى
 مـــــــــــــــــرى ژقە بـــــــــــــــــرى رانـــــــــــــــــابن
 كوردســـــــــــــــــتان ل مه بـــــــــــــــــوورى
 هەر يا داماي مەئىل
 مـــــــــــــــــافى ب كوتـــــــــــــــــهك و زوورى
 كەس نىنە بىتە كەڧىل
 هەســـــــــــــــــپىت خو دانە بوورى
 بوونە رىپـــــــــــــــــهەر و دەئىل
 نـــــــــــــــــافى تە زى گوھـــــــــــــــــوورى
 كـــــــــــــــــره ئىبـــــــــــــــــراھىم خەئىل
 مخابنە ئەڧـــــــــــــــــ حـــــــــــــــــورى
 بـــــــــــــــــدەســـــــــــــــــتى بژىت زەئىل

مه چ کروج ئیهآت^(١)

نه خشیخ نقیسی ل وی ده می
به رۆفاژی تیگه هه شتن
په شیمان بوون ئه فرۆ هه می
خۆش میڕیت میژووی کوشتن
وان رهز چانده و هاته به بهری
هندهك لی بوونه وه سیدار
کهفنه په رس هات لی چه ری
بو رهزقانا بو ژه هه رمار
رهزقان مانه ل پشیتا دهری
له و یا بوویه یاری قومار
ئه فه چه نه سالی و زه مانه
شۆره شگیر هه ر زی ره قان
خه باتکه هه ر و پاسه قان
نوکه ئه مان هیقی و ژقان
رهزقانییت په سه نه تیچوون
ئه و پاش کهفتن مانه ب بریقه
پیر و کال بوون گه لهك تیچوون
میش وه ناکه ن رابنه شپیقه
هه ر دئ مرن وی که سه ری
که سه هك نابیت دلخ پیقه

^(١) ئهف هه له به سه ته ل سالا (١٩٩٨) ی هاتیه فه هاندهن.

فئ شفق هه ميا خوئ كرى
مه طام نه كرى بو خيئه
ئهوئن خيانه تئى بكهن
بئ ويژدانن چيئهك تيئه

دنداری (۱)

من سهفه ر کر بو باژیری
من دیت کچهک گهلهک تازه
هاته سهیاری دا روونشیت
پر ژیهاتی و په مز و نازه
سه ر و سهیما وهکی پهری
پهش روهان و گهردمن قازه
برو قهلهم وهکی دو خشت
مینا گوگیك شهه بازه
وهکی ستیرهکا گهش ههلبوو
رۆنهای دا وهکی رۆزی
دل و میلاک لمن حهل بوون
وهسا تیک چووم وهکو نوژی
سهفه ر گهلهک درپژ نهبوو
ئهه ژی گههشتینه سهیک
هییدی مهشی کر^(۲) سهر جادی
خهلهک هاته پیش وهکی سهیک

(۱) نهف ههلبهسته ل ساللا (۱۹۹۸)ی هاتیه قههاندن.

(۲) ریشهجوو.

پیرەکی وەکی من کەفتی
بلا نەکن مەدحا جانا
جەحیلێت تەر و گەهشتی
دئ مرن ب قەهر و کۆفانا

ئەرى يارى ئەز دى مرم تە نابىنم^(۱)

ئەرى يارى ئەز دى مرم تە نابىنم
وەكى مەمى دى ل ناڧ زىندانىدا پوينم
ومرە پوينە دى ھۆزانا بو تە خوینم
ئەقى دلى پىر برىندار دا بکەوینم

ئەرى يارى تو نەبىژە ئەز دى بىژم
روندكىت چاقىن من دا مەھىن دا برىژم
ئەز دلدارم نە ئەز دىن و كەر و گىژم
بىنا عشقا تە دەرمانە ئەز دى مىژم

وەكى خەجى سەرى سىيانى بلورینە
ھەر دوو چاقا تو پوندكا ببارینە
تو ھۆزانا ئەقىندارا بو من بخوینە^(۲)

تە ئەز كوشتم ل تیروشكا ھەر دوو چاقا
ئەز بەشتەم ل دیندارا خەت و خالا
وەكى كەوئ نە شارمزا كەفتەمە داڧا

ئەز نەزانم نە شارمزامە بو راڧا

(۱) ئەڧ ھەلبەستە ل ساللا (۱۹۹۸) ى ھاتىە قەھاندن.

(۲) بەشەكى ئەوئ كىمە.

جره و پهځنه (۱)

نیکى گوت هه ره وه بیژن
بانگی وئ ناکه یین نخیژن
بلا ئه و پیلایت پر بیژن
نا پاقر کت قی قریژن

نیروهی و له قهه ب بهدرانی
تو بوچی پشتی گرانى
تهی هه ی پاریه کى نانی
ناف شه کا تو ژى بهرانى

تو بوچی قاهیش دکیشى
تو سه ری خو پیقه تیشى
ئه گهر چه ند تو راست بیژن
تو نه شیییه وی گامیشى

دهستخ خو بکیشه قى شوئن
دئ دین بی دئ که قیه چوئن
دیر خوشه دهنگى دهوئن
کس نه شیت بکت دهست کوئن

(۱) ئەف هه لبهسته ل سالا (۱۹۹۸) ى هاتیه فههاندن.

نابیت مه‌دحا كه‌سی بكه‌م^(١)

نابیت مه‌دحا كه‌سی بكه‌م^(٢)

هندهك كه‌سا هه‌ر دئ سل كه‌م^(٣)

كول و كو‌فانا دئ خپكه‌م

زك وه‌كى گه‌ميا به‌حریدا

وه‌كى گو‌فه‌ندا چه‌پ و راست

هاتنه گو‌فه‌ندئ ده‌ست ب ده‌ست

تیکه‌لیك بوون هشیار و مه‌ست

زرنه‌نا بیژری خه‌له‌ت لی‌دا

مه گو‌فه‌ند گری‌دا و قه‌به‌ست

زی‌ده هاتن كه‌فه‌نه په‌رست

هه‌فسار ژ ده‌ست مه‌ قه‌ره‌ست

داف دۆز ناكه‌فه‌نه بو‌سی‌دا

مه گۆت به‌لكی ئەه‌قێ ژبیركه‌ن

دئ هزره‌كا كیر و دیر كه‌ن

شه‌رمی ژ وی زاتی پیر بكه‌ن

چ بووری دیت وان خو لی‌دا

(١) ئەف هه‌له‌سته ل سالا (١٩٩٩) ئ هاتیه قه‌هانن.

(٢) ل جهه‌كئ دیتەر: ئەه‌قێ زه‌مانئ ئەم تیدا.

(٣) ل جهه‌كئ دیتەر: ئەگه‌ر رێزئ چوونه پيدا.

ئەگەر بېژىن مافى مەيە
ئەف بەرھەمى خوينى مەيە
ئەف جاره شۆل بىن لومەيە

سكوتن^(۱) قىن جەوايىدا

ئەز گەلەك بىر و باومرم
پاستى بېژ و ھزركەرم
بۆ بىن بىنا خۆش پېبەرم

خۆش ساھرم بۆ ئۆمىدا

زانائەقى علمى چىنن
زۆردار ل سەر تەختى پۆنن
دانا شەقا طارى خوينن

شاعر دىنن خەونىدا

(۱) بىن دەنگ.

چوومه گوندی تەناهی^(١)

چوومه گوندی تەناهی
چەند نەخۆشن ئاقاهی
چەند کێم و کاسی هەمی
حەشامەت و جەماهی
مە داخازکر ژ ئیلاهی
ئەم حسار داین ساناهی
ما ئەم ماسینە و ماهی^(٢)
ئەم نوکەرین ئەو شاھی
ئەم هەر خازین دالاھی
دنیا بوۆ وانە قاھی
پەشیمان بوون دووماهی
هەندەک بوونە بەراھی

هەمی گەڕک و کەلەکن
گۆتن برجییت بەلەکن
بوۆ مە هەر عەیب و لەکن
هەردوو ماڵا حەوشەکن
ئەف چ چەرخ و فەلەکن
چەند عەشیرەت گەلەکن
مەزن بوۆ مە شەبەکن
ل عەسمانا مەلەکن
بوۆ خوۆ هەندەک زیڕەکن
دەم و دەوران فەلەکن
ئەف نێروویە مەهەلەکن
چەند داڤ دۆز و کوپەکن

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (١٩٩٩)ی هاتیە قەهانەن.

(٢) (ماهی) پەشەکا فارسیە و پامانا (ماسی) دەت.

خەمىت من گەلەك گرانن^(۱)

خەمىت من گەلەك گرانن
ئەرى گاندا ل كى بكام
زنجيرا خەما دريژ بوون
خەتا كەنگى ھەر دى ريزكام
ژينەكا خۆش و ئازادى
من نەدىت وختىخ خۆدا
بى ددان و كورە و پىرى
خۆشى ھات ما ئەز چ لى بكام
فەلەك بەختى من رەشكر
ھەر دوو ل من خنزرى
خۆرت و طۆلازى ل من بوورى
سەيرانگەھا ئەز چ لى بكام
رۆزا پۆن بو من ھەر شەقە
مشەختيا من نيزيكە
فەلەكا چەرخال من دەتن
بى وھفايە ئەز چ لى بكام
چەپ و پاست بى جياوازن
ئەزى ناقدادا ھەرى
كورە ريكەكا بەرزەيە
شارەزا ئەز دى چ لى بكام

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۱۹۹۹) ى ھاتىە قەھاندن.

خهونا راست^(١)

من خهونهك دیت كوچهري مه باركرن
گه ميهكا زال و مهزن سياركرن

پيار و پيليت به حري دهر بازكرن
گه ميقانیت شارمزا باب و كوړن

خهونا من دیتی هاته بجه هيمهت کرن
قازی^(٢) و بارزانی^(٣) شیخ سهعيد^(٤) دوعا کرن

كاك حهفيد^(٥) و بهدرخان گازی کرن
موژده بو كوردا كوردستان نازاد کرن

پوندكيت چهند سالأ بارانندن هشك کرن
زال و زوردار ل قی واری مه دهركرن

مه ب خهبات و قورپانیا رزگار کرن
دوژمن مه كيشا مهيدانئ و لفاف کرن

وهکی چيلا بی گولك مهزاد کرن
مانه بی خودان نوکه كهس نا کرن

(١) ئەف هه ليهسته ل سالأ (٢٠٠٠) ئی هاتيه فهانندن.

(٢) قازی موچه ممه.

(٣) مهلا مستهفا بارزانی.

(٤) شیخ سهعيد پيران ل سالأ (١٩٢٥) ئی دژی حکوومهتا تورکیا شوپمش کر، د هه مان سال

هاته سيداردان.

(٥) شیخ مهحموود حهفيد.

سەرداچوون و بچ ئیمانی^(۱)

ئەو غافلئ سەرخۆش و مەست
وی پەیمان گەل قئ قەحبئ بەست
جەلەب ژ دەستادا قەپرەست

شەیطانی پئ کرە کەنی

کەسئ گوھ دا قئ دونیایئ
وہکی صەییئ دێلە ل بایئ
هەریئ خۆرتە کەس نەشیایئ

شەیطانی ئەویئ قەژەنی

چەند مەزن و ب گەف و گوری
توچ تەشتی ھەندە د خۆری
شەرمئ بکە ل پێغەمبەری

دئ روی پەش بی و روی طەنی^(۲)

ئەگەر حاکم بی یان قازی
یان چەند خۆش میړی ل خۆ پازی
مالا تە ھەر شین و تازی

گورا تە گۆڤا بەپازی

ھەر ھەوار بکە و بکە گازی

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۰) ئ ھاتیە قەھاندن.

(۲) تەنی.

ههسپێ ته ناچیت ل ئهفرازی
ته چ بقییت و توج بخازی
ته جاب نینه ههه ئهزبهنی

کهس بو ته نابیته جهواب
ههوارا ته دیره سهباب
کریاریت ته هههمی خراب
پیکه ته زنار و پهنی

تول ئهفرازی سههناکهفی
دئ کیسه چی و کیسه پهفی
عهفونابی ب گوتنا دهفی
تو مراری و پیس و گهنی

تو ئاشهکی بو خو چیکه
ههفرانهکی پاقر ئیکه
ههردئ مری خوئ ئیکه
ئهو خالقه⁽¹⁾ و تو ههر بهنی

(1) چیکهر (خودایع مهزن).

ئەم شەپخاز نینن چ جارا^(۱)

ئەم شەپخاز نینن چ وەخت و چ جارا
مارگیسک نەشیتن بخۆتن ئەژدەھارا
مە دۆست نینن بو مە بکە قەرارا

دا عالەمەك ئەقئ ژ مە باوەر بکەن

ھندی دگەرین ل شیمال^(۲) و جنوبا^(۳)
ترک و عەرەب ئەوان ھەسکر ھەر ھوبا
ئەف مللەتی کوردئ ھەژار تی چوووا

دا بیدەرا خو ژ قویتن مە پەر بکەن

ھندی رەقین پۆژناقا و پۆژھەلات
دوژمن وەکی کورەماری دیت مەھات
مە گازیکر کەس ھەوارا مە نەھات

دا بەس خوینا قی مللەتی فر بکەن

گەلی قەومئ مسلمین
حەق نیاس و خۆدان شرع و پاقر دین
ھەمی کەر و لال بوون و خووش مە کەنین

کەس نەھات مە ژ ئەنفال^(۴) خلاس بکەن

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۳) ئی ھاتیە قەھاندن.

(۲) باکوور.

(۳) باشوور.

(۴) ئەنفال (۱۹۸۸) ئی.

ئەم چەند گەپىن و چەند نالین بى فایده
دوژمن خۆرتە سىلەح كۆزەكو زىدە
مەزانى ئەف مللەتە هەر ئۆمىدە
قى دوژمنى دى لقى وارى دەرىكەن

هەوارا مە گەلەك چوو نىك قەومى دىر
زى هاتە هەوارا مە ئەو شىرى پىر
دوژمنىت مە گەفەكى كرنە ئىخسىر
شىان دوژمنىع هار وەسا لضاف بكەن

سەر لى بىرى كورپى هەر لى لىت
ئەو لى خۆرى نارابىت دى پەرچىت
وەكى كەرى بى ئالىك هەر دى زىت
بلا كەرموز هەر يارىكا پى بكەن

چ ساحرە ئەو عەفلەقى^(۱) وەكى ساحر
بسرمان بو ئەوئەلى بوویە كافر
ناف مللەتىع عىراقى^(۲) هەلكر ئاگر
ئۆمىد ئەو مە ل ئەوان جدا بكەن

نە وىژدان و نە خىرەتە ئەوى هەى
بلا بمرىتن ئەو صەيى كورى صەى
ئەرى شاعر ھندى تو ھەتكا وى بەى
ھندى بىژن هەر كىمە زىدە بكەن

(۱) مېشىل عەفلەق.

(۲) ل جھەك دىتر: ھەتكا خۆ بر.

دیروک راستی بیژە^(۱)

شـیخ سـەعیـدئ پـیرانی
گـازیکـرە شـیخ مـەحمـودئ^(۲)
هـەقـال قـازی و بـارزانی
هـەر دوو بـرا بوونـە جـووت
شـیعرە هـەزار و خـانی
ئـهوان ب کوردستانئ گـۆت
کـی بـۆ شـیئـرئ زەمانی
بـارزانی بـابئ مـەسـعوود
تـو خـۆش سـەرە شـانی
گـورگ نەشیان مـالائـتی ب خـۆت
ئـەم ئۆمـیـد و ژقـانین
گـەر دوژمـن بیتـە جـالووت
دئ کورد هـەر سـەرکـەقـن
ئـەف راستیە مـن بوو وە گـۆت
ئـەم کوردین دئ سـەر کـەقـین
ئـەف راستیە مـن بوو وە گـووت

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (۲۰۰۳) ئ هاتیە قەهاندن.

(۲) شـیخ مـەحمـودئ بەرزنجی (مەلک)، پـشتی چەندین سـالین تـیکۆشـانئ، ل ساڵا (۱۹۵۶) ئ

مالئاقایی کر.

كوردستان يان نهمان⁽¹⁾

بهار هات زفستان بووری
رابه دایک خۆ بخهملینه
نیرگز شین بوون سه ژووری
ناف مه هه شین و تازینه
هه تا کهنگی دئ بی گوپی
چاقین ته ب رۆندک و گرینه
تو خه ریبی ل مه دوری
دلخ مه هه ته تژی خوینه
تونوو بیک هه ی ئەز گوری
خۆ تون نه کهفنه بیژنی
دئ قی گیانی کهمه گوری
تو هه ژینی و دهیکا منی
ته ژبیر ناکهه ئەقیندارئ
ژ دلداریا ته ئەز دینم
ئەز دئ سیند خۆم ئەقی جاری
ئەز دئ سه تهختی ته رۆینم
جهی میرخاس و ههوارا
دئ باغی ته گولا چینم

(1) ئەف ههلبهسته ل ساللا (2004) ی هاتیه فههاندن.

ئەز نا رەقەم ئەقى جارى
حەتا ما بىم تە ناھىلنم
دئ گورا من ناڤ تە چىكەن
دا ھۆزاننا بو تەب خىنم

بازئیرئ ئاکرئ (١)

ئاکرئ خۆشه وهکی چیا
جهئ ئۆمئید و هیئیا
لهو دلدارا ئهقهه د قیا
ئهوه بیکا کوردستانئ

وهکی بیکا یا خهملی
باغ و باغچا یا کهملی
سهیرانگهه و خۆشیا دلی
زهری و ئهسمه لهو مهشیانئ (٢)

سییه (٣) خۆشه وهکی بهار
کانی زهرکی ئهو ئاقا صار
ئو روینشتن نازک و نازدار
ئهوه جهئ خۆش و ژیانئ

وهکی بازئیر کههلا میرا
حسارا باب و بابیرا
خۆدانئیت مهطال و شیرا
بو رۆزا مان و نهمانئ

(١) ئهف ههلبهسته ل سالا (٢٠٠٤) ئه هاتیه فهاندن.

(٢) دانه پئ.

(٣) جههکن گهشت و گوزارییه کو سیلاقهکا گهلهک جوان و بالکیش تئدایه و دکهفیته د ناف بازئیرئ ئاکرئیدا.

ل باژیری حهتا سیکا
 جهی کومهله و ئیشیکا
 من لهو زانی وهسا زیکا
 وهکی باژیر دا هایدانی
 وهکی باژیر چهندی بۆشه
 ئاف و ههوا گهلهک خوشه
 ژن مهستووور و پهرده پۆشه
 گوزار و سهفره و سهیرانی
 کهلهپورپیت خو پاراستن
 ئەف عادهته ههمی راستن
 مهژی ئەف داخازه د خاستن
 بو میژووئ و بهرخووانی
 ئاف مللهتان سهه بلندن
 وهکی ستیرانه و ئەلندن
 دهورا باژیر ههمی گوندن
 ههمی شیرن ل مهیدانی
 ههمی گوند و باژیر ئیکن
 بو عادهتا ب ریکوپیکن
 خوشی و نهخوشیا ههر ژیکن
 ئەهوا باشه بو ئیمان
 بو میقانا چهند حهیبین
 گهلهک پاقز و بژینن
 چ کهس نههمرد دناف واندا نینن
 نیشانا دلداری و فیانی

هەندى دەشتە هەندى چىيا
هەمى شىنە و گول و گىيا
جەئ شىقان و بىريا
گەلەك خۆشە بۆ چەروانى

سەرھاتی (١)

زێرێ کەفتە دەستێ پێسا
چ قییمەت نامینیەت دیسا
ما گەلو شەرمە بو کورە
بەلێ چاف رۆنی چ دەردە
گازندا نەکن شقانی
نێریا گوھ نەدا بەرانی
عالم^(٤) حەدیس نەزانی
بەرزە بوو شێرێ زەمانی
کورد بوونە فیلایت زەمانی
لەوا ل مە جەریە دکەن چەکا
سیرا ھندەکا من سیکر
بگرن رێبازا بارزانی

دێ رەش بیتن وەکو طەنی^(٢)
نا سەرفیت ل مەوطەنی^(٣)
ئەگەر رێکێ نە بینیتن
پاستە رێکێ بەرزە بیتن
سەرە شقان ئەوئ بەرئ
بەری ھەمیا ھەری ل چەرئ
جاھیل چ لئ بدن تەعبیرئ^(٥)
دژ بو کەفتی بنئ بیرئ
چار رەخا دوژمنیەت وەکا
کانع مصطەفا بارزانی
لەو من ھاڤیتە سەر بانئ
شەری بکەن ل دیڤ تالانی

(١) ئەڤ ھەلبەستە ل ساللا (٢٠٠٤)ی ھاتیە ڤەھاندن.

(٢) تەنی.

(٣) وەلات.

(٤) زانایان.

(٥) شێرۆڤەکرن.

بع مهی سهرخۆش دبن^(۱)

ناقلمه‌ند ئیدی به‌رزهبوون نه‌شین بینه دیوانا
چونکه ریبه‌ریا دیوانا که‌فته ده‌ستین نه‌زانا

ئه‌م چ بکه‌ین چه‌رخ و فه‌له‌ک جیلخ تازه هاته که‌ل
پر بیژی بو مه‌ که‌له‌که ئه‌ز و توژی هه‌ریت که‌ل

خه‌م و شه‌راب کرنه عاده‌ت چاف دهنه ئه‌جنه‌بیا
خۆش مودیله بو مه‌ هه‌لکه‌فت هه‌ر مه‌ ژێ ئه‌قه دفا

باش بزانی کا داوه‌ت بی زپنا هین په‌تقسین
شینی و تازیه ل کوردستانچ چهند خوینا خۆ د که‌فزن

پێویسته ل سه‌ر ملله‌تی مه‌ پیشکه‌فتن بیه‌تیه بزاف
دوژمنیت زیره‌فانا دا ری دیسال مه‌ که‌نه‌ف راف

(۱) ئه‌ف هه‌لبه‌سته ل سال (۲۰۰۴) چ هاتیه فه‌هاندن.

كوردستان⁽¹⁾

دوژمن نـه كـه نـه هـيـڻـى
چيـڻـه دـهـمـانـى چيـڻـى
دوژمن نـه كـه نـه شـريـك
عـهـردى خـۆ بـكـه نـه نيـڻـى
باوهـريـا خـۆ پـيـنـه نـه دهن
فـيـلـبـازن وهـكـى رـيـڻـى
چـهـنـد سـالـه مـه خـاـپـينـى
ئـهـو وهـحـش و كـهـرـيـت كـيـڻـى
هـهـر گۆتـگۆتـكا ئـهـو بـيـژن
عـهـزمانـه و پـاتـكا دـهـڻـى
لـهـو يـهـهـود سـهـر وان زۆـبـوون
وهـكـى كـيـرـويـش كـا رـهـڻـى
چـ باوهـرى بـخـۆ نـيـنـه
نـيـشـانـا لـ پـشـتـا رـيـڻـى
گـهـر بۆ مـه هـات نـه خۆشـى
ئـهـو دى مـه كـه نـه كـه نـى
دى مـه رـحـبـاي مـه كـه نـه
دى باوهـر كـه يـن ئـهـز نـى

(1) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۰۴) ڤ هاتيه قههاندن.

دئ بوومه قهبرى كولن
 دئ بئین خهله تیا فهنى
 دۆستینیا گهل نه مهردا
 لئ تیتن بئنا گهنى
 یا باش ئهوه جدا بئین
 گهل دوژمنئ نه په نئى
 ئیشانا خراب یا وان
 توکا شهیطانى ل سهرى
 ئهوه نه قییت ئه بوؤ جههلى
 نانقییت سههر سههرى
 وان نه دیت صهدامئ وان
 هه قسار کر وه کى کهرى
 کونه مشکا ئینا دهر
 وه کى مهیمینکا مری
 کیشانه سههر سیدارى
 وه کى زؤحاکئ بهرى
 رهش چوونه نفاق دیوانا
 عه رهب مانه ل پشیت دهرئ
 گوهر ناده نه حه ديسا
 فه رمانییت پیغه مه بهرى
 ل وژدانئ دهرک هفتن
 کهس پئ ناکه ن باودرى

په شیمانی (۱)

ئەوویلت خۆها خۆ ماشتی
ل ئەقرازی و چەل و چیا
سپیه و رشکا ئەوویلت کوشتی
ژینا ئەقرو وان نەدقیا
ژینا ئەقرو بو وان باشه
بئ زەحمەت ئەو هاتنە پیزئ
ناف خائینا هەر جاشه
ئەو بوون دژی قئ پیزئ
مللەت ئەوما هەمی شاشه
خائین روینشتنە پشت میئ
شانان مەزن مە چیکر
میرەک مە هەبوو شارمزا
بوچی ئەوان ئەقرو ژبیرکر
هنگەین مە دەنە کیئزا (۲)
هەندەک هاتن هەمی دزین
مە هزرەتە هەر بوو خێقە
مە طام نەکر هەر بوو خێقە
ئەم پاش کەفتین ماینە رێقە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۴) ئ هاتیە قەهانن.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: مە شانە چیکرن توژی بو مللەتی دا پئ بژین

هـنـدەك هـاتن مە پـابـوورين
ئەم دويركەهفتين پەخيت ميـزا
ئەو هاتنە سەر سـفـرا حـازر
خۆش طەعامەك هەمی وان بر
خۆها مە هەمی چوو هەدەر
ل مە بوو ژەهرا كـورەمار
ئەو بەرمایك بەر وان ماین
تیرا مەكر و مە ئەو خار

دلداری^(۱)

حهمد و سهنا بو خالقى^(۲)
كو به شه ر ئينا وجودئ نير و من
ئهف رهنگ ناز و جهماله بو مه داي
كرنه خهلات بو مه ژ بانئ كه ره من
مه ديتن دوو پهري زاده وهكى حوريا
ئاقل و سهودا مه نه مان هه روى ده من
وهكى گه لاقى ژا سپيدئ مه رابوورين
نازك و نه رم و هه ليم وهك ملحه من
ئيك سهيدا بو ئيك مه لا بو ئيك فهقى
شهف و رۇژا كه فتنه خه م و ماته مى
زاته كى وهكى شايخى سه نعانئ
دين بوو ژ دهر دئ عشقا سه رته من
بو جه حىلا چ لومه تيدا نينه
گه ر بخوينن سه ره اتا زين و مه من
سفره كا پر زه رزاوات^(۳) و گه لهك خو ش
ئه ز فقيرم بو چه رامه طام كه من
گه ر گوله كا جان و گه شبين و بئن خو ش
بو گونه هكارم ئه گه ر ئه ز بئن كه من

(۱) ئهف هه له به سته ل سالا (۲۰۰۴) ئى هاتيه فه هاندىن.

(۲) چي كه ر (خودايخ مه زن).

(۳) هه مه رهنگ.

هەر کەس ئومەیا طۆلازا بکەت
 موسته حەقە ^(١) ئەز ئاگری بەردەمە
 خەلکەکی بی شیر و تیر نیچیری دکەت
 ئەز ب شیر و تیر چم ئەز نا گەمە
 دەرگەهەنی خیرا بو من هاتە گرتن
 ئەز محتاجم دگەل من بکەن کەرەمە
 پیرەکی وەکی من کەفتی و کەفن
 من چ مایە ئەفرۆکە مەیلی ب دەمە
 ئەز ئینسانەکی نەزانم عەبدی تەمە
 من خۆشی دقیتن وەکی قی عالەمە
 چ خۆشی ل سەر قی دنیا یی من نەدیت
 بی گونەهەم بوچی بچمە جەهەنەمە
 مەرجهەنی ^(٢) دەرگی غەفاری ^(٣) هەر توی
 چ ریکا ئەز نابینم کو قەست کەمە

(١) سەر قەیه.

(٢) لیقە گەر.

(٣) لیبوور.

گازنده (۱)

ئەمیت (۲) بووینە خازخازوک نیک ھندەکا

دا بدەنە مە عەردەکی چەند دونەما

چەند پسیار کەین بەرپرس و ئاغا و بەگا

دئ کەنن و بیژن قەت چ نەما

ئەو عەردئ زراعی ھەمی بوو ھە بیت

دئ بیژن رزقئ مە ئەف سالا نەما

بەلکو نافع مەژی لیستیدا ھەبیت

بەر ھندئ ئەم ژئ ھەر تەلگین (۳) خەما

مەژی مافئ ھەئ ھەکی ھەمیا حاشا

پشکا مەژی پیروژ بیت بدەنە جاشا

مە نەقیتن کەس منەتئ ل مە بکەن

مە نەقیتن ئەو رزقئ بدەستئ ھە ما

یان سەر مە خو مەزن و بلند بکەن

ئەم چ جارا خو کیم ناکەین گاف و دەما

ئەم پەشیمانین کو مە ئەو بەحس کری

کەس گەل مە نەکەن خێر و کەرەما

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۲۰۰۴) ئ ھاتیە قەھاندن.

(۲) ئەم یین.

(۳) ھەلگین.

ئەگەر پاشى نەكەن مەرۆف سەر دونيايى

بى شكه دئ چيته نار^(۱) و جهه نهما

مه دگهل وان قومار كر و وان ل مه برى

من به حسى هنده كانه نهى ههما

(۱) ناگر.

رۆژا كوردستانى (1)

ئەو گولا من دقيا ئەگەر بهار خۆش بوول چيا
گولا من ئەميا گەشتەرە وارئ من ئەميا پەوشترە
گولا زەر ئەميا جانترە ئەگەر ل وارى شين بۆ گيا
بارا مە ل ئەميا پترە ئەگەر مە ئازادى قيا
مەيدان ل ئەميا مەردترە كاك مەسعوودە شيرئ چيا
سەرھاتى و شارەزاترە لەو مە كوردا هەر ئەو قيا
حيت و نەهنگا خۆپترە ئەوى گەمى كيشا و شيا
ژ كاوى كەقن مەزنترە ژ ئەصلى مېدى و شاريا
رۇناھيا رۆژئ رۆنترە ئۆمىدا كوردستانيا
ئىمام دوو عادلترە مە داخاكر مە ئەو قيا
سەرۆك دەرياي پترە ئەگەر زانين بيتە دەريا
ژ دىرۆك باوهرترە ئەو شقانه بۆ ئەميا
ژ دوژمنى ب هيزترە مە باوهريا خۆ پئ ئينا
ژ لوقمانى (2) ماھترە خۆش نوژدارە بۆ برينا

(1) ئەف ھەلبەستە ل سالا (2005) ئى ھاتىە قەھاندن.

(2) لوقمانى ھەكيم.

مهتەلوك (١)

گەلەك ژن ئاقلەندەند
گەل زەلاما ھەقبەندەند
ھند ژانن ھندەك ژینن
كەس قى طوڤى نە چینن
ئەگەر ھندەكا بینن
پېبەرن بۆ زەلاما
خۆشى و نەخۆشى و دەما
من بەحسە ھندەكانە
دەردەكە بۆ دەرمانە
بۆ وان ئاخەر زەمانە

(١) ئەف ھەلبەستە ل سالا (٢٠٠٥) ى ھاتىە فەھاندن.

سەرھاتی د شەڕی مشك و گوران^(١)

گوھ بـدەنە حیکایەتـئ
قـئ عەجیبـئ و قـئ سـو حـبەتـئ
دابـزانن حکمەتـئ

گەر خۆدئ بەلا ئینا
پازی کەن هار و دینا
چینابیت کەرب و کینا

شەڕی مشك و گوران^(٢)
شەڕ کەفتە ناک کولانا
شۆل نا چۆبن بی زانا

گوران گەلەك عەشیرن
فیلای راف و نیچیـرن
ئەو دئ مشكا بـرینن

سەر لەشکەر بو مشکی پەش
ل دەشتئ پاکر شو پەش
جابی بـدەنە بەردەرەش

سـیناتا خـەلیکـانی
مەیدانا سیسەبانی
شەڕی مان و نەمانی

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (٢٠٠٥) ئ هاتیە قەھاندن.

(٢) گوران ژ چەندین هۆزان پیکهاتیە و پرانی ئەوان ل دەقەرا بەردەرەش دژین.

شـهـرێـی شـیـر و پـلـنگـا
گـورـان دـانـه بـهـر حـنگـا
خـالـاس بـوون حـیـلا لـنگـا

عـافـهـرـیـن بـۆ خـۆش مـیـرا
شـهـرێـی پـلـنگـا و شـیـرا
مـشـك كـرنـه كـونـیـت دـیـرا

هـیـرش بـرنـه ئـاقـاری
مـشـك بـرن كـرنـه كـونـیـت طـاری
هـهـتا دـانـی ئـیـقـاری

دـهـنگـی شـهـرێـی بـهـلـاف بـوو
لـهـشـكـهـرێـی مـشـكا پـابـوو
هـهـوهـك⁽¹⁾ گـورـانـا دـابـوو

شـهـرێـی دـهـرکـهـفـته نـاف نـوکـا
مـشـك پـوونـشـتنه سـهـر چـووکـا
کـوشـتن بـابـیـت زـارۆـکـا

قـی کـونـیـت تـا کـونـا دـی
وـهـکـی کـهـوئـی پـیـادی
مـشـکـی رـهـش تـو جـهـلادی

شـهـرێـی مـان و نـهـمـانـی
گـونـدی مـهـلا بـهـردانـی
ئـهـوان ژـی هـهـوهـکی دـانـی

فـهـتـوا دـا هـنـدـهـك مـهـلا

(1) هـیـرشـهـك.

ئەف مشكە بوونە بەلا

ئەو دئ مە كەنە حەلا

قەتلا مشكا حەلال كر

عەسكەرى گران پاكر

ل مەيدانخ پەياكر

مشك نە ئىك و دوونە

خارنا وان گەنم و جوونە

مەسىرى^(۱) مە تىچ چوونە

نە ئىكن نە هـ زارن

ئەشكەرەكـ دژوان

گەنم و جو هەمى خارن

وەكى عەسكەرى پۆمى

گەنم خرفەكر كۆمى

ئەم دئ باركەين ژ قى زۆمى

ئەم دئ باركەين چى نابىت

مە باومرى خو نابىت

دئ فەرمانا مە رابىت

ناف سەنگەرادا رزن

وەكى پۆمى ل مەت خۆپن

ئەو دئ رزقى مە بـ پـن

چ كيشە هـ و چىنابن

(۱) پاشەپۆژ.

هندی کو شهر دژوار بن
دئ مالیت مه تالان بن

جایی بدهنه دارهتوو^(۱)

بلا بهین هه ر ئه قروو
ئهف واره دهستخ مه چوو

جایی بدهنه مه مو زین^(۲)
دا هه می ل هه واری بچین
به لکو مشکا دویر بیخین

جایی بدهنه زهنگه نان
بلا پابن پیرو جان
مشکا بو ئاخر زه مان

جاب بدهنه دوو گوندان
زیرا هت بو مه نه مان
هه ی ئه مان و صد ئه مان

جایی بدهنه قه رنه از
مشکا بو راقه به پاز
سه ر له شه کهرئ مه شاباز

جایی بدهنه زیبارئ^(۳)
بلا زی بینه خارئ
شهر درێژ بو قئ جارئ

جایی بدهنه هه رکیا^(۴)

(۱) سه ر ب پارێزگه ها هه ولێرئ قه یه .

(۲) هۆزا زهنگه نکه

(۳) هۆزا زیباریان.

(۴) هۆزا هه رکیان.

لەشکەری بەنە چیا

ئەف شەپە مە نەدقیا

ئەم دئ مرین ژ کەریا

مشک نامرن ب زەریا

خۆزی مە دەرمان هەبا

ئەو مشکیت پیس و گوری

ئەوان رزقی مە بری

لئ بده قنبه لئیت رزی^(۱)

لئ بدهن غازا خەرتەلی^(۲)

دا خلاس بن ئیک هەلی

رزگار ببن قئ بەلی

ئاریشه بو مە بەلی

رزقی مشکا ل ئەزەلی

قەتعه نابن ئیک هەلی

بەلی ئەفرۆ مەجبوورین

ئەم نەکیمین ئەم زۆرین

بەلی دئ ل مشکا بوورین

شەری مەسلەحتە^(۳) نینە

ئەگەر مشکە مە پازینە

ئەم بو وان ئیجابینە^(۴)

ئەف مشکە هار و دینن

(۱) بومییت نافۆکی.

(۲) کیمیائی.

(۳) بەرژمەندی.

(۴) ئەرینی.

بـلا مـاـئـیت خـۆ رـیـنـن
ئـاـگـری قـهـمـرـیـنـن

ئـهـم دئ رزقـیـ و ان دـهـیـن
عـهـقـدئ^(۱) چـیـکـهـیـن وئ بـهـیـن
ئـیـدی ئـهـم دـهـنـگ نـاـکـهـیـن

ئـهـمـیـت کـهـیـن جـووت و کـیـلا
بـهـگـاس و بـهـسـیـلا
وان چ بـۆ مـه نـهـهـیـلا

نـه سـاـلـهـك و دـوونـه
خـارنـا وان گـهـنـم و جـوونـه
خـارنـا وان گـهـنـم و جـوونـه

تـهـقـدـیرا وان هـات ئـهـزـهـل
مـشـك كـونا بـوونـه مـهـخـهـل
نـیـزـیـك بـۆ عـهـمـر و عـهـجـهـل

شـهـقـهـكا رـهـش و طـاری
مـه دـیـت بـهـفـرـهـك لئ بـاری
مـشـك بـرـانـدن ئـیـكـجـاری

(۱) گـرـیـهـست.

بۆ بیرھاتن^(۱)

من هه‌قاله‌كێ هه‌ی من خۆش دقیت
ئەف هۆزانە بۆ ویه بقییت نه‌قییت
من گه‌له‌ك پێ خۆشه‌ سه‌رهاتیا بیژم
قان هزر و ته‌خمینا دلێ خۆ بریژم
ئەف هه‌قاله‌ طه‌ماع و طام بژییره
ئەم گریداین جه‌ئ مه‌ نه‌مال قییره
گه‌ریانا مه‌ ل قی دهرئ بوویه خه‌لا
ئەف هه‌قاله‌ ئیدی بۆ مه‌ بۆ به‌لا
نه‌شین خانی دهرکه‌قین بیینه دهرئ
زیره‌قانه‌ هه‌رده‌می لهر په‌نجهرئ
چ چه‌پ و کوره‌ پیکن لئ حازره
شاره‌زایه‌ بۆ که‌مینا پێگره
ئەه‌ی مه‌لا ئەم ژێ هه‌ره‌قالییت ته‌ینه
بۆچی بۆ ته‌ حازره‌ بۆ مه‌ بده‌ینه
ئەم ژێ هه‌ره‌جه‌حیلین مه‌ خۆشی دقیت
رۆژا مه‌ یا به‌رزهبووی قه‌ت نا‌هه‌لیت
تو وه‌کی عه‌قره‌کێ^(۲) ره‌ش مه‌ دادپوشی^(۳)
مه‌ نه‌مال به‌ر ده‌ستێ ته‌ ئیدی خۆشی

(۱) ئەف هه‌لبه‌سته‌ ل ساللا (۲۰۰۵) ئه‌ هاتیه‌ قه‌هانان.

(۲) عه‌وره‌ك.

(۳) نخایشی.

هه‌دهك كارمه‌ند (١)

شۆلا ب دلێ وان نه‌بیت
هه‌ر كه‌سه‌ی پاره‌ نه‌بیت
ئه‌گه‌ر گه‌زنده‌ هه‌بیت
ئه‌رێ كێ كێ و كێ خار
ئه‌و مارگه‌سه‌ك بوون كوره‌مار
یا بوویه له‌عب و قومار
هه‌ده‌ك هاته‌ مه‌یدانه‌ی
خۆش دكه‌ن جیدیانه‌ی
شاره‌زانه‌ ل دیلانه‌ی
كارمه‌ندین قه‌ی زه‌مانی
هه‌ر سه‌ول ده‌ن بو‌ نانی
نه‌ویرن راسه‌تی بێژن
ملاسه‌ت نه‌ كه‌ر و گه‌ژن
كارمه‌ند هه‌ده‌ك خویمه‌ژن

دێ پشت گوه‌ی خۆ ئه‌یخن
دێ كاری وی دیر ئه‌یخن
دێ ده‌ری ل سه‌هه‌ر دائه‌یخن
قێ پسه‌یاری دكه‌ن گه‌له‌ك
یا ب چه‌په‌ی زقپه‌یت فه‌له‌ك
بو‌ كارمه‌ندیته‌ چاف به‌له‌ك
ناف واری مه‌رگه‌هه‌ زه‌ری
جه‌ی شاسه‌واره‌یت به‌ه‌ری
سه‌ره‌كه‌شه‌ب كه‌نه‌ ده‌ری
چاف نا ده‌نه‌ فه‌قیه‌را
ژیهر كێر په‌كه‌ باپه‌را
دێ بێژن ئه‌و نه‌ حه‌قن
دێ كه‌ره‌یه‌ته‌ خۆدا په‌قن
دێ ب قه‌زوخه‌كێ چه‌قن

(١) ئه‌ف هه‌له‌سه‌ته‌ ل سه‌لا (٢٠٠٥)ی هاته‌یه‌ فه‌هاندن.

دوژمن نا ترسیتن ب گهفا⁽¹⁾

دوژمن نا ترسیتن ب گهفا
بهس لییدن دهول و دهفا
بو تضاوق بینه وهفا
بهس هر بینن حهجهتا
بوچی ههردی کهن گازندا
وه رستا مللهتی بهردا
ئهگهر كهفتن خافل قهدا
بو هندهكا كهنه خهتا
خهوی پابن بو خو ههولدن
دونیا داری ئیدی بهردن
ئهقی باری سهه خو قهلهبدن
دی ئازاد بن حهتا حهتا
ئهه كوردین بیرو باوهرین
خودان وار و میرگا زهرین
خودان ملکین بئ بیدهرین
بوو تیناگههین خلهتا
حهتا كهنگی تیناگههین
ههر شیرین چ جار نه مههین
دی شین بین و دی زی بههین
بهیلن بهسه فان خهتا

(1) ئەف ههلبهسته ل ساللا (2005) ی هاتیه قههاندن.

دوژمنیت گورپی (١)

دوژمن نا ترسیتن گهفا
کوره ماره کئ بی وهفا
بالا ئیـدهن ساز و دهفا
باوهریا خو پـی نه ئینن

ئهو دوژمنیت پیسیت گورپی
چهنـد جار ل بابی مه خوړی
ئهو نابنه دۆستیت کورپی
بالا ههر مه دحا وه ب خوینن

ئهه چهنـد جارا سهردا برین
فان گۆتگۆتکا قانع کرین
قئ ریـبازی نه دیر کرین
ئهو بو وان هزر و تهخمینن

(١) ئەف ههلبهسته ل سالا (٢٠٠٥) ی هاتیه فههاندن.

کج گۆت دیکل مه لایه^(۱)

کهنگی دیکل بو مه لایه

ناده تن بانگ و صه لایه^(۲)

خارنا وی سهه س یگیفکا

مزگه فت کولکج مریشکا

دی خو تن هه می طه عام^(۳)

چ حه لال بییت چ حه پام

چ ما قیاهه و کوفی کییل

هه ره کی هه سپی که عییل^(۴)

ئه و چ تانجه ل سهه سهه ری

وه کی زابطییت^(۵) عه سهه کهری

چ لیبا سنی رهنگ و رهنگ

چ مه لایه ب نا فوده نگ

دی زرییت هه ره وه کی کهری

بی ئه دهه بی ژنا کهری

(۱) ئهف هه له سهه ل ساله (۲۰۰۵) ی هاتیه فه هاندن.

(۲) نقیژ.

(۳) خوارن.

(۴) که عییل یان که عییل بو هه سپی ره سهه دهیته گۆتن.

(۵) ئه فسهه.

خهونیت دوژمنا (١)

ديسان كهفتينه بهر گهف و گورپت دوژمنا
هزردكهن جادوگهري مه هنگيئين وهكى ئه جئا
بى ژقان ناكهفينهف شكهفت و كونا
ئه م كوردين نا ترسين گهفپت كهقنه بيژنا

بلا پيلن دوژمن ركابهري گهل مه
ستپرا ئازادپي يا گهش بووى ناف مه
شهري زانينى و مافى ههري گهرمه
كوردستان ئازاد بوو ناچيت ل دهست مه

دوژمنييت مه گهلهك عيناد و رهقن
فیشهكپت وان چريكن ئيدي نا پهقن
وهكى صهدام دئ ب قازوخهكى چهقن

بهسه بهسه ياريا نهكهن گهل ئاگرى
ئهو دوژوندئ هين پپت خورن ئهوي مري (٢)
هوين تيشكيت وينه بوؤ خوؤ بكهنه گري

(١) ئەف ههلبهسته ل ساللا (٢٠٠٥) ئ هاتيه قههاندن.

(٢) ل جههك ديترا: ئهو تيشكيت وى بلا بخوؤ بكهنه گري.

ومره ب چینه سهیرانی^(۱)

ومره بچینه سهیرانی
خۆش کهین شاهی و دیلانی
خۆ بخهملینه ئەهی جانئ
سهیرانگه هیت کهملین
گولزاییت ناک خهملین
واری مه گه لهک خۆشه
دهستێ خۆ بده دهستێ من
چهند رۆژه ل ژینا مهت چن
خه م و خه یالیت بهرئ
رۆژه کا خۆش بۆ مه هات
رۆژه کا تازه ههلات
گیانی من بۆ ته خهلات
عه بدئ ئەهینا ته مه
هندی کو ئەز هه ره مه
خه ونا من دیت هاته جی
ئەف خه و نه چهند درێژ بوو
کول و کۆفان هه ر پیز بوون
هه می هیثیا مه ئەو بوون

گه ل هه قان و هوگرا
گه ل کچ و کورا
ناک کولیک و گول زارا
به ر خۆناقا بارانی
عه شقا ته کوردستانی
ئهو بیکه ل ناک جیهانی
بگه پین ناک چیمه نی
هه می بخۆشی و که نی
هه میا ژبیر کهین ئەزه نی
ئهم بووینه بیک و زاقا
توب خیر هاتی سه رچاقا
ئەز عه بدم هه می گا قا
چه ند سا له ئەز ژقانم
هه ردئ بۆ ته وه فابم
ئیدی ژ خه و دئ رابم
چه ند سا ل عمرئ مه بووری
گری و نه خۆشی و لووری
دا بییه بیک ئەز گووری

(۱) ئەف هه لبهسته ل سا لا (۲۰۰۵) ی هاتی هه هاندن.

ئەم ھەممى داوھتینە
بۆتە گیان فیدائینە
ئەم کورد و خو ئارینە
پەر ئۆماید و ھیقینە
وارى تە پەرى ژینە
تە پیرۆز بیت ئەف وینە

تو بیکى چەند شىرىنى
دئ ل سەرتەختە خو پىنى
دا سەرھاتا خوب خوینى
تو دئ ھەر ژى و دئ مینى
دئ طوقەكە باش چىنى
دئ بى بىكا جیهانى

ژ خه و پابن⁽¹⁾

ئهم گه لهك نكستين كهفتينه خه وهكا گران
مه خه ونهك ديت ل واري مه بو مژ و موران
خافله تي پابووين ل مه باري تاري و زهلام
مه ديسا نه زاني ته دبيري و ته عبيري و پامان

ئهف وهلاته چهند سائه بهي بوو پيش و په لهخ
ئاگر بهرداي و كيميا باران هاته رهخ
ناف كولانا رزين هزاران تهرم و كه لهخ
ل دايكا جداكرن هزاران كار و بهرخ

ئه ي گه لي كوردا هوين هه ژقان بوون
قح خه وا گران هوين قهت نه پابوون
خه لك ي ئهم هيلين ئول مه جدا بوون
واري مه گرتن و ل سه ر مه زالبوون

پيكامه دروه خه و خلاس نابن
ئه قرازي زوره بي كوسپه نابن
هزر و خه يالا چ شول چينابن
هيژ و خه باتي دي لي دهرياز بن

ئهف واري ئهم لي پير دهرامه تن
دوژمن خوين خار هه مي ليت به تن
مللهت هه ژارن برسادا كه تن
باغي پر بها ب روندكا ئاف ده تن

(1) ئهف هه له بهسته ل سالا (2005) بي هاتيه فه هاندين.

خۆ نههیله ژفانا خیریت خه لکی
بهری خۆ بدهته جووت و کریار و ملکی
هوین خۆدان وارهکی پر بهانه به لکی

ئهو خه ونا خۆش من دیتی یا بوویه راست
ئهو شیرئ مه مه هاندی جه مسی و بوویه ماست
ئهو بیکا مه خه ملاندی و ده لاندی مه خاست
ئهو واری مه د قیا مه پاگرت و بخینی پاراست

هیشی (١)

ئەگەر توبە قەبیل نەبیت
بەهەشت یا ب کۆتەك و زۆر بیت
دونیا زی بۆ مە ھەر گۆف بیت
زەفیا مە چاندی بی طۆف بیت

مادی حالى مە ھەر ھۆبیت

مە گەلەك دیتن نەخۆشى
ئەم نابینە پالیت پيشی
ھندە لەشى مە پی تیشی
ئەو پلغەمبەری قورەیشی

هیشیە ئەو پاپشتە مەبیت

(١) ئەف ھەلبەستە ل سالا (٢٠٠٥) ى ھاتیە قەھاندن.

بج تفاقى (١)

كورد به لاقن ئيك ناگرن
هه ردهم گهرمن وهك ئاگرن
گورى و پيستن فه نامرن
هه ر دوژمنا ب چ نا گرن
قه بيل ناكهن زلم و زورى
له و گيانى خو دكه نه گورى
ئيهى كوردستانا مهزن
بوچى تويا بجيك كرى
هندى كورد دى تهرا دبهرن
چار گوشه يا پارچه كرى
دوژمنييت مه هه ر ته دگهزن
چه ند سائه تو داگير كرى

(١) نهف هه لبهسته ل سالا (٢٠٠٥) بج هاتيه فه هاندن.

داومتا بی بیك^(۱)

تورپیت مه ههمی گۆهورین بی پاره
ئیشهكا نهخۆش ئەم گرتین بی چاره

بیره ژنکیت پشت کوقك هاقیت چاروك^(۲)
هه لگرتن پهردییت صور و زهر و خۆشكوك

پیره میړكا هاقیتن شه ل و شه پیک
هه لکشان رۆتکیت^(۳) نه جنه بییت^(۴) طهنگ

لهو ژنیت گهرن ئەقرۆ بی پهرده پوش^(۵)
دابیینن فه لیته^(۶) وئ فیتقیق خۆش

لهو کچا ئنگ ریس کرن تا پشت چووکا
دابیینن شیلیمیت وان لیبۆکا

هین نابینن هندهك شیخ و صوفیا
ناف مهیخانا کیف کیفا مال و قیا

عالمه شاشك دانان بهردان گولی

(۱) ئەف هه لبهسته ل ساللا (۲۰۰۶)ی هاتیه فهانندن.

(۲) سهرو چاقان بی دادپۆشن (خیلی).

(۳) پهنته پۆن.

(۴) بیانی.

(۵) بی راپیچان.

(۶) نه ههویای.

بۆ طه ماعا دونيايى و خوشيا طلى^(۱)

شال پوشى^(۲) و له وه ندى هيلان ئىدى

عه زمانى كوردى بىرى هىدى هىدى

بۆچى فان شۆلىت پىچ هنده يىت خوشن

بزن ئەفهه بۆچى دچن نىرى دۆشن

هنده كا وه سا زانى دى پيشكه

وان نه زانى دى ل تورپت^(۳) خو دمر كهفن

چ ده واتا بى زرنا هين رهتقسن

چهند عه گيد ئەفرۆ خينا خو د گه فزن

پيشكهفتنا بى خاندن قهت ناچيت بهرى

ههر وهكى زينه كى ل سهر پشستا كهرى

لهو جه حيل بوونه فهليتته و سه سه هرى

مه زنا خو كيشا شۆلىت پىچ بهرى

هين ملله تن چاق نه دهن ئەجنه بيا

ديروكا كاوه و بارزانى و ميديا

نه خشه يه بۆ مه هيلال چهل و چيا

ئهو پيشكهفتنه ديروكى بۆ مه قيا

(۱) زكى.

(۲) بهرخوه كر.

(۳) رهوشت و تيتال.

ژین و ژفان⁽¹⁾

علم و زانین بچینن
ناف کورد و کوردستان
دایش کەفتن بیینن
وہکی ملاتەتەن جیہان
علم و زانین ئەفرۆکە
رئینەرن بۆ جیہان
خۆفیل کەین ھەر نوکە
ھەر دوو شیرن مەیدان
وہکو سیاریت کەعیلا
ھەر دئ کەن جیدیان
رۆژا پەش چوو وہ عیلا
مۆژدە بۆ کوردستان
علم و زانین ناف
جیہان شەرینە
خۆ وەستینە ھەر نوکە
شەف و رۆژا بخوینە
دارەکا پر خەملینە
خەملا وی ھەمی ژینە
خۆدان ھەمی رازینە
فیقینە وی ھنگینە

(1) ئەف ھەلبەستە ل ساڵا (۲۰۰۶) ی ھاتیە فەھاندن.

پاستی و میژوو (۱)

هندەك كارمەندین بەریاز
ماف نەمال نای مەلەتەن
نە شەپتە کورسیک و میژ
ئەو دەرکە فەتن ژ خەتەن
پارت خۆدان پێباز و هیاز
ناکە قیەتن خافەتەن
قەگەرنە سەر خەتا پاست
نای مەلەتی ل مەیدانی
کوردە هەر کوردستان خاست
بەیان بۆل نای جیهانی
هەر چار پارچە چەپ و پاست
پەسەند کربۆ بارزانی

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالۆ (۲۰۰۶) ی هاتیە قەهانەن.

باومری (۱)

گا جووتی دکهت و فهزه نه
که رییت گۆفیدا پهحه ته
گه رکا کای تیڕ ناده نه
جهه بو کهری بی منه ته
نه خش نفیسین ل وی ده می
به رۆفازی تیگ هه شتن
ئه م نابینه سه رکیش هه می
بی باوه را ئیمان سس تن
توچ هزر دکه ی فی ده می
هه می کوردستان په رستن
ته دقیت بو ته بیتن هه می
داخازا ته نه دروستن
ماده م ته باومری نه بیت
مافن ته هه ر پین و مستن

(۱) ئەف هه لبهسته ل سالا (۲۰۰۶) ی هاتیه فههاندن.

شارى كەركوكى^(۱)

تو خەزىنە زىنا زىرى پەش
ئەو عالم تە يا ھاركرى
ناف جىھانى گولا گەشى
ھەر دوژمنا تو بىن كرى

بىنا تە گەلەكا خوشە
دوژمن ھەرى ب تە سەرخوشە
بى قىمەت خو نە فرۆشە
ئەم دى بۆتە كەينە گرى

ھەر دەم ئەم دى بۆتە گرین
بارى تە ئەم دى ھەلگرین
ئەم دوژمن دارا خو پرتىن
دى تە پارىزىن نا مرى

دى تە پارىزىن ب خوينا خو
دى تە ناقدار كەين ب ناقد خو
دى تە نازدار كەين ئاخا خو^(۲)
تو سەرباندى ب زاخا خو

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۶) نى ھاتىيە قەھاندن.

(۲) ل جەھەك دىتر: خوينا خو.

رێكا راست^(١)

ئەم نە زەعیف و لاوازیـ
ناق طەیپرا ئەم هەمی بازین
خودان دیـرۆك و رێـبازین

قێد^(٢) نە بیژین بی گونەهین
رێكا راست ئەم قئ ناکه قین
قۆناغ دیره زی نا گههین

ئەم نە ل هندهكا چیتـرین
ئەم گهه لـهك خرابـترین
تە ژى ههتـكا خۆیا برین

شاعیر تو خو به دهـسیکه^(٣)
رۆژا تـه ژى یا نیـزیکه
بهس درهوا خو حۆلیکه

ئەگەر بـمـرین هـوین دئ هـهـبن
صهـد گـر پـلا ل گـورا مهـ بن
چ كهـس مـریا هـهـوجه نـابن

(١) ئەف ههلبهسته ل ساللا (٢٠٠٦) ئ هاتیه فههاندن.

(٢) دقیت.

(٣) وهستیایه.

بج و مفايي (١)

هه فائيت قى زه ماني
وه كى گولا بهر بهر پوژ
ئه گهر محتاج بو ناني
دئ ئه و مه قه بنه نه نوژ
ئه گهر چ شوول مه نه مان
دئ مه هيلن كه ريت بوژ
وه كى صه ييت ديف ناني
دئ خو قه شه يرن داف دوژ
كه پاريه كه خو ش داي
دئ ديف و برا كه نه توز

(١) ئهف هه لبهسته ل سالا (٢٠٠٧) بج هاتيه قه هاندن.

وهرن گهلی هه قالا^(١)

وهرن گهلی هه قالا
رۆژا هه زار و په قالا
شاهیه ل هه می مالا
مه بلند کر عالا^(٢)
کوردن سه قایع شیرا
ئهو میڕیت خیر و شهرا
بع ئاف ئاشی خو گیرا
زاخی دوژمنی هی را
چ هه شیار و شه ارما
دلی شیریایه و ئازا
ئیک مامه^(٣) ئیک برازا^(٤)
بو ممراد و داخازا
ئهو من هوژان دروست گوت

دابچینه سه ههیرانی
گوه دهنه قی داستانی
دا خوش کهین قی دیلانی
سه ر چیا ییت کوردستانی
ئهون شیریت مهیدانی
دوژمن لهو نه ویرانی
هوستا پابوو ل بارزانی
رۆژا مان و نه مانی
تو ریبه ره و پموانی
هی نن شیریت بارزانی
ماف کوردا بجه ئانی
سه روک مه سهوود بارزانی
من قیهه تا وان زانی

(١) ئەف هه لبهسته ل سالا (٢٠٠٧)ی هاتیه فهانندن.

(٢) ئالا.

(٣) مه سهوود بارزانی.

(٤) نیچیرقان بارزانی.

گله و گازنده (۱)

بوچی تو قان گازندا دکه ی
میرادا ههوه ئه وه بهو بوو
تو گه هه شتییه مرادی
زۆرداری ل سه ره وه رابو بوو
جاری ئه وه نه ژبییه کهن
هه وه په هیمان هه ک دابو بوو
یان کوردستان یان نه مان
هه وه ئه ف هه زره ما بوو
ته چ دقیت به رادهر
هاتینه هه ف شه یینوارا
چه نه ساله بوون دهر به دهر
چوونه سه هه ف ره و گه وزارا
کئ گه ئۆت مالا خو بو بوژه
هه ره جه ئه غوریه ته ئه
ئنه ک کوره یی شه ف هه ره رۆژه
ئه گه ره ئه بکه تن خزمه ته ئه
کوره یی چ کار نه زانی
چونکه هه بینا هه ئینه هه

(۱) نهف هه له به سه ته ل ساله (۲۰۰۷) ئه هاتییه فه هانندن.

گەر نەزانى پامانى
 ھەرە مالا خۆ رینە
 زانا ھاتنە مەیدانى
 رەوانە و شارانە
 دى خۆش كەن قى دىوانى
 خۆشى و چەروان بۆ وانە
 مە چ شۆل بتە نەمايە
 دونيا دەم و دەورانە
 قوناغا مە نىزىك بوو
 مە تو ھىلايە ب پىقە
 فىقىق رەزى مە چىبوو
 تو طام ناكەى بۆ خىقە
 گەر نەزانى چ شۆلا
 ئىدى خۆ تو نە ئاخقە
 دى دىن بى كەقى چۆلا
 بکەنە دە دىندانىقە
 بىرادەر وەنە بىرە
 سەرئ تەيەى بلندە
 عەزمەن تە درىرە
 ئازادى تە دىقتە ھندە
 تىرك و عەرەب و عەجەم
 تە ل مالا خۆ كرنە دەر
 شەپ بوويە كارى قەلەم
 خانىق تە بوويە چار دەر

بیرھاتن^(۱)

بیرا مه ناچیت خهباتا چهند مهسئوولا
دا بهیان کهین حهقیقهتی
دا نه بیژن ههزار نزانن شوولا
رێك و رێبازیتهت کوردایهتی
هندهکا خیرا ههزاری و مللهتی دقیا
دا پیکفه طام کهنه قی شهربهتی
ریس و برسی بوونه پلنگ چهل و چیا
میری باش نهو بوو پتر بکتهت خزمهتی
سهه مخابن نهفرۆکه هندهک مهسئوولا
چاف نه مال نهقی دوزی و گوه نادتهتی
هندهکا گورا ههزارا کولا
یا ده رکهفتی ژ وژدان و مروهتی
هندهکا مالداری دیت سهرخوڤا چوون
خزمهتا بوو مللهتی گوه نادتهتی
هند قهلهو بوون ناف مللهتی جدا بوون
زهحمهته ئیدی بهیته سهرخهتی
گهلهکا ههزاری نهگهر بهرناف بیت
خو نا کیشیته هاری و گوه نادتهتی
رێز طاری ب قهسر و مالداری نابیتن
میهفاندناریا و سهیرانهگهها و لهزهتی

(۱) نهف ههلبهسته ل سالا (۲۰۰۷)ی هاتیه قههاندن.

يا ل هندى دهرکهفتى حهجهتا بگرن
 ئىدى كەس نەشىتن چ چارا بدەتى
 نانهكا ب ترسى وه تانگ ئىخسیر کرن
 وهكى كو هینی چوونه شاهی و داوهتى
 هەر ئەو جەرگ و ئەو جەسوورن^(۱)
 بۆچی ئەفرۆ هاتنه پیزا حورمهتى
 هندى كو هەر بیژن و مهدها خوۆ بکهن
 بی ئۆمیدن كەس باومریا خوۆ نادەتى
 عابدى چەند سالا طاعەتى بکهتن
 گەل رى دهرکهفیت ئەو ناچیتە جنەتى
 قەسر و سهیاره و ژنیت جان بوو چنه
 گەل مللهتى هزار لى بکهت نەفرەتى
 چى دزهك مالا خوۆ دا گرت مستهحهقه
 یان بکوژیت یان ئاگرى بەردەتى
 دونیا دەوره بوۆ هەمیا چەرخ و فەلەك
 بوۆ كەس نابیت هەتا قیامەتى
 هەزار عەبدن ئەفرۆكە مەزن شاھن
 فەلەك دیسا زقپى بوۆ جەھالەتى
 ریشى چەندى فیلباز و شارەزابیت
 پۆژەكى طەلى^(۲) بوۆ دانا و كەتى
 دەرگەھى گازندا یا هاتى گرتن
 قەدەغەیه كەس بکهتن شكایەتى

(۱) نەترس، دلپیر.

(۲) تەلى.

هیممهتا شهیدا هین گهشتن
بۆچی قی ریکا راست ئالۆزی کهتی
ئهفرازی وه نیزیك بوو دئ سهرکهفن
خۆماندی کهن دهست نهدهن قی فرسهتی
کورد وهفانه بۆ مهزنا ههر کهفن
رپیهریت خۆ گهلهك قیمهتی دهتی
ئهفرۆکه چاقی شهیدا ل ههوهیه
کا خۆدانیت شهوکهت و خیرهتی
وه گۆته شهیدا ئەف بیکا وهیه
قی بیکئ وهنهکهن کهس دهستا بدهتی
نهکو قی ئازادی دهستیت خۆ بدهن
کهفته دهستیت زریابی و مهینهتی
گهل هندهك مهسوول بنه گول و ریحان
بین گهنی بوون ئیدی کهس بین ناکهتی
یان هندهك ژوان بنه شیر و شهکر
بوونه زههرهمار مللهت طام ناکهتی
جانیکیت نه شارهزا جووتی ناکهن
گهر گاییت راست جووت نهکیشیتن خهتی
چ دهما پاشیک نابیت دۆستق کهوی
ههر وهختی دهرهت بۆ هات دئ پر دهتی

بۆجى مادى ۲۴ جەھى مادى ۱۴۰ (۱)

ئەي مەحمودكى مەشھەدانى (۲)

كولەك بەيىت سەرى عەزمانى

چەند پىنگاڧا زىدە دانى

گىسكەكى گورى ژ توخمى ئەرزانى

نەكە قوچانى گەل بەرانى

تو نە ھەزى سەرۆكى پەرلەمانى

ئەم بەرانىت ھەمدان و چار شاخىن

خۆدان وار و دىرۆك كەلتور و ئاخىن

ئەم توخمەكى پەسەن و ب ھىز و زاخىن

ئەم بۆ دوژمنا ئاگر و دۆزەخ و داخىن

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۲۰۰۷) ئى ھاتىە قەھاندن.

(۲) مەحمود ئەلمەشھەدانى، سىياسەتقانى عىراقى، دناقبەرا سائىن (۲۰۰۶-۲۰۰۹) ئى سەرۆكى

ئەنجوومەنى نوينەرىن عىراقى بوو.

بع وهفایی (۱)

ئەویت خۆها خۆ ماشتین
ل ئەقرازی و چەل و چیان
سپیه و رشکا ئەویت کوشتین
ژینا خۆش وان نەدقیان
ئەوان ئەف داخازا خاستی
ئەو بوون قەهرمان و شیان
ئەوان پێیازا پاراستی
هەمی نەخۆشیا دا ژیان
وەکی گیانەوهر د گەریان
شەف و رۆژا نەد راوەستان
پیس و پێخاس و برسوی
نە مادی بوون و نەد وەستان
چەند کاودان و طەنگاڤادا
چ جار دوژمن پێ نەد وەستان
شۆرەشگیر و چەلەکشان بوون
بەرانبەر تانکا رادوەستان
ئەقرو مافی وان بەرزە بوو
بوونە قوربانیت سیخۆرا
ئیدی دەقی خۆ خۆش نەکن
بلا کەس بەرنەدەت گرا (۱)

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۷) بی هاتیە قەهانان.

یان چیروکا بو مه بیژن
 هەر گوهر بدهینه گیژپرا
 یان قومار بوول گهل مه کری
 وان خائین و سهه زیژپرا
 یان حیاه بوول مه کری
 ئەقرو ههمی دزانین برپا
 ئەم نه پهشیمانین چ جارا
 مه خو گهههاندە قوناغی
 خیانهت کر گهل دلسوژا
 بی وژدانن جهی داخی
 نواف مللهتیدا رسوا بوون
 وهکی سیری نواف ئیپراخی
 ئەهو دئ چ دیف خوژا هیلن
 پهشیمانی و ئاخ و داخی
 ل ویزدانا خو دهرکهفتن
 لهوما مال نادهرکهفن
 وهکی کیرویشکا ترسنوک
 ههمی گاها ههر بهردهفن
 ئەف مللهتی دئ رزگار بیت
 ئیدی کەس دیف وان ناکهفن
 بزقرنه سهه ییازا راست
 وهکی قارهمانیت کهفن
 وهکی رۆستهمی ل مهیدانی
 ههمی دهما ههر بهرههفن

(1) ترا.

شارمزا⁽¹⁾

عالم و زانین بچین
نفاق کورد و کوردستان
دا پیش که فتنی بیین
وهکی ماله تین جیهانی
داریت بی بهر قه تینین
وهکی درئی و شیلانی
هین فایدهی لئین
خو نه هیلنه ب ژفانی
خه تی نه ئالۆزینین
دئ بیین ئیش و ژان
دئ ل سهر ته ختی خو رینین
دئ بنه میرکی ت شانی

⁽¹⁾ ئەف هه لبهسته ل سالا (۲۰۰۸) ی هاتیه فه هاندن.

شیرەت (١)

ئەگەر گەلەك خۆ رازی
گەلەك خۆ نە هەژینە
هەر بکە هەوارو گازی
کەسەکی گوھ تە نینە
ناسە و کەفی ل ئەقرازی
ئاقیل بۆ تە دوو بینە
کوری بیناھی نەبیت
ئاقیل بۆ وی رۆناهی
چ ریکە خەلەت نابیت
هەری ب ژفان و هیقی
تەووەکی شۆل نەکە
ئەگەر هاتو ئەگەر چوو
جارەکی دئ سەرکەفی
جارا دی دەستەت تە چوو
چاق و هزر لەوا دان
دا بزانی و بینیی
ناقیت زاننا لەوا مان
شیرینترە ل هنگینیی

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (٢٠٠٨) خ هاتیە قەهانان.

دئ ل تـه رهقـن ئـيش و ژان
 گـهر شـهف و رۆزا بخـوينن
 ژينا تـه نابـيت زينـدان
 طۆقـه كـئ⁽¹⁾ باشـه د چـينن
 مروقـئ عـه زمـان دريـژ
 تول گـه ل نه كـه گـه نـگـه شـئ
 دئ تووژي بيـه پـر بيـژ
 دئ قـه گـه گـري وئ ئـيشـئ
 سهـري تـه دئ بيـته گـيـژ
 چـاره نـا كـه وئ كـيشـئ
 ئـه گـه ر بـو تـه نه هـيـتن
 چـ جار ديـقـرا نـه بـهـهـزه
 دهـما كـانـيا تـه بـ زيـتن
 دئ خـوش هـيـت و يا بـهـزه
 ئـه و شـو لا تـو نـه زانـئ
 چـ جار لـئ خـه بـهـر نـه ده
 خـو نـه فرۆشـه ئـه رزانـئ
 تـه نـا مـين چـ پـهـرده
 رـيـكـئ نـه دـه ن عـه زمـانـئ
 بـو تـه بـه لـايـه و دـهـده
 ئـه گـه ر تـو لـئ بـ ژقـانـئ
 هـه مـئ مـه جـالا بـهـرده

(1) توفه كئ.

خوۆل مرۆفییات خوۆنه که
 گهر نهزان و جهاهیلن
 بیئا خوۆلی فره که
 دئ وی عینادی هیلن
 ژ خه لکی باوهر نه که
 طه نگافیا⁽¹⁾ ته نه اهیلن
 زی بنقه دا زی پابی
 نه وژداره بوۆ گیانی ته
 لهش خاف و بی هیزنابی
 ناپاش که هقیقت شوۆن ته
 ئه گهر کابرای نه نیاسی
 چ جار مه دحالی نه که
 بهری کو تو و پرسی
 بیئا خوۆلی فره که
 بی ئا قلا پرسی
 ئاقل بوۆ ته خوۆش چه که
 نه مه ردی نه که نه هیفی
 ناهیت ته مه صلحه تی⁽²⁾
 چیه دهرمانی چینه
 دئ زی هیته سه ره خه تی
 شوۆلا نه هیا به نیفی
 دا نه کیشی زهحه ته تی

(1) ته نگافیا.

(2) بهرژمونه دی.

تـه نـامـین چ هـهـفـال
 وهك ریشی كهفتی كوون
 شهرم كهی كهه گه ریه مال
 بهر پط پط⁽¹⁾ بیژن
 دونیا ملكی میرانه
 شهف و پوژیت بهر تهفه
 چه نهد قومارچی و چایخانه
 نه و دوژمنن دی⁽²⁾ تهفه
 گهل ته دیتن مهیخانه
 نیزیك نه بی لی بهر پهفه
 مه لای نه بییت پموان
 نه چیته سهه میم بهری
 ك ابرای نه بییت ویژدان
 چاکی ناهیته به بیجری
 نه چه ری بی شارهزا
 ناگه هه هه یه چ قوناغا
 نه به هه هه فالی دزا
 خو دی ر بیخه ل ناغا
 خو نه ده ده به بووریت کی ر
 نه گه ره مه له هه ان نه بی
 تنی نه چه ریکییت دی ر
 مسو و گه ری به رهزه بی

(1) پت پت.

(2) دویف.

ته چهند دۆست ههبن گهلهك
 هه ميا نهكه باوهري
 نه گهر ته هه لكهفت هه لهك
 هه نهك ناھين هه هه هه
 زرووف⁽¹⁾ چه رخ و فه لهك
 هه فائيت خارن و په هه
 گه لهك كهس خو پازينه
 داخازا ئاقلی ناكه نه
 دل و خو دا توژينه هه
 دئ خه له تيا زيده كه نه
 جفاتا نه ناخه هه
 گهر نه زانی باب هه ته
 به لا عه زمان و دهقه هه
 دئ دهركه فه قی ژ خه ته
 هه نه دی كو مائخ خپكه هه
 په بكه سه سه فه رازی
 نه خو هه ره چو و چاكه هه
 هه ره گازنه ده و نه په رازی
 به ئاقلی ئاگره
 چه جار یاریا په نه كه هه
 ئاقل دارا بكه ره
 هه ره ده ئه و بو ته چه كه هه

(1) رهوش، كاودان.

گوندی شووش گوندەکی شینوارە (١)

ئەز چوومە گوندی شووش (٢)

کەقنە واری بایرا

دلی من هاتە جووشی

هزر و تەخمین و بیرا

گوندەکی بەا و ئاسار

جەمی میرو ئەمیرا

رەسەنیات کوردستان

خۆییات مەطال و شیرا

کەس قیمەتی نادەنی

ئەو تەوخمی هاتی دیرا

هەر قەومی دیرۆک ژبیرکر

بن دەستن گەل فەقیرا

دی ل جیهانی بەرزەبن

بنە راف بۆ نیچیرا

بی بارن ژ مافی خۆ

دیرن پیک و تەدبیرا

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (٢٠٠٨)ی هاتیە قەهاندن.

(٢) گوندی (شووش)ی دکەقیتە دەقەرا زیاریان.

مهزنا يا گۆتى هندی مینی دئی بینی^(۱)

ئەف چەند سائە ئەم ئ قى وارى باغەكى د چينين
ئەمەمیت بن سـیبهرا باغیدا پوینین
زیرهفانین لی ئەمیت کرما ناقددا دبینین
ئەف فیقیق خوش هەمی خارن چ نابینین

من پسیارکر گەلەك مهزنا كەسى بەرسقا من نەدان
هەندەكا بەرئ خۆ دانە من سەرئ خۆ ل من بادان
هەندەك زى بەر من رەفین خۆ قەشارتن خۆقەدان
هەندەكا گۆتە من چ جار قان پسیارا نەكە هەى نەزان

كەقنە ریشە ئەف برینە هەر دئی زیدە بیت ئیش و ژان
ئەوین قى برینى دەرمان دكەن ناف مە بارکر كەس نەمان
دا پسیارکەم بەرپرسا دەرگە ل من گرتن من حەسان
دا پسیارکەم شیخ و ئاغا دەرگەھ من گرتن هەر وەسان

دا پسیارکەم ماقیلا و مال مهزنا دەرگەھ من گرتن و ترسان
دا پسیارکەم ل تجار و زەنگینا و گەندەلا چەرسان
ئەز چوووم من پسیارکر فەقیر و هەژارا ئەو گریان
رۆندکیت چاقین وان بوونە دلۆپ وەكى بارانخ وەریان

من پسیارکر رەزقانی ئەف باغە بو بى سەر و بەرە
ئەف باغخ هوسا تازە و خەملى بى بەرەھەم و بەرە

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۰۸) خ هاتیه قەهانەن.

ما كڤ دیتە كوچكا میری یا بڤ دەرگهه و پهنجهره
یان دیوانخانا میری یا بڤ شیر و مهطال و خهنجهره
ئهف بیرهاتنه بینه بیرا مه گهلهك زهروری و فهره

ئەز ھۆزانا بۆجى چىكەم^(۱)

ئەز ھۆزانا بۆجى چىكەم
كەس گۆھى خۆ نادەتى
خزمەتا ئاشى بى ئاق كەم
كەس ھەقراڭى نابەتتى
مزگەفتا بى بانگ و مەلا
ئىدى كەس قەست ناكەتتى
كوچك و ديوانىت خرابەت
مىر بەرى خۆ نادەتى
گەر نەيىنم چمە رىكى
گوپالى مەرى چ لى بكم
ھەر نوكرەم بىم بدم خىكى
وارى بى خۇدان چ لى بكم
خەون پۇژكا ئەز چ لى بكم
كەس تەعبىرى نادەتى
رىكەكەكا دوور و درىژە
بى رىبەر كەس ناگەتتى
گەر رىكا راست و دوست بىت
كەس نەشەت چەپا بەتتى

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۰۹) نى ھاتىيە قەھاندىن.

هێلینا بازی ما خالی
قهلهپهش هیکه دکهتیی
ههسپ مهیدانی عارا ناکهن
کهه لهنگهر غازا دهتیی
شیرئ ل مهیدانی گریدای
مام ریهی چهرخا دهتیی
نیرگزا بن ئاف چرمسی
کهس نینه ئاقن بدهتیی
زانین سهروهرا ژینییه
کهس قیمهتی نادتهتیی
هزر و تهخمینا چ لی بکهه
فهلهکن چهرخا دهتیی
دانهه و پههاند و چالاکیا
رێبهه دهرفهتهتیی دهتیی

عهزمان درپڙی (۱)

زه لَامَی عَهزمان درپڙ
طام صاڤه ل نفاق جقاتا
ژنا بی عار و پیر بیژ
ناقشه شیریت خه لوه تا
حوکم زۆرداری و خوینمیژ
دی خراب کت ملله تا
ئه گهر تشتی نه زانی
چ جار لی خه بهر نه ده
قهه د گوه نه ده عهزمان
هه فساری وی بهر نه ده
ئه گهر دهرفه تی به نه
مه یه دانی شیر و مه ده

(۱) ئەف هه لبهسته ل سالا (۲۰۰۹) ی هاتیه فه هاندن.

برینیت مه گهلهك كویرن^(۱)

برینیت مه گهلهك كویرن چاره نابن
نوژداریت مه ئاغا و میرن پیچ چینابن
نهخۆشیت مه ههریت مرن قهت رانابن
ئهقی دهردی كهس نزانیت دئ چاوا بن

دئ چاوا بیت ئهقی دهردی كهس نهزانیت
دئ ههر هوبیت ههتا قیامت مهپات بیت
بهلكو ههكیمهکی زانا ل مه پهیدا بیت
ما بهس نینه ئهف برینه بی دهرمان بیت

بی دهرمان بیت ئهف برینه ههتا كهنگی
چهند كهس مرن ئهقی دهردی و ئهقی پهنگی
نوژداریت مه چاره ناكهن بۆ دهرنگی
ئهف ههكیمه كهر و لالهن ناكهن دهرنگی

ئهگهر نوژدار بوونه میكرۆب ناف برینا
بهپرس بوونه نقشتی بۆ هار و دینا
دئ ل ناف مللهتیدا چیکهن كهرب و کینا
وه بایهكا چهند نهخۆش بۆ مه ئینا

قید^(۲) ههكیمخ شارهزا بیت دهرمان ههبیت
ئهف برینه رۆژ بۆ رۆژی دئ زیدهبیت

(۱) ئهف ههلبهسته ل ساللا (۲۰۰۹)خ هاتیه قههاندن.

(۲) دقیت.

گەل برینی تەشەنەکر^(۱) چاره نابیت
یان دئی بیتە کولکا مەزن ھەر دئی پەقیت

ئەگەر پەقی دئی لێھێتن بێنا گەنی
دوژمنییت مە ھەمی دئی مەکنە کەنی
ئەف بێنە دئی بەلاف بیتن ناف مەوطەنی
چارەسەرەکی لئ بکەن زی ئەزبەنی

دزی نەخۆشیا گرانە ناف وەلاتی
غەدر و واسطە^(۲) بوونە ھەلدانا عیللەتی
جەحش و سیخۆر بوونە خۆرتییت قی مللەتی
کەقنە پەریس شارەزانە بۆ قی خەتی

ئەف خەتە گەلەك رشت گەلەك ھیرە
غەواس گەلەك شارەزایی بەحریت کیرە
خەتا کیر و راست ھەر خەما گایئ پیرە
پێشینگی چالاک ناوەستی پێکییت دیرە

دزی و جەردە زۆر دەرکەفتن ل بن پەردا
نەقەشپێن ئەو بەلاقبوون ھەمی عەردا
ئەف خۆشمیرە ھەمی مرن ب کول و دەردا
ھەقساری گەندەلا ناف مە ھەو بەردا

ئیدی نەشپێن وان گرێدەن دەستییت وە چوون
ئەگەر دەستا ھوین لئ بەردەن ئەو دئی وە خوون
چونکە سەھما وە ناترسن شارەزابوون
مە دیتن گاریتە ل تەقریکی پابوون

(۱) بەلاقبوون.

(۲) نێقبژیضان، ناقبژیضان.

ئەمىت كەفتىنە ئاف چەرخا ئان گەندەلا
ئاف ھەزارا ئەو دئ كەنە كولب و خەلا
ھەتكا خۆبەر ئەو ژى بوو مە بوونە بەلا
ئەو قايروسەكا كوژەكن بۆ ئاف گەلا

جيرانى من شەقى ئىست فەقىر و ژار
شىفا شەقى ئاف دانە بوو بى خانى و وار
شەف و رۆژا نەت پراوەستا وەك گورگى ھار
زى بۆ پەشەكى^(۱) بەرپرسا فیل بوو قومار

زانى قومار گەندەلى وى دەق و دەق
سپىدئ پابوو يیل قەصرەكا دوو سى تەبەق
بىرا وى چوو فەقىر و ژارى و نانى پەق
بوویە زپتەكى^(۲) بەرپرسا كاری بوویە شەق

فەقىر گرتن زیندان كرن دان بەر شەقا
وەسا ھار بوو خەلكى فەقىر دا بەر لەقا
وەكو مارهكى وەرمتى خۆتن بەقا
ئیدی نەمال ئاف مللەتى گەرم و سەقا

(۱) ل جەھەكى دیتەر: ھندى گەرى گەل.

(۲) زپتەكى.

بهرسقا سهرهاتی^(١)

بەس قەهەیلە و بەیالە کیر بکیالە
ئەزبەنی
زی پی بحەسە مانە بەسە لی نە ترسە
ئەزبەنی
زی گرییدن بی ئۆمییدن زەریی لییدن
ئەزبەنی
ئەو نە دۆستە نەبە بستە ئیمان سستە
ئەزبەنی
هەری خاره بی قپاره وی دقیت پاره
ئەزبەنی
ئەو سەردەقە هەردی تەقە زی لی ب رەقە
ئەزبەنی
ئەو نەباشە خسلەت^(٢) جاشە خو بدە پاشە
ئەزبەنی
ئەو نە میارە چەند بیخیرە هەر ل ژیرە
ئەزبەنی
ئەو فیلبازە نە ریبازە لی نەخارە
ئەزبەنی
ئەو نەیار کورەمارە ژەهرا پاره

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (٢٠١٠)ی هاتیە قەهانن.

(٢) تاییەتمەندی.

ئەزىھەنى

كەرىت بوزن چەند شەمبووزن ھەر داڧ دوزن

ئەزىھەنى

نە دلسۆزىن ئەو بى دوزن ھەر ئالۆزىن

ئەزىھەنى

رېك دىرن ئاغا و مىرن گائىت پىرن چەپ و چىرن

ئەزىھەنى

چەند كەيفخۆش دوزمىن دوشن خۆ د فروشن

ئەزىھەنى

گەلەك پىسن ژنكا رىسن بى نامىسن

ئەزىھەنى

ئاخ گەلغ كورد چەند مېر و مەردن^(۱)

هەمى دەما ب كـول و دمردن

هەر كوچەرن و رەقەندەند

خـۆدان وار و دار و بـارن

خـۆدان كانى و ئاقىت صارن

خـۆدان زۆزان و سەرحەدەن

خـۆدان بىكا نازك و بەدەن

خـۆدان خاكەكا پرمەدەن

ئەف وارەيە دورا عەدەن

خـۆدان زۆزان و كىسـتان

خـۆدان باغ و دارسـتان

خـۆدان عەردەك پىرۆزن

خـۆدان دىرۆك و نەفـرۆزن

خـۆدان كەقن و شىنەوارن

خـۆدان دم دم و حەسـارن

خـۆدان رىبار و جوبـارن

خـۆدان مېرگ و گىا و گولزارن

خـۆدان پىايىز و بەـارن

خـۆدان كەش و هەوادارن

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۱۲) ج هاتىە قەهانەن.

خۆدان طهه‌ی‌ر و خووش ئاوازن

باشیك و ئەهه‌و ئۆ بازن

خۆدان كه‌لتووړیت كه‌فناړن

خۆدان خاړنیت طام بژاړن

چ ج‌ا‌ر دوژمنی ناترسن

دل پیلان‌ه و ج‌ه‌گ‌ه‌ر ئاسن

ه‌ه‌ر به‌ره‌ه‌ف‌ن خۆد پاریزن

ه‌ه‌رده‌م دوژمنی د‌گ‌ه‌زن

گ‌ه‌ل ملله‌تا گ‌ه‌له‌ك دۆستن

وه‌ف‌اداړن گ‌ه‌له‌ك پاس‌تن

ه‌ه‌ر دوژمن‌ا ب‌چ ناگ‌رن

پ‌یت و نه‌ه‌ف‌رۆز و ئاگ‌رن

سه‌ر به‌ر‌كا خۆ ئه‌و نام‌رن

بو‌شه‌ه‌ی‌دیخ ئه‌و حا‌زن

ئ‌ه‌و خۆرت‌ه م‌ی‌رن گ‌ه‌له‌ك به‌ی‌زن

ئ‌اف و ئا‌خا خۆت پاریزن

باوه‌ریا خۆب خه‌لكی تینن

ئه‌وما ه‌رده‌م خا‌قلینن خا‌پنین

ب‌گۆت‌گۆت‌كا مه‌د خا‌قلینن

م‌افی ه‌رده‌م مه‌س‌تینن

نه‌ زالم‌ن نه‌ زۆرداړن نه‌ نه‌یاړن^(۱)

گ‌ه‌ل خه‌لكی وه‌ف‌اداړن

^(۱) ل‌جه‌ك‌ی د‌یتر: نه‌ ق‌یلبازن.

گۆتتین خەلکی باوەردکەن
ئەو نزانن فالاقە کەن

هەقائیت مەت خرابن^(١) بێ بابن
ئەوان چاق مە نابن

حەتاکەنگی هەر دێ هوبین^(٢)
بێ دەولەت و سەریەخۆیی بن

(١) ل جەهەکی دیتەر: بیژینە.

(٢) ل جەهەکی دیتەر: هەژمارا ئێکی دێ دوو بن.

گوندى من تو چەندى خۆشى^(۱)

گوندى من تو چەندى بلند و بەرپۆزى
وهرزى بهارى چەندى خۆش و دلسۆزى
بو من هەر تو ئۆمىد و پاشەپۆزى

ئەز دى ھىم ھەر دى تە بىنم وارى من
تو خوزى و داخازى ل ناق دلخ من
بى تە ناژىم ئەزى ل تە بوویم دەیکا من

ئەو ئاقىن تە يىن زەلال و گەلەك گەزى
سەك و و چۆبار و شرین زەلال وەكى شیرى پەزى
شرینترن ل تىرى پەش میو ل ناق پەزى

ئەم خەرزى تەینە دى ھەر شىن بىن
ل غەربى و غوربەتخ رۆندکیت مە بوونە خوین
ئەم نە شفا تەرىن ل بەر دوژمنى چ جار نا چەمین

دى تە ئاقا کەین ھەر وەكى بەرى
دى بىنە میرگیت شانى ل سەر بیدەرى
بلا بمریت ئەو کەرى کورى کەرى

ما بەس نینە بندەستى و ھەزارى
ھەر زىرەقان بىن بەر دەرگەھى کورەمارى
دا بدەنە مە نانەکا ب ترسى و ئىک پارى

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۲)خ ھاتىە قەھاندن.

مخابن واری مە بوویە جهێ گورگ و هرچا
خەرزێ مە بەلاڤ بۆ ل ئاف چەل و چیا

واری مە بۆ جهێ گیان—هوما
نەعلەت بۆ خائەن و بی باوما

چەند خۆش بۆ گەریانا ئاف کیری و ملا
خۆش گوزاری و سەیرانگەه و خۆشیا دلا
دەنگی طەیر و تەوالا و شائیل و بلبل
دەنگی گوھینی^(۱) شەقیت طاری و داریت دیندار
قەب قەبا کەوا ل زوزانا سەر ئاقین صار
لیرینا گورگا و گویت هرچا خنزری بریندار

برییت کار و بەرخا بەر کەقییت بەفری
میـرگ و چیمەن و جۆبار و ئاف زی
سپنگ و ریڤاس و گپشک و پەخییت ری

دپی و هەلالووک پەشووک و گوھشک
سەرتی پەنیر و ماست و نیقشک
دپی و شیلان مرمپرە و تی هشک

بیمکو باهیف و کەزان و گرسک
بەری و گیز و گەهوک و حلیک
سیف و هەژیـر و تری و هرمیـک

طاری و شیر کیتک و پپکەهوک و خوخت
کەقلە پیرو مەجی بەرخک و کاهیر و قویک
سۆریاز و گووک و بەنی و گیژنک

(۱) جۆره بائندەکه و دەنگی ئەوی مەلویله.

سـيرك و كـوراد و بادمـك و سـپنگ
لـيش و سـترك و چـينگ و گـهزنگ
هـمى هـيز و واخ بوون بو گـيانى مه بـئ شك

گازنده و شیرمت^(۱)

چهنه نهد کارمه نهد و ئه ميه را
گوهه نه مال هه ژار و فقيره را
بهه رى وان هه رل قه سه سپر و قوسه يرا
بوونه هه قه ئالين ئاغه ا و ميه را
هزاران گوند مانه کاقل و بهى خودان
چوونه به باژپرا بوونه به بازرگان
هه ئيلان زه قى و كه ئيلان و بهستان
بوونه خودان معاش و قه اړه مان
خه ميه ناخون جووت و كه ئيلان و ئاقه دانى
بهه رى وان زك و خووشه يه نيه انى
بهه رى خو نهدنه قه سه ر و قوسه ير و ديوانخانه
هه ر وه پيئدقى هه يه به ئاقه دانى و خووشى و ژيانا
زه قى و بهستان و مالات به و وه معاشه ن
ژينه ماله تى هه ردهم زور باشه ن
خودانكه هه ن ميه شه ا و چانده نا داروبه ارى
دى وه رزگار كه هه ن دهردى فقيره ر و ژارى
ژينه وه ئه قه رۆ يه ده سه تى دوزمنى دا
هه ر دهرقه ته تا به و هات ده سه ت ژ وه به ر دا

(۱) نهف هه لبه سه ته ل سالا (۲۰۱۲) به هاتيه قه هانده ن.

هەر کەسێ هەبیت ئەف ئاخ و دار و بار
 دئ بیتە سەر پشکا جیهانی دوو جار
 هیلان ئاقەدانی و خودانکرنا مەر و مالاتی
 هیلان جووک و جووبار و کیلان و ژینا ژیهاتی
 گەلەکا هیلا ئەف ئاخا پیروژ چوونە غوربەتی بوونە خولام
 ژینا غەریبی هەلبژارت بوونە ئامان شوک بەردەوام
 ئەگەر مالاً خو بخون نانەکا ب ترسی یخ منەتە
 خو نەهیلە هیقییا خەلکی بیانی قەباحەتە^(۱)
 دارا بجینن باغ و رەزا نەهیلە هیقییا دزا
 باهیف و گیزا چاق نەدەنە دز و حیزا
 زەند و باسکا هەلەدن باش کار بکەن
 ئەو جەهیت بەری چەند سالاً خالی پاش پربکەن
 دوژمنی سوۆن داروبار و هسکرن کانی
 دا خالی بکەن کوردستانی ژینا مللەتی و ئاقەدانی
 پابن دەست و باسکین کاری هەلەدن
 دەستال معاش و قەسر و قوسیرا بەردەن
 ئاقا کەن کوردستانەکا خوۆش و نی
 دئ بیتە بنگەهەکا ژینا خوۆش و ساناهی
 دئ ل ناق جیهانی بیتە وەلاتەکی بەراھی
 دا چ جار نە ژبیر کەن نە خوۆشییت پیر و دوھی

(۱) بێسەرۆبەرە.

سوپرگولن ل باغ سهرهدا^(۱)

سوپرگولن ل باغ سهرهدا
شین بوو ل نیقا هودا مهدا
یارهب چ نیعمهت بوو تهدا
شهق من دیتی خهونا خودا

شهق من دیتی برجا بهلهك
ئاخ و فیغان^(۲) چوونه فهلهك
زلف سهر پیا بوونه خهلهك
یا رهه ههنه ئهف رهنگ مهلهك

یا رهه ههنه ئهف رهنگ پهری
تیتال ئهنی تانج ل سهری
سوپرته گولا سوپ و زهری
مهقام عالی^(۳) سهر عهسکهری

مهقام عالی و رتبا مهزن
صهه خولامیت دیترا دبهزن
ئهو پابوورین گهلهك بلهزن
چریسکا چاقا من دگهزن

(۱) ئهف ههلهسته ل ساللا (۲۰۱۳)ی هاتیه فههاندن.

(۲) ههوار و قیری.

(۳) پلهیا بلند.

چریسکا هەر دوو چاقیت رەش
شوعلەیا^(۱) دیم و پویین گەش
ل حیبەتی بووم طەرم و لەش
ل ترسا بووم طەم و کەلەش

عەشقا بەژنی تیر نابم^(۲)
فەرزه ئییدی ژ خەو پابم
نەشیك گاقەك لی جابم
هیدی کو هەردەم ئەز هەبم

هیدی کو ئەز هەر هەمە
ل بەندا خزمەتا تەمە
یا رەب چ ئەف رەنج و خەمە
تو حەکیمی صەبری بدەمە

شیخ صەنەمن بو دەرویشا
خۆلامن عەبدن بو ئاغا و پاشا
هەزار نوکەرن بو خۆدان معاشا
دوژمن زریابە بو نەیار و جاشا

تیکەلی بکەن گەل مەردا و باشا
خۆ دیریخن گەل سەرخۆشا
گوھ نەدەنە هەندەك مەلا و قەشا
دی ئالۆز بن ل دینی حاشا

(۱) پۆناهی.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: ژ ترسا کەیفی تیر نابم.

هه‌زار تیر ناخۆن نيسك و ماشا
مافى وان دانه حهفك بهشا
قهلهمى نه‌دهنه دهستى نه‌زاننا
دئ بيه گوپالى دهستى شانا

كوردستان^(١)

چەندا جانى و شوخ و شەنگى
گولال باغى مە چەند رەنگى
ناق ديوانا يا بى دەنگى
هەر دى هەبى حەتا كەنگى
نيقا وه ل مە بوو درەنگى
هەر دى ميني سەر قى رەنگى
هەرا د خەوى و يا بى دەنگى
خەوى رابە بوو درەنگى
حەتا كەنگى هەر دى هۆبى
دى بندەست چار پارچە بى
ناق ديوانا دى بەرزە بى
بى زاقا و بى هوگر مابى
توو وارى قارماناي
هەلينا كول و خەماي
ناق تە چەندى شەرينە
مينا رووبا هنگفينا
دەرە ناق ديوانى رينە^(٢)
ديروكا خو بو مە بخوينە

(١) ئەف هەلبەستە ل ساللا (٢٠١٧) ئى هاتيه قەهاندىن.

(٢) روينه.

دا بزانیڻ ڪا ئهه ڪينه
ئهم ڪوردين نه جاد^(۱) ئارينه

هندي ئهه ز مه دحا ته بخوينم

يان زي هه ر ناقى ته بينم

قيانا ته دلى خو بچينم

زبلى ته كهس ناحه بينم

(۱) نهژاد.

دوژمنی چ ل مه دفتین^(۱)

دوژمنی چ ل مه دفتین
نه ل بن دهستا قه بیتن
چه ند عه ره بییت سهر سهری
کهس پین ناکهت باوهری
مخا بنی قی دینی
توب چا قییت خو دینی
شانا خرشا هنگشینی
تول مهیدانی چ نینی
سهر میمبهه ری بلبن
بو کورسیکا چاف زلبن
هندی ئیره ابی^(۲) هه بن
چ جارا نا به رزه بن
هه رب جپه و شه په ده قن
وه کی ئەژدایین که قن
صه لاهه ددین ئە یووب
ئهو قه هره مانئ مه حبووب^(۳)

بهسه ئیدی نه شیتین
هه ردهم خوینا مه میتن
دی زین وه کی کهری
توکا شهیتانی ل سهری
عه ره با کره مه زاد
خرابی کرنه ئازاد
بازاری نابیت مه زاد
سهر سهری مه خو ده ژاند
وژدان و باشی سلبن
گهل نه ته هوا دل کولن
ژ نه ته هی عه ره بن
ژ توخمی ئە بۆله هه بن
به ر دوژمنی زی د په قن
نه شارمزا و به ره ه قن
وی عه ره ب رزگ ار کرن
وی خاچ په ری ز نا قن

(۱) ئەف هه له سه ته ل سالا (۲۰۱۳) ئ هاتیه قه هاندن.

(۲) ترۆریست.

(۳) خوده شتی.

ئەبۇجەھەلى فیاكـرن
رېبەرا ئەو حیزكـرن
ناقى وى ژى پيسـكـرن
ناقى وى بەرزەكـرن

عەرب نەشەين ژين بى زۆپ
كەلتور بوويه تانكو طۆپ
حەيفە بۆ صەلاحەددينه
چونكە ژ توخمى كوردينه

بۆ رېكا چوون و نههاتى
دى ژبير كهين ژين و حهياتى
بۆ وى طارى و وى زولماتى

دونيا ملكى كهسى نينه
مه بار و پشك گهل وى نينه
ئهم ژى ميئانيست وهختينه

مه دقيقت كومكهكا ئاخى
دى ئازاد بين ئاخو داخى
ئهم دى هيلين قى كهمباخى

ئەز و بەختى منى پەش^(۱)

چى مەيدانا ئەز بچمى
دئ بيتتە دەحەل و درى
بەختى من قەلەپەشەكە
هەردەم دەستى من فەرى
ئەز چەند گەريام من چەند ديتن
فەلەك هەردەم من خۆرى
دارا من چاندى يا خەش بوو
فەقىنى نەدا و بىرى
خەلك چوونە كوچك و ديوانا
ئەز حەرسەم بەر دەرى
ژينەكا نەخۆش من بووراندا
هەر غورىتەت و هەژارى
خانى بوو من بوويە زيندان
وەك هەلينا كورەمبارى
نەخۆشىين من چەند گرانن
نادەركە قەم بن بارى
كەس بارى من سەك ناكەت
يان خەرخازەك بيتتە هەرى
دئ هەيلەم قان كول و دەردا
گەل خۆ نابەن ئىك جارى

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۱۳) ئى ھاتىە قەھاندن.

كى دى بىت تەھەم مخابن
 بىخ مراد چوو ل قى وارى
 لاو و طۆلازى ل من بوورى
 بو مه چهپهل و گورى
 چ قەدر و قىمەت من نەمان
 نە ل دەف كچا و نە ل دەف كورى
 دونيا خەونە ئەز رېقىنگم
 سيارى هەسىپى يان كەرى
 دونيا مېرگە كا بەردايە
 هەر كەسىق هات لى چەرى
 تو هەر ل هېقىيا خىرخازا
 خازۆك و خۆبىسى هەرى
 چەند بزانى و چەند گوھ لى بىت
 هەر دەمىق بىق خەبەرى
 چەند خۆش مېر بىن و خۆ پارى
 نىاق خەلكى بىق زەقىرى
 ما گەلۆ من چ گونەھەر
 حەتاب گەھەمە قى كارى
 دونيا بو خەلكى يا پۆنە
 بو من هەر زوئماتە^(۱) و طارى
 ئەز مەخووقم سەر قى عەردى
 ل پېزىا گيانە هەردى

(۱) تارى.

بۆۋچى گۆتنييت من هەر راستن
 كەس پىئ ناكەت باوهرى
 نەزان چوونە عولييت بالا
 ئەز ناگە ھەمە بەردەرى
 قى علمى كەسەك نزانن
 ژىلى سى سىحريت بەرى
 دى پىلە دا گازنە بەسن
 تو ھەرى بى باوهرى
 تەمەنى تە چ نەمايە
 دى ھەر چى و دەرىدەرى
 دونيا بۆتە چەند نەخۆشە
 ھەر وەكى گۆقا كەرى

بهارا کوردستانێ نههات⁽¹⁾

چ دیمههـن و خـۆش بهـهـاره
دلێـخ مـن هـهـردهـم خـهـمهـباره
کولیاکیـت کهـسک و سـۆر و زهر
ههـر ئاقهـدان بیـت ئهـف واره
بهـهـارا ئازادی نهـههات
ئهم ههـر ژفانین نهـهـدیاره
بیـ ئازادی و سهـهـربهـخووی
گهـلومهـ بۆجیه ئهـف ژیاره
بهـهـارا مهـ کامل نینه بۆ مه نینه
یا بیـ رهوشه و ههـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـه
کهـلیت کیـفی دۆل و نهـهـهـهـهـهـهـه
میـرگ و چیمهـن و تیـر خاره
کوـر و کچال سهـهـیرانگهـهـهـه
خارن و لهـزهـت بیـ ههـهـهـهـهـهـه
رهوشا چیا بهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـه
ل کیـری و مـلا دار و بهـهـهـه
ئهم چ لیب کهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـه
چهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـهـه

(1) نهـف ههـلهـسته ل سالا (2013) ی هاتیه فههاندن.

هەر چار رەخپت ئەقی واری
 پەرجانیت^(۱) مە کورەماره
 خۆزی بهار تو نەهاتبای
 رەنگی تە گەلەکی ژاره
 چەند بهار هاتن و بوورین
 هەمی دەما مە زیماره
 سهیرانگه هیت ئەم بچینی
 گوریت شههیدا ناقددا دیاره
 سهیرانگه ها ئەم چ لی بکهین
 باریت و ئەلغام دژواره
 میرگ و چیمەنا چ لی بکهین
 بی رەقین ماهین و هەسپا غاره
 چ ل کەفییت به فری بکهین
 بی رەشمال کەریت بهرخا و باره باره
 چ بهاره دوژمن سەر ئاخا مە دکەن
 گەر و قومار و بی پاره
 سهیرانگه هه و ژینگه هه مە
 دوژمنی بیسکر بی چاره
 چ بهاره مە هە ی کوردستان
 نە دەولەتە و نە کوماره

(۱) بیژانیت.

دا بچینه پێشه زنی زنا
کیفیا خو دانه حسارا
بولبولای نییری و بهرانا
لیرینا گورگال نزارا

دا بچینه دۆل و نههالا
پهسار و گهرك و كه نههالا
باقیفت سسن و هههالا
سوور و ششین و زهر و ئهالا

گوه دهنه دهنگی گوهینی⁽¹⁾
شه قین طاری ل فهراشینی
هاریفت شمانا ل شه قینی
بارینا⁽²⁾ بهرخال چه رینی

ناف ههلهز و ناف کهرکوئی
مژئی هاقیت دهردۆلی
هرچا رهش دکهت بوله بوئی
پانگ دکهتن دهست کوئی

چه نهدا خو شه گهش و ههوا
دهنگ فهدا قههبا کهوا
مه پی خو شه شه قیت خهوا
بلا بخوین نمان و دهوا

بلا بخوون نانی ب ترسی
جه حیل بی زرنا پهقسی
گهش نهخووشی پی نههسی
دوژمن ل کهریادا خهسی

(1) جۆره باندکه و دهنگی نهوی مهلویله.

(2) دهنگ.

كوردستان⁽¹⁾

ئەى بىكال ناڤا جيهانئ
دئ ومره شـيرال مـيدانئ
رابه بىكئ خو بخه مـلينه
ناقئ ته چه نـدئ شـرينه
ئەى بىكال ناڤا جيهانئ
تو نقشـتى خـه لوـه خانئ
رابه ئاڤاكه وه لاتى
تو هـهـر مزگـينى و خـه لاتى
دئ رابه بىكا ژيهاتى
قاسـدئ خـهـونا تـه هـاتى
دئ رابه بىكئ بلـهـرزـينه
كولـيـت چـهـند سـالاـ برـينـدار
تو بىكى ئەم دئ ته خازين
نـهـيارـين تـه قـهـلـهـرـهـشـن
ئەم ئازاد بووين ناڤ جقاتا
بـهـرـخـودان ئو خـه باتا
ئەم كوردين ئەم خورته مـيرين
دوژمن مئ يه هـهـر ئەم نـيـرين

رابه ل قئ خهوا شـرين
دا ئەم ئازادى بـژين
زاقاي ديوانئ ببينه
مينا دويا هنگـينـه
رابه دهورانـا تـه هـات
رابه ئەى رهوشا وه لات
ئەقرو رۆژا ته يا هاتى
بو كوردا رۆژى هـهـلـاتى
رابه ل وئ خهوا گـران
هـهـڤال ژى ل هـيـڤيا تـه مان
سـهـرى خـو ل خـهـوى هـهـلـينـه
وان برينا بـكـهـوينـه
شـيـرـيت چـيا دئ ته پاريزين
ئەم كوردين ئو طهـيرـئ بازين
ئەم پيشـكـهـڤـتين ناڤ وه لاتا
ئەم شادبووين ماف و ئاواتا
قارەمان و تيشـكـه شـيرين
نـهـيار ژنه ئو ئەم مـيرين

(1) ئەڤ ههلبهسته ل سالا (2014) ئ هاتيه قههاندن.

بۆچی ھەر ھۆنە (۱)

وہک میژوو سەرھاتیین کەقن
کورد سەر کورسیکانە لیککەقن
بەر ھندئ ھندەک بوونە خولامیٹ فارسا
ھندەک بوونە موریدیت بی دەیی و یسا
دیسان بوونە پارچە بۆ میرەک و شیخ و بەگا
ھەر وەکی پەزئی بی شان ناف گورگا
میژوو یا کوردا چەند بخوینن
مەزنا ھەر شەرە سەر کورسیکا
بەر ھندئ ھەر بەلاقن و چنیین
ناف گەلا ھەر برایت دوئ نە وەک بچیکا
بۆ خەلکئ خۆش مرووف و مەردن
بۆ ئێک گەلەک نە مەردن وەک چریکا
ھندەک بەرپرس ناچنە ناف دیرۆکا
کئ دیتە گاریتە رابووینە ژ تەقریکا
چەند سەرھاتی و سەریورا بخوینن
ھەر وەکی گوھئ خۆ دەنە بەیت و چیروکا
صەد مخابن قی عادەتی چ جار ناھیلن
توخمئ شیر و پلنگانە و رەنگئ پشیکا
شیرین چیانە و فیلی و پاقن
نیچیرا خۆ تیلن بۆ ریشیا و طاژیکا
ھندەکا خەبات کرنە پارە و مالداری

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۲۰۱۴) ئ ھاتیە قەھاندن.

نهورۆز تو هاتی (۱)

نهورۆز دئ هه لکه سه ریت جیا ئاگری
دئ ل کوردستانئ پراکهن زیمار و گری
چه رخا ته یه بهار هات سالانی
چه رخا ته یه ل کوردستانئ بۆ پۆناهی
چه رخا ته یه مزگینیا ئازادی ته بۆ مه ئانی
چه رخا ته یه ل زلم و زۆردارا بۆ دووماهی
تو هاتی نهورۆز گه له ک ب خیر هاتی
ته خو ش کرن دل و په وشا وه لاتئ
ئاها ئه قه رۆ بۆ زمولا زۆردارا
ئاها ئه قه رۆکه بۆ که یف و سه ما دلدارا
بارئ گران پابوو ل سه ر فه قیر و هه ژارا
شکاند قه یید و زنجیریت زۆردارا
نهورۆز ته فه کر پیکه ئازادی
ته گه ل خو ئینا که یف و خو شی و شادی
باژێر و گوند چوونه سه هیرانا
ده ول و زرنا و سه ما و دیلانا
تو مزگین و بهار و ئازادی
تو رۆزی بۆ کورد هه لات

(۱) ئەف هه له به سه ته ل سال (۲۰۱۴) ئ هاتی هه هاندن.

كانع پيشمه‌رگين كهفن^(١)

كانع ئەو شوپره‌شگيرين ريس و برسى
توژى^(٢) پاخليات وان پزك^(٣) و سسى
چ جـار ل دوژمنى نـه ترسى
خارنـا وان نـان و ئـاقين ب ترسى

شوپره‌شگيران بـى رۆتبه و پـاره
شـينواريت وان نـاق شـكهفتا دياره
گورپـت وان قاره‌مانا ناف چهل و چيا بـى ههژماره
فه‌خر و شانازى هه‌ر بو چينا هه‌زاره

هه‌زار بوون شوپره‌شگيران ب نان و زك
به‌رامبه‌رى تانك و طوپا بوون هه‌قپك
چار ديوار شـكاندن بوون به‌گلك
چه‌ند زۆردار و شاهـ نـاقبرن و مه‌لك

نه ماندى بوون نه بـى ئۆميد و نه وهستان
به‌رامبه‌رى تانك و فرۆكا پادوهستان
شه‌رى هندرين و خاكوركى^(٤) بو داستان
دوژمن هه‌مى هـيزا خوڤه پـى نه‌وهستان

(١) ئەف هه‌لبه‌سته ل سالا (٢٠١٤)ى هاتيه فه‌هاندن.

(٢) تژى.

(٣) پشك.

(٤) هه‌ر دوو چيايين (هندرين و خاكورك) سه‌ر ب پاريزگه‌ها هه‌ولپريئ فه‌نه.

لهوما نافع وان هاته ناف دیرۆکا
قارمان بوون شهپرکرن برنوی گهل فرۆکا
بهر هندئ دوژمن ناچارکرن کهفنه سهرجووکا
چهند داستان تومارکرن بۆ ناف دیرۆکا

شهقین طاری بهر پوناھیا ستیر ستیروکا
ھیشرش برنه سهر چهپهرا وهک پلنگا
شهپئی طویا و فرۆکا دکرن ب تهننگا
پیشمهههگه نه شارهزاییت شهر و جهنگا

شهقین طاری بهفر و باران تییر خهو نهبوون
ژینا نهخۆش دهنگی طویا بی هیژ نهبوون
پۆژ بۆ پۆژی نافودهنگی وان زیدهبوون
شهر و جهنگا گهل دوژمنی ههر دهم زالبوون

پیشمهههگه بوون شیریت وهلات ملهت پاریز
دیف ریک و ریبازییت بارزانی بوونه ریز
بوونه پلنگین چهل و چیا بوون خودان هیژ
ئهوان نهتقیات رۆتبه و پاره و کورسیک و میژ

نفتن عهرد و لحیف عهسمان بالیف کهفر
شهقین رهش و طاری بهفر و باران عهفر
سهر چهپههریت دوژمنییت خو کرنه ئاگر
دوژمن رهقین وهکی مشکا ههتکا خو بر

نیشان خۆش بوون جهههگین شیرا شارهزا بوون
قارمانییت شهر و خیرا بههدهوام بوون
دوژمن ناف چهپههرا ترسین کهر و لال بوون
دهما پیشمهههگین قارمان لی پهیدا بوون

وهكى كهوین رباد ناف چهپهرا دخوپین
وهكى شیړا بهرسنگا دوژمنی نپین
دوژمن ل ترسا پیشمه رگه ی وهسا زپین
وهكى زارۆکییت بی خودان بو خو دگرین

كورد خوشمیرن تیشكه شیرن نا رهقن
طهیرپین بازن و رپیازن ناشتی خازن نارهقن
ئاخ پهپینسن گهلهك دۆستن بهخت و راستن نارهقن
چهپه ر شكینن ب هیژ و تیتن صهبر و بینن نارهقن

چ دیوار ناهینه ئاڤا کرن بی هوستا
چ مللهت ناهینه زرگار کرن بی بزاف بندهستا
خوینا شههیدا ناچیت ژ قهستا
خهونا من دیتی شهقا طاری بو راستا

چه نده سه رهاتیا بیژن بو جه حیلو كا
هه ره وهكى گوهی خو دهنه بهیت و چيرو كا
چ نا نقیسن ناف پهرتوكا ژ صفی ئەلماسی رپزا موریکا
بهه ری وان هه ره ری ل مودی ل و تلسمو كا

كەس ب دوعا و نقشتیا نه بوویه دهولتهت
هندهك شیخ و مهلا بو عهقریت رهش طاری كر مللهت
بهه ری مللهتی دانه رپكا بهرزه و خهلهت
بوونه مكروب و تیشا گران خاپاندن مللهت

خەونیت راست^(۱)

ئەگەر ھزر و بیریڭ خۆ بکار بکەین
دئ زانیڭ راستیا مافق خۆ ئەم کینە
ئەگەر ئاقلق خۆ ئەم پئ شۆل بکەین
دئ زانیڭ کو ئەم ژى وه سیداریت قى عەردینە
خەلک پئش کەفتن چوونە سەربانق ھەیق
ئەم ھیشا سواریت کەرى و کرمیت عەردینە
خەلکق علم کره سنعەت کار پیکرن
ئەم ھیش ل ھیشا نقشتی و خیریت خەلکینە
خەلکق ئاقل بکارئینا بو سنعەت و زانیڭ
مە بکارئینا بو شەر و تالان و خوینە
خەلکق زانا کرنە پئبەر و دانە بەرى خۆ
ئەم ھەر ئاغا و بەگ و شیخ و چەلەبینە
خەلکق ویژدان کرنە ئایین و ما وا ناکوژن
مە ب ناقق ئایینی ژن و زارۆک قەکشیتینە
ل نک ئاگر پەرستا زلم و زۆرداری حەرامە
نیک مەحکمەکی باش و پیرۆز و غەدغە نینە
دیمەن و جل و بەرگا ئەو پاقزین
لئ دلئ مە پری کەرب و عیناد و توژی^(۲) خوینە
ھەر شۆلەکا خراب دئ کەین داکو بژین

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۴) ى ھاتیە قەھاندن.

(۲) تژی.

كەلا نېرۆه - كەلا هېشەتى - كەلا نېروميا^(۱)

تو چەند بلندى وەكو عەسمانى
كەلا هېشەتى لەندا شىرانى
كەلا مېرخاسا و بەھاگرانى
ناقودەنگىن تە مېژووى زانى
تە پەرۆردە كرن چەند مېر و ئەمېر
تە هەشياركرن مېرخاس و گزىر
تو هەر دىرۆك و مېژوويا مەى
هېقى و ئۆمىد و زاخا مەى
تو چەندا جانى رەوشا وەلاتى
هەردەم مەزگىن و بۆ مە خەلاتى
وەكى هېكا سې ل عەسمانى ساھى
پېر كوچك و سەرا و جانن هەمى ئاقاھى
وەكى منارا بلندن ل عەسمانى
هەر توى هېقى و بۆ مە ژقانى
كەلا هېشەتى وارى شىرانى
حسارا پلنگا و باب و باپىرانى
لەوما ناقى تە ل مېژووى زانى
بۆ مە نېرۆهيا قىبلە و پامانى

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۱۴) ج ھاتىە قەھاندىن.

جارهكا دى دقید (١) دهست و باسكا هه‌لدين (٢)

جارهكا دى دقید دهست و باسكیت هه‌لدين
پیک و پبازیت شههیدا بهرنه‌دهین
دوژمنی خوین خار ل قی ئاخا پیروژ دهرکهین

ئهی شههید دئ سیندخوم ب گورا ته یا پیروژ
ئهو خاکا ته پاراستی تیدا نازین داڤ دۆز
دئ ل سهر چهپهریت وان کهینه ئاگر و پیت و نهوورۆز

گه‌لی پیشمه‌رگا هوین شیرن چنه راقی
دوژمن گه‌لهك لاوازیوون کهفتنه داڤی
کهلهشیت وان رهش و گه‌نی بوون بهر هه‌تاقی

وه پیروژ بیت ئهو نافوده‌نگ و میرخاسی
شهر و جه‌نگا هه‌می جیهانی قاره‌مانیا وه ناسی
شهر بوویه شاهی بو وه کهیف و په‌قاسی

ئهم چاقه‌ریت هه‌وهینه بو پۆژه‌کا گه‌ش
هوین وه سیداریت ئیولا مه‌زن و شوپره‌ش
ل ناف جیهانی بوونه سه‌رپشک و گولا گه‌ش
هه‌وه ئازادکر که‌رکووکی خه‌زینا زی‌ری رهش (٣)

بوچی تاوانه ئه‌گه‌ر دوژمنی بکوژین

(١) دقیت.

(٢) نهف هه‌لبه‌سته ل ساللا (٢٠١٤)ی هاتیه قه‌هاندن.

(٣) گان، نهفت.

بۆچی حەرامە ئەگەر ناف خاکێ خۆبژین
ئەم ئاشتی خازین نە ئەم خوین میژین
پیشمەرگەنە قارەمانیێت کوردستانێ هەربژین

ئەز پېشمەرگەمە (۱)

ئەز پېشمەرگە بووم ئەیلول و گولانا
چست و چەلەك بووم وەك پلنگیت زۆزانا
نوکه ژى پير و كال بووم كهفتمه دەرک و كولانا

مە گەلەك خەباتكر بى رۆتبه و پارە
سەفین و كارۆخ و قەندیل مەتین شاھدن گارە
بۆ مە جەئ سەرفەرازى و سەربلندى يە ئەف كارە

ئیدی من كار و خوشى نەمايه ل سەر قى دنى
هەفال و هوگر هەمى چوون ئەز هیلامە ب تنى
چاقى من ژى هەر چوون د وەغەركرنى و مرنى

خۆ نەهیلە هیقیا مرنى چ خیرتى نینه
هەر ل هیقیا ژینى بە و دەولەتا كوردى ببینه
رۆژا تو دمرى وئ مزگینى ل شەھیدا بگەھینه

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۴) ى ھاتیه قەھاندن.

دوژمن بهیڤیه ناف فی مللهتی نا ژێ (١)

دوژمن بهیڤیه ناف فی خاکی تو نا ژێ
تو وهسیداری صدامی عه‌فله‌قی خوینمژی
ئه‌ف خاکه یاقژه تو پیس و نه هه‌ژی
ئه‌ف خاکه بۆ ته‌ دۆزه‌خه دئ نا‌قدا سوژی
هه‌وه تیر قه‌خارن ئاقیت صارپ و زه‌لال
وه تیر دیتن ریبیار و سیلاف و شه‌لال
خه‌ون بۆ وه دیتی نوکه چ عالی
بابه‌لیسکه‌ک هات تو ل فی واری پامالی
هیلینا وه بۆ لیسئ قه‌له‌ره‌شکا ما عالی
جهی وه نه‌مال فی واری خو‌ش و عالی
هه‌رنه ناف سه‌حرا پرهمل و گهرم
ئه‌ز خودانی فی خاکیمه پر باومرم
ئه‌فه چهند سائه ئه‌ف ملله‌ته هه‌وه د خار
ناف فی ملله‌تی ببوونه گورگی‌ت هار
هه‌وه صو‌تن ر‌ه‌ز و باغ و دار و بار
وه ه‌ش‌کرن کانی و جووک و جوویار
چهند هزار گوند کرنه کافل و ویران
هه‌وه ده‌ریه‌ده‌رکرن خه‌لکی وان

(١) ئه‌ف هه‌له‌سته ل سالا (٢٠١٤) ی هاتیه قه‌هان‌دن.

هه‌ی نه‌قیین ئەبو له‌هب و ئەبو سوفیان
به‌طه‌لل ئەعروبه^(١) مروه نه‌مان دهم ده‌وران

پێکا وی بو طاری و زلمات و رۆژ ئاڤا بوون
بازییت قی ملله‌تی ل هه‌وه په‌یدا بوون

دیڤ^(٢) تاوانییت خو گه‌ڤ و گوپن
په‌رکییت وان وه‌ریان نه‌شین فپن

وه‌کی که‌ری به‌رزه بوون ل گاران‌ی هه‌ر دی زپن
مه‌یدانه‌ک مان بی خودان که‌س ناکپن

(١) قه‌هرمه‌مانێ عه‌رمیان.

(٢) دوێڤ.

بیروباومری (۱)

مزگینگی وه دا کوردس —————
ب ————— کوردس ————— تانا مازن
ب ————— اوومری وه دا ملله ————— تی
ک ————— و هین ئازادی دخازن
ه ————— می هاتنه قی دیلانغ
پ ————— یکه ره رابوون میرو و ژن
م ————— نه قیتن ژینا بندهست
ی ————— ان ئازادی یان مرن
ه ————— وه گوهدا نه مهردا
ل ————— وه کلهغ هاتنه خاری
ه ————— وه میرکی خۆ ل دهستدا
خ ————— هت نه بی قی جاری
م ————— لله تی وه یین بندهسته
ه ————— هین بوونه پالییت خه لکی
ک ————— کاری وه نه یی دروسه
د ————— ی هوبن حه تا کهنگی
ب ————— زقرنه سه رپکا راست
ئ ————— یه ره بو درهنگی

(۱) نهف ههلبهسته ل ساللا (۲۰۱۴) ی هاتیه فههاندن.

ئه ف يين خانى بدليسـن
 بوونـه پالييت دوژمنـا
 چ چار مرنى ناترسـين
 يين بن ئه مري بي ژنا
 نه ل توخمى شيخ سه عيدن^(١)
 كون مشكا دهر ناكه قـن
 گهر خو شمير و عه گيدن
 بهر جه ندرما نا ره قـن
 برا هه ره چه رانـى^(٢)
 ئه و جهـى بهر خـودانى
 جهـى شـينواريت وه
 مزگينى بـده وانـى
 دا مللهت وه باوهر كـهن
 خه ونا ئه حمه دئ خانـى
 ديوانخانـا مير زه نـدى
 بوويـه جهـى زينـدانى
 جه ندرما جهـى ميرى
 كره جهـى مهـيخانـى
 ل پاسـتيا تـوره نه بن
 بو خيـرته ويژدانـى

(١) شيخ سه عيد پيران.

(٢) چه ران) دكه قيته باكوورئ كوردستان.

نه توخمی شیخ سه‌عیدن

کون مشکا دهر ناکه‌فن

چه‌ند سه‌رکردیت وان میتن^(۱)

له‌و به‌ر جه‌ندرما^(۲) ره‌فن

(۱) دمزگه‌هی هه‌و لگ‌پیری تورکیا.

(۲) له‌شکه‌ری تورکیا.

زڤستان^(١)

به فر باری ل چهل و چیا
چرمساندن گول و گیا
جهمهده مههین سهه سولینا
لیلاقه شوور بوون کهفیا

به فر باری ل سهه رحهده
خۆشی و ژیان بوون ومختی مهده
نزار گرتن و بهه رنهده
هرج نقصتن کون و له نهده

به فر باری ل زۆزانا
شه قین دریز دگهل میقانا
خارنا خۆش دیگیّت^(٢) بهرانا
پاهیف و گیز و کهزانا

به فر باری ل کیری و ملا
خارنا هنگشینیی و کاکلا
دهرمائین نهه خۆشییا دلا
هنیدی بخۆن نابیی بلا

به فری هاقیته دهر دۆلا
پهز داكرنه گوّف و كوؤلا

(١) نهف ههلبهسته ل سالا (٢٠١٥)ی هاتیه قههاندن.

(٢) دینگیت.

رێك قه‌دغه‌بوون چه‌ل و چۆلا
بیرا مه‌ تیتسه‌ فسان شو‌لا

به‌فری هافیتسه‌ نه‌یلا
نانه‌ قه‌لانیدی سه‌ر سیلا
گه‌ل پێخارنا ماستیچ چایلا
مخابن مه‌ ئه‌و ژین هیلا

به‌فره‌ت و گه‌له‌ك باری
ژینا هه‌زاری بو‌و طاری
رێك گرتن فه‌قیرو و ژاری
دیركه‌فتن كاسب و كاری

به‌فر باری به‌ژن به‌ژن
به‌یت و سترانا پێچ دبیژن
بجیك سه‌ر به‌فری داخژن
دایك و باب گه‌له‌گ گرنژن

به‌فر باری به‌وست به‌وست⁽¹⁾
هاتن گه‌له‌ك هه‌قال و دۆست
سه‌ما گریژدان چه‌پ و پاست
دلێ چه‌حیلا ئه‌فه‌ دخاست

به‌فره‌ت یا ب خێرو بی‌ره
ئهم ئه‌ف شه‌فه‌ ماینه‌ ل هی‌ره
زکی مه‌ گه‌له‌کی تی‌ره
خودانی ماله‌ن خوش‌می‌ره

(1) بوست.

هەندى زىدە بەفر بارى
ليان و پەشەك^(١) كەفتنە كارى
ديك خۆش بوون فقىر و زارى
ئەف كەتورى كوردەوارى

بەفر هات لىبن لىبن
مەنجەل دانان ئاگر دابن
پەخا پوونشتن مېر و ژن
عيرك و كىپان خۆش خارن

مە دەست هافىتە چىرۆكا
مەتە لوك و چىقانۆكا
بۆ كەيفا پير و زارۆكا
وەكى شەفەين زاقا و بۆكا

زقسـتان گرانە بەرا
دەمەئ سـۆيانە و ئاگرا
گوھى خۆ بەن گەلى برا
پۇناھىيا فانوسك و چـرا

چىروكىت دى^(٢) و كـافرا
بەحسە ئەلك و مەچىترا^(٣)

ستران گۆتن لىك قەگىران
شەف درىژ بوون چىرۆك هيلان
ديوان خۆشە لى پال قەدان
هەمى كوم بوون كەس و جيران

(١) پەشەك جۆرەك پىلاقان بوو كو د كەفتندا ژ موپى بزنى چىدكرن.

(٢) دىو.

(٣) ئەجنە.

ئەف سەرھاتە خۆش و طامەن
ئەزھاتمە قەچ ئەدا مەن
ئەو تەشتە کۆھەوہ دا مەن
گەلەک دەست خۆشی کر ل مەن

گله و گازنده (۱)

ئەقى وەختى كۆ ئىم تىدا
گازندىت مە بەنا نىنە
فەلەكا رەش چەرخەك ئىدا
دەم و دەوران بۆ مە نىنە
رەوشەنبىر و زانا ئەقرو
ل ديواننا نفسىتىنە
ئەگەر كۆرەك رى چوو پىدا
چ ئومەى تىدا نىنە
گەلو چاف رۆنى چ دەردە
چاقىت وى ھەر قەكرىنە
بى ئومەىە دىن و سەكران
ناق كولانا چەلەبىنە
مروقى دىن چ كار بكتە
نە تاوانە و نە بى دىنە
مە دەرسال ھندەكا گرتى
ئەم بەشدارىت قى مافىنە
بى گومانە سەكران و مەست
ل كىرارىت خۆ رازىنە
كەس ناپرسن ئەقى دوخى
چ بارا مە تىدا نىنە

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۲۰۱۵) ى ھاتىە قەھاندن.

رۆمهتی سهکران و مهستا
 ناف مهیخانا چهند شرینه
 خابوور و زئی دوژمن شه دخۆن
 ئەم ههر دهق زها و تینینه
 خه لکی ب کهیف و سهماقه
 ناف مه ههر شینی و تازینه
 ئەه قرازیجا چ جار ناوهستین
 ریکه راست ئەم ههر ماندینه
 گهل نه یارا گه لهک وهستین
 گهل ئیک و دوو نه پازینه
 هندی گازندا خه لک بکهت
 ئەه و ئاریشا ههر زیده کهت
 هندی گازنده ههر ههبن
 ئەه گری یه ههر نا کهبن
 هندی مه بی تفاق ههبن
 ئیش و ژان ههر دئ زیدهبن
 گوهر بدهنه گۆتین مهزنا
 دئ ل ئیک و دوو ههر ههوجهبن

سەرھاتی و سەرپوور^(۱)

دئ ژبیرکە سەرھاتی د سەر بووریت بەرئ
تَشَتِی چووئ ناھیتەقە
وان کول دلی خۆدا بینە دەرئ
بۆ تە رۆژ ھەردەم شەقە
ما چ مایە ل ژینا تە تو ییت خوړی
نە تە ھیزە و نە بزاقە و نە دەقە
ئەو دارا تە بۆ خو چاندی ل بنی بری
ژینا تە یا بوویە دۆزەخ لی برەقە
ئەز ناترسم کول ژینی برەقم
بەختی من ھەرئ پەشە بوویە ئەقە
ژیان تەشتەکا نەینە قی ناکەقم
گەر قەزا و قەدەر ھات یان رۆژ یان شەقە
طۆلازی و جەحیلیا تە یا چووئ بەلاش
پیری و لاوازی نوکە یا بدیف تەقە
تو بوویە دیمایک و تو مایە باش
دئ ییلە^(۲) ئیدی بەسە ئەف حەف حەفە

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۵)ی ھاتیە قەھاندن.

(۲) بەیلە.

من مافئ ویژدانئ ل سەر خو پاکری
بۆ ههمی ههفائهکی شیرهت ئهفه
گهر مه مالا خو ل فی واری بار کری
مه نه دیت کو کهسهکی دلخ مهفه⁽¹⁾

⁽¹⁾ ل جههکی دیتر: من نه دیت کو کهسهکی دلخ من فه.

سه‌رهاتی و گازنده^(۱)

چهند بیژم چهند بیژمه‌فه تشتی چووی نا هیته‌فه
ئه‌ف کاروانه نه‌گه‌هشته چ قوناغا مایه ب ریقه
دا پسپار کهین ل زانا و هیقه و یقه^(۲)
بوچی کورد بی دهولته‌تن مانه ب ریقه

میژووی نیشا مه دان سیج^(۳) و سه‌به‌ب
نه فارس بوون نه ترک بوون نه عه‌ره‌ب
ناف میره‌کا په‌یدابوون که‌رب و غه‌زه‌ب
بی تفاق^(۴) و نه‌فامی^(۵) و عه‌قل و ئه‌ده‌ب

میره‌کا ئا‌فا‌کرن برچین به‌له‌ک
بو ته سو‌لطان و پادشاه بوونه مه‌له‌ک^(۶)
بوونه خوینمیژیت مالله‌تی و ره‌شه‌ک^(۷)

چهند زه‌مان بوورین کورد مانه بی دهولته
رۆژ بو رۆژی زیده بن عه‌یب و خه‌له‌ت
مانه بنده‌ستی خه‌لکی برسی و مه‌ینه‌ت
بوونه خولامی‌ت دوژمنا و ترس و خه‌فه‌ت

(۱) ئه‌ف هه‌له‌سته ل ساللا (۲۰۱۵)ی هاتیه فه‌هاندن.

(۲) هی‌ر‌قه و وی‌قه.

(۳) هو‌کار.

(۴) نه ئیک‌گرتن.

(۵) نه‌تی‌گه‌هشتی.

(۶) مه‌لا‌ئیکه‌ت، فرشته.

(۷) مالکه‌ک ل قیری یا کیمه.

هەر كهفندا ههتا ئهفرۆ ئهف دهرده بئ چارهما
ئهف مللهته نا دمرکهفیت بن دهرد و کول و خه ما
چ نوژدارهک نا دهرمان کهت فان نهخۆش و برینا
کهتینه چهرخ و فهلهکا سهه خۆش و هار و دینا

کانئ ئینساف^(۱) ویزدان کانئ حهقی
ئهف کولکه ما بئ دهرمان لهوما پهقی
طۆپهکا داگرکری بوو ل باریتی مهفه پهقی
تیرا دوژمنی ژههر بوو جارهکا دی مه چهقی

چ هه لایه چ قهیرانه چ خه لایه ناف مه رابوون
چ مللهته بئ منته ل فی زهمانی بئ ماف ما بوون
چ دموهته چ خه لته بئ ئیکگرتن ته ئاقابوون
بئ تفاقى و خۆپه رستی ههه زیده بوون مه پهیدا بوون

(۱) وژدان.

بیرهاتن^(۱)

چهنده ستیر ل عهسمانا د پژن^(۲)
دوژمن و زۆردار خوینمژن
بی تاوانا بوچی د کوژن
جهژنا قورپانی زارۆکا قهدهکوژن

چهنده ل عهسمانا بریسی قهدهن
چیاپییت کوردستانه دهنگ قهدهن
خه مالا کوردستانه پهنگ دهن
دوژمنییت کوردستانه وهلاتی بهردهن

دوژمن بزانه شهردهواتا میرانه
ئهسکهندهر^(۳) و زهینهفون^(۴) نهشیاینه
کوردستانه داگیرکهن یان لئ بنه میخانه
هاقینا کوردا هه رب بهفر و بارانه

ئهلهو گوشتی مرار ناخۆتن
خولامییت نهیار دم دمئ خانا مپوهتن
شیر و پلنگ ناف دارستانا سوۆتن
خابیر و زئی دلخ کوردا ناشوۆتن

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۲۰۱۵) ئه هاتیه قههاندن.

(۲) ل جههکئ دیتەر: جیرانییت مه ههمی دزن.

(۳) ئەسکهندهرئ مهقدونی.

(۴) زهینهفون یان گیزنهفون.

دلی کوردا نازکه هەر کهفندا
دوژمنا هەر بۆ کوردا طهلی فهدا
دا بیخنه داڤا خافل^(١) قههدا
لی دهست مافی خو نه بهردا

که لێن کیفی ل شاخ و داخا نابرن
شههیدین مه ههردهم ساخن نامرن
ههمی طهنگافیا دا گهل مه حازرن
پیشمههرگه ناف سهنگهرا ب ناڤی وان خورن

^(١) غافل.

جرا خیزانا شهیده کی گهل خانما بهرپرسه کی (۱)

زهلامن من ئەم هیلاین
کری دار و دهین دارین
بی کەس و بی سه میان
مان ئەم فقیرو و هه ژارین
وی گیانن خو فی داکر
بو ریپازی و پیکاراست
مالا خو ل مه ج داکر
ئیکجاری خاتر مه خاست
چوو ناک ری زین شهیدا
بو پاراستنا وهلات
وان شایرا وان عه گیدا
وان نیشا مه دان خه بات
ئەز خیزانا شهیدم
دهرکی خو بو من قه کهن
چ پیکار ئەز نابینم
هاریکاریا من بکهن
دهرکی بهرپرسی قوتنا
خانم هه هات هه دهری
گۆت شهرم ناکه ی تو دگه ری

(۱) ئەف هه لهسته ل سال (۲۰۱۵) ی هاتیه قه هاندن.

زیکا هه ره ل قه دهی
 ما مه می ری ته کوشه تی
 هاریکاریا ته بکه یین
 یا کوری باب مه یه
 بچین تولا وی قه که یین
 ما کی منه ت پی هه یه
 خو بده ته کوشه تن
 بره کا عه یالی هی ر
 هیلا ل هیقی یا بیژن
 بچی داچیت هه شه ری
 عه یالی که ته هیتیم
 مینا رۆسه ته م ق زال
 بو مه دحوکه ره کی خشی م
 بچیکیت وی بی خه ودان^(۱)
 برساندا که نه گه ری
 باب وان نه هاته مه مال
 وان نه زانی یی مری
 تو یا جان و جه حیالی
 ئیدی خو ره زیل نه که
 عه یالی خه لکی بده قی
 زیکا هه ره بخو شیکه
 می ری من قاره مانه
 ل سه هیرانگه ها و دیوانا

(۱) بهیله ته.

ژ خالا خه لکی نه زانه
 ناچیتیه ن اف شهرفانا
 ناچیتیه ن اف پیشمه رگا
 ن اف سهنگه ر و مرنه
 بوچی خو بده ته کوشتن
 ژنه بیلیته^(۱) ب تنه
 ئەم نه مه جبوورین خو شکی
 قی ژینا خو ش تیکش یلین
 شهف و رۆزا ئەم ج ووتین
 شه ره لحیفکا پیلین
 زه لامه تی دهی دین بوو
 خو کره گوری خه لکی
 یان نه زان و خشییم بوو
 دا بیتیه وه زیر به لکی
 بهری خو بده به ژنا من
 ل زیپرا خه ملاندینه
 توژی^(۲) دهستی من بازنگ
 ل عه یاری عه صلینه
 ل هه ر دوو پییت من عه جول^(۳)
 ئەه و ژی زیپیت صافینه

(۱) بهیلیته.

(۲) تژی.

(۳) لهزگین.

گەردەنا من یا نازک
 مەرجانا نەخشەن دینە
 ئەف گۆھارکیت گۆھێ من
 بەلبەلۆک سێ ریزینە
 گەردەنا سەر سینگ من
 چار تەبەق قیاری نینە
 ئەف قاهیشال پشیتا من
 یا جان و دوو سێ تەبەقە
 باش بەرێ خۆبە بەژنا من
 هەری کەریا دا پەقە
 ئەف بەژنا گەر و نازک
 چەندا زیپرا خەمەلی
 چاقییت تە نارابن من
 هەر وەکی تویا سەلی
 هەو چاف مە نارابن
 راستی گەلەک نە حەقن
 هەندە ژ برسەدا بەرن
 دێ ژ کەریپت خۆدا پەقن
 دێ هەپە هەی فیتوکی
 مەدحا میاری خۆنەکە
 وی ریفی وی لیبوکی
 هەر دوخینا بوۆ قەکە
 گەل دەنگی تەنگە هات

هێقهه و وێقهه دێ رهقیه ت
تیهه بهن دهمانا تهه
دێ ل وێریه خو قه شه شیریت
ئهو نانێ ئه فرۆ تو دخوی
ب خیره شه هیه دێ منهه
بو ههوه باش یا چیهووی
بو مه هه ره ئاخ و چنهه
ب دهولته سه سا میهری تهه
بوو یهه مه سه سه ئوول
ناف قه شه مه رم و ته وه سه سا
ناف مه یخانا بو له بوول
بو هه وه گه له ک شه ره مه
ئه هه ف نافه دی هه ره فه
خه لکی ب وه که ته که نی
وه ره خه انم نه ره فه
خه لکی هه ته کا وه ت به تن
نه شه ره ت عه زمان و ده فه
ئه گه ره ک ورد چ نه مینن
خۆشی بو ته هه ره شه فه (1)
دێ هه ره هه ی لیه ووکی
ژ خالا ته فه (2) ئه وه می ره

(1) یا دیار ئهف مالکه زیدهیه دناف هه له بهستی دا: (ماته چ ویزدان نینه ئهف گۆتته دوپه و ده فه).

(2) یا ژ ته فه.

نەفامی کەلەپوکی^(۱)
 بەس سـریت^(۲) وئ فـهـشـیـرە
 گەل دەنگی تەهنگا هات
 دئ رەقیبەت وەکی ریتە
 نە وئیریت دەفتە بنیبت
 وئ شەفی تـوـب هـیـثـی
 ئەگەر جیبەجی نەبوو
 دئ دەست هـاـقـیـزی چیتە
 بەلا ئەف مـیـرە نەبن
 ئەو شین نەبن بو طوقی
 باش دەولا دان ب قوتە
 ئەو دوژمنیت مرۆفی
 عافەرین ئەهی بەدرانی
 تەباش سـپـرا^(۳) وان زانی

(۱) (کەلەپوک) پەشقەکا فارسییە و پامانا (مەژی هسک) ددەت.

(۲) نەپەنی، نەپینی.

(۳) نەپەنی، نەپینی.

سەرھاتی (١)

قازی ل ئیرانی شیخ سەعید ل پیرانی بارزانی ل بارزانی
هزاران شههیدان پیکا کورد و کوردستانی
چەند ئەنفال و کیمیا باران و دەریە دەری و ویرانی
سۆتن گوند و باژێر خرابکرن جوبار و سەرۆکانی
ئەفە چەند ساڵ و زەمانە مە د فروشن ئەرزانی
ئەفە چەند جارە مە د خاپینن درەو گۆت گۆتکا عەزمانی
سمکۆی شکاک (٢) ل مەیدانی شیخ مەحموود ل سلیمانی
مەلا جزیری (٣) و ئەحمەدی خانی (٤) د مهابات و کوبانی
ئەیلول و گولان (٥) و سەرھەلدان (٦) پیرۆز بن سەرۆکی کوردستانی
و گورس تانا مە دەسسا بارزانی

(١) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (٢٠١٥) ئی هاتیە قەھاندن.

(٢) سمکۆی شکاک، د ناڤهرا سائین (١٩١٩-١٩٣٠) شۆرمش دژی دەستەلاتدارین ئیرانی کریوو.

(٣) مەلایێ جزیری (١٥٧٠-١٦٤٠ز).

(٤) ئەحمەدی خانی (١٦٥٠-١٧٠٧).

(٥) شۆرەشا گولانی ل ساڵا (١٩٧٦) ئی دەستپیکر و ل ساڵا (١٩٨٨) ئی ب داوی هات.

(٦) سەرھەلدان ل بهارا ساڵا (١٩٩١) ئی دژی رژێما بەعس هاتبوو کرن.

دوژمن بارکه ل قی واری جهی ته ئیره نهما^(۱)

دوژمننا بارکه ل قی واری جهی ته ل هییره نهما
ئهفه چهند ساڤه و زهمانه تو خوینا مه دمییژی
تو قووتی مه دزی هەر وهکی گهل مه دکهی کهردهما
تو ل سهر عهردی مه دژی و ههر مه مد کویژی
تو نهیاری و دوژمنی خاکا منی دی بمره ب کول و خه ما
ئهف جهی باب و باپیرییت کوردایه تو لیت زی
میدی و مادا ئهف خاکه یا پاراستی ب خوینی و خه ما
ئهف ئاخه ته ناحهوینیت تو غه ریبی دی ههر چی
زمینهفون و ئیسکه ندر دهرکرن قی مللهتی ههر وا ده ما
تو زالم و داگیرکهری میکروبی واری منی
گه له کا وه بهر ناف بوو دم و ده ورانا وه نه ما
عه زمانن من و ته نه ئیکه جلیت من و ته نه ئیکه
ئه م لیک جداینه ههمی رهنگ و ئالا و بهرچه ما
باش بزانه ئیدی ل کوردستانن ناژی نامینی
ههر بزاقه کا بکه دی کهی ناف ستی و کله ما
زلم و زورداری ئهف مللهته قه بیل ناکه ن خویری^(۲)
ئیدی هین ناکه ن ناف قی مللهتی کهیف و سهیران و سه ما
ئهفه خاکا مهیه بو مه پیرۆزه مهیا پاراستی
دوژمن کاری ناف مه کوردا چوو ئیدی نه ما و جما

(۱) ئهف ههلبهسته ل ساڤا (۲۰۱۵)ی هاتیه قه هاندن.

(۲) نه خومش مرۆف.

ئەم ھىمەتا شەھىد و مىرخاسىت خو چووينە برجا ژوورى
دئ ئازاد بين بن دەستى دوژمن ھەتا ھەتا^(١)

^(١) يا ديار ھەلبەستفانى ئەف مالکە ب داوى نە ھىنايە.

ئەزم پېشمەرگە^(۱)

ئەزم پېشمەرگە بەرەقانی کوردستان
ئەزم پېشمەرگە ستیرم ل مەیدانی
ئەزم پېشمەرگە ناقدار بووم ناف جیهانی
ئەزم پېشمەرگە قارەمانی دوژمنی مان و نەمانی

پېشمەرگەنە ناف چەپەرا دا خۆرن
سینگ و ان پیلایە گولە نابرن
دوژمن ل ترسا وەك ریشیا د رەقن
جەهەك نەما خۆ ئی قەشیرن یا ئی قەحەون

جەرگین شیڕانە و دەنگی پانگا
توخم کوردانە بوؤ ناف و دەنگا
چەند شارەزانە بوؤ شەرپ و جەنگا
چ جار ناترسن طووب و تەقەنگا

بوچی دوژمن مە ناگەرن وان چ دقیت
ئەم خەباتکەرین رۆژا مە هەر دئ هەلیت
دئ بینە دەولەت وان بقیت یان نەقیت
ئەم ئازاد بووین بن دەستا ئیدی کەس نەشیت

بوچی تاوانە ئەگەر دوژمنی بکوژین
بوچی حەرەمە ناف ئاخا خۆدا بژین
ئەم ناشتی خازین نە ئەم خوینمژین
مە دقیت هەمی ئایین و نەتەووە پیکقە بژین

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۵) ج هاتیە قەهانەن.

سهروكهك مه ههيه پر بير و باومر^(١)
چهنه د جيهانئ بگهرن نابينن بهرامبهه
وى هه لگرت و پاراست ئهف ئالايع زهر
دئ بلند كهت ناف جيهانئ دئ بيته سهروهر

^(١) مهسعوود بارزانئ.

گازیا دی گورگی (۱)

ئەز نەشیم ھۆزاننا چیکەم
دەستتەن نانقەسیت
ئەف دەستی پیر و ھەژ ھەژۆک
سەر کاغەزئەرتەسیت (۲)
نە بیژن بۆچی وەلپەتات
خەتتەن وی کەس ناخوینیت
پییری و لاوازی سەر داھات
رۆژ بۆرۆژی دئ ھوییت
ئە ی برا لومە ی من نە کەن
ئەف دەردە دئ ب سەر وە ھیت
رۆژ بۆرۆژی نەخۆشی دی زیدە بن
ژین یا ھویە ئەگەر مە بقیت یان نەقیت
پارسەنگا من ھەلگرتی وەختتە خۆدا
شەنگستە (۳) و ھیز مە نەما ئەقرۆ نەشیت
خافلەتی چەند نەخۆشی دئ ب سەر مە ھیت
ئەفە راستە ئەم پازینە ھەر تشتتە بۆ مە بەیت
عافەرین بۆ وی کەسی بۆ ھەقائیت راستی ببیت
شەرم نینە پییری و لاوازی دئ ل دیف تە ھیت

(۱) ئەف ھەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۵) ئ ھاتیە قەھاندن.

(۲) ل جھەکی دیتەر: لەرزیت.

(۳) بنیات.

تەمەنى چالى وئىقە دئ پئ حەسى
خافلەتئ چەند نەخۆشى دئ ل مە هەئیت
ئەقە راستە هەر تشتئ بۆ مە بهئیت
عافەرىن بۆ وى كەس بۆ هەقائئ پاستى بئیت
شەرم نینە پیرا لاوازی بۆ كەسى تشتەكى
سروشـتیه دئ دىف مـه هیـت

دیمایک خیر بیت^(۱)

نەگەهەشتەمە چ مرادا
فەلەکی خۆ ل من بادا
هەمی ژيانا من بووراندى
نوکه ئەز کەفتمە نەخۆشیا
ما چ تاوان بوو من کری
ئەز مرۆفەک سادە بووم
سروشتی ژینی یا هویە
گومان نینە گەل بەخت پەش
من کەسی گازندە نینە
خەونا من دیتی نەراست بوو
چەند بزانی یان بزقی
ئەز ژفانم من هیقی هەی
چ جارا بی ئومید نیەم
فەلەک و دەم و دەورانە
ئەف گۆتی ئەز بوو دەبێژم
دئ هین ژى کەقنە قى شوکى

هەمی ل دەستخ من چوو
من نەزانى کا چوو
ل قى دنخ سەرفەرەزى
کیش و ئالۆزى و نەپرازى
فەلەک ژى ل من خنزى
هاتمە پىزىن گاورى
تو چەند زىرەک بى و خو پرازى
بۆ قەلەرەشک دئ بیتە بازى
ئەف سەرھاتیا سەر من تیت
من بقیت یان من نەقیت
گەر نەھیتن کەس نەشیت
نیزیکە رۆزا مە هییت
ئەز کریاریت خو پشتراستم
خزمەتا من ئەز یا راستم
نە ژبیر کەن کو هەمی راستن
هەوہ ژى ئەف داخاز خاستن

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۵) ى هاتیه قەهاندى.

تو بۆچی پشتی گرانئ (۱)

تو بۆچی پشتی گرانئ قئ دنئ قئ
دئ پئله دونیا ملکئ کئسئ نئنه
تو نا گئههئ چ قۇناغا مائه ب رپقه
وارهکئ خرابه ته بؤ ته نئنه
خۇشئا ژئانئ تئندروستی و ساخلمه
بئروفئازی مال و ملک و زئنهتئ
بؤ کول و دئرد و خئما بۆچی هئمه
دئماهئک نئنه ژئانئ کئس ناگئتئ
ژئانا من ئا بووئئ ئهقرازئ گئلهک
بئ هئقال و شارمزا سئرناکئقم
بئ زئحمئت هئدئک چوونئ برجئت بئلهک
ئئز نئ وئرم نئزئک بم دئ ئئ رءقم
کئ زانئت ئئزئ ساخم ئان ژئ مئ
شئف و رۇزا بؤ من ئئک دئمه
سئفر و سئئرانئا بؤ من هئردئم گئرى
چ سئما بئت چ شئر بئت بؤ من خئمه
دئ ژئئرکئ خۇشئ و سئرهاتئا پئرمئئر
سئئرا تئئا طارئ بووئ چوو بؤ ئاقئا

(۱) ئەف هئلبئستئ ل سالا (۲۰۱۶) ئ هاتئئ قئهانئدن.

تە ئەمایە ھەز و زاخ بوویە بێخێر

شێرێ پیر بۆ ناکەت نیچیر و پاشا

تو کە لەخێ سەر لێشا قەبرێ طاری

هەقال و هۆلداش^(۱) ژێ چوونە سەیرانی

تە بۆچینە قەسر و قوسیر و مالداری

چاقێ تە ل خۆشی و لەزەتی دچەپوانی

چەند کەسا بەری تە دنیا یا خاری

بێ سەر و شین چوون کەسەك ئەمان کانی

^(۱) هۆلداش، پەیشا دروست (ئۆلداش)ە، ژ زمانێ تورکی هاتیە وەرگرتن و پامانا (هەقال) و ھۆگر) ددەت.

سەرھاتیین نەخۆش^(۱)

بەری خوۆ بدەنە خودانییت زەند و ڤرڤرکا
خوینا شەهیدا کرنە قەسر و قوسیر سەر گرکا

بەری وان هەری ل مالداری و ملک
کەیف و سەما و بەحس و خەبەر گەل ژنکا

بالەڤان و خەباتکەرن بن لڤیفکا
کورۆ کومبوونییت تاییەت گەل لیبوکا

بەری وان هەری خارن و ڤەخارن و مودیلج جلیکا
دیماهیەک خیر بییت خودانییت گۆل و زەند و بازن و ڤرڤرکا

^(۱) ئەڤ هەلبەستە ل ساڵا (۲۰۱۶) ڤ هاتیە ڤههاندن.

مخابن صهد مخابن^(۱)

مخابن صهد مخابن
بو قن تاخا بى خودان
سروشست و ديمه نى
جوان دهشت و چيا و زوزان
پهنگيت کويلکا هزار
ميرگ و چيهه ن و جهردان
طه ي پرو ته وال و ئاواز
ل ن اف باغا دهنگ قهدان
به ارا کي رى و ملا
سهيرانگه هين خوش و جوان
پييار و ئا قين زه لال
سيلاف و به فر و باران
کار و خه زاليست كي قى
دول و نه مال تيکه قهدان
بهار خوش بوو ل سه رحه دا
جهه مدى سولين بهردان
دهنگى گوه يينا په به ن
با يلا ك ره شقان

(۱) نهف ههلبهسته ل سالا (۲۰۱۶) بى هاتيه قههاندن.

نـیـخـه نـیـخـا بـهـپـازا
 مـیـرگ و چـیـمـهـن تـیـکـهـلـدان
 رـهـقـیـت هـهـسـپ و مـاـهـیـنا
 مـیـرگ و چـیـمـهـن و غـاـرـدان⁽¹⁾
 بـاـرـیـنا⁽²⁾ کـاـر و بـهـرـخـا
 بـۆـبـوولا نـیـری و بـهـران
 پـهـز نـیـنا سـهـر خـیـریـزی
 سـهـمـایـه ل بـیـری و شـقـان
 شـاـلـا ل پـشـتا عـهـزـیـزی
 قـهـرپه پـۆـش گـرـیـدان
 ژـیـرکـه هـهـیـفا بـاـهـیـزی⁽³⁾
 هـۆـزـانـقـانـی خـۆـش عـهـزـمـان
 عـاـفـهـرـیـن نـهـی نـیـروهـی
 تـه خـۆـش گـۆـتن نـهـف هـۆـزان
 کـوردـسـتـانـا مـه خۆـشه
 گـوری تـه بـن دـل و جـان

(1) بهزین.

(2) دهنگی.

(3) پاییز.

هندی مینم دئی بینم^(۱)

ئەز نەشەیم خەما نەخۆم
قەمی دەمی هندی بیینم
ئەگەر ئەز مال دەرکەفتم
نزانم دئی کێشە چم کیرئ پینم
هندی کو من گوھ ئیبت
یان بزنام تیناگەھم ئەزی دینم
ما گەل و زانا چ دەرە
ئەز نەفام و کورەمە چ نابینم
دکان و بازار هەر گەرمن بی سنوور
بۆچی ئەز پشەتی گرانم
قان گل و گازندا خەلک کەن
بۆچی بی مفایە ئەز نزانم
بی خانەنم بی سیفەتم
ناف مللەتی ئەز چ نیینم
هەندەک ساخن نەت مرینە
دەور^(۲) و یاسینا^(۳) لیت خوینم
ئەف دونیا خۆشی و پۆناھی
بۆ من هەر طاری و زلماتە چ نابینم

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۶) ئی هاتیە قەهانەن.

(۲) خواندنا قورئانا پیرۆز.

(۳) سۆرتەتی (یس).

تەفنى داپىروشكى ما ب ستىرافە
 من چى نايىت ئەز قەھىنم
 طەلى^(۱) و داڧ رېكا دا چاندن
 من چىنايىت ئەز شەھىنم
 كاروانى رېكى بەرزە بووى
 بى شارمزا ئەز گەل نىنم
 ھىاتم و سىيوى و ھەزارا
 من نەھىت وان بىنم
 ئەز رېگرم جەردەقانىم
 پىخاس و رىسا د شەھىنم
 بەر دۆزمكار و نەھىارا
 چ جار ئەز خۇ ناچەمىنم
 عافەرىن بو قى مەھتەخ خۇراگر
 گەلەك دۆزا خۇ ھەبىنم
 سەيران و جەژنا نەھرۆزى
 تىرە ل دۆزمنما چەھىنم
 كەيف و سەيران د گۆقەندا
 پىشتا قەھىرانى چەمىنم

(۱) تەلى و تەلەھ.

من گه‌ل برای خۆیه^(۱)

ئهی ژاوا شل و سه‌قه‌تا ئهی برا
ته‌چ خۆشی نه‌دیت سه‌ر قی دنئ
ژینا ته‌هه‌می بووری ب کول و خه‌ما
تو کهفتی کوژئ^(۲) خانی مایه ب تنئ
هه‌میا تو هیلائی کهسه‌ک ده‌فته نه‌ما
به‌رئ ته‌هه‌ری ل خیرخازا و خارنئ
هه‌می چوونه نه‌قرۆز و کهیف و سه‌ما
تو ل کوژئ خانی مای ل هیقی مرنئ
تو بوویه له‌نگ و لاواز شۆل ب ته‌نه‌ما
مرن خۆشتره بو ته‌ل ئه‌قئ ژینئ
پۆژه‌کی تیر بوی چه‌ند پۆژا برسئ
پێخاس و ریس و هه‌لامه‌تا ترسئ
مه‌پێخۆشه تو بمری ناق مه‌بجی
بو ته‌باشتره هه‌ر پۆژ مینی ب تنئ
پزقئ ته‌ل سه‌ر قی دونیای هیژئ مای
سوبحانه ژبووی خالقئ^(۳) هوسا دای
خه‌لک چوونه کهیف و سه‌ما و سه‌یرانا
تو کهفتی کوژئ خانی هه‌ر ئاخو ئای

(۱) ئەف هه‌لبه‌سته ل سالآ (۲۰۱۶) ئ هاتیه فه‌هاندن.

(۲) کونجا.

(۳) چی‌که‌ر (خودایع مه‌زن).

ژيارا ته بهختى ره شه عاجز نه به
 ههر وهكى پيشى مرار كهفتى كوئى
 شهقين طارى بتنى مايه بى سهبر
 چاقى ته ل دمرو په نجهر و هاتنى
 شهف و رۆژا ته شۆلكر لنگى سهقهت
 كهسهكى نه گۆت چاقى خو بدهتى
 ژينا خو ههمى ته بووراند ب دژوارى
 ته چ بر گهل خو بو ناف قهبرى طارى
 توب خودى تو گهردهنا من نازاكه
 دا ئەژى ئارام بم قههر و كهسهرى
 من گهلهك دلخ ته شكاند بى غيرى حهق
 دا دلخ ته ل من خووش بپت وهكى بهرى
 دوعا من سههر نقيژ و سههر ميمبهرى
 بيريضان فهخۆتن ئاڤا كهوسهرى⁽¹⁾
 ياره بى دوعاييت من قه بيل بكه
 وئ پاريزه دۆزهخى و خوولى و گهدى

⁽¹⁾ ل جههك ديتىر: تو ل بهحشتى فهخۆى ئاڤا كهوسهرى.

بهري خو نهدنه هندهك بى ويزدان و چاف زلا^(۱)

بهري خو نهدنه هندهك چاف زلا
چاق وان ههري ل خارنى و زك و گلا
گهلهك ب گر و ناز پيقه دچن ههژينن چنگلا
دونيا دارى يا بو خو ههلبزارتى بى ئاقلا
گهلهك قهسه پهق و توند و تيزن وهك فاضلا
كهلتور و سنعته و عيلم گوهورين بجبهه و جلا
چهند بدهنى مالى حهرام دى خوون ب ههر دوو ملا
هندى بخون گوشتى ههژارى تير نابن نابين بلا
بو وان جهى دلخوشى يه تهپهكرنا سهقهت و شلا
گرين ههژارا بو وان خوشتره ل دهنكى شاليل و بلبلا
نهفهرت و گازنده بو وان روتبهنه ل سهر ملا
گوهرى خو نهدنه گوتنى مهزنا و شيرهتين ئاقلا
ههمى گاڤا ب ترس و لهزن وهك كيرويشكا ومرينن پشكلا^(۲)
ئهگهر شيخ و مهلا فيلى^(۳) خرابى بوون مه گازنده نينه غافلا
ههر ههژارهكى گازندهكى بكهت خهنجهرهكى دانا ناف ملا
ههر ئيكى هنبانكهكا درهوا يا قهشارتیه بن هنگلا

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۲۰۱۶) ئى هاتيه قههاندن.

(۲) كوشپيلا.

(۳) فيرى.

شەره سەر قەسر و قۆسیرانه و ئافاكرنا قلا
كارى وان كهيف و سهمايه گهل ئيبوك⁽¹⁾ و شل و ملا

قه لپى گىزا ته لگرن تافيزن كا كلا
هندى قان تانا بيزين هەر بيزت بلا بلا بلا

(1) ليهقوك.

خهون و خهيال⁽¹⁾

تو بوچی پشتی گرانی پیره میڤر
رۆژا ته یا نیزیکه چوو بو ئاڤا
دئ ژبیرکه خوشی و لهزتهی دوهی پیر
شیر و مهطالی شکهستی ناکه‌ی داڤا
بو کسه‌ی خه‌مگین نه‌به و خه‌ما نه‌خۆ
هه‌ر کسه‌ی گه‌له‌ک خه‌م خا‌رن چوو نه‌ما
بو کسه‌ی نه‌ما‌یه و نینه‌ دیم‌ه‌یک
گه‌ر دووبه‌ ل شان‌ی چوو دئ مینیت شه‌ما
تو نوکه‌ شان‌ه‌کا خرشی و قه‌ره‌شان
هنگ‌قینی دووبه‌ نه‌بیت طام لی نه‌ما
بزاڤا تو دکه‌ی نوکه‌ بی فایده‌یه
گازندا ته‌ زی‌ده‌یه تو دکه‌ی چما
بی م‌ضایه‌ شیره‌تا ل من دکه‌ن
خه‌میت من زی‌ده‌نه‌ ل خیزی ده‌ڤ چه‌ما

(1) نه‌ڤ هه‌له‌سته‌ ل سال‌ا (2016) ڤ هاتیه‌ قه‌هاندن.

بۆجی (۱)

ههتا كهنگى هندەك كەس تىناگهەن
مهيدانا بۆ قەكرى راست و دروست
ههتا كهنگى رىكا راست قى ناكهقن
ديقهەلانكىت (۲) دوژمانهە و خۆپهەرست
ههتا كهنگى بۆ دوژمانا هەر بهرههەقن
كويلهە و نهەدامهەتى (۳) و بندهەستى خاست
بهەلكو رىكهەكا خهەلت وان ههەلبىزارت
وهەك ئەهوين ناف مهەيخانا سهەكران و مهەست
بۆ مهەرامىت خۆ مللهەتى خاپينن
وهەك ئەه و بابىت قورهەيشيا صهەنهم پهەرهەست
رىك و رىيازىت شهەهيدا دهەركهەفتن
وان پهەيمان گهەل دوژمانا گرىدا و بهەست
ديرووكا خۆ رهەشكرن ناف مللهەتى
دوژمن بۆ كهەسىچ جار نابىتهە دوست
باش بزائن قى رىكى هوين خهەلتن
نهە ههەژينهە بنهە رىبهەر و كاربهەدهەست
صهەد مخابن خوينا شهەهيدا ژبيركر

(۱) ئەف ههەلبهەسته ل سالا (۲۰۱۶)ى هاتيهە قهەاندن.

(۲) دويقهەلانكىت.

(۳) پهەشيمانى.

تاوانبارن ناف ملهتی چهپ و راست

چهند گهرین هیقه و ویقه بو تیکدانئ

ژیلی شهرمهزاری چ نههاته دست

چرئ ژنهك و میرهك دین^(۱)

دئ ههپه په گه مبوله به حسخ حورمه تا نهکه
دئ دبن بی کهفی چولا قیری ههپه دهنگ نهکه
تو نزانسی چ شولا خوشیا ژینی هه شهفه
شهفین چریا درپژن ئه و مهیدانا بهر تهفه
دئ ههپه سیقل بوقی بهلا خول من کهکه
ههپه باش و بزوقی هه شهف ئیکه خوقه که
مافه ته گه هشته ته لیره ههپه دهنگ نهکه
دئ ههپه په تفرکا شخالا^(۲) ته فه تو میری
هاتی ریزا بچیکا تو دلخ خودا تیری
بو خه لکی خوده ژینی شهفنی زی خوده شیری
دئ ههپه تیغوکی شخالا تهفه تو ژنی
گوهینی^(۳) پهنگی توکی تو نه لائیقی منی
ئهگه تو بویه په زقان تو فیقی من ناچینی
گه ل ته ژنهکا جان دیت دئ پیشقه خوده ژینی
پوژی عه زمان دریزی بهلخ شهفی چ نینی
بهسه قان طرا پیله ما تو خه لکی نابینی
ته چ ل من دقیت په پوک تو هنده ل من خوپی

(۱) ئەف ههلبهسته ل ساله (۲۰۱۶) ئه هاتیه فه هاندن.

(۲) ژ قالا، یا ژ تهفه.

(۳) جوره یانندهکه و دهنگی ئهوی مه لویله.

ئەوا تە دقیت چینابیت دی کەرییت خۆدا درې
وہکی ماکہرا ل طہلہب^(۱) بۆ نیرہکہرا زری

چ سنبیل پیقہ میہرہ بلا کەس قی نەزانی
ریشی ناف کونئ شیہرہ رەنگیت شیرا چاوانن
رۆژی گەلہکی ب شۆلی شەقی ژى مە نا بینن

من دیرکەقہ لی بۆ کئ ئەز نہ ہەف کیقئ تەمە
خۆ د خەملینی وەک بیکئ تیکەلی گەل تە شەرمە
چەند بۆ من بکەى فیک فیکى بازارى تە نہ گەرمە
وہکی کەرتیت ئالیکن رزقی تە نہ مال دەق مە

ژنکیت خەلکی ہەر تەرن لەشئ مە ہەر زوہایہ
میریت خەلکی خۆش پەرن بۆ میرئ مە خەلایہ
شەقین چریا دریژن ہەر شەف بۆ وان خەزایہ^(۲)

(۱) دویقہ لانکیت.

(۲) یا دیار مالکەت ژ ھیرئ یا کیمە.

خۆ نههاقتینه کوشا دوژمنی دا^(۱)

ئهری گه لو بوچی کورد ههردهم سلن
ئهری گه لو بوچی کورد ههردوو دلن
ئهری گه لو بوچی کورد مالهکن ئیک ناگرن
ئهری گه لو بوچی عینادی ئیک هه لگرن
ئهری گه لو بهرچ دوژمنی کوردا هیزتین
بوچی خو تاقینه کوشا دوژمنی دا
مائهم نه بوون زههر مه دهرکیرین
مائهو نه بوون کچ و کورپیت مه بهرزه کیرین
مائهو نه بوون هزاران گوند ویران کیرین
مائهو نه بوون هزاران کورد زیندان کیرین
مائهو نه بوون هزاران کورد ساخی بن ئاخ کیرین
مائهو نه بوون هزاران کورد ئاواره کیرین
مائهو نه بوون بیك و زاقا ئیک جدا کیرین
مائهو نه بوون هزاران مالیات تالان کیرین
مائهو نه بوون هزاران دیر و مزگهفت خراپ کیرین
مائهو نه بوون چه نند کورد سیداره کیرین
بوچی خو تاقینه کوشا دوژمنی دا دیشه لانکا

(۱) نهف ههلبهسته ل سالا (۲۰۱۶) ی هاتیه فههاندن.

ماتو گورپیت ب کومهل نابینی دیشه لانکا
ماتو شل و سهقهتی ههلهبچه نابینی دیشه لانکا
ماتو هزاران گوندین سۆتی نابینی دیشه لانکا
ماتو کاره ساتا شهنگالی نابینی دیشه لانکا
ما ئەو نهبوون چهند ژن و زارۆك شكهفتا دا سۆتین دیشه لانکا
ما ئەو نهبوون چهند کچیت کوردا فرۆتین دیشه لانکا
ما ئەو نهبوون کهزییت لهیلا قاسمی سیداری ئههاندین دیشه لانکا
بهس خۆ تافیینه کوشا دوژمنیدا دیشه لانکا
کوردا چ جار خۆ بو دوژمنی نه چهماندیه دیشه لانکا
دوژمنی چ جار سهنگهریت کوردا نه بهزاندیه دیشه لانکا
بهسه خۆ ناهاقیژه کوشا دوژمنی دا دیشه لانکا

دوژمنی نه حهویینن
 خو بکه نه قورپانی وان
 باوهری پی نه ئینن
 بی مروه تی بی ویژدان
 وان چ منهت مه نینه
 هندی بو بکه ی خزمه تی
 دوژمنیت بابی مه نه
 قهنجیا مه گوه ناده تی
 هه بوونا مامی ریه ی
 سروش تی وی فیلبه ازه
 چیقه دهرمانی چیقه ی
 چ هیقییا لی نه خازه
 چه ند کورد زهریبت وان مرن
 نوکه ل مه بوونه میقان
 گوٹ گوٹکا سهردا برن
 دیسان دئ بنه قورپان
 ئهزم خه ودانخ واری
 قان گوٹکا ناف چه رینن
 نهو تشکیت کورهماری
 چ جار مه نا حه بیینن
 مه نهف ئاخه ئازاد کر
 نهو په رچه می ته ژینن^(۱)

^(۱) هه ژینن.

ئەو مەربوون مەساخ كەرن
بۆ وان خۆ ئە چەمەینن
وان پەشمەرگەت مە كۆشتن
بەرجاقەت مە شەرىنن
چە جار بەرا مە ناچن
چەند مەدحا مە بخوینن
قى سەسەتە تا خەتەت
بەسە بەكار نەئەینن
بۆ مەرامەین خۆ تەبەت
قى مەلەتە قى خەپپنن
ئەگەر قەن هەزرا نەكەن
هەرن مەلەتە خۆ پەینن

ژینا گوندا^(۱)

ئەز تۆلەز بووم گوندىئ خو
بى خەم و خەيال خو پارى
ژىنەكا خووش مە بوورانىد
چەل و چىا و ئەقەرازى
ژىنا مە گەلەك خووش بوو
ژىنا حاكەم و قازى
شەپ و خىرا زىرەك بوون
هەر وەكى طەپىت بازى
بىن قەدان بىن سىبەرا
وارىن دىن دار و مازى
خارنىت خووش و سروشەتى
ئاقىت پاقز و تەزى
گول و گىا و فىقى خووش
فىقى چىا و ترىئ پەزى
ئاق كولىكا و چىمەنى
كوپ و كچەك كەن گازى
سەيرانگە هەين گوندىئ مە
مە نەبوون شىنى و تازى
كەفىين بەفرى ل هاقىن
خارنا خووش شىرى پەزى

(۱) ئەف ھەلبەستە ل سالا (۲۰۱۶) ئى ھاتىە قەھاندن.

چەند ساخلەم و لەشەخ خوۆش
 مە کەس نەدیت لاوازی
 خوۆشیا زینە ساخلەمە
 تە راستی دقیت من ب خازی
 کور و کچ هەمی پیکتە
 کەیف و کەنی و ناز نازی
 وەکی خوۆشک و برا بوون
 پیکتە دەگەرن دل ساازی
 خەلکێ گوندی تەبا بوون
 وەک مالەکا ئیەک رێزی
 ئەم چووینە ناک کولیکا
 مە بین کەرە نیرگیزی
 گەرین گەرک و کەندالا
 خارن توبکی تەهەلزی
 بارینا^(۱) کار و بەرخا
 بریت^(۲) کیفیا و مام بزی
 ئەف واره بوچی هەیلا
 دوژمنی هەمەمی دزی
 چەروانا کەر و چەیلا
 بوۆمە ما ئاخا پزی
 مە دقین ئەه و شینوار
 دا بچینی دیسا و خۆزی

(۱) دەنگی.

(۲) دەنگی.

بۆجی (۱)

بەسە كوردا نەھیلن
شەپە ئحیفكا پیلن^(۲)
كى خوينا خۆ د گەقزن
سەر تەنشتى خۆ رزن
هەندەك كەس ئاق مەيخانا
سەر حيسابا شەھيدا
بەرجاقت خەلكى رەش بوون
ئەون وەسـيداريت مە
خۆ دكەنە قوربانى مە
ئەوين نەچنە شەپى
مەدحا بكنە ئاق مالى
ماليت خۆ وەرنە دەرى
دوژمنى بكنە دەرى
وەكى خۆشميريت بەرى
ئاخا خۆ باش پاريزن
شەپى هەو دەنگەدا
شەپى خۆشمير و مەردا

بنە پاليت دوژمنى
هەر نوژى خوينا منى
هەمى كورە فەقىرن
ئازادى بۆ مە چينن
بەرىرسن خۆ تەژينن
گراركا خۆ دكەلينن
ملاەت وان ناحەبينن
ئاق سەنگەر و ئاق توژى
ئەون خودانيت دوژى
بلا بەدن چيز چيزى
بەر تەنشتا عەزیزى
هەرنە ريزيت پيشمەرگا
رەنگيت شير و پلنگا
خۆشميريت شەپ و جەنگا
شەپكەريت ئاق و دەنگا
بەلاقبوو ل ئاق جيهانن
قارەمانيت مەيدانن

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۱۶) ئى ھاتيه قەھاندن.

(۲) بەيلن.

هاتنه ریزیت دیوانی

دوژمن لهو ته ویرانی^(۱)

قوتابخانیی ت باارزانی

کورد دهرکهفتن بن پهردا

فیلسی دانانه و جهردا

نهقیین کاوهی کهفندا

^(۱) ل جههکی دیتر: رۆژیت مان و نهمان.

بیروباومری^(۱)

من خه ونهك دیت ئومیدا ههه
به لئى راسته ئه مئیت ب ژقانی
گه لا دم نه هات مزگینی بدهین
دا بزانین به رسته و پامانی
ل میژووی قی مللهتی گه لهك حهولا^(۲) دای
هیشتا ههری ل چه رخوا قورپانی دانی
كورد ژى خودان ئاخ و ئاقن سه ر قی دونیای
بۆچی كهفتنه بهر بارپۆف و شهف بای
هاتنه پارچه كرن بۆ مرن و نه مانی
كهفتنه به سیپه ئیت پئلا ده ریای
ئهف ئاخا پیرۆز ژینگه ها پاقژه
مللهت ههری نه خوشه ل بهر تایی
گه ل دوژمن طهنگاف بوون ههواری ل مه د خازن
گه ل ده رفهت بۆ هات هار بیت وهك دئله^(۳) بای
واری مه گهش و ههوا گه لهك خوشه
ئه م هه ر ییت ژین بهر سر و سه پر مای
مللهتین ژینه كا خوش دا ژین
ئه م ههری زه مانی گرانسی و خه لای

(۱) ئهف هه له بهسته ل سالا (۲۰۱۶) ئی هاتیه قه هاندن.

(۲) ههول.

(۳) دئهل.

مللهت بوونه خودان سـنـعـهـت و زانـين
 ئەم هەر يـيـت خـهـوا گـران و غـهـوـغـای
 چـهـنـد دـهـرـفـهـت بـۆ مـه هـاتـن مـه دـهـسـت دـان
 لـهـوـمـا رـزـگـار نـابـين مـهـينـهـت و بـهـلـای
 ئەف مللهته هەر بهر تـالـان و ئـاـوـارـهـيه
 دـوـژـمـن نـاف مـالـا مـه کـهـت کـهـيف و سـهـمـای
 گـهـلـۆ مـه ژـينـا بـنـدـهـسـتـی هـهـلـبـژـارت
 لـهـوـمـا بـوـوـينـه مـه چـيـتـر نـاف دـوـنـيـای
 گـهـلـا بـۆـچـی نـافـی مـه کـوردـسـتـانـينـه
 ئەم مللهتـيـن ل زـيـهـتـا⁽¹⁾ ئـادـهـم و حـهـوـای
 کـورد مـلـلـهـتـهـکـی پـهـسـهـنـن نـاف جـيـهـانـی
 وـان دـوـژـمـن شـکـانـدن رۆژـهـلـات و رۆژـنـاـقـای
 پـيـشـمـهـرگـهـی کـوردـسـتـان دـايـه نـاسـين
 دـوـژـمـن بـهـر پـيـشـمـهـرگـهـی بـۆ گـهـرکـا کـای
 دـورنـدـهـتـيرين⁽²⁾ دـوـژـمـن هـاتـه شـکـانـدن
 سـهـر دـهـسـتـی پـيـشـمـهـرگـهـی ل شـهـنـگـال و کـوبـانـی⁽³⁾
 کـورد هـهـر خـۆ بـۆ دـوـژـمـنـی کـهـنـه قـورپـان
 دـوـژـمـن بـيـن قـهـدـايـه ل سـهـری دـيـوانـخـانـی
 ئـيـدی دـهـمـی هـاتـی جـيـهـان مـه بـنـاسـيـت
 کـوردن قـارـهـمـانـيـت رۆژـين مـان و نـهـمـانـی
 خـۆزـين وئـ رۆژـا مـه دـهـولـهـت دـيـتـی
 سـهـر دـهـسـتـی شـيـری ل بـارزـانـی

(1) نقش و دويندهه.

(2) هۆقانه.

(3) کوبانی) باژیرهکه دکهفته رۆژنایا کوردستان.

پیشمه‌رگه⁽¹⁾

به‌ئێ توو دیت نایف و دهنگی خوئی
پیشمه‌رگه
قارهمانیات ته و به‌رخودان یان نازادیه یان
مه‌رگه
ته هه‌لبزارت ئه‌ف پیکای پیرۆز ئه‌ف دهنگه
پیشمه‌رگه
بو نازادیا کوردستانا شوخ و شه‌نگه
پیشمه‌رگه
مخابن ژینا ته هه‌می چوو نه‌خۆشی و شه‌ر و جه‌نگه
پیشمه‌رگه
ناقن ته بلاقبوو ل نایف جیهانی ته پیرۆزبیت
پیشمه‌رگه
چهند مه‌دحا ته بخوینم په‌یقه‌کی ل هه‌ژی ته نابینم
پیشمه‌رگه
تو چه‌په‌ری ژینا و مانا مه‌ی
پیشمه‌رگه
تو وه‌سیدار و زی‌ره‌قانی مه‌ی
پیشمه‌رگه
له‌و توو بو شه‌ر و جه‌نگا شاره‌زای
پیشمه‌رگه
تو شو شیر و پلنگی چه‌ل و چیای

(1) ئه‌ف هه‌لبه‌سته ل سال (2016) ی هاتیه فه‌هاندن.

پيشمهـرگه
 بهرئ شههيدا ل دهري تهننگا تهيه
 پيشمهـرگه
 چاقى شههيدا دهولتهـتـبوونئ ل هيقيا تهيه
 پيشمهـرگه
 تو ئاگرى كهس نهـشـيـت تهـ بسـوژيت
 پيشمهـرگه
 تو ئاگرى د ناقيهـمـرى ب هيـزتـرى
 پيشمهـرگه
 تو دوژمنى ترسـينى گورزيـت گـران وهـشـينى
 پيشمهـرگه
 تو وهـلاتـپـاريزى بـوـهيـز و رپـزى
 پيشمهـرگه
 نهـفهـه چ روزه ل كوردسـتـانى هـهـلات
 پيشمهـرگه
 چريسـكا تهننگا تهيه رۆنكر وهـلات
 پيشمهـرگه
 داسـتانـيـت تهـ بوـجيهـانى بوونـه خـهـلات
 پيشمهـرگه
 دهنگئ تهننگا ته ل گوهيت من خوشره ل كهـمان و سازا
 پيشمهـرگه
 شهري ته پيروزه بو راقـداـنا داعش و بهـرازا
 پيشمهـرگه
 كورد هاتنه هـهـلـبـزارتن ب نـاف و دهنگئ ته
 پيشمهـرگه
 بو جيهانى ناشكـهـرا بو قـارـهـمانى و داسـتانـيـت ته

پیشمەرگه
تەنگا تە بو دەستنیشانکرنا تخبیت^(۱) کوردستانی
پیشمەرگه
گەلو بابە گورگوپ و چیاين شەنگالی هاتنە ناف مەیدانی
پیشمەرگه
بەری زارۆکی و دایکییت شەهیدال هەوێه
پیشمەرگه
قارەمانییت رۆژییت مان و نەمانی
پیشمەرگه

(۱) توخویب، سنوور.

گازندا بۆچی دکهن^(۱)

کەسی هیقی ل ته نه کریوون
کو تو بییه پیش مه رگه
نایه نه ده و دیمه اهیکه
هه می نه خوشی و مه رگه
گازنده بی مفایه
کار ته نه مه ما درهنگه
پهنگی زهر ته هه لپزارتی
سییهرا ته چه نه درهنگه
چه نه هیقی ته ل مه کرن
حه تا تو بوویه حزبی
به لکو بی کادره کی باش
گه ل قی پیازی پیازی بی
ده ما تو بوویه به رپرس
کی زانی کو دئ دزی
وه کو ژنا چا اف ل دهر
دئ هه ری سلو زیزی بی
هه ر داخازا ته کری
نوکه یا بو ته هه اتی
بو ما لبات ژیاننا خو
ته نانه کا ب خو پاتی^(۱)

^(۱) ئەف هه لبهسته ل ساللا (۲۰۱۶) بی هاتیه فههاندن.

كەس نەشەن مە سەردا بەن
 ئەم گەلەك سەرهاتینە
 چەند ئاستەنگا دەریاز بوی
 دوژمن ل مە بی هیقینە
 دوژمن گەلەك زەعیف
 چ جار هندی مە نینە
 تو هەر پالی دوژمنی
 دئ چ بیژی دیروک
 یان تو کەقنە بیژنی
 تە میردقیت لیبوکی
 قی بەحەشتی تیک نەدەن
 بخۆ بکەنە جەهەنەم
 دوژمنی دۆزا وە نە
 تەرك و عرب و عەجەم
 مللەتی ریکاراست گەرت
 قی ریککی نە زقپین
 مللەت گەلەك هشیارە
 ریککی دی ناحەبیین
 ئەو پارسەنگا تە هەلگەرت
 دوژمن نەشەن هەلین
 شاعیری گۆتەنا راست گۆت
 دئ دوژمنی چەمی نین

ئىدى بەسە خەما نەخۆ بارزانى (۱)

ئىدى بەسە خەما نەخۆ
تو گەلەكى خەم و خەيالا مەستىرى (۲)
ئەو پىكا وان هەلبىزرتى يا خەلەت
بەلكو دى ل وئ پىكى لى شىن بىت سترى
ناھىنە گەل شىرى ساخ ل مەيدانى
پەزىلى خۆ د چەمىنن بۆ يىن مرى
عابدى بەردەوام خەلوەخانادا
چ تاوان كىر بچىتە پىزا گاورى
كەسى ساخ ل مەيدانى ناف مللەتى
ب درەو و دەلەسا بىژن يى مرى
بلا بەس هەلگىر كەرب و عىنادى
باش هېلىنە يا تو تى ب خودان كرى
گەر رەقىت قەلەپەشكا ئەوان دىتن
دى بنە دىقەلانك و گەل وان فرى
تو گەلەك گرانبەھى ناف مەدا
ئەو چوونە ناف مەزادى و ئەرزان كرى
گوھ نەدە وان فەساد و وان نەيارا
بۆتە نابتە دۆست و پىشت و برى

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۶) ئى ھاتىە قەھاندن.

(۲) مەزىنتىرى.

بۆچی ریکاراست خۆ لى بادەن
دئ بۆ وان بنه كه له م و ده حل و درى
وان چ دفتن هيقه و يقه ⁽¹⁾ خۆ بادەن
بزفرنه سه ر پىكا راست پيسين گورى
وهك خولاميت ناف مالى بى قيمه تن
هه رده م خانما مالى سه ر وان خو رى
ناف مه يخانا پرو پا گندا دكه ن
بۆ وان شه رمه پر بى تريت عه زمان برى
گو ه نه دهن ئه وى پيشى پيرى فيلباز
شان دره و و گو تگۆتكا يى پى درى
خه لكه كى دئ خاپين بۆ دو ژمنى
بى ئاليكن له و بۆ دو ژمن زرى

(1) هيرقه و يقه.

ئەز بۆجى ھۆزانا چى بكمه (1)

ئىدى ھۆزانا نا چىكمه
كەس گوهى خو نادەتى
گل و گازندا بەلاڧ كەم
كەس چارا نا بەتى
دورا بەرزە ل ناڧ مورىكا
كەس قىمەتى نادەتى
شېر مەزن بوو ل ناڧ پشىكا
دئ رېڧى چەرخا دەتى
مەيدانچ كەيد نە ماينە
كىڧزالە غەبارا دەتى
گايىت شارەزا نە ماينە
جانىك نا كەڧنە خەتى
ماموستا دەرسە نەزانىت
قوتابى گوهى نادەتى
برىنا كول ما بى دەرمان
بى گومان بىن يا كەڧتى
گەر مەڧلاى حەدىس نەزانى
ڧەقى چ پامان بەدەتى

(1) ئەڧ ھەلبەستە ل سالا (۲۰۱۷) چ ھاتىە ڧەھاندن.

گهر ساخ و زیندی چ نهکن
 مری ناکهن خزمهتیی
 میری بی کوجک و دیوان بیت
 ئیدی کەس قەست ناکهتیی
 گهر زیرهقان بوونه گورگ و ریخی
 ششان چ چارا بدهتیی
 چ کی ز هنگینیی چیناکهن
 دا لی چیکهن شهربهتیی
 ئەف بیکا مه ب خو خهملاندی
 بووی دوژمن دهستا بدهتیی
 کاروانی چیته ریکا راست
 کهر لهنگهر چهپا دهتیی
 نه شارهزای طهلی قهدا
 بی گومان ئەو ب خو کهفتیی
 دارهکا چار طایه و بهلاف
 دی ئاگری بهردهتیی
 سروشتی خیانهتکارا
 گوهر نادهنه شیرتیی
 خولامن ناغا پهرسنتی
 رازینه بو مهینهتیی
 دوژمن داریت سهنگهرا دا
 دا بیینن دهرفتهتیی
 کوردی ههزاری خهویدا

دئ دەست دەن قى فەرسەتەتە (۱)

بە تفاقن هەر بنەدەستن

وہك خودامع و حورمەتەتە

پیشنگیست چ پێبەر نەبن

ئەو ناگەھنە مەقصەدەتە

ملاەتەین هشیار بوون ل خەوئ

کورد هیشتا ییل خەلوەتە

کى خائینن دیقەلانکا

تیکدەریست کوردایەتەتە

لەو رسوایوون نەف ملاەتەتە

هاتنە پێزا حورمەتەتە

دئ بەسە خیانەتکاری

هوین تیربوون قى سوحبەتە

(۱) دەلیقە، دەرفەت.

خیزانا من ناجیا^(۱)

ئەى ژارى ناجیا^(۲) بۆچى مری ب خافلهتى
ئەو تەمەنى تە بووراندی هەمى چوو ب پەزالهتى
چەند ساللا ئاواره بووی ل غوریهتى
فەقىر و ژارى تە بووراند ب زەحمەتى
چەند ساللا ل تەبرىز^(۳) و ل پاژانى^(۴)
بى عەزمان و غەریبی و ئیش و ژانى
جارهكا دی ب كهیفخۆشى هاتی ف و وهلات
گەل خیشك و كەسوكارا تو بوویهف شاد
تە خانى چىكر تیدا نە پینشتى
مزگینی بۆتەیه كو تو بهحهشتى
دەم و دەوران هاتن بهختى تە پەش بوو
رۆژا تە لەو بۆ طاری زی ئاڤا بوو
تو دەركهفتى ناف دەرد و كول و خەما
تە چ خۆشى نە دیت گاف و دەما
تە گەلەك خزمەت كر بۆ بى ویزدانا
چەند هیژا بووی ناف دۆست و ناف جیرانا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷)ى هاتیه فهاندن.

(۲) ناجیا رەسول سەعید) هەڤزینا هەلبەستفان (زکری نیروهی) ل ساللا (۱۹۵۰) هاتیه سەر
دونیاىى و ل ساللا (۲۰۱۰) ودغەرا داویى کره.

(۳) تەبرىز باژیرەكئ ئیرانى یه كو دبیتە ناقەندا پارێزگهها نازمربایجا رۆژههلات.

(۴) (پاژان) کوردنشینە ل رۆژههلاتى کوردستانى.

چەند باش بۆتە مال ئاقای ل مە کری
 ئەز مامە ئاق نە مەردا ب خەم و گری
 تە گەلەک کول و کۆقان گەل خۆ برن
 ژینا تە نەخۆش بوو باشترە مرن
 تە ئەز هیلام ب تنی من جدا بووی
 ئەز کەفتمە کوژی خانی هەر ئاخ و ئووی
 چ خەمانە هەلگرە ئەژی دئی هییم
 خەمیت من گەلەک گرانن ئەز نەشییم
 مرن ئەرکەکی فەرزه^(۱) ل دیف مەقە
 هەر کەسی فەرمان گەهشتی بەرەقە
 تو گەهشتی مرادی رەحمەت تەبیت
 دوعا من دلوقانیا خودئی ل سەر تەبیت

(۱) ئەرکە.

بلا هه ميا نابيژم⁽¹⁾

مخـابـن هـنـدـهـك كـوردـا
خـۆ فـرـوتـتـه دـوژـمـنـى
پـيـزـين خـه بـاتـى بـهـردـا
بـوونـه خـولـام ئـهـزـبهـنـى
بـۆ وـان شـهـرمـه نـهـمـهـردـا
بـوونـه مـرـار و گـهـنـى
بـوونـه كـهـلـهـخ ل عـهـردـا
وـهـكـى گـورگـا قـهـزـهـنـى
دـوژـمـن هـهـر بـۆ وـان بـابـه
ئـهـو نـاژـين بـى زـپـا بـى
دـهـيـكا وـان بـى جـهـوـابـه
نـهـقـيـت دـوژـمـن زـاقـا بـى
ئـهـو كـارهـكـى خـرابـه
مـا زـيـده دى چـاوا بـى
ل مـالا خـۆ جـدايـه
ئـيـدى بـۆ وـان نـهـبا بـى
دى چ بـيـژى دـيرۆكـى
ئـهـف نـاقـه دى⁽²⁾ هـهـوهـفـه

(1) ئەف هه له بهسته ل سالا (2017) ئه هاتيه قههاندن.

(2) دويق.

کوردی دھیت بنیادستی
 ہەر قوتاینه و فہبہستن
 ہەر وہکی ریکی بہستن
 ل قہفہسی قہرہستن
 کوردی نہقییت ئازاد بن
 ہەر خوولام و گہدا^(۱) بن
 شوئی وان قہہوہ و چا بن
 نفاق مالاً خو میقان بن
 سہر میبہرا پیر بیژن
 ہندہ عہزمان درپژن
 بہسہ خوونئ نہرپژن
 مالہت نہ ہیپر و گیژن
 کورد ہہمی ئاغا و میرن
 فیلی^(۲) داق و نیچیرن
 گہل ئیک و دوو خنزیرن
 بو دوژمننا فہقیرن
 نفاق مالہتی مہزرن
 ہەر فہقیری ہہلچنن
 ئہو تنی بکیرو گونن
 بو دوژمننا بیژن
 بو دوژمننا نہمینن
 بو وان ہەر خو دچہمینن

(۱) خازخوازوک.

(۲) فیری.

نـاـف دـیـوانـا نـاـرـوون
 نـه لـومـهـیه چ نیـن
 دئ پیـلن^(۱) فـان عـادەـتا
 چـاق دەنـه فـان مـالـهـتا
 دا بـزـانن خـمـهـتا
 مـاـهـین کـع کـهـنـه خـهـتا
 خـهـتـابـار هـهـردەم هـیـن
 زەقیـا خـۆ هـهـردەم چـیـن
 بـهـرـهـمـی لـع نـابـین
 یـان هـیـن هـارن یـان دـیـن
 یـان بـهـطـران یـان ئـهـمـهـقـن
 دئ کـهـریـت خـۆدا پـهـقـن
 دئ هـهـب قـازوـخـا چـهـقـن
 گـهـل مـالـهـتی خـۆرەـقـن
 وە ئـهـف مـالـهـتـه هـیـلا
 فـیـل بـوونـه فـنـد و فـیـلا
 تـهـحـل و شـرین تـیـک شـیـلا
 گـاـفـانـیـت کـهـر و چـیـلا
 گـوـهـی خـۆ دهن چـیـلا
 شـهـرە سـهـر صـهـوکیـت سـیـلا
 خـیـانـهـت وان نـهـهـیـلا
 لـیـب تـراشـن سـنـیـلا

(۱) بهیلن.

نـاـف مـلـلـهـتـی خـۆ پـهـش بـوون
 هـهـر مـیـژه فـیـلی جـاش بـوون
 هـهـر ل مـلـلـهـتـی بـاش بـوون
 گـهـل مـلـلـهـتـی نـه بـاش بـوون
 بـۆ دـوژـمـنا بـوون گـهـدا
 شـۆل دـهـرکـه فـتـن بـن پـهـردا
 دـوژـمـنا حـنـگـه کـی^(۱) لـیـدا
 هـاـفـیـتـنـه کـوشـا مـهـدا
 ئـهـم پـارتـین عـهـدـا لـهـتـین
 دـوژـمـنا بـیـ منـه تـین
 خـودان مـیـژوو و خـزـمـه تـین
 سـهـر بـاند و هـهـلکـه فـتـین
 مـخـابـن خـهـبـات تـه دـکر
 جـاکـیـت خـیـانـه تـ بهـرکـر
 خـۆ ل مـلـلـهـتـی قـهـدـهـرکـر
 دـوژـمـنی گـهـلـهـکـه حـهـسـکر
 بـوونـه پـالیـت دـوژـمـنی
 بـوونـه خـولـام ئـهـزـیـهـنی
 خـهـلکـی پـی کـهـنـه کـهـنی
 پـسـوا بـوون نـاف مـهـوـطـهـنی
 ئـهـو گـهـلـهـکـه ب گـر و زـپـن
 هـهـردـهـم مـلـلـهـتـی سـلـن

(۱) دهریهک.

دوژمَن وان ئهـرزان كـرن
 نـاقى دوژمَنى خـورن
 تـاقبن ئىك بـهـرنهـدهن
 قى جارى بوـخو هـهـودهن
 كوریا دوژمَنى بهـردهن
 قى فرسهـتى^(۱) ل دهست نهـدهن
 پـارتى خـودان پـيـازن
 قى مللهـتى پـاريزن
 ئهـو شـيـرن گـهـلهـك بـهـيزن
 دهولـهـتا كـوردى خـازن
 عافهـرين ئهـى بهـدرانى
 تو باش شوـلا دزانى
 دوعا بـكهـن بوـبارزانى
 يـارب تو پـشـتهـقـانى

(۱) دهليقه، دمرفهت.

دلداری (۱)

من جانەك دیت یا كەملى
ئیش و ئەلەم دانە دلى
تەرپ و نازك یا سوپرگولى
يان نبادی (۲) يان كاکی

يا مەستور و پەردە پۆشە (۳)
ئەو عاشقا عەردى خۆشە
تو زەر مەمكا نەفرۆشە
چەندا شرین و كەیفخۆشە

تو نازداری ل ناف بیکا
تو نیرگزی ناف کولیکا
من تو ناسی وەسا زیکا
خودانا شەمل و کەفیکا

خودانا شەمل و هیزارى
دەمال بانى هاتە خارى
من صەبر نەما قى جارى
ئەز بوومە مەیت ل بەر شارى

تە ئەز کوشتم تیرا چاقا

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷) ئى ھاتیە قەھاندن.

(۲) نەباتى (شەكروك).

(۳) راپیچای.

خوداننا نیچیرو و داڤا
ته ئەز ئیخستە نای داڤا
نەشیم بپرەڤم دوو پنگاڤا

چ خەزال شـیـرا ناگرن
عاشق و مەشوق ناگرن
هەر دوو دئ ب دەردئ ئیک مرن
هەردەم گەر من وەك ناگرن

کەسێ کو دلدارەك هەبیت
ل بەندا دلدارا خوۆ بیت
نابیت دەمەکی لئ قەبیت
ل خەم و خەیاالا بەرزەبیت

خەم و خەیاال نامینە دەڤ
دئ ب زهوق و کەیف بیت رۆژ و شەڤ
چەند دئ هەبن نەیار و گەڤ
ناهین ژچ ترس و خەوق^(۱)

نەهێ سەرخۆش و نەهێ مەستە
کەسێ کو دلدارەك خاستە
شیرئ ئەلماسی ل دەستە
ئەڤ گۆتتە وەیه راستە

خۆزی ئەژی جەحیل ما بام
بوۆ فان شەپ و خیرا ما بام
گەل نازدارەکی دلدار بام
نەکو پیرە مێرەك کال بام

(۱) ترس.

گەلەك تشتا بيرا من تیت
طۆلازی و جهحیلیا من تیت
گەلەك جارا گریا من تیت
بئ هیز و لاوازییا من تیت

ومره شاعیر نهکه گه گری
تونهل مه ههمیا چیتری
تهژی عمری خوویی بری
ته خوینا خو^(۱) یا فه کری

من نهقیتن هین وه بیژن
هین گەلەك عهزمان دریژن
کهس ل خوشیا تیر نهبوویه
سروشتی ژینئ یا هوویه

(۱) ل جههک دیتر: تولا خو.

هندی بزنام نابیژم^(۱)

حاشا جاش بام یان سیخپ^(۲)
دا بمه بهرپرسهکئ گهلهک بگپر
دا مالم فقییری دزم خپر
وهکی مشکئ هنبان در

دا بمه تجار گهل کاربهدهستا
دا هزار درهوا کهم ژقهستا
دا فقییری دهمه بهر پین و مستا
دا ل وان گریدهم پین و دهستا

ئهزم بهرپرس دئ خهلهکئ قهپیم
ههر تشتئ من بقیئت دئ شیم
کی نهرازیه مهشکئ دئ لی کیم
یا راست ئهوه ئهوا ئهز دبیم

ملاهتی باوهر من کرن
بو من ئیمزا و موهور کرن
نهزانی من درهوا کرن
خۆلیبسههری خو وهرکرن

رێکا ژینی من زانی

^(۱) ئەف ههلبهسته ل ساللا (۲۰۱۷) ئه هاتیه قههاندن.

^(۲) سویخوپ، جاسووس.

دا بچینی بو ئەرزانى
ههزارى ناليت بو كهرهكى نانى
ملاسه تى چ نه زاننى

چونكى هندك لیت زانى
پینگاڤا زيده داننى
ناف شهقا ئه و بهرانى
بى بهخت و بى ويژدانى

ملاسه ت نه هار و دينن
يان كوره نه چ نابينن
زه قىكا خو ههر چينن
به رهه مى نا هه لينن

زه قيا باشه و به رهه قه
بچينه دى هيت هه قه
چ لى ب چينى ههر ئه قه
دونيا خوشه بهر ته قه⁽¹⁾

بوچى نه شى پاريزى
خورت هه ميڤرى ب هيڤرى
دلى خودا چه ندى پازى
توش شانى به پازى

پابه سهر خو خوليبسهر

(1) ئەف مالکەكە ژى هاتیه: دەشت و چیا یێن بهر ته قه

باش بپاريزه نه ده قه

وان گورگا ناف خو بکه دهر
خودان ملکى ههر و ههر
بوچى دئ بنه نوکه ههر

تو خودان وار و ملکى
بهري خو بده مه بهلکى
دهرسه کن بگره ل خه لکى
ئهو ههر سهرن تو کاکى^(۱)

^(۱) کۆرى.

دئ رابە سەر خۆ زهلام^(۱)

دئ رابە سەرخۆ زهلام
بۆ تە پێبەرن ئیمام
نە ئیمام و ئەمان
هەتا کەنگی نزان
دئ رابە خۆ هەلیخە
پیسکە دەریی لیبیخە
خۆ نەهیا بە هیقی
تو دەست پاقیزە چیقی
تو شیرێ چیا و پلنگی
دئ خەو بی هەتا کەنگی^(۲)
چەند وا دەیلن و پەقەندن
هەرب قەهر و کول و دەردن
وەکی کرما لقا لقا
هەرنە باکی بفا بقن
پیکا راست یا خۆدییه

کاری تە ما تین تەمام
تو خزمەتکاری و خولام
ئەو دوژمنیەت کوردان
لەوما هەر پەشیمان
وی زبانی دەریخە
مالا تە پیس کرن رپخە
نە ترسە ل کەری کیقی
دئ ل مالا تە چیت رپقی
ل توخمی خۆدا ئیک رەنگی
رابن ل وە بوو درەنگی^(۳)
هەر بەر پەق و نەمەردن
بندەستن پەزیل و عەبدن
ل نفاق شانا دەرکەقن
پەخیت شانا تفا تفن^(۴)
پیکا خاریا شەیتانی

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷)ی هاتیە فەهاندن.

(۲) ل جەهەکی دیتەر: نفاق پشیا هەر بی دەنگی.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: رابە سەر خۆ بوو درەنگی.

(۴) ل جەهەکی دیتەر: شانا چیکەن و تیر بنفن.

هزر و ته‌خمينا بيله⁽¹⁾ قى مودىلى زه‌مانى
 ئه‌گه‌ر تو خو پاريزى زى گوه نه‌ده عه‌زمانى
 مه‌لاى سه‌ر ميمبه‌رى ده‌ست هاقيتيه درموى
 مزگه‌فتى بكه‌نه ده‌رى وى كورىكى ماكه‌رى
 دى ملله‌تى خاينيت دى خه‌له‌ت تىگه‌هينيت

(1) بهيله.

سەرھاتی (١)

پیشمەرگیت شیست و ئیکی (٢)

گه لهك كوردینی دقیا

چهك هه لگرتن دهستیپکی

ئهو كهفتنه چهل و چیا

دا دوژمن نه خووت خیکی (٣)

وان هه ئازادی دقیا

دوژمنی كورئ دیلكی (٤)

كورد ئیخستن بن پیا

دا بخوون قهیا ه سیلکی

كورد هه برسی بن چیا

نه زانا بینه فیلكی (٥)

حه فك بهش زك گه میا

ئهو مزارن نه بیین (٦) کی

گؤفا چیا قهژیا

هند خارن پی وهرمتن

نه شین رابنه پیا

(١) ئەف هه لبهسته ل ساللا (٢٠١٧)ی هاتیه قههاندن.

(٢) مه بهست شوڤهشا ئهیلولئ یه كو ل ساللا (١٩٦١) دهستیپكر بوو.

(٣) خوێك، باج.

(٤) دێهلكی.

(٥) فێركی.

(٦) بیهن.

ئەفە ژى مە گۆت^(۱)

دەستال بەر دوژمنى دانە هـیلن
دئ ل هـەوہ سـتینن قى جانئ
طـرپ و شـرینا تـیك نەـشـیلن
دئ ل كەلا مـیرا هـیتە تەختە خانئ
دوژمن هـەردەم شـارەزا و فـیلن^(۲)
بـیكا بـئ زاقا یال بەر رەقانىئ
دوژمن ناف مالا مە گەلەك تـیرن
ژینا وان گەلەك خۆشە و چەروانىئ
ناف قى وارى شـارەزابوون فـیلن
واری مە پيسـكـرن هاتە بەردانىئ
بـیكا چەند سالا پیر بوول مال بابئ
ناقا زیندانیە ل بەندین خانئ
دوژمن مالا تە گرت و نا بەردەن
تو مایە ل بەر دەرى و سـر و سەپماى بارانىئ
دوژمن ل قووتئ وە گوشت پەلافا خۆتن
توتـیر ناخۆى نيسـك و ماش و ترخانئ
دوژمن زەقى و بستانىن وە دكـیلن
دەنە تە زەكاتى گـرگ دكى و زیوانئ^(۳)

(۱) ئەف هەلبەستە ل سالا (۲۰۱۷)ئ هاتیه قەھاندن.

(۲) فـیرن.

(۳) ل جەھەك دیتەر: دینئ بەها نامینیت.

دوژمن هەردەم زائن سەر بئ تفاقا
 بئ تفاق هەر شکەستینە ل مەیدانی
 شەرت نینە دەف ژنکا مەدحا بکەن
 گرا بەردەن ناڤ خەلکی و چایخانئ
 دوژمنی زیرەفانا تەهنگا خۆ یا سیارکری
 هین نەستینە ناڤ خەلوەخانئ
 ماییت هەوە دوژمنی داگیرکرن
 هین مژیلن قوماری ل چایخانئ
 ئەف کەلا^(۱) پڕ کوچک و سەرا بئ میرە
 زێرەڤان مژیلن یارین کابانی
 بەری خۆ نەدەنە هەندەک خائینا
 ئیک رەنگ نینن وەکی گارانئ
 دوژمن تفاقن بەرامبەری کوردا
 هین هەری دکەن چیف ئیشکانئ
 ئەف ریکا وە گرتی یا راستە نە چەپە
 رێبەرئیت شارەزا بێنە مەیدانی
 دئ بنە پیشەوا هین بەرزە نابن
 دئ هەوە گەهینە قۆناغئ و ئەمانئ
 چەند ئەفرازی و ئوسیا سەرکەفتن
 دئ گەهەنە دەشت و لەیلانئ
 مخابن هەندەک کورد هەر قەدەرن
 وەکی کەری بەرزە بووی ل گارانئ
 هەمی گاڤا شەپرزە و گازندەنە
 وەکی چایلا کەفتی بەر زانئ

(۱) کەلەه، قەلەه.

وه خوۆش كـرن لـيس و هـيـلين
قـهـلـهـرـهـشـك هـاتـن دـهـورهـدانـهـ
هـين نـاق هـيلـينا دـهـركـرن
وان هـيك كـرنه نـاق هـيلـين و لانـه
فـهـرخـيت خـوۆ تـيدا ب خـودان كـرن
تـيشـكـيت وه مانه بهر بهـفر و بارانـه

ئەفە ژى مە گۆت^(١)

هين دەرکەفتن ناف قەفەسەيت دوزمنا
شیر و پانگیت چیا هاتنه تانئ^(٢)
دوزمن رەفین وهکی تازیکا
سەد عافەرین هین ویرانئ
قەب قەبن وهکی کەوا خوړن
وهکی پادین زوزانئ
هین گەهشتنه کەلا مرادا
دوزمن بەرزەبوون ل کولانئ
هینن توخمی میدی و مادا
هات دەمئ سەرەئدانئ
دوزمن کەفتن نا پابن
هین پابوونە سەر پیا ل مەیدانئ
وان نەقیات مە جەدا بت
شەر و جەنگا هین شیانئ
پاشی مرنا من دئ هیئە سەر گورا من
دئ بیژن سەد مخابن فلان کەس کانئ

(١) ئەفە هەلبەستە ل ساللا (٢٠١٧) ئ هاتیە قەهانن.

(٢) هاریکاری.

گهه کازانم نا بیژم
دئ من کیشنه کولانی
کەسێ دسۆز بیت نا ترسیت
ئەزم نیروهیی شیرێ مهیدانی

مخابن (١)

بەسە بەسە خیانەتکاری
میژوو یا دیڤ هەوێ هە
کەری وە ل ئاستەکی کەفت
نەشیت رابیتە شە پێقە
دێ بیتە خارنە گورگا
تشتی چوو ناھیتە فە
دوژمنی قەشە شارتیە
هشیار بە زی لێ ب رە فە
دۆست و دوژمنە بناسن
بزا قە چا قیبت تە فە
پرویا گنەدا نە کە
بەری دوژمنە بکە فە
نەھیلت مالا وە بسۆژن
دل نامینیتە ب تە فە
دەما دیلت تو لاواز بووی
دوژمن بوو وە بەرھە فە
تو بووی هەر نیشانی
خەنجەر دانا پشتە فە

(١) ئەڤ هەلبەستە ل سالێ (٢٠١٧) ی هاتیە قەھاندن.

ته بخۆ برای خو خار
 خوینا وی بدهقی تهفه
 دوژمنی بی مننه ته
 بو دوژمنی هه رب حهفه
 تو کورد و کوردستانی
 ئه وچ کوریه پشتهفه
 عه زمانى وی نه زانی
 دئ هه ره گه ل باخهفه
 شه رمی بکه ل ژنکا خو
 ئه وچ ئاله ته تهفه
 وئ هه زرا پهش بـه افیژه
 ئه و به لایه دیت تهفه
 بوویه په پالئ دوژمنی
 پنیه نااف چاقیت وهفه
 ئه و په ردی خیانه تی
 بو وه هه ر طاری و شهفه
 هین پيشیا خو نابین
 کانی دهستی خو بدهفه
 دئ ده ریاس بی ل زلماتی⁽¹⁾
 دونیا رۆنه به رتهفه
 کوردسـ تانا ئه زاده
 ومه بو خو تیـ ر بنهفه

(1) ل جهه کئ دیتـر: دینی به نامینیت.

گوھ — نەدە دیکە لانکا
 بۆرپەرین رھ — پیئە
 ئەو عەرەب و ئەو فارس
 ریشینە ئیک کونیا
 ھەر سێ دوژمنی ت وەنە
 ھە ی خشی می کوری پیئە
 شال و چوخ و لەو وەندی
 ھەژینە ببەژنا وەفە
 ھەمی رەنگا جاوازن
 بۆچی ھین مانە پیئە
 ئەو مەیدانی لاوازن
 خۆش خۆش ھەرن پێشکەفە

ههسپین که عیل مانه دیکه ریس
زین چوون سهر پشتا کهری
ماقیل و زانا پاشکهفتن
نهزان خوش چوونه بهری
زانا و پموشهنبیردانه پاش
هاتن فهلیته سهر سهری
هین بوونه خودان معاش
ئههم ممالی چووینه دهری
فهلکه کا چه پی زقپیتن
کهفتینه بهر جهنجهری
دوژمنی سهر مه خو پیتن
دهست هاقیته خهنجهری
دئ عهزمانی مه به پیتن
ئههم ممال کرنه فدهری
خیانهتکاری چ نینه
بووه عادهته بی پهرده
چهند پوژا ژنهکی بینه
یا کههقن زیکا بهرده
مه بوته تهختهکی دانای
دئ رینه سهر پالقهده
خوش پینشت نینه ته گرتی
ته نه مان ئیدی چ پهرده
دوژمنی باب و باپیرا بی باوره
نابهینا مه نه مان چ پهرده

ئەز و تو ئىك خوین و ئىك مللەتین
كوردستانا مە خوۆش و رەندە
دوژمن چەند ساڵە مە خاپینن
دئ بەسە مللەت بوۆ خوۆ ھەودە
دیرۆکا خوۆ رەش نەكەن ناڤ میژووئ
ناڤ مللەتەتی وە نامینن چ پەردە
ئیشا گران دوژمن گرتن نا بەردەت
تو لەشخۆش و ساخلەمی ما تە چ دەردە
چەند نەخۆشی سەرتە بوورن
بوۆ دیرۆکی^(۱) ھەردەم ئی خەبەردە

(۱) ل جھەكئ دیتەر: میژووئ.

مهتەلەت مهزنا (١)

ئەگەر پەرزەنت چەرك
شەقان بوونە گەگەورك
بەري بوونە كچەك
گەورك دى بىتە هەقەرك
ئادارا تە بەرە خەخ نە دارە
تو تمام ژنە خەك هەريارە
هەچى دونيا كرى پشەتى
كو شەيتانى ئەوى كوشەتى
كەلەخ هەلان صەحەراي
هەچى گەهەدا قى دونياي
وەكى صەى دىفە دىلا (٢) باي
هەرى هارە كەسى نەشەيەي
مىرگەل ژنە هەدى يارە هەتا سيارە
دەما هاتە خار وەك نەيارە (٣)
كەلەشەخ خەلكى هەرتەرن
لەشەخ مە هەرزوھايە
مىيەت خەلكى خەش پەرن
بەمىرە مە خەلەيە

(١) ئەف هەلبەستە ل سالا (٢٠١٧)ئى هاتىە قەھاندن.

(٢) دىھلا..

(٣) ل جەھەك دىتر: ئەف پەندە گەلەك راستە نە يا خارە.

خه لکی شه ره لحن یفن
 هه تا سپیدی خه زایه
 له و ما ئه م شه ری نا که یفن
 مه چ سیله ح⁽¹⁾ نه مایه
 ئه م هه ره خه و په رچه یفن
 رزقی مه چ نه مایه
 ئه م زی جان و جه حیا یفن
 خه و چاقین مه نا که فیفت
 به ری مه هه ری ل کابرای
 به لکی هی دی لف لقیفت
 هن دی بده مه بهر پینا
 جه ی خه و نابزقیفت
 به لکی وه کی کیتکی
 هی دی هی دی نازقریفت
 دا جار هکی مه قدهت
 له شی مه پی ودرمیفت

(1) چهك.

گازنده بۆچیه (۱)

فەلەك و بەختی منی رەش
قان رۆژا تێك تشەقلین
هەر دووكا ئێك گونەهباركر
وەكی صەیی هار لێكخۆپین
ئەقی كابرایی چ تاوان كر
لێ دەر بوون كوك و برین
فەلەكی گۆتە بەختی رەش
دئ بەسە تو تاوانباری
ئەو زینا گەل تە بوورانیدی
دەردە سەهەری و هەهەژاری
ئەف وارە بەرچاقا رەش بوو
وەك هیلینا كورەمباری
بەختی رەش گۆتە فەلەكی
چ جەجەتا (۲) نەگەرە
كەلەكا وی یا بەر ئاق بووی
گەر زیرەكی قەگەرە
گەلەكا بەری وی باركر
ئەو نە ل هەمیا چیتەرە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷)ی هاتیە قەهاندن.

(۲) هیجەت، بەهانە.

بهختی رهش گۆته فهلهكی
 بۆچی چهپه پهن زه پری
 ههر كهسێ كهفته چهرخا ته
 دئ قهه زهنه ننی و دئ دپری
 چه نه د خوشمیر بییت و زانا
 دئ عه زمانی لئ بپری
 فهلهكی گۆته بهختی رهش
 گازنه دال من نه كه
 ئه و ته مه نه ننی وی بوورانندی
 هه می پۆز و شه قه كه
 دئ باركه نه واری خرابهت
 ئیدی به سه ده نه گ نه كه
 فهلهكی گۆته بهختی رهش
 وهختی وی نه ما هنده
 ژینا وی پیر ئیش و قه رهش
 ئیدی ده ستا لئ به رده
 دئ چیته پیکانه هاتی
 بۆته نه خه م و دهرده⁽¹⁾

⁽¹⁾ ل پۆزا ۲۰۱۷/۷/۹ دکتور (صلاح احمد محمد) نشتهرگه ریهك بۆ من نه نجام دا، ههر ب
 نهقی مه بهستی من نهف هۆزانا سی مالکی بخۆفه گۆت و نقیسی، بۆ زانین ل هه می
 كهسان دگریت و ههر ئیک ژ مه ب نه گه رهکی دئ بارکهت. (ژ یادداشتا هه لبه ستفانی
 دیوانی).

رۆژا مه ههلات (1)

مزگینی مه هه دا جیهانی
خه ونا مه دیتی بو پاست
کوردستان بو بیکا سالی
هه ر چار پارچا چهپ و پاست
کورد نهفه سهه ساله ب ژفانی
ئهفه داخازه وان خاست
ئهفه خه باتا چه نهه سالانه
ئهفه فرۆکه یا هاتی دهست
وه پیروزییت گه لی کوردا
دهولته تا کوردستان
ئهفه چه نهه ساله وه هه ودا
وه کی شیری ل مه ییدانی
کوردستان هه وه ئازاد کر
دهنگه هه دا ن اف جیهانی
دی ئا فاکه ن قه دهولته تی
بو ته نه هی و خوشی و ژیان
ئه هی قاره مانین پیش مه رگه
قه دهولته تی باش پاریزن
هه می ل پش تا چه په ر
وه کی شیر و پانگا ریز بن

(1) نهفه هه له سهه ل ساله (2017) ی هاتی هه هاندن.

ههین کورد و کوردستانه
بو دوژمنی هه رب هیز بن
دی بنه حکمهت و دهولتهت
دی گهلهک بها و بهریز بن
گوهر نه ده نه دوژمنه
گهقیته وان هرپوبایه
جادوگه ریته⁽¹⁾ نه جنه
دهمهع گه فانه مایه
نه مه ل هه دهی ده رکه فتهن
چ ترس سه رمه نه مایه
دوژمن دی بو مه چه میتن
چ هیز و سه قا نه مایه

(1) سیحیرکه.

بج باومری (۱)

بەسە بەسە بەسە بنادەستی
بۆ دوزا خوۆتو سستی
بەسە بەسە بەسە بنادەستی
تو هەر خەو نقستی
بەسە بەسە بەسە بنادەستی
تو هەر دوژمن پەرسی
بەسە بەسە بەسە خوولامی
تو وهکی وی زەلامی
بەسە بەسە بەسە چریکی (۲)
تو لای وان بچیک
بەسە بەسە بەسە نەمەردی
تو بو وان بەند و عەبدی
بەسە بەسە بەسە نوکەری
ژینا ب کۆتەهک و زۆری
بەس چاقین خوۆب نقینە
بۆ دوژمنی چەمینە
قی تەنگە ب شەقینە
دوژمنی بترسینە

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷) ب هاتیە قەھاندن.

(۲) قەلس و دەستگرتی.

بهس چاقین خو حلیکه
 فیشه کاکا وی چریکه
 خۆل کوردا بی بهش نهکه
 دیرۆکا خو پەش نهکه
 دوژمن بو ته ته چهکه
 بو وان خو خه لهت نهکه
 چه کی وه مالا وهیه
 کوردستان واری وهیه
 پاراستن ماف ویه
 ئەف ئاخ نامیسا وهیه
 کراسی جاشا پاف
 نه به جاشی دوژمنی
 دوژمن وه به ته رافی
 توژی نه ته هوی منی
 خه لکی وه بی گونه هه
 دیروکا وان پەش نه کهه
 فان شو لا تیناگه هه
 دوژمن گه لهک هه سه کهه
 پیره ژنکال به خدای
 ته لاقیت وئ پافیه
 یا مریه ل بهر تای
 دوژمننا وهیه میا ژه
 هه وهک دیله بهای
 چ خوین بو نه پیا ژه

چ ممالكى و عبىادى

دوژمنى ت باجى وه نه

باوهرى نه دى ئىدى

ئهو نه يال پشتى وه نه

پىلاقا بو نه دانى

ئهو نه ههزى هندي نه

ئىدى بهسه نه زانى

ئهو هه ر گهل وه جدانه

ئيشى گرتن دللى وان

نه شىيان بچنه ديقه

وه خى وداى مللى وان

هه وه راكرنه شى پىقه

عه زمانى ئىك تىناگه هن

دوز شىرن گه لىك نامه هن

بهسه بهسه بى عارى

گوه نه ده وى نه يارى

هه قالى كوره مارى

نيزىك نه به ئىك جارى

حه مه باپىرى وه يه

نه ممالكى^(۱) و عبىادى^(۱)

(۱) نورى كامىل موحه ممه د ئه لمالكى، دناقه برا سائىن (۲۰۰۶-۲۰۱۴) ئى سه روك و مزىرىن عىراقى بوو، هه روه سا ز ساللا (۲۰۱۴) ئى هه تا (۲۰۱۵) ئى جىگرى سه روك كو مارى عىراقى بوو، ئوكه ئه مىندارى گشتىيى پارتا ده عوه يا ئىسلامى يه.

كورد نامینن بیدەنگی
 تو فیلی (۱) شەر و جەنگی
 ئەم چ شەر ناخازین
 دئ مافخ خۆ پاریزین
 ئەم کوردین ئاشتیخازین
 ئەیک دەنگین گەلەك هیزین
 هین نەفام و نەحەقن
 وەك صدامی عەفەقن
 بی ویزدان و ئەحمەقن
 دئ سیدارقه چەقن
 گوھ نەدە رھ گەمبۆلی
 سەر کورسیکی بی شۆلی
 توب خۆ گورپا خۆ کولی
 دئ دین بی کەقی چوولی

(۱) فیری.

كوردستان^(١)

كوردستان تو چه ندى جانى
نهختى ته بوويه مهزاد
تو نوو بيكا گهلانى
ههركهسى بو خو رهقاند
نهكو تو بوئ خودانى
ههركهسى بو خو شه لاندى
يان ژى تو بوئ پهرجانى^(٢)
ههركهسى بو خو چه راندى
كوردستانا مه هه لگرت
ئه م ن اف كرينه دهري
پيخوش نابيتن دوژمن
كانى خوش ميريت بهري
خه لكى غه ريب لهو چه واند
كا خودانخ خه نجه ري
پابن گه لى خوشميرا
ئيدى به سه بوئ عارى

(١) ئەف هه لبهسته ل سالا (٢٠١٧) ئى هاتيه قه هاندن.

(٢) پيژان.

نە رەبەنە نە نەف دیرا
بەسە بنەدەستی و ژاری
هەر کوردن توخمی شیرا
دئ پیرزێن قوسی واری
هەر کەسێ کارکەت ژیرا
هین هەمی هەرنە هاری

پهيف (١)

كهسئ دونيا كرى پشتى
كو شهيتانى ئهوى كوشتى
كهلهخ هيلال صهحرى

كهسئ گوهدا قى دونياى
وهكى صهى ديف ديلهباى
ههوه هاره كهس نهشياى

ههر دم هارن گهلهك درن
ناقى مالىدا پئقه دخوپن
ئهو دۆزهخى بوؤ خوؤ كرن

دونيا ملكى كهس نينه
مه چ باوهرى پئى نينه
ئهم ژى ميغانيت وهختينه

ئهم ميغانين دئ لئ باركهين
مه چ باشى كر خوؤ ديار كهين
دا بشين كولاقي خوؤ خار كهين

ئهقى وارى تو لئ باركه
بوؤ ئاخرهتا خوؤ باش كاركه
ئهقى بيژن نه ماركه

(١) ئەف هەلبەستە ل ساڵا (٢٠١٧) ى هاتيه فههاندن.

ئەو دلدارا كەسى نینه
عاشق ل وئ بئ هیقینه
كەسى باوهری پی نینه

وه دونیا گرت و دین هیلا
تیدا چه رین وه کی چیلا
تەعل و شرین مه تیک شیلا
شارهزا بووین لهعب و فیلا

خیانهتکاری^(۱)

خائینیت کوردادا مرن
کفتیت رهسن گهل خو برن
جه حشیت وان مان بی خودان
کسه کی چ پی نه دا
گوه دانه ره گه مبولی
نه گه هشتنه قوناغی
دوژمن کهفته سهر چووکا
وان خو دا بن ملی وان
دیقه لاندکییت دوژمننا
مانا بینن شههیدا
چ عبادی و مالکی
نه و حهره سن بهر دهری
چ موقتیدا^(۲) چ هادی^(۳)
نه شین خو ئی رزگار کهن
چ نه جه ف چ ره مادی

کسه سی دل نه ما پیقه
نیشانا جاشا پیقه
چه ند گهرین هیقه ویقه
وه کی چیلین گوفایه
چیقی عه بادی تیقه
به رزه بوون مانه ریقه
نه شیان بچنه ریقه
ئه وان راکرنه ش پیقه
ده ستیت وان یی ب کوریقه
کیلیت وان خوینا پیقه
ریقینه ئیک کونیاقه
وهک صه یین دی دیلیقه
گریداینه ب دافیقه
ته فنی ئیرانی پیقه
پیلان گیرن گهل یین دی

(۱) ئەف هه لبهسته ل ساللا (۲۰۱۷)ی هاتیه فهاندن.

(۲) موقتیدا موحه ممد سادق ئەلسهدر، کهسه کی ئایینی و ریبهری (پهوتی ئەلسهدر).

(۳) هادی فهرحان عهبدوئلا ئەلعامری، خوددی چه ندین پوستین سیاسی ل عیراقی بوو،

سه رۆکی ریکخراوا (بهدر).

مەرەما وان هەر ئهوه
پارتی و بازارانی و مادی
چ جار خۆ نه چهماندییه

دا کوردای پیلانه ب ریشه
گوه نادنه گهوادای
بۆ کسهسی هیقه و یقه

دیسان مه گۆت^(۱)

شـیـر قـهـفـهـس هـاتـه دهر
دوژمن نهشیان بهرامبهه
ئهو دوژمنی وهسا کهه
ئهوی نهمان چ مهفهه

مهفهه ری وی رهقینهه
جهه وی ل قییره نییه
ئهه خودانیته عهردینهه
دوژمنی ههه و دینهه

مه یاب خوینی پاراستی
مه بو دلی خو خاستی
ئهو بههشته براستی
کهوردی تییدا روونشستی

ما بهس نینه تیئاگههه
ههر شیرن چ جار نامهه
دی ژئی سهه تیینه دی زن
ئهوما ل بهه دوژمنی رهقنه

ئییدی بهسهه خو پراگرن
دوژمنیته ههوه دی مرن
هین گهلهک ل وان مهستر^(۲)
ئهو کلکن^(۱) هین سههه پمن

^(۱) نهف ههلهسته ل ساللا (۲۰۱۷)ی هاتیه قههاندن.

^(۲) مهزنترن.

بۆ سوحبەت^(۲)

پەر بېژین نەف دیوانا
طوپا تاقین عەسمانا
کێز کر سەری میقاننا
ناگریست چ نیشنانا

هەر دزی بۆ سەهرکردە
ئەوی نەمان چ پەردە
ئەو بۆ مە کول و دەرە
ئیدی دەستا ئی بەردە^(۳)

هەر دزی کەفتە ئەقا
هەزار دانە بەر ئەقا
وەکی ماری دخۆت بەقا
بگرن بەدەنە بەر شەقا

چ دزی نەف مەهرکەزی
پس تال شەرتا دزی
وەکی رویقیئ مس مسی
دخۆتن کە لەخپن رزی

(۱) کۆری.

(۲) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۷) ئی هاتیە فەهانن.

(۳) ل جەهەکی دیتەر: هەر دزی کەفتا ناچا

دئ بیتە گۆفا هرچا

دلئ ملەتی پرچا

چەند دزین ناف بەلەدیا
دوژمنن بوۆ مه هەمیا
کەسێ سەرین وان نهفیا
تجارین عەرد و زهفیا

هەر دزێ سەر گومورکی
چەند هارن وهکی دێلکی
ئێکی بقوتنه بن کلکی
دێ وەرە مه سئوول هرکی

دئ بیژم (١)

هین ریکه چوونه پیدایدا
چئ بووری دیت خو لیدایدا
دئ خه نهدقن گاقیدایدا
نه مه له نه ت ئاقیدایدا

چه نهد تشتا تیناگه ههن
دئ زی شینبن زی به ههن
شیرن چ جار نا مه ههن
چار پارچه قیک ناکه ههن (٢)

گه له ک تشتا نا بیژم
ئه ز نه عه زمان درپژم
ئه زئی درا دادرپژم
نه هنده مه ئه ز هیژم

عافه رین ئه ی نیروهی
راسه تی بیژئی ویقه ی
توژی هه ر خوینا مه ی
توژی تیژا خوه ی

(١) نهف هه له به سه ل ساله (٢٠١٧) ئه هاتیه قه هاندن.

(٢) ل جهه کئ دیترا: لهوما بهر دوژمنی رهدقن.

دیسان دئی بیژم (۱)

چه نند دزیت ناک مالا مه
ئهم نهشین بکهینه دمرئ
خیزانن ل خوینا مه
وئ قه ممالی بییدمرئ

مه گورگیت ب خودان کرین
دا ممالی مه پاریزن
کیلبه بو مه گر کرین
دئ ل خوینا خو گه قزین

ئهم کورد و خو مادینه
دوژمنی هار و دینه
جهئ وان ناک مه نینه
ئهم خودانیت عهردینه

بو وی براییت بچیکین
ئهو زاقانه ئهم بیکین
ناک مالا خو نه ریکن
لهو سهرمهت کهن شه پرتان

ئهم نه بیکین زاقاینه
بو دوژمننا ههر ماینه
گه لهک جارا مه گاینه
رؤزیت مان و نه مان

(۱) ئەف ههلبهسته ل سالا (۲۰۱۷) ج هاتیه قههاندن.

پیشمه‌رگه ئه هاتنه‌دهر
به‌یان بوون به‌حس و خه‌به‌ر
نیشان نه‌فرۆز و خه‌نجهر
بو می‌ژوو به‌رخ‌ودانی

په‌شیمانی^(۱)

ئەز چ سەرھاتیا بو تە نا بیژم ئەهی برا
بەختی من هەری پەشە سەر قی دنێ
ژینا من یا کەفتی دگەل مە چیترا^(۲)
ئەز مامە بی هەقال و مامە ب تنی
کارەبا قەمراند ل من هەلکرن چرا
ل من بو تاپی و زولمات گەل بی ژنی
خەلکی دژین ناف قەصر و قوصیرا دا
ئەزێ دژیم ل بن سەر و سەرپما بارانی
خەلکی مژیلە ب کەیف و سەمایا قە
ئەز هەری ل چوولا وەك گافانی گارانی
خەلکی دژیت ژینەکا خۆش و ئارام
ئەز کەفتمە دەستی کور و بیکین زەمانی
سەد مخابن بو قی مودیلی بی وژدان
ئەزێ گریڤدایم کو ژبی خانی ناف زیندانی
ئەز پۆژەکی تیڤرم چارا برسی
ما گەلا خودانی وژدان و مپووتی کانی
من نەقیین گەلەك سەبتی درێژ کەم
هەر کەسی کەفت من نەدین کەسەك بەیتە هەداری

(۱) ئەف هەلبەستە ل ساللا (۲۰۱۸)ی هاتیە قەهاندن.

(۲) ئەجە.

دوماهيك هوزان^(١)

ئيشى ئاگر بەردا لىشى
قەد من نەما حال و خۇشى
زكرى گەلەك تونەخۇشى
بۆمرنا خۆتو پىخۇشى^(٢)

^(١) ئەف ھەلبەستە ل سالا (٢٠١٨) ئى ھاتىە قەھاندن.

^(٢) ھەلبەستقان زكرى نىروھىي دىبىزىت: "ئەفە دووماهيك هوزانين منن، نەخۇشيا خۆ من بۆ ھەوہ يىن قەھاندين، ھەر ھەر پىشكەفتن بۆ فى مللەتى".

پاشبەند

کازنده ۱۹۸۷

الموضوع: / / التاريخ: ۲۰۰

نیه کای چیه ده زمانه نه نه به لایه سه ریه مه هات
 عرب و ترک و عجم ته نه نه و بومه بوته چه لاد
~~نه هر بهرین~~ نه و قصابین
 نه هر بهرین نه و قصابین روز مه قهته نه نه لایه
 ناف مالا مه قهته ناراین وان نه قه کره نیبار
 هر سه روه رن بومه شاهین هر نه و مه دکه نه نه لایه
 کوردستان لیکه ناچداین هه کاوه و هه که یه قویار
 وهرن میرویا چوین دم ده کرنه که لایه
 خانی موکریه و له چیرین هر دو بون که وین ربار
 کورد مله تن قهرمانی هه بون کومه له و جقات
 بوچیا نه قه که قه مان بوته چار پارچه و چیه راد
 بیسه رنه سیرن بارزاین دن هر مه که نه نازاد
 ریبازا بیروز مه زاین نه و بومه بویه خه لایه

El etkan

۱۸

١٩٨٥

صیوائی بهر

التاریخ: / / ٢٠٠

الموضوع:

به گۆ بهگ زاده و پیر و ئاغا
 که وین دای دوزن نا که قنه داقا
 ئیجیری نا که ن نا بهینه داقا
 روزا هه له خێ مرنا ل بیی چاغا
 به گۆ بهگ زاده و ئاغا و میر
 که وین به زیایینه نه و نا که ن ئیجیر
 وه خێ تهاهی دن خورن ل دیر
 وه خێ شه ر خۆشی بو دن به ئیجیر
 له پیری ئیجیری هه ر فه قیره و زار
 که وین روزا نا به زن ی چار
 وه خێ تهاهی برسی و به نده وار
 ده ما شه ر خۆشی بو بیته گوری هار

٣١

El etnan

فرهنگی کوردی کوردی
١٩٩٥

پاشی چه ئه ئه ئه و بیره مه هات

چینه مه ژاره هه د له وین ربار

پوژده بو وانه روژا وان هه لات

زینا وانه هه مه ت و خه بانه

ده و له تا کوردایه بو وایه خه لات

ده و له تا کوردایه بو وایه خه لات

ئەزەز ئەقەن دار ١٩٩٦

الموضوع:

التاريخ:

٢٠٠ / /

رەشە روخانا ئاھە لای مفرەیا گۆشتە بە لای
 چیمە نا میرما بە خو نای یان تو روزی یان هەتای
 یان هە لای یان بە یینی یان سور گۆی یان ئاسینی
 یان نیر گزی و گولە روینی یان شە کرو هەلقینی
 چەند ناز کو چەند تە رکۆی لیلە بە رو بەنە فەوکی
 یان گولە شین و بە نوکی یان سین و بەر روکی
 یان تو زینی یان زولە ئا یان شینی یان بلیقا
 یان سەرتە ما قومی عیا یان تو خوری بو من دیا
 دی بو تە شەری قە هینم دی مە دحەتە تیدا خوینم
 گە روزیا ئەز تە تە بێم ز عەقەتە هارو دینم
 دە فەتەری دی بو تە پیر کەم خە مو خە یا لا دتە خۆ کەم
 فی شەرای ئەز دی فر کەم دا گولە دی خۆ دە کەم

El etnan

٢٩

من سه فەر کر بو با زیری من دیت کجک لکه لکه تازه
 هاته سیاری دارونست یر زیباتی و ره فرو نازه
 سه روسیا وه کی پهری ره شای روحان و لکه رهن قازه
 برو قلم وه کی دوخت مینا طوطیک سه هبازه
 وه کی ستیره کا لکه شه ل بو رونا هی دا وه کی روزی
 دلو میلان ل من جه ل بون وه سا تیک جوم وه کو نو زی
 سه فەر لکه لکه دریر نه بو نه ام زیا لکه هه تینه سیل
 هیدی مه شی کر سه جادی خه لک هاته بیستی وه کی بیلکی
 پیره کی وه کی من که فتی بلا نه کن مه دجا جانا
 چه حیلست ته رو لکه هشتی دت من ب ته هرو کو قاتا

كورد بهلاقى ئىك نائىن

هەر دەم گەرمى دەك نائىن

ئوربى و بىت قە نامون

هەر دوژمىاى بى نائىن

قە بىل نائىن زلم و زورى

لە و ئىيانى خود كەنە ئورى

ئە بى كورد ستانا مەزن

بوجىا ئويا بچىك كرى

هەندى كورد دى تەراد بەردن

چار گۆشە يا پارچە كرى

دوژمىا مە هەر تە دگەزن

چە نە سالە تو داگر كرى

شاری کرکۆکی

٤٦٦

التاریخ: / / ٢٠٠٠

الموضوع:

توخه زینا زبیریه شی له دوعالم ته یاها کرکی
ناق جیرانی گولا گه شی هه ر دوزما تو بی کرکی
بیئا ته گه له ماخوت دوزما هه ریا به ته سه ر خوش
بیا قیسه ت خو نه فروشه نهم دئا بوته کهینه کرکی
هه ر ده م نهم دئا بوته کرکی باریا ته نهم دئا هه لکرکی
نهم دوزما دارا خورت تری دئا ته پاریزی نامری
دئا ته پاریزی به خوینا خو دئا ته نافی دار له ی به نافی خو
دئا ته ناز دار له ی ناخا خو توسه بلندی به زاخا خو
خوینا خو

El ethan

٥١

سەرداچون

١٩٩٢

الموضوع:

التاريخ:

٢٠٠ / /

گرو هەك مە جەلەون پونە خەزبا ئاینی
 گوت دێ بێه پەمان دێ قاهیم لەن فی دینی
 بەرەن نوکە کافر بون دێ مە هیدایەت ئین
 دێ لەن روژیا و ئێژا دێ فر لە سادا روژن
 وەك مەسەلە هە کەراب دێ کوررا غافلین
 سولا وە ئە دێ پەریه هەرن مالتی خورون
 نایب بینه دوری مە دێ مە ژبا هە ر مین
 سەر خەلما لە فر لە فی دە و رو ئەز بیاب خون
 بەسی ملامەتی بە خنایین کاروانی وان شە لین
 ئە قەزایا خو نێزیک کر ریبازو یاساب خون
 سەر خەلما کاروانی گوراکا خۆب کە لین
 دێ بوک وە قە بول نالەت ملامەت وە ناخە بێن

El etnan

٥٢

گوژدنی من تو چه ندی هوسنی ٢٠١٢
بمعهن و ~~بمعهن~~ رتیا دیا ده ماریا پیا سوسنی و

الموضوع:

گوژدنی من تو چه ندی بلیدو به روزی

وه روزی بهاری چه ندی هوسنی و دل روزی

بو من هه ر تو ئوسیدو باشه روزی

ئه ز دنا هه ر هم دس ته بین وارتا من

تو خوزیا و داخازیل نانا دلی من

بنا ته نازیم ئه ز ل ته بولم ده بکاف من

ئه و ئاقیتا ته بین زه لاله و گه له که مازی

سکوه و چوبارو شری زه لاله وه که سهره به زیا

شری ترن ل تریا ره سنا سول نانا ره زیا

ئه م خه زیا ته بینه دس هه ره سینه بیی

له شه دس بی

له شه دس بی بو غور به تی رو ند کیتا مه بونه خونی

ئه م نه هه فکا ته دین ل بهه دور ره سینه چ چار ناچه من

قەت قەبا کە وای زوزاناسە ئاقیتە هار

لیرنیا گورما و گولیتە هەرما خەزریا دیرینار

بیریتە کارو بەرخوا بەرکە قیت بە قروت

میرک و جیمەن و جو بارو ئاق زی

سینگ و ریفاس و طرشکو دە خیت رن

دوێ و هەلا لۆکە دە شوک و گوھەنک

سەری و بە یرو و ماسە و نیقەنک

دوێ و شیلان مەرە و تە هەنک

بەکو باهیت و کە زان و گەنک

بە رن و گێزو و گو خەلیک

سەق و هە زێرو تری و هەریک

کەاری و سیر کیتک و بێرکە وک و هۆخک

کە فەلە بیرو مە هێ بەر خک و کاهیر و کویک قویک

گازنده و سیرهت ٢٠١٤

الموضوع: د سیرا / التاريخ: ٢٠٠ / ٢٠٠

چهند کارمه ندو ~~د سیرا~~ د سیرا گوهم بفعال فقیران

بهرن وان هه رن لاقه سرو قیرا بونه هم قالیت ناغا و سیرا
 هزاران گوزمانه مافی لوبه خودان چونه بائیرا بونه بازرمان
 هیلان زه تی وکیلان و بستان بونه خودان معاشی و قاره مان
 حه بی ناخون جوت وکیلان و ناغه دانی بهرن وان زکو خوتیانانی
 بهرن خونه ده نه قه سرو قیرا دیوانا
 هه وه بیدتی هه یه ب ناغه دانی و خوتی زینا
 زه تی و بستان و عالات بو وه معاشی
 زینا ملله تی هه ر ده م زور باشی
 خودان که ن میا و چاند نادار و باری
 دن وه زکار که ن ده رن فقیر و زاری
 زینا وه نه قرو یا ده سی دوزمین دا
 هه ر ده رفه ما بو هات ده ست تر وه بهردا

El etkan

هه، كه سئا هه بيه نه قانا هه ناهه و داروبار
 دئا بيه سه به كا خا جهراني دوجا،
 هيلان ناهه دئا و هوزدان كرنا مه رومالاي
 هيلان جو كه و جوبار و ليدان و زينا ژيراي
 كه له ما هيلان نه قانا خا بيرو و جونه خور بهي بونه خولام
 زينا غه ريب هه ليرارت بونه نامان شو كه به روه وام
 نه كه، مالا خو بخون نانه ما به ترسي بي منه ته
 خونه هيله هيقا خه لكي بياني مه پله ته
 داراب جين باغو ره زاخونه هيله هيقا دزا
 باصيف و گير چاف نه ده نه درو جيرا
 زه نه و با كاه له نه باش مار بكن
 نه و جهيت به ريه نه سال خالي باش ير بكن

دوێ مینی سووتی دارو بارو هسکرن کانی
 داخالی بکرن کوردستانی زینا ملهتی خنایه دانی
 رابن ده ست مریا لیتا کاسا هه له دن
 ده ستا له معاستا و قرو قیرا به رده دن
 نایا که دن کوردستانه کاهوستا و نی
 دی بیته بنگه هه کاهوستا و سا هی
 دنا ل نایا بهیرانی بیته وه لانه نی به راهی
 رایع چاره نه تر بیر که دن به ده هه لیتا بیرو دو هی
 نه شو شیت

چه ند سترين و شوخوشه ئه لال باغي مه چه ند نه نا
 ناف ديوانا يا جي ده ئه لاي هه ر دن هويي مه تا كه ئه لاي
 مه تا كه ئه لاي هه ر دن هويي دن ئه بي ده ست چار بار چه بي
 ناف ديوانا دن به رزه بي يا زاقا دن ده ر به ده ري
 يا زاقا وهوگر قه ماى زه ليل وهه ر ده م دلاماى
 تو وارو قاره مانا هيلينا كول و خه ماى
 بيليل باغي مه رينه ئاوازا بو مه بخوينه
 نافي ته چه ند سترينه ئانا ئانا هه نا كعينه
 هه ندي كو نافي ته پيرم هه ر وه كو شه كرتي سترم
 يان زمانه ز كه كه ل كه پير پيرم يان خه صيت دلي خرد برترم
 تو چه ند اجان و شرين بو من هه ر ده م خوشي و زيني
 نه كه تو دلي من بخوين دن پيرينا نافدا بيني

٤١٠ د

قان برينا بکه وینه و سه ناف دیوانی روینه
 دیروکا خو بومه بختوینه دابزاینا کانه کورینه
 قان برینا ناکه وینی حمال سه رته ختی نه روینی
 و ت دیروکی بومه بختوینه نه کوردی نه زات نارینه
 هتیا نه زعه دهاته بختوینم یان زیا هر نافی ته بینم
 فیانته دل دی خو بچیم زبلی ته که سناحه بینم

کوردستان ١٥١١١٤-٢٠٠

الموضوع:

التاريخ:

٢٠٠ / /

ئەم بێمال ناڤا جێڕانی رابە لە قی خەواستێ
 دەئاوەرە شیرال میدانی دائەم ئازادی بترێ
 رابە بێکی خۆب خەمەلینە زاقانا دیوانی بێینە
 ناڤی تە چەندێ ئاستریتە مینا دەربا هەنگەینە
 ئەم بێمال ناڤا جێڕانی رابە دەورانا تە هات
 تۆ ئۆتسی خەلوە خانی رابە ئەم دەوئا دەدەت
 رابە ناڤا کە وە لایە ئەم فرۆ روژاتە یا هاتی
 تۆمەر مەزگین و خە لای بو کوردی روزی هەم لای
 دئا رابە بێکار بێرانی رابە لە وێ خە و ئاگران
 قاسدێ خە و نا تە هان هەم قال ژێ ل هەبیا تە مان
 دئا رابە بێکی بە لەرزینە مە و خول خە وێ هە لێنە
 کولیت چەند لا بێریدار وان پێرینا بێ و رینە

El ethan

٤٧٩

د ١١١٣١٠١ ١١١٣١٠١

٢٠٠

التاريخ: / / ٢٠٠

الموضوع:

تو بیک ئه م (ئا ته خازنی سیریت چیادون ته یارین
 نه یارین ته قهله رهستی ئه م کوردین ئو طهرن یارین
 ئه م نازاد پوین تان جفا تا ئه م پیتی که فین تان وه دانا
 بهر خودان ئوخه پانا ئه م ئاد پوین تان و ناواتا
 ئه م کوردین ئه م خود ته سیریت قهله مان و تیکه سیریت
 دو زهن صایه هه م ئه م نیرین نه یار زنه ئو ئه م سیریت

El ethan

٧٣

نه و روز توهای ۱۴-۲

الموضوع:

التاریخ:

۲۰۰ / /

نه و روز دنا هه لکه سه ویت جیا ناری

دنا ل کوردستانی را که زیما و گری

چه رخا ته به بهار هات لانی

چه رخا ته به ل کوردستانی بو دوماهی

چه رخا ته به مزگینیا نازادی ته بومه بیگانی

چه رخا ته به ل زلم و زور دارا بو دوماهی

توهای نه و روز گه له که ب خیرهای

ته خوشی کرن دل و ره و تا وه لانی

ناها نه قرو که بو نه و لاد زور دارا

ناها نه قرو که بو که یف و سه ما دلدارا

باریا گران رابول سه رفه قیر هه دارا

شکا د قه یه و زنجیریت زور دارا

نه و روز ته تم کر ریکا نازادی

El etkan

۷۷

کافی یسە رکیت کەتی ٢٠١٤

الموضوع:

التاريخ:

٢٠٠ / /

کافی نەو حورە گیلویتی و یو پرسی

توزی باخلیتی و وان رزک و سیی

ع جار ل دورینی نە ترسی

غارنا مان نان دنافین ب ترسی

حورە گیلران بۆ روتبە و پاره

سین و واریت وان ناف کە فئا و پاره

گوریت وان قاره مانا نان چەل و جیا بۆ هە زمارە

فە خسرو ئانازی هەر بوجینا هە زاره

هە زار بون حورە گیلران ب نان و زک

بە رام بەری تانکە م طویا بون هە فرک

چار دیوار تەفاندن بون بەگ لک

چەند زوردار و شاه ناف بون دمه لک

El ethan

١٤

ناقهروك

- ۷.....پیشهکی
- ۷.....ههلبهستان ژلایج جفاکیه
- ۷.....ههلبهستان ژلایج سیاسیقه
- ۹.....چهند تییینین گرنگ ل سهرفی دیوانی
- ۱۵.....دهنگی دهولئ ژ دیر خو شه
- ۱۸.....ئهز چوومه ناف وی واری
- ۲۰.....ما چ مایه من نه دیتی
- ۲۲.....شورهشا ئهیلول و گولانی
- ۲۴.....گولان
- ۲۶.....ژنا شورهشگیر
- ۲۹.....گازنده
- ۳۱.....گازنده و زهرمپر
- ۳۲.....کوردستان
- ۳۴.....کوردستان
- ۳۶.....مه دنیا گرت و دین هیلا
- ۳۸.....بیرمومریا بارزانیی مهزن
- ۴۰.....بۆ سوحبهت
- ۴۱.....بانگهوازی
- ۴۲.....جره و راستی گهل هندهک ئاغا
- ۴۶.....مهقهر دانا کهتینه

- ٤٨.....جڤه ل گهل نهزانا.....
- ٥٠.....بارزانی.....
- ٥٢.....کوردستان.....
- ٥٣.....گازیهک بۆ مللهتی و خیانهکارا.....
- ٥٧.....ئهم جدابووین ژ ههقال و هوگرا.....
- ٥٨.....بۆ پیشمه‌رگه‌یی^{نا}.....
- ٦٠.....عاده‌تیت دهواتیت کهفن ل دهف نیرومیا.....
- ٦٢.....عاده‌تیت جه‌زنی‌ت نیرومیا.....
- ٦٤.....فاتیحه و سلافا ل سهر پیغه‌مبه‌ری (س).....
- ٦٦.....ئەز بوومه میقان.....
- ٦٩.....بهار هات تو نه‌هاتی.....
- ٧٠.....مه‌ته‌لوک.....
- ٧١.....هه‌ی هه‌وار.....
- ٧٢.....دۆستینیا ل گهل نهزانا نه‌دامه‌ته.....
- ٧٤.....میوا بی بهر.....
- ٧٥.....ناسته‌نگا پیشکه‌فتنی.....
- ٧٧.....گازی و گازنده.....
- ٧٩.....بۆچی هه‌ر بی ده‌وله‌تن.....
- ٨١.....بیره‌اتن.....
- ٨٣.....ئەز به‌رزه بووم.....
- ٨٥.....گازنده.....
- ٨٦.....بیرا وه نه‌چیت.....
- ٨٧.....ئەز و دوژمن.....

- ۱۳۸.....شەھیدی کوردستانی
- ۱۴۰.....هزر و باوهری
- ۱۴۱.....گوھ بدەنە قئ شعری
- ۱۴۲.....داوھتا بی زرنا
- ۱۴۴.....سەردا چوون
- ۱۴۵.....کوردستان
- ۱۴۶.....تەمەنی نوزدە سائی
- ۱۴۸.....گازندە
- ۱۵۰.....ناشتی خازین ئەم
- ۱۵۱.....وہلات
- ۱۵۲.....سەرھلدان و شەپئی ناخخۆ
- ۱۵۴.....صەدە مخابن بو کوردا
- ۱۵۶.....ئەھ شەھیدی قەھرەمان ئەھ پێشمەرگە
- ۱۵۸.....شەپئی ناخخۆ
- ۱۶۱.....هشیاری
- ۱۶۴.....دوژمنی باب و باپیرا نابیتە دوستی کوری
- ۱۶۶.....منەتی نە ھەلگرن ل دوژمنی
- ۱۶۸.....ھندەك زەنگین
- ۱۷۰.....خۆ هشیار کەن گەلی کوردا
- ۱۷۲.....ئەقینداری
- ۱۷۴.....شیرەت
- ۱۷۶.....خەون و سەرھاتی
- ۱۷۸.....ئەز و ئەقیندار

- ١٨٠.....ئەز گەلەك نەساخ بووم شەفەكەن.
- ١٨٢.....كەمپا بلدیشا
- ١٨٣.....ئەفرۆ تەمشیتە
- ١٨٧.....ئەفینداری
- ١٨٩.....ژ عەشقا تە پیرو کال بووم
- ١٩١.....ئەز و دلداری
- ١٩٣.....کوردستان وەلاتن من
- ١٩٥.....بۆچییه ھۆزانا چیکەم
- ١٩٧.....شۆرەشگیری
- ١٩٨.....گازندە
- ٢٠١.....مە چ کر و چ ئیھات
- ٢٠٣.....دلداری
- ٢٠٥.....ئەری یاری ئەز دی مرم تە نابینم
- ٢٠٦.....جەرە و پەخنە
- ٢٠٧.....نابیت مەدحا کەسی بکەم
- ٢٠٩.....گازیەك بۆ مللەتی
- ٢١٠.....چووومە گوندی تەناھی
- ٢١١.....خەمیت من گەلەك گرانن
- ٢١٤.....خەونا راست
- ٢١٥.....سەرداچوون و بی ئیمانی
- ٢١٧.....ئەم شەپخاز نینن چ جارا
- ٢١٩.....دیروك راستی بیژە
- ٢٢٠.....کوردستان یان نەمان

- ٢٢٢.....باژیری ئاکری
- ٢٢٥.....سهرهاتی
- ٢٢٦.....بئ مهی سهرخۆش دبن
- ٢٢٧.....کوردستان
- ٢٢٩.....پهشیمانی
- ٢٣١.....دلداری
- ٢٣٣.....گازنده
- ٢٣٥.....رۆژا کوردستان
- ٢٣٦.....ههیشا رهمهزانئ ل ئاکری
- ٢٣٧.....مهتهلوک
- ٢٣٨.....سهرهاتی د شهپئی مشک و گورانا
- ٢٤٤.....بۆ بیرهاتن
- ٢٤٥.....هندهک کارمهند
- ٢٤٦.....دوژمن نا ترسیتن ب گهفا
- ٢٤٧.....دوژمنیت گوری
- ٢٤٨.....کئ گۆت دیکل مهلايه
- ٢٤٩.....خهونیت دوژمنا
- ٢٥٠.....وهره ب چینه سهیرانئ
- ٢٥٢.....ژ خهو رابن
- ٢٥٤.....هیشی
- ٢٥٥.....بئ تفاقئ
- ٢٥٦.....داوهتا بئ بیک
- ٢٥٨.....ژین و ژفان

- ٢٦٠.....پاستى و ميژووو
 ٢٦١.....باوهرى
 ٢٦٢.....شارى كهركوكى
 ٢٦٣.....پىكا راست
 ٢٦٤.....بى وهفابى
 ٢٦٥.....وهرن گهلى ههقالا
 ٢٦٦.....گله و گازنده
 ٢٦٩.....ببرهاتن
 ٢٧٢.....بوچى مادى ٢٤ جهى مادى ١٤٠
 ٢٧٣.....بى وهفابى
 ٢٧٥.....شارمزا
 ٢٧٦.....شيرهت
 ٢٨٣.....گوندى شووشى گوندهكى شينواره
 ٢٨٤.....مهزنا يا گوټى هندى مبنى دى ببنى
 ٢٨٦.....ئهز هوزانا بوچى چىكهه
 ٢٨٨.....عهزمان دريژى
 ٢٨٩.....برينيت مه گهلهك كوورن
 ٢٩٢.....هزر و گازنده
 ٢٩٣.....بهرسقا سهرهاتى
 ٢٩٥.....ناخ گهلى كورد چهند مير و مهردن
 ٢٩٨.....گوندى من تو چهندى خوشى
 ٣٠١.....گازنده و شيرهت
 ٣٠٣.....سوپگوئى ل باغى سهرحهدا

- ٣٠٦.....کوردستان
- ٣٠٨..... دوژمنی چ ل مه دفتین
- ٣١٠..... دونیا بو کهسی نینه
- ٣١٢..... ئەز و بهختی منی رەش
- ٣١٥..... بهارا کوردستان نههات
- ٣١٧..... پسیار و وژدان
- ٣١٩..... دیمهنی واری زۆرانا
- ٣٢١..... کوردستان
- ٣٢٢..... بۆچی هەر هۆنه
- ٣٢٤..... نهوڕۆز تو هاتی
- ٣٢٥..... کانێ پیشمه‌رگین کهفن
- ٣٢٨..... خهونیت راست
- ٣٣٠..... که لا نیروه - که لا هیسه‌تی - که لا نیروهیا
- ٣٣١..... جارەکا دی دقید دەست و باسکا هه‌ل‌دین
- ٣٣٣..... ئەز پیشمه‌رگه‌مه
- ٣٣٤..... راستیا پسیارا
- ٣٣٥..... کهفتینه بهر به‌لای
- ٣٣٧..... دوژمن بهیثیه ناف فی ملله‌تی نا ژێ
- ٣٣٩..... بیروباوهری
- ٣٤٣..... زه‌ستان
- ٣٤٧..... گله و گازنده
- ٣٤٩..... سه‌رهاتی و سه‌ربووور
- ٣٥١..... سه‌رهاتی و گازنده

۳۵۳.....	بیرھاتن
۳۵۵.....	جرا خیزانا شههیدهکی گهل خانما بهرپرسهکی
۳۶۱.....	سهرهاتی
۳۶۲.....	دوژمن بارکه ل قی واری جهی ته لیڤه نهما
۳۶۴.....	ئهزم پیشمه‌رگه
۳۶۶.....	گازیا دی گورگی
۳۶۸.....	دیماهیك خیر بیټ
۳۶۹.....	تو بوچی پشتی گرانع
۳۷۱.....	سهرهاتیین نهخوش
۳۷۲.....	مخابن صهد مخابن
۳۷۴.....	هندی مینم دی بینم
۳۷۶.....	من گهل برای خویه
۳۷۸.....	به‌ری خو نه‌دهنه هندهك بی ویزدان و چاف زلا
۳۸۰.....	خهون و خه‌یال
۳۸۱.....	بوچی
۳۸۳.....	جرئ ژنهك و میره‌کی دین
۳۸۵.....	خو نه‌هاقتینه کوشا دوژمنی دا
۳۸۷.....	بوچی
۳۹۰.....	ژینا گوندا
۳۹۲.....	بوچی
۳۹۴.....	بیروباوهری
۳۹۶.....	پیشمه‌رگه
۳۹۹.....	گازندا بوچی دکه‌ن

- ٤٠٢..... ئیدی بهسه خه ما نه خو بارزانی
- ٤٠٤..... ئەز بۆچی هۆزانا چی بکه م
- ٤٠٧..... خیزانا من ناجیا
- ٤٠٩..... بلا هه میا نابێزم
- ٤١٥..... دلدارى
- ٤١٨..... هندی بزنام نابێزم
- ٤٢١..... دئ رابه سهر خو زه لام
- ٤٢٣..... سه رهاتى
- ٤٢٤..... ئەفه ژى مه گۆت
- ٤٢٧..... ئەفه ژى مه گۆت
- ٤٢٩..... مخابن
- ٤٣٢..... سه رهاتى و گازنده
- ٤٣٥..... مه ته ئیت مه زنا
- ٤٣٧..... گازنده بۆچیه
- ٤٣٩..... رۆژا مه هه لات
- ٤٤١..... بئ باومرى
- ٤٤٥..... ديسان دئ بێزم
- ٤٤٧..... كوردستان
- ٤٤٩..... په یف
- ٤٥١..... خیا نه تكارى
- ٤٥٣..... ديسان مه گۆت
- ٤٥٤..... بۆ سوحبه ت
- ٤٥٦..... دئ بێزم

دیسان دی بیژم ٤٥٧

په شیمانی ٤٥٩

دیماهیك هۆزان ٤٦٠

پاشبهند ٤٦١

نێروەیی زکری دیوانا

Zakho Centre
for Kurdish Studies

© مافن چابن ین پاراستیه بو
سهنتهری زاخو بو فهکولینین کوردی

سهنتهری زاخو بو فهکولینین کوردی

✉ zcks@uoz.edu.krd ☎ +964(0)751 536 1550
📍 Iraq- Kurdistan region, Zakho- Univesity of zakho

ISBN 978-9-92-291683-5

9 789922 916835 >